

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	EMİNE YAKAR
	Numarası	058103061007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ/HADİS BİLİM DALI
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	PROF.DR. ADİL YAVUZ
	Tezin Adı	MEVDÜDİ'NİN TEFHİMU'L-KUR'ÂN İSİMLİ TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRİÇ VE DEĞERLENDİRİLMESİ (I-II VE III. CİLTLER)

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan TEFHİMU'L-KUR'ÂN İSİMLİ TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRİÇ VE DEĞERLENDİRİLMESİ başlıklı bu çalışma 07/04/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	PROF. DR.	ADİL YAVUZ	
2	PROF. DR.	BİLAL SAKLAN	
3	PROF. DR.	SEYİT AVCI	

T.C
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI

MEVDÛDÎ'NİN TEFHÎMU'L-KUR'ÂN İSİMLİ TEFSİRİNDEKİ
HADİSLERİN TAHRİÇ VE DEĞERLENDİRİLMESİ
(I-II VE III. CİTLER)

EMİNE YAKAR
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. ÂDİL YAVUZ

KONYA-2017

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı, Soyadı	EMİNE YAKAR	
	Numarası	058106031007	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ / HADİS BİLİM DALI	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Danışmanı	PROF. DR. ÂDİL YAVUZ	
	Tezin Adı	MEVDÛDÎ'NİN <i>TEFHÎMU'L-KUR'AN</i> ADLI TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRİÇ VE DEĞERLENDİRİLMESİ (I-II VE III. CİTLER)	

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Emine YAKAR

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZET

Öğrencinin	Adı, Soyadı	EMİNE YAKAR	
	Numarası	058106031007	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ / HADİS BİLİM DALI	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Danışmanı	PROF. DR. ÂDİL YAVUZ	
	Tezin Adı	MEVDÛDÎ'NİN <i>TEFHÎMU'L-KUR'AN</i> ADLI TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRİÇ VE DEĞERLENDİRİLMESİ (I-II VE III. CİLTLER)	

Bu tez, XX. asrın büyük dava ve ilim adamlarından olan Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî'nin *Tefhîmu'l-Kur'ân* adlı eserinde kullandığı hadislerin sıhhat durumunu tespit etmek ve Mevdûdî'nin hadisçiliğinin anlaşılmasına katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Tahrir çalışması mahiyetinde olan tez giriş ve iki bölümden oluşmaktadır.

Tezin giriş bölümünde amaç, gaye ve yöntemden bahsedilmiş, birinci bölümde Mevdûdî'nin hayatı, eserleri ve hadis ilmiyle ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde, eserde geçen 200 adet hadisin tahrirleri, araştırmanın metot ve kaynakları bölümünde belirtilen tahrir metotlarına göre yapılmış ve hadislerle ilgili *sahih, hasen, zayıf* vb. verilen hükümler hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın son kısmında hadislerin sıhhat durumlarıyla ilgili istatistiksel tablolar oluşturulmuş ve sonuç kısmında teze ilgili genel bir değerlendirme yapılarak çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî, Tahrîc, Hadîs, Tefhîmu'l-Kur'ân.

 KONYA	REPUBLIC OF TURKEY NECMETTİN ERBAKAN UNIVERSITY Directorate of Institute of Social Sciences	 NECMETTİN ERBAKAN UNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

ABSTRACT

Student's	Name, Surname	EMİNE YAKAR
	Number	058106031007
	Department / Field	BASIC ISLAMİC SCIENCES / HADITH
	Program	Master Degree ☒ Doctorate ☐
	Advisor	Prof. Dr. ÂDİL YAVUZ
	Name of Thesis	NARRATION AND EVALUATION OF HADITH WRITTEN IN COMMENTARY OF MAUDUDI NAMED TAFHİM-UL- QURAN (VOLUMES I-II AND III)

This thesis has been prepared in order to determine authenticity of hadiths used by Maududi who was one of great scholars of 20th century in his work named Tafhim-ul-Quran and to contribute to understand how muhaddis was Maududi. Thesis which is in the nature of narration work consists of introduction and two sections.

Purpose, objective and method are mention in the introduction section, Maududi's life, works and opinions about hadith knowledge are included in the first section.

In the second section of the thesis, narrations of 200 hadiths written in the work were made according to narration methods specified in the section named method and resources of the study and evaluations were made about judgments made about hadiths such as authentic, good, *weak*, etc.

Statistical tables were created in the last section of the study relating to the authenticity of hadiths and study was completed by making a general evaluation about thesis in the result section.

Keywords: Abul A'la Maududi, Narration, Hadith, Tafhim-ul-Quran.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR.....	II
ÖNSÖZ.....	III
GİRİŞ.....	IV
ARAŞTIRMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	IV
I. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ.....	IV
II. ARAŞTIRMANIN METODU VE KAYNAKLARI.....	V

BİRİNCİ BÖLÜM

EBU'L- A'LÂ EL-MEVDÛDÎ

I. HAYATI, İLMÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ.....	1
A. Hayatı.....	1
B. İlmî Kişiliği.....	3
C. Eserleri.....	6
II. TEFHÎMU'L-KUR'AN'IN GENEL TANITIMI.....	9
III. MEVDÛDÎ'NİN HADİS VE SÛNNET ANLAYIŞI.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

TEFHÎMU'L-KUR'AN TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRİÇ VE DEĞERLENDİRİLMESİ (I-II VE III. CİTLER)

I. TEFHÎMU'L-KUR'AN TEFSİRİNİN I-II VE III. CİTLERİNDEKİ HADİSLERİN TAHRİCİ.....	17
II. HADİSLERİN SIHHAT DURUMUNA GÖRE SINIFLANDIRILMASI.....	125
III. TEFHÎMU'L-KUR'AN TEFSİRİ'NDE GEÇEN HADİSLERLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME.....	127
SONUÇ.....	129
KAYNAKÇA.....	130
ÖZGEÇMİŞ.....	134

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
a.s.	: aleyhisselâm
b.	: ibn, bint
bkz.	: bakınız
c.	: cilt
c.c.	: celle celâlüh
çvr.	: çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
h.	: hicrî
Hz.	: hazreti
İst.	: İstanbul
İfd.	: İlahiyat Fakültesi Dergisi
r.a.	: radiyallâhu anh, anhâ
s.	: sûre
s.a	: sallâllâhu aleyhi vesellem
thk.	: tahkik eden
trc.	: tercüme eden
trs.	: basım tarihi yok
tsh.	: tashih eden
Ünv.	: Üniversite
v.	: vefat tarihi
vd.	: ve diğerleri
yay.	: yayınları

ÖNSÖZ

Rahmeti sonsuz, ihsânı tükenmez Allah'ın adıyla...

İslâmî ilimlerin ana kaynakları Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber'in söz, fiil ve takrirlerini içeren sünnetidir. Kur'ân-ı Kerîm'in doğru anlaşılabilmesi ve insanı inşâ ve ihyâsı ise ancak hadis-i şeriflerin yardımıyla mümkündür.

Örnek yaşantısıyla Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir eden Rasûlullah Efendimiz'in (s.a) kutlu sözlerini okumak, ezberlemek, üzerinde araştırmalar yapmak ve bilhassa bu kutlu sözlerin sahih olanını olmayanından tefrik etmeye çalışmak, tarih boyunca hadis ilminde hizmet etmeye çalışan herkes için şerefli bir uğraşı haline gelmiştir.

Ebu'l A'lâ el-Mevdûdî'nin *Tefhîmu'l-Kurân* adlı tefsiri, sade, yalın dili ve ayetlere getirdiği açıklamaları ile gerek ilahiyat alanında eğitim görenler için ve gerekse her kesimden halk için başucu kaynaklarından biri olmuştur.

Biz bu çalışmamızda, öncelikle Eb'ul-A'lâ el-Mevdûdî'nin hayatını, ilmî kişiliğini ve eserlerini inceledik. Ardından Tefhîmu'l-Kurân'ın ilk üç cildinde geçen 200 merfû hadisin tahririni yaptık. Eserin Arapça basımına ulaşma imkânı bulamadığımızdan ve Urduca baskısında dahi hadisler Arapça verilmediğinden öncelikle 200 merfû hadisin tamamının Arapçalarını tespit ettik ve hadislerin temel kaynaklardaki yerlerine işaret ettik. Temel kaynaklarda bulamadığımız hadisler için tâlî kaynaklara ve tefsir kitaplarına baktık. Hadisler ve râvîler hakkında muhaddislerin görüşlerini dile getirdik.

Araştırmamızın sonuna, hadislerin kaynaklardaki yerlerine ve sıhhat derecelerine göre değerlendirildiği tablolar koyduk. Bu tablolarda verilen bilgilerle birlikte genel bir değerlendirme yaptık.

Bu çalışmada, desteğini benden esirgemeyen danışmanım sayın Prof. Dr. Âdil YAVUZ hocama teşekkürlerimi arz ederim.

Çalışmamın, Yüce Rabbim'in (c.c) izniyle Hz. Peygamber'in (s.a) şefaatine ve hayırlara vesile olmasını dilerim.

Emine YAKAR

GİRİŞ

ARAŞTIRMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın konusu, büyük ilim ve fikir adamı Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî'nin *Tefhîmu'l-Kur'ân* adlı eserinin I,II ve III. ciltlerinde geçen merfû hadislerin incelenmesi ve sıhhat değerlendirmesinin yapılmasıdır.

Çalışmamızda öncelikle Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî'nin hayatına ve ilmî kişiliği ile eserlerine değinilmiştir. Ardından Fatıha sûresinden Furkan sûresine kadar toplam 25 sûre-i celîlede Mevdûdî'nin kullandığı hadisler öncelikle tesbit edilmiş, ardından kaynak taraması yapılarak değerlendirme ile çalışma nihayete erdirilmiştir.

Tezimizde böyle bir konuyu seçmedeki amacımız ise, incelediğimiz eserin İslâm coğrafyasında geniş halk kitlelerini etkileyen, okunan, takip edilen bir eser olmasıdır.

Yüce kitabımız Kurân-ı Kerîm'in anlaşılması ve ahkâmının hayata geçirilmesinde sünnetin önemi âşikârdır. Bu gerçekten hareketle ilk dönemlerden itibaren müfessirler, ayetlerin açıklanmasında hadîs-i şeriflerden faydalanmışlardır.

Müellifimiz Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî de eserinde ayetlerin açıklanmasında hadislerden istifade etmiştir.

Bu bağlamda öncelikle, çalışmamıza konu olan I,II ve III. ciltlerde yer alan 200 merfû hadis tesbit edilmiştir. Tefsirde kullanılan hadislerin alındığı kaynakların tesbiti ve Rasûlullah'a (s.a) ait olup olmadığının belirlenmesi, müellifin beslendiği kaynakları bilmenin yanısıra, eserin hadis ilmi açısından taşıdığı değer anlaşılmaya da katkı sağlayacaktır.

Tefhîmu'l- Kur'an'ın I,II ve III. ciltlerinde yer alan hadisleri konu alan bu tez ile yukarıda işaret ettiğimiz amaca mütevazı bir katkıda bulunmak istiyoruz.

Tefhîmu'l- Kur'an'ın IV ve V. ciltlerinde geçen hadislerin tahriç ve değerlendirilmesi Ayşe KOÇ tarafından yapılmıştır. Kalan son iki ciltte (VI ve VII) geçen hadislerin tahriç ve değerlendirilmesinin de yapılarak, eserin tahriçli nüshasının ilim dünyasına kazandırılması en büyük arzumuzdur.

II. ARAŞTIRMANIN METODU VE KAYNAKLARI

Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*'ı 1942 Şubat ayında hazırlamaya başlamıştır. Beş sene içerisinde Yusuf sûresine kadar meâl ve açıklama notlarıyla birlikte hazırlamış ancak eser yayınlanamamıştır. Mevdûdî, 1948 yılı Ekim ayında Milli Güvenlik Yasası gereğince cezaevine girmiş ve eserini orada tamamlama fırsatı bulmuştur.

Mevdûdî, eserini Kur'ân-ı Kerîm'in mesajını tam anlamıyla kavrayabilmek gayesiyle kaleme aldığını, ayetlerin indiği dönemin arka plânını göz önüne almak gerektiği gereksiniminden hareketle de sûre başlarına giriş bölümü yazdığını ve Kur'ân-ı Kerîm ayetlerinin anlaşılmasını kolaylaştırmak için açıklama notları eklediğini ifade eder¹.

Mevdûdî bu açıklama notlarında hadislere de yer verir. Ancak hadisler senetsizdir ve bazen mana ile rivayetle ya da atıfla yetinilmiştir. Bazı hadisler bölünerek (taktû'l-hadîs) konuyu tamamlamak için yeri geldikçe parçalar halinde verilmiştir.

Bu çalışmada takip ettiğimiz yöntem gelince;

1. Çalışmamızda aslı Urduca olan *Tefhîmu'l-Kurân* adlı eserin Arapça nüshasına ulaşamadığımızdan İnsan Yayınlarından 1996 yılında neşredilen ve bir komisyon tarafından yapılan Türkçe tercümesi esas alınmıştır. Eserin Arapça olarak yayınlandığına dair bir bilgiye de sahip değiliz.

2. Eserin I,II ve III. ciltlerinde geçen 200 merfû hadis öncelikle Türkçe metinden tesbit edilmiş ve metinlerin Arapçalarına ulaşılmaya çalışılmıştır.

3. Eserin tercümesinde bazı hadislerin yanına (Buhârî), (Müslim, Ahmet) şeklinde parantez içi yönlendirici kaynaklar konmasından hareketle öncelikle hadisin içerisindeki bir kelimenin Arapçasını bulup *Concardance* olarak bilinen *el-Mu'cemü'l-Müfehres li Elfâzı'l Hadisi'n-Nebeviyye*'den aradık.

4. Çalışmamızda orijinal metnine ulaştığımız hadislerde tek kaynakla yetinmeyerek farklı kaynaklardan da aynı hadise ulaşmaya çalışarak kaynak çeşitlendirmesi yaptık. Bu sayede hadis hakkında daha sıhhatli bir değerlendirme yapma imkânına kavuştuk ve bunu çalışmamızın sonunda tablolar halinde sunduk.

¹ Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, trc. Komisyon, I-VII, İstanbul, 1996, I, 12.

5. Kaynağına ulaştığımız ve *müttefekun aleyh* (Buhârî ve Müslim’in sahîhlerine aldığı) olduğunu tesbit ettiğimiz hadisleri isnad araştırmasına girmeden *sahih* kabul ettik.

6. Kütüb-i Sitte’de bulamadığımız hadisler için yine “Arapçası ne olabilir” düşüncesinden hareketle hadisin Arapça metnini tespite çalıştık. Sonra Şuayb el-Arnaût hoca’nın İbn hanbel’in (v. 241/855) *Müsned’i* üzerine yaptığı tahriçli ve tahkikli baskısından yararlandık. Ayrıca hadisler hakkında sıhhat değerlendirmesi yapan İbn Ebî Şeybe’nin (v. 235/849) *Musannef’i*, Hâkim’in (405/1014) el-*Müstedrek’i* ve Heysemî’nin (v. 807/1404) *Mecmeu’z-Zevâid’i* vb. eserlerden istifade ettik.

7. Son aşamada Mizzî’nin (v. 742/1341) *Tuhfetü’l-Eşrâf bi Ma’rifeti’l-Etrâf’ı* ve Ali el-Muttakî’nin (v. 975/1567) *Kenzu’l Ummâl’i* gibi eserlerden de arama yapmak sûretiyle hadislerin büyük çoğunluğuna ulaştık.

8. Bulamadığımız hadisler için wagfeya ve islâmweb internet sitelerinden de istifade ettik.

9. Kalan hadisler için, Mevdûdî’nin fazlaca istifade ettiğini tespit ettiğimiz İbn Kesir’in *Tefsîru’l-Kur’âni’l-Azîm* adlı eserinden yararlandık.

10. Hadislerin senesinde cerh edilen râvileri rical kitaplarından incelemeye çalıştık. Özellikle İbn Hacer’in (v. 852/1448) *Tehzîb’i* ile *Lisânü’l- Mîzan*’ından ve Zehebî’nin (v.748/1347) *Mizânü’l-İ’tidâl*’inden sıkça faydalandık.

11. Bütün bunlara rağmen sadece bir hadisin (Furkan sûresi 60. Ayetle ilgili olarak²) Arapça metnine de hakkında herhangi bir değerlendirmeye de ulaşamadık.

12. Hadislerin değerlendirmelerinden elde edilen sonuçları tablolar halinde gösterdik.

13. Bu araştırma sonucunda Mevdûdî’nin hadis kullanım metodunu, kullandığı hadislerin sıhhat değerini, hadise bakışımı ve hadise verdiği değeri ortaya koymaya gayret ettik.

Tezimizle ilgili bu genel bilgileri arzettikten sonra, tezimizin birinci bölümünde Mevdûdî, ilmî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi vermek istiyoruz.

² Mevdûdî, Ebu’l-A’lâ, *Tefhîmu’l-Kur’ân*, trc. Komisyon, I-VII, İstanbul, 1996, III,599.

BİRİNCİ BÖLÜM

EBU'L- A'LÂ EL-MEVDÛDÎ

1. HAYATI, İLMÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

A. Hayatı

XX. asrın fikir ve ilim adamlarından Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî, 3 Recep 1321/25 Eylül 1903'de Hindistan'ın Haydarâbad (şimdiki Maharashtra) eyaletine bağlı Evrengâbâd kasabasında dünyaya gelmiştir. Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî, soyu Ehl-i Beyte dayanan bir aileye mensuptur. Büyük dedesi Kutbüddîn Mevdûdî Çiştî (v.1133) zamanında, Hicaz'dan Afganistan'daki Herat'a, oradan da Hindistan'a taşınmışlardır. Dedesi Kutbüddîn Çiştî, "Çiştîyye" tarikatının başındaydı ve bu tarikat, Kur'an ve sünnet üzere olmaya büyük önem ve özen gösteriyordu³.

Mevdûdî'nin babası, avukat Seyyid Ahmet Hasan (v.1920)'dir. Annesi Rukiye Begüm Hanım ise, Orta Asya'dan Hindistan'a göç eden Türk asıllı bir ailenin kızıdır ve asaletli bir sülâleden gelmektedir. Mevdûdî, Seyyid Hasan'ın beş çocuğundan en küçüğü ve ikinci evliliğinden olan ikinci oğlu olarak dünyaya gelmiştir⁴.

"Din" Mevdûdî ailesindeki ilk kelime idi. Babası Seyyid Ahmet Hasan Bey, Mevdûdî'yi henüz küçük bir çocukken, gittiği sohbet toplantılarına götürürdü. Babası ona sûre sûre Kur'ânı ezberletmiş; fasih arapça, urduca ve farsça'yı öğretmiş, bunların yanı sıra mantık, fıkıh ve hadis öğretmeye de büyük önem vermiştir.

İlk eğitimini babasından alan Mevdûdî, 1914 yılında Haydarâbât'ta Medresetü'l-Fevkâniye'ye başlamıştır. Liseyi dışarıdan tamamlayan Mevdûdî, din eğitimi, sarf ve nahiv, ma'kûlât, maânî ve belağât derslerini Delhi'de babasının arkadaşı olan Şeyh Abdüsselâm Niyâzî'den (v.1954) almıştır.

Şeyh Abdüsselâm Niyâzî, felsefe, aklî ilimler, matematik ve mantıkta kendisiyle rekabet edilemeyecek üstünlüğe sahip biriydi. Mevdûdî her gün sabah namazından sonra iki kilometre mesafede bulunan hocasının evine gider ve ondan ders alırdı. Mevdûdî ne Diobend'de ve ne de herhangi bir okulda eğitim almıştır. Babasının vefatı nedeniyle Aligarh Üniversitesine de gidememiştir.

³ Mevdûdî, Hamira, *Babam Mevdûdî*, Mana Yay., İst., 2011, 23.

⁴ Kışlakçı, Turan, *Çağa İz Birakan Önderler: Mevdûdî*, İlke yay., İst., 2007, 25.

1918'de Delhi'ye taşınarak çeşitli dergilerde yazılar yazmaya başlamıştır. 1920'li yıllarda Hindistan Hilâfet Hareketi'ne katılan Mevdûdî, 1927 yılında *Cemiyet* dergisinde *İslâm'da Cihad* başlıklı yazılar yazmaya başlamıştır. Dergi sayfaları bu derin konuya yeterli gelmeyince konuyu aynı adlı eserinde okuyucusuyla buluşturmuştur. Kitabı yayınlandığında yaşı henüz yirmi dördtü⁵.

1928 yılında Haydârabâd'a dönen Mevdûdî, 1932 yılında, fikirlerinin yayılmasında önemli rolü olan *Tercümânü'l-Kur'ân* dergisinin editörlüğünü üstlenmiştir.

15 Mart 1937 yılında Delhi'nin ileri gelenlerinden Nâsıruddîn Şems Efendi'nin kızı Mahmuda Hanımla evlenmiştir. Mevdûdî'nin bu evlilikten dokuz çocuğu dünyaya gelmiştir. Aynı yıl Pathankot şehrinin Circa köyünde Niyaz Ali Khan'ın Muhammed İkbâl'e vakfettiği geniş bir arazide İslâm Araştırma Merkezi olan *Dâru'l-İslâm*'ı kurmuştur. 26 Ağustos 1941'de ise Cemaati İslâmî'yi kurmuştur.

1947 yılının Ağustos'unda Pakistan'ın Hindistan'dan ayrılmasından sonra Pencap'ın doğusundaki *Tabankot*'a geçen Mevdûdî, Hindistan'dan ayrılan Pakistan'ın siyasilerini ve karar mercîlerini, Pakistan'ın kuruluş hedefinin Allah'ın şeriatını kâim kılmak olduğunu ve devlet akidesinin ve hedefinin “ Lâ ilâhe İllallah” olduğunu açıklamaya zorluyordu. Bu konudaki taleplerini “Kararlar” tasarısıyla açıklamaya çalıştı. Dönemin hükümeti “Kararlar” tasarısını 12 Mart 1949'da kabul etmek zorunda kaldı⁶. Bütün bu çabalar sonucunda devlet düşmanı ilan edilen Mevdûdî ve Cemaati İslâmî teşkilatının önde gelenleri 4 Kasım 1948'de tutuklandı. 1950'de serbest bırakılan Mevdûdî, farklı görüşlerdeki İslâmî grupları Karaçi'de toplayarak onların, kendisi tarafından ortaya konulan İslâm Devletinin ilkeleri hususunda anlaşmaya varmalarını sağladı.

23 Mart 1953 yılında Askerî Mahkeme'de Kâdiyânîlik tehlikesine karşı yazmış olduğu “Kâdiyânîlik Sorunu” adlı kitabı sebebiyle yargılanan Mevdûdî 11 Mayıs 1953'te ölüm cezasına çarptırıldı; ancak kamuoyundan ve dünyanın çeşitli yerlerinden gelen baskılar sonucu, cezası önce sivil mahkeme tarafından ömür boyu hapse çevrilmiş, ardından da sağlık sorunları nedeniyle yüksek mahkemede 29 Nisan 1955'te beraat etmiştir.

⁵ Mevdûdî, Hamira, *Babam Mevdûdî*, 25.

⁶ Mevdûdî, Hamira,, a.g.e, 56.

24 Haziran 1956'da hac yolculuğuna çıkan Mevdûdî, Beyrut ve Dimeşk'te İhvân-ı Müslimîn önderleri ve bazı âlimlerle de görüşmüştür. 1959'da, Kur'an'da adı geçen yerleri görmek üzere Suudi Arabistan, Suriye, Ürdün ve Mısır'ı kapsayan üç aylık bir yolcuğa çıkmış, bu seyahatini *Sefernâme-i Arzı'l- Kur'an* adıyla kitap haline getirmiştir.

Mevdûdî, 1972 yılında sağlığının bozulması nedeniyle cemaatin liderliğini Miyan Tufeyl Muhammed'e bırakmış ve tedavi görmek amacıyla 1979'da Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmiştir ancak bir dizi ameliyatın ardından 21 Eylül 1979 yılında Amerika'da Buffalo Hastanesi'nde vefat etmiştir.

Naaş Pakistan'a götürülerek bir milyondan fazla insanın katıldığı cenaze namazının ardından, Lahor'daki evinin bahçesine defnedilmiştir. Cenaze namazını Yusuf el-Karadâvî kıldırmıştır⁷.

XX. yüzyılın İslâm Dünyasında başta Hindistan ve Pakistan olmak üzere fikirleriyle geniş kitleleri etkileyen ve çağdaş İslâmî hareketlerin manevi babası kabul edilen Mevdûdî, amacını şu mısra ile özetler:

Hak sözü yüceltmektir hayattaki amacım,

Kendimi sadece bu amaca adadım...

Küçük yaşlardan itibaren sözüyle, kalemiyle ve duruşuyla İslâm'ın zaferi ve Müslümanların kurtuluşu için çalışan ve bu uğurda defalarca mahkûmiyet yaşayan Ebûl A'lâ el-Mevdûdî, hayatının hiçbir döneminde yaşadığı zorluklara binâen ilim hayatından uzak kalmamıştır. Bunun en güzel delili ise mahkûmiyetine rağmen hapisanede tamamladığı *Tefhîmu'l- Kurân*'dır.

B. İlmî Kişiliği

Modern İslâm düşüncesi 18. ve 19. Yüzyılda, bir yenilenme, yeniden düşünme ve değerlendirme sürecine girmiştir. Bu zamanda yaşamış İslâm müfekkiri, İslâm dünyası'nın batı karşısındaki kültürel ve ekonomik mağlûbiyetinin sebebini, klâsik İslâm düşüncesinden kaynaklanan, kaynakları yanlış yorumlama faaliyetinden ileri geldiğini savundular. Bu çağda, tefsir, fıkıh, kelim ve hadis olmak üzere birçok alanda yeniden yorumlama ve değerlendirme süreci başlamış oldu.

⁷ Birışık, Abdülhamit, *Mevdûdî, Hayatı, Görüşleri ve Eserleri*, İnsan yay., İst. 2007., 24.

Diğer alanlarda bu süreç kolaylıkla işlerken, hadis alanına gelindiğinde bu süreç beraberinde büyük tartışmaları da getirdi. Toplumsal problemlerin sebebini yanlış rivayetler olarak görüp onları ayıklamak ve bütün hadis literatürünü yeniden tenkid ve tahlil sürecine sokmak isteyenler ile bu sürecin dine zarar vereceğini savunanlar karşı karşıya geldi⁸.

20. yüzyılın başlarında İslâm dünyasında meydana gelen sîyâsî-dînî boşluğun telâfisi gayesiyle plânlanan değişik dînî- siyâsî teşkîlatların en önemlilerinden Cemâati İslâmî'nin asıl ilgi alanını da siyâsî, ictimâî ve ilmî ihyâcılık şeklinde tanımlamak mümkündür. Buna bağlı olarak cemaatin kurucusu olan Ebu'l A'lâ el-Mevdûdî'nin Hint alt kıtasındaki faaliyetlerinin temel vasfını da bir "İslâm siyâsî ihyâ hareketi" şeklinde tanımlamak mümkündür⁹.

Temsil ettiği fikrî gelenek itibariyle Mevdûdî, kendisinden önce yaşamış dînî ve siyasi alandaki muhtelif önderlerden etkilenmiştir. Onun gelenek eleştirisinde ve yenilikçi vurgusunda dayısı Seyyid Ahmed Han'ın etkisi görülürken; İslâmî devlet özlemi, diriliş çağrısı ve ihyâcılık gibi konularda Muhammed İkbâl'in izleri görülür. Klâsik literatürü yeniden değerlendirirken, fikhî bakış açısından yararlanılması gerektiği fikrinde Şibli Numânî onun rehberi olmuştur¹⁰.

Mevdûdî, ilk bakışta farklı özellikleriyle temâyüz etmiş bulunan bu düşünce önderlerinden de istifade ile seçmeci bir orta yol geliştirmiştir.

Hayatı boyunca müslümanların kurtuluşunun ancak ilmî yükselme ile gerçekleşebileceğini savunan Mevdûdî, bir taraftan sömürge düzenine, diğer taraftan Hindular'ın baskın kültür olarak yükselişine karşı çıkmıştır. En büyük gayesi Pakistan'ı dünyaya örnek teşkil edecek modern bir İslâm devleti olarak kurmaktır¹¹.

Cevaplamaya çalıştığı ilk soru müslümanların sömürge konumuna düşme sebepleriyle alakalıdır. Batı medeniyetini birçok yönden eleştiren Mevdûdî'ye göre Batılılar ilim ve kılıç gücünü, yani bilim ve teknolojiyi kullanarak dünya hâkimiyetini ele geçirmişlerdir. Bu süreçte pek çok medeniyet Batı medeniyetinin bünyesinde kolayca erimiş ve kaybolmuş, müslümanlar ise tam ve kâmil bir medeniyete sahip oldukları için Batı karşısında durmayı

⁸ Ünlü, Yaşar, *Hadiste Çağdaş Yaklaşımlar*, < <http://yasarunlu.blogspot.com.tr/>>

⁹ Hatipoğlu, İbrahim, *Çağdaş Hadis Tartışmaları Bağlamında Mevdûdî'nin Dinamik Sünnet Yorumu*, Uludağ Ünv. İfd., 2003, 29-49, 30.

¹⁰ Birişik, a.g.e., 24.

¹¹ Anis, Ahmed, "Mevdûdî", DİA, XXIX, 435.

başarmışlardır. Mevdûdî'ye göre bu iki medeniyetin çarpışması hâlâ devam etmektedir¹². İslâm ülkelerinin yabancılar tarafından sömürgeleştirilmesi, asırlardan beri müslümanların dinen, fikren ve ahlâken gerilemelerinin tabii sonucudur.

İslâm ümmetinin sömürgeleştirilmesi ilim ve fikir hayatında kısırlığa yol açmıştır. Sömürge altındaki İslâm ülkelerinde yetişen nesiller Batılı seküler kültürü benimseyip dinî hayattan uzaklaşmışlardır.

Öte yandan Mevdûdî, Batı düşüncesine bîgâne kalan ulemâyı da geleneksel mirasa körü körüne sahip çıktığı için tenkit eder. Ona göre mevcut durumdan kurtulmanın çaresi sahih İslâm inancını yeniden tesis edecek bir tecdid hareketidir. Bu hareket din anlayışında, teşkilâtlanmada, içtimaî ve siyasî hayatta ıslah tedbirleri içeren bir programın tadrîcî şekilde uygulanmasıyla başarıya ulaşacaktır. İslâm toplumunun kültürel ve siyasal emperyalizmden kurtulabilmesi için Kur'an ve Sünnet'e dayalı, fertten topluma uzanan bir tecdid ve ihya hareketini gerçekleştirmesi gerekir¹³.

Bu ihyâ hareketini gerçekleştirebilmek için hemen her sahada eser telif eden Mevdûdî, eserlerinde İslâm'ı bütün yönleriyle anlatmaya çalışmıştır. Dînî, ictimâî, tarihî ve siyasî içerikli 120'nin üzerinde kitap ve risale kaleme alan Mevdûdî'nin eserlerinin büyük çoğunluğu Urduca kaleme alınmıştır. Eserleri başta Arapça, Farsça, İngilizce, Almanca, Türkçe, Fransızca olmak üzere otuzu aşkın dile çevrilmiştir.

Sadece eserleriyle değil şahsî ilişkileri ve ziyaretleri sayesinde de Avrupa, Kuzey Amerika, Afrika ve bütün Asya'ya ulaşmış, geniş bir coğrafyadaki müslüman aydınlara ve siyasîlere tesir etmiştir. Bunda fevkalâde güzel ve akıcı bir dile sahip olması, düşünce yelpazesinin genişliği, görüşlerinin canlı bir sosyopolitik ve eğitici harekete dönüştürülmüş olması gibi etkenler rol oynamıştır.

Mevdûdî, gerek sağlığında gerekse vefatından sonra birtakım eleştirilere mâruz kalmıştır.

¹² Anis, Ahmed, "Mevdûdî", DİA, XXIX, 435.

¹³ Anis, Ahmed, "Mevdûdî", DİA, XXIX, 435.

Hint alt kıtasında özellikle Diyûbendî, Cemâat-i Teblîğ, Birelvî¹⁴ ve Ehl-i hadîs ekolü mensupları tarafından hadis, sünnet, sahâbenin adaleti, peygamberlik, peygamberlerin ismeti, Hz. İsa'nın durumu, deccâl konusu, Muâviye'nin ve Emevîler'in yönetimi, İslâm'ın devlet anlayışı, kadının devlet başkanlığı, ictihad-taklid meselesi, müt'a nikâhı gibi konularda eleştirilmiştir. Mevdûdî'yi tenkit için dergilerde çıkan makaleler yanında çok sayıda kitap telif edilmiştir. Kendisi sağlığında bu eleştirilerden sadece önemli gördüklerini dergisi Tercümânü'l-Kur'ân'da cevaplandırmıştır. Arkadaşlarından bazıları da bu tenkitlere cevap vermiştir. Hem ülkesindeki hem de Mustafa Sıbâî, Seyyid Süleyman en-Nedvî gibi dünyanın değişik bölgelerindeki Müslüman aydınlar, Mevdûdî'den övgüyle bahsetmişlerdir.

Mevdûdî'nin İslâm dünyasında tanıtılmasındaki en önemli pay, eserlerini Arapça'ya çeviren ve hakkında neşriyat yapan Halil Ahmed Hâmidî ile İngilizce'ye çeviren Hurşid Ahmed'e aittir¹⁵.

Hayatının büyük bir kısmını, ilmî çalışmalara ve dâvete ayıran Mevdûdî, bu ilmî çalışmaları çerçevesinde birçok esere imza atmış ve ahirete intikal ettiğinde arkasında büyük bir ilmî servet bırakmıştır.

C. Eserleri

Aşağıdaki listede Mevdûdî'nin eserlerine konularına göre tasnif edilmiş şekilde yer verdik. Eserlerin çoğunluğunun dili Urduca olup, bazıları önce İngilizce olarak yayınlanmıştır. Adına neşredilen kitaplardan bir kısmı ise, makale ve konuşmalarından ya da diğer eserlerinden derleme yoluyla yayınlanmıştır.

TEFSİR- HADİS- SİYER ALANINDAKİ ESERLERİ

1. *Tercüme-i Kur'ân-ı Mecîd ma'a Muhtasar Havâşî*, Lahor 1396. Türkçe'ye Durmuş Bulgur tarafından *Tefhîmu'l-Kur'an Meali* başlığıyla tercüme edilmiştir. Konya 2003.

¹⁴ Ahmed Rızâ Hân Birelvî'nin (v.1921) 1880 yılından itibaren oluşturmaya başladığı Birelvî cemaati; abartılı bir tasavvufî anlayışa sahiptir. Cemaat, amelî konularda Hanefîliğe sıkı sıkıya bağlıdır. Rasûl-i Ekrem'in hayatı ve şahsiyeti Ahmed Rızâ Han ve bağlılarının en önemli ilgi alanı olmakla birlikte bu konuda aşırılıkları vardır. Rızâ Han'a göre Rasûlullah beşerdir, fakat beşeriyeti diğerlerinininkinden farklıdır. O geçmiş ve gelecekle ilgili gaybı bilir, nurdur ve gölgesi yoktur; her yerde hâzır ve nâzırdır; dünyada olacak işlerin yetkisi onun elindedir. Rızâ Han bu konularla ilgili çok sayıda kitap ve risâle kaleme almıştır. Bütün hadis külliyâtına sahip çıkan Birelvîler, ihtiyatsız yaklaşımları sebebiyle zayıf ve uydurma sayılan hadisleri de itikad konularında delil olarak kullanmışlardır (Halid Zaferullah Daudî, *Pakistan ve Hindistanda Şâh Velîyullah Dihlevî'den Günümüze Kadar Hadis Çalışmaları*, İstanbul 1995, s. 248).

¹⁵ Birışık, a.g.e, 24.

2. *Tefhîmü'l-Kur'ân*, I-VI, Lahor 1942-1972.
3. *Kur'ân ki Çâr Bünyâdî Istilâhayn: İlah, Rab, İbâdet, Din* Lahor 1941, 1978; trc. Osman Cilacı-İsmail Kaya, *Kur'an'a Göre Dört Terim: İlâh, Rab, İbadet, Din*, İstanbul 1987.
4. *Kur'ân aôr Pîygamber Râmpûr* 1954.
5. *Sünnet kî Â'inî Haysiyet*, Lahor 1963. Mevdûdî'nin Tercümânü'l-Kur'ân'da Dr. Abdülvedûd adlı bir şahısla sünnet ve hadis inkârcılığı konusunda yaptığı tartışmaların kitap haline getirilmiş şeklidir. N. Ahmed Asrar tarafından *Sünnetin Anayasal Niteliği* İstanbul 1997, Durmuş Bulgur ve Halid Zaferullah Daudi tarafından *Sünnetin Anayasal Konumu* Konya 1997 başlığıyla Türkçe'ye tercüme edilmiştir.
6. *Sîret-i Server-i Âlem*, I-II, Lahor 1979. Mevdûdî'nin Hz. Peygamber'in hayatına dair eseridir. Eser, N. Ahmed Asrar tarafından *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamberin Hayatı* adıyla Türkçe'ye çevirmiştir. I-III, İstanbul 1983.

AKAİD ALANINDAKİ ESERLERİ

1. *Dîniyyât*, Haydarâbâd-Dekken 1932. Türkçe dâhil belli başlı bütün dillere çevrilen eser İslâm'ın temel prensiplerini içeren bir ders kitabı niteliğindedir.
2. *Dîn-i Hak*, Lahor 1952.
3. *Hutâbât*, Lahor 1957. Eser, Ali Genceli tarafından *Hitabeler* adıyla 1980 yılında İstanbul'da; Filiz Handan Türedi tarafından ise *Gelin Müslüman Olalım* adıyla İstanbul'da 1993 yılında yayınlanmıştır.
4. *İslâm kâ Nizâm-ı Hayat*, Lahor 1948.
5. *Tevhîdu Risâlet aôr Zindegî Ba'd Mevt kâ Aklî Sübût*, Lahor 1962.
6. *Mes'ele-i Cebri Kader*, Lahor 1962.

FIKİH ALANINDAKİ ESERLERİ

1. *el-Cihâd fi'l-İslâm*. Azamgarh 1930.
2. *Resâilü Mesâ'il*, I-V, Lahor 1951-1965. Eseri Yusuf Karaca *Meseleler ve Çözümleri* I-V, İstanbul 1989-1990, Mahmud Osmanoğlu ve A. Hamdi Chohan, *İtikâdî, İktisâdî, Siyasî, Sosyal ve Fikhî Meselelere Fetvalar*, I-IV, İstanbul 1992 adıyla Türkçe'ye tercüme etmiştir.
3. *Mürted kî Sezâ İslâmî Kânûn meyn*, Lahor 1953.

4. *İslâm aôr Zabt-i Vilâdet*, Lahor 1968.

SİYASET ALANINDAKİ ESERLERİ

1. Türkî meyn İsbâyon kî Hâlet, Dehli 1922. Türkiye'deki hıristiyanların durumuyla ilgili bir kitaptır.

2. *İslâmî Tehzîb aôr Us key Usûl ü Mebâdî*, Lahor 1932; trc. Mehmed Aydın, *İslâm Medeniyeti: Esasları ve Menşei*, Ankara 1968.

3. *Müselmân aôr Mevcûde Siyâsî Keşmekeş*, I-III, Lahor 1937-1939. Tercümânü'l-Kur'ân'da yayımlanan siyâsî yazılarının bir araya getirilmiş şeklidir.

4. *İslâm kâ Nazariyye-i Siyâsî*, Lahor 1939.

5. *Mes'ele-i Kavmiyyet*, Lahor 1939, 1982. Eserde müslümanların Hindistan'dan ayrılıp ayrılmaması konusunda o yıllarda çok tartışılan milliyetçilik meselesi ele alınmıştır.

6. *Tenkîhât: İslâm aôr Mağribî Tehzîb kâ Tesâdüm aôr Us key Peydâ Şude Mesâil per Muhtasar Tebşira*, Lahor 1939. Çetin Manisalı tarafından *İslâm Dünyası Batı Uygarlığı* adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir, İstanbul 1989.

7. *Tefhîmât*, I-III, Lahor 1940-1965. Bazı yazılarından derlenmiştir.

8. *Tecdîd ü İhyâ'i Dîn*, Lahor 1360/1940, 1952. *İslâm'da İhya Hareketleri* başlığıyla Halil Zafir tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Ankara 1967.

9. *İslâm aôr Câhiliyyet*, Lahor 1942.

10. *Tahrîk-i İslâmî kî Ahlâkî Bünyâdeyn*, Lahor 1945, 1976. Kitabı Ali Arslan *İslâmî Hareketin Ahlâkî Temelleri*, İstanbul 1967 adıyla Türkçe'ye çevirmiştir.

11. *Binâ'ü Beygâr*, Lahor 1947. Milletlerin doğuş ve çöküşü hakkındaki eserde tarihe ahlâk açısından bir bakış yapılır.

12. *İslâmî Riyâset: Felsefe*. Mevdûdî'nin İslâm siyaset teorisi, İslâm anayasası gibi konularda daha önce yayımladığı bazı kitaplarla çeşitli makalelerinden derlenmiştir.

13. *Islamic law and Constitution*, Lahor, 1955.

14. *Hilâfet aôr Mülûkiyyet*, Lahor 1967. Ali Genceli tarafından *Hilafet ve Saltanat* adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir İstanbul 1980.

15. *İslâmî Hükûmet kis Tarah Kâ'im hôtî hey*, Lahor 1941.

16. *Tahrîk-i İslâmî kâ Â'ende Lâ'iha-i 'Amel*, Lahor 1966.
17. *İslâmî Nizâm a'or Mağribî Lâdînî*, Cumhûriyyât, Lahor 1974.

EĞİTİM ALANINDAKİ ESERLERİ

1. *İslâmî Nizâm-ı Ta'lîm a'or Pâkistân meyn Us key Nifaz kî 'Amelî Tedâbir*, Lahor 1957.
2. *Tâlîmât*, Lahor, 1963.
3. *Dâvet-i İslâmî kıyâ be*,
4. *İslâmî Nizâmî Ta'lîm*, Lahor, 63.
5. *İslâm Asr-ı Hâzır meyn*, Karaçi, 1968.

KADINLARLA İLGİLİ ESERLERİ

1. *Perde*, Lahor 1939, 1972. İslâm'da kadın ve örtünme konusunu ele alan eseri Ali Genceli ve Harun Ünal *Hicab* başlığıyla ayrı ayrı Türkçe'ye tercüme etmişlerdir. Ankara 1978; İstanbul 1999.
2. *Müslim Havâtîn sey İslâm kâ Mutâlebât*, Lahor 1955.
3. *Hukûku'z-zevceyn*, Rampur 1957. *Türkçe'ye İslâm'da Aile Hukuku: Karı-Koca Hakları* adıyla çevrilmiştir. Trc. Memiş Tekin, Konya 1990¹⁶.

En temel eserlerine yer vermeye çalıştığımız bu uzunca listeden anlıyoruz ki Mevdûdî, 76 senelik ömrüne, okurun zihin dünyasını inşâ noktasında pek çok eser sığdırmış ve hayatını bereketli bir şekilde geçirmiştir.

Elbette bu eserleri içersinde en hacimli ve kapsamlı olanı çalışmamıza konu olan *Tefhîmu'l-Kurân*'dır. Şimdi de müellifin bu eserini tanıyalım.

II. TEFHÎMU'L- KUR'ÂN'IN GENEL TANITIMI

Dünya Müslümanlarının düşünce ve kültür birikimlerine yazmış olduğu onlarca eseri ile katkıda bulunan Pakistanlı âlim Ebu'l A'lâ el-Mevdûdî, ilmî çalışmalarını yazmış olduğu tefsiri ile taçlandırmıştır. Adını *Tefhîmu'l-Kur'ân* olarak belirlediği bu tefsir çalışmasına 1942 yılında *Lahor*'da başlamış ve yaklaşık otuz yıl dört ay kadar bir süre sonunda çalışmasını 1972 yılında tamamlamıştır.

¹⁶ Birışık, a.g.e, 24-40; Anis, Ahmed, "Mevdûdî", DİA, XXIX, 432-437.

Tefsir çalışmaları dirayet ve rivayet tefsiri olmak üzere iki kategoride ele alınır. Tefhîmu'l-Kur'ân tefsiri, dirayet tefsiri kategorisinde bir tefsirdir. *Tefhimu'l-Kur'ân*, içinde yaşanan dönemin sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel sorunlarına çözüm arayan, ayetlerin günümüze yansımalarını önceleyen, güncel yorum ve örnekler ile okuyucuya bilgiyi daha anlaşılır şekilde takdim eden bir tefsir çalışmasıdır.

Eser, Mevdûdî'nin ana dili olan Urduca'da yazılmıştır. Urduca, orijinal şekli 6 cilttir. Son şeklini 1972 yılında almıştır ve pekçok dile çevrilmiştir¹⁷.

Mevdûdî, tefsirin girişinde Kur'ân'ı serbest bir metod takip ederek anlaşılabilir bir dille aktardığını ifade etmiş, bunun nedenini ise, motamot tercümeyle yanlış bulduğundan dolayı değil, bu konuda birçok âlimin çalışma yapmış olmasına bağlamıştır¹⁸. Bununla beraber motamot tercümenin, cümlenin akışının kesilmesine ve dilin edebî güzelliğinin yok olmasına neden olduğunu da belirtmiştir¹⁹.

Mevdûdî, eserinin önsözünde, çok yönlü ve güncel bir tefsir çalışmasını neden yaptığını şu cümleler ile ifade eder: "Ben bu çalışmayı, Kur'an'ın anlaşılması yolunda daha önceden yapılmış olan tercüme ve tefsirlerde bazı yönlerin eksik kaldığını müşahade ettiğimden dolayı yaptım. Bir süredir aydınlarımıza Kur'an'ın ruhunu nasıl aktarabileceğimi ve onlara Kur'an'ın saf ve gerçek mesajını nasıl ulaştırabileceğimi düşünüyordum"²⁰.

İlk dönemlerde bazı ayetlerin açıklamalarını kaleme alıp neşreden Mevdûdî, müstakil bir tefsir çalışması düşünmediğinden ayetlerin izahlarını kısa kısa ele almıştır. Sonraki süreçte tefsir yazma kararı aldığı anda ise daha önce yazmış olduğu bölümlerin açıklamalarına da ekler yapmıştır. Tefsirde verilen mealler mana meal diyebileceğimiz bir yöntem ile verilmiştir. Bu yönü ile de etkili bir dil ortaya çıkmıştır. Mealler verilirken tefsir edilecek kısımlar rakamlar ile belirtilip alt kısımda rakamlar verilip tefsir edilmiştir²¹.

¹⁷ Özbadem, Ferhat , *Tefhîmu'l- Kur'ân Tefsiri Neden Önemli?*,< <http://www.dunyabizim.com/kitap/12617/>>.

¹⁸ Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, I, 8.

¹⁹ Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, I, 9.

²⁰ Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, I, 7-8.

²¹ Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, I, 40.

Mevdûdî, tefsirin ilk bölümüne, tefsir bilinci veya Kur'an okuma bilinci diyebileceğimiz bilgiler ile giriş yapar. Kur'an'ın bütün zamanlara hitap eden, günümüzün sorunlarına çözüm olan bir hayat kitabı olduğuna vurgu yapar.

Tefsir usul kâidelerinden Mekkî ve Medenî konusu anlatılır. Ayetlerin inzâl olması ve derlenmesi, kısaca Kur'an'ın tarihî bilgilerine yer verilir.

Ön bilgiler verildikten sonra surelerin tefsirine geçilir. Ayetlerin tefsirinden önce surenin nüzul sebebi ve indiği süreçteki tarihsel arka plana yer verilir²². Surenin özeti denebilecek bir makalenin ardından ayet ayet, siyak ve sibak ilişkisine dikkat edilerek tefsir edilmeye başlanır.

Mevdûdî tefsir bölümünde iki şeye dikkat çekmiştir:

1. Okuyucunun zihnine takılabilecek, merak edebileceği hususların izâhı,
2. Okuyucunun dikkatinden kaçmış, ancak bilmesi gereken hususların beyânı.

Tefhim'de kaynaklar ve bunların kullanımı, klâsik ile modern dönem arasına geçiş sürecinin izlerini taşımaktadır. Tefhîmu'l-Kur'ân tefsirinde; hukuk, tarih, dinler tarihi, akâid, siyer, sosyoloji ve siyaset bilgilerinin harmanlandığını görüyoruz. Bu açıdan eser, zengin bir kaynak dünyasına sahiptir.

Mevdûdî'nin en önemli eseri olan *Tefhîmu'l-Kur'ân*, hem üslubu ve hem de muhtevası bakımından getirdiği yeniliklerle, bilinen anlamdaki tefsirlerden oldukça farklıdır²³.

Tefhîmu'l-Kur'ân'ın önemli özelliklerini maddeler halinde sıralayacak olursak:

1. Müellif, Kur'an'da adı geçen yerlere ve peygamberlerin yaşadığı coğrafyaya bir inceleme- araştırma gezisinde bulunmuş ve eserini bu bilgiler ışığında yazmıştır. Özellikle eski kavimler ile ilgili konular ele alınırken harita ve krokiler ile konunun daha iyi anlaşılması sağlanmaya çalışılmıştır²⁴. Tefsirde 32 harita ve 12 kroki bulunmaktadır. Peygamber Efendimiz (s.a) dönemiyle ilgili haritalar ve krokiler ile de o dönemin sosyal ve

²² Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, I, 43.

²³ Birışık, a.g.e, 47.

²⁴ Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, I, 113.

kültürel yönleri derin tarihsel bilgiler ile taçlandırılarak okuyucunun istifadesine sunulmuştur²⁵.

1. Tarihî olaylar söz konusu olduğunda arkeolojik bilgiler ve bulgular: Bu özellikle de yazarın tefsir usûlü tarihine önemli bir katkısıdır²⁶.
2. Kur'ân-ı Kerîmi, Kitâb-ı Mukaddes ve Talmut ile karşılaştırması: Mevdûdî, tarihî olayları anlatırken ve yorumlarken, Kitâb-ı Mukaddes ve Talmuttan zaman zaman nakillerde bulunur²⁷.
3. Yazar, eserinde İslam dünyasını çeşitli şekillerde, olumlu ya da olumsuz etkileyen oryantalizme ve oryantalistlere birçok eleştiride bulunmuştur.
4. Yazar, topluma sunmaya çalıştığı İslamî davete ve buna paralel olarak İslamî hayat tarzına temel oluşturmaya çalışmış ve eserinde toplumun yönetiminde Kur'anî bir anlayışın hâkim olması gerektiğine vurgu yapmıştır²⁸. Mevdûdî'ye göre, Kur'ân'ın asıl fonksiyonu, İslâm dininin entelektüel ve ahlakî temelini açıkça ortaya koyup, bunları örneklerle güçlendirmek ve kalplere işlemektir²⁹.

Mevdûdî, Kur'ânî anlayışın, hadis-i şerifler ve Rasûlullah'ın (s.a) kutlu yolu olan sünneti benimsemeyen anlaşılamayacağını her fırsatta savunmuş ve konuyla ilgili eserler telif etmiştir. Bu bağlamda çalışmamız için önemli bir husustan, Mevdûdî'nin hadis ve sünnet hakkındaki görüşlerinden bahsetmek yerinde olacaktır.

III. Mevdûdî'nin Hadis ve Sünnet Anlayışı

İlk tahsilini babası Seyyid Ahmed Hasan'dan almaya başlayan Mevdûdî, ailesinin tercihi ile İngiliz okullarına gönderilmedi. Bunun yerine, başta dînî eğitimi olmak üzere, eğitimini büyük ölçüde özel hocalar ve derslerle sürdürdü. Mevlânâ İşfâkurrahman'dan Kandehlevî'den *Sünen-i Tirmizî* ve *Muvattâ* okudu. Diğer hadis kitaplarını ise zamanı

²⁵ Ferhat ÖZBADEM, *Tefhîmu'l- Kur'ân Tefsiri Neden Önemli?*, < <http://www.dunyabizim.com/kitap/12617/>>.

²⁶ Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, II, 438.

²⁷ Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, I, 255- 466- 467.

²⁸ Birişik, a.g.e, 48-58.

²⁹ Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, I, 33.

nisbetinde kendi başına mütalaa etti. Geleneksel usûl çerçevesinde hadis edebiyatından başka eser okuduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır³⁰.

Mevdûdî daha sonraları hadis çalışmalarını geleneğe uygun biçimde ders okutarak değil, bazı konulara dair fikirlerini yazmak sûretiyle sürdürdü. Bunlar arasında *Hadis aor Kur'an, Meslek-i İ'tidâl ve Resâil u Mesâil* gibi makaleleri ve *Sünnetin Anayasal Niteliği* adlı eseri bulunmaktadır. Yetiştigi ortam, zaman ve üslûp nedeniyle hadis usûlü, tarihi ve rivayeti gibi konularda hadis ehlinde ilim tahsil edememiş ve ilim ehli kimselerle derinlemesine müzâkerelerde bulunamamıştır³¹.

Mevdûdî, İslâmı anlama ve uygulama açısından sadece Kur'an ile yetinmenin İslâmı doğru anlamak için yeterli olmayacağını ispatlamaya çalışan ve hadis inkârcılarına karşı savunma yapan muhafazakâr bir âlim görünümündedir. Ona göre, müslümanlar arasında veya yönetici ile yönetilenler arasında herhangi bir mesele ortaya çıktığında, hepsi birden Kur'an ve Sünnet'e başvurmalı ve O'nun verdiği karara boyun eğmelidirler. Bu nedenle İslâm'ı, diğer İslâm dışı sistemlerden ayıran ana unsurun ve nihaî otoritenin, Allah'ın Kitab'ı ve Rasûlü'nün (s.a) sünneti olduğunu kabul etmek ve onların hükmüne boyun eğmek gerektiğini söylemiştir³².

Örneğin Hz. Peygamber'in yasama (teşri') yetkisi konusunda hadis inkârcılarının; “*Kitabullah'ın kanunu eksik miydi ki Hz. Peygamber fiilen yaptıklarıyla bu kanunu tamamladı?*” şeklindeki itirazlarına Mevdûdî; “*Hukuk ilminde kabul edilmiş bir kaide vardır. Buna göre, kanun yapma yetkisini elinde bulunduran kimse, eğer mücmel bir hüküm veya bir fiili emrederek ya da bir usûl ortaya koyarak, kendi altındaki bir şahıs veya kuruma bunun ayrıntıları hakkında kaide ve tüzükler hazırlaması için yetki verirse, onun hazırladığı kaide ve tüzükler, kanundan ayrı bir şey olmaz, aksine o kanunun bir bölümü olur*” diyerek cevap vermiştir³³.

Mevdûdî, bu konuda Bakara Sûresi 2/ 187 ve 151. Ayetler, Âl-i İmrân Sûresi 3/ 97. Ayet, Âraf Sûresi 7/156-157 Nahl Sûresi 16/44, Maide Sûresi 5/4-6 ve Cuma Sûresi 2. Ayet-i kerîmeleri delil olarak sunmuş ve bu ayetlerde Allah Teâlâ'nın peygamberini sadece Kur'ân

³⁰ Daûdî, Zaferullah, *Şah Veliyullah Dihlevî'den Günümüze Pakistan ve Hindistan'da Hadis Çalışmaları*, İnsan yay., İst., 1995, 257.

³¹ Birışık, a.g.e, 67.

³² Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'an*, I, 372.

³³ Mevdûdî, *Sünnetin Anayasal Konumu*, 75.

ayetlerini okuması için göndermediğini, Peygamberlik makamının üç maksadının daha olduğunu vurgulamıştır. Mevdûdî'ye göre bu maksatlardan ilki, Peygamber'in insanlara Kur'an'ı Kerim'i öğretmesi, ikincisi kitabın amacına uygun hareket etme metodunu (hikmet) öğretmesi, son olarak da Peygamber'in hem fertleri ve hem de ictimâî yapılarını tezkiye etmesidir³⁴.

Mevdûdî, Hz. Peygamber'in beşerî ve nebevî yönü ile ilgili tartışmalar üzerine üç makale kaleme almıştır. Bu makalelerin ilkinde Hz. Peygamber'i Allah tarafından hüküm konulmamış konularda son derece özgür ve özgürlük yanlısı bir konumda tasvir ederken, buna karşı hadis inkârcısı bir yazara verdiği cevapta, her alanda Hz. Peygamber'e itaat edilmesi gerektiğini, peygamberlik misyonunun evrenselliğini vurgulamakta, son makalesinde ise birbirine zıt gibi gözükken bu iki tavrı telif etmeye çalışmaktadır. Bu tavrından da anlaşılacağı üzere, Mevdûdî'nin *Peygamber'e İtaat* mefhûmundan kastı, Hz. Peygamber'in sadece peygamber vasfı ile yaptığı “vâcibü'l-ittibâ / uyulması zorunlu” hususlarla ilgilidir. Bu hususlar da ya sarâhaten Hz. Peygamber tarafından açıklanmış olmalı ya da ehil âlimler tarafından tespit edilmelidir³⁵.

Mevdûdî'nin sünnette kişisel veya nebevî olanı ayırmak için ortaya koyduğu iki yol isabetlidir, ama ikincisinde bazı hususlar kapalı kalmıştır. Birincisi titiz âlimler böyle bir çalışma ortaya koymuş olsalar da sünnetin kişisel mi, nebevî mi olduğu noktasında aralarında ihtilaf ortaya çıkmıştır. Bu ihtilaf konunun güçlüğünden kaynaklanmaktadır ve doğaldır. İkincisi her dönemde böyle bir çabaya başvurulması gerektiğidir. Zira karîneler yoluyla sünnetin konumu belirlenebilir. Titiz fakihlerin bu işi yaptıklarını söylemek konuyu izah için kâfi değildir. Böyle bir şey en azından bu tartışmaya teorik bir katkı sağlamaz³⁶.

Telifçi bir yaklaşım sergilediği son makalesinde esasen Mevdûdî'nin kendisi de, Peygamber'in işaret edilen iki fonksiyonun teoride olduğu gibi kolaylıkla ayırt edilmesinin mümkün olmadığının farkında idi. Çünkü Allah Rasûlü'nün nebevî fiilleri ile beşerî fiilleri birbirinden ayrılmaz biçimde iç içe geçmişti. Yani iki rol tek bir şahsiyette ayrılmaz biçimde birleşmişti³⁷.

³⁴ Mevdûdî, *Sünnetin Anayasal Konumu*, 80-84.

³⁵ Mevdûdî, *Sünnetin Anayasal Konumu*, 34-35.

³⁶ Köktaş, Yavuz, *Mevdûdî'nin Hadisle İlgili Görüşleri ve Hadis Tahlilleri Üzerine*, Sakarya Üniv.İfd., 2003, 13-52, 10.

³⁷ Hatipoğlu, İbrahim, a.g.m, 34-35.

Çağdaş bazı yenilikçilerin aksine, Mevdûdî gayri metluv vahyin varlığını kabul eder. Hadis inkârcılarının, “Hz. Peygamber’in Kur’ân’dan başka vahiy de aldığını söylemek, vahiyle tatmin olmayıp ikinci tür vahiy almaya başladığı anlamını taşımaz mı?” sorusuna Mevdûdî şu cevabı vermiştir: “Allah Teâlâ tarafından gönderilen hükümler ve tâlîmâtlar üç şekilde nâzil olur: 1- doğrudan vahiy (ilkâ ve ilham) 2- perde ardından haber 3- melek aracılığıyla gelen haber”³⁸. Kurân’da yer alan vahiylerin bu üç gruptan yalnız üçüncü gruba girdiğini savunmuştur. Ona göre mücerret bir düşünce Allah tarafından Hz. Peygamber’in kalbine aktarılmış ve Peygamber de onu kendi kelimeleriyle ifade etmiştir. Mevdûdî, bu görüşüne Şûrâ Sûresi 42/51. Ayeti delil olarak getirmiştir³⁹. Örnek olarak ise Bakara Sûresi 143 ve 144. Ayetleri vermiştir⁴⁰. Buna göre, Mescid-i Haram’ın kible yapılmasından önce müslümanların Mescid-i Aksâ’ya yönelerek namaz kıldıklarını, ancak Kur’an’ı Kerîm’de o kibleye yönelme emrinin verildiği hiçbir ayetin olmadığını belirtmiştir⁴¹.

Mevdûdî’ye göre vahyi gayri metluv, Kur’an gibi tilavet kastıyla değil, Peygamber’in uygulamalarına esas olmak üzere gönderiliyordu. Dolayısıyla, insanlardan istenen, gayri metluv vahyin lafızları ile meşgul olmaları değil, Peygamber önderliğindeki yaşantıya tâbî olmaları idi⁴².

Peygamber’in fonksiyonu ile ilgili olarak Mevdûdî’nin ileri sürdüğü görüşlerden biri de sünnetin evreselliği ve yerelliği ile alâkalıdır. Şayet Peygamber’in ilâhî vahiyle irtibatı sadece kendisine nâzil olan vahyi insanlara tebliğ etmekle sınırlı olacak ise, onun işlevinin evrenselliğinden de söz edilemez. Kaldı ki, Hz. Peygamber’in görev alanının sadece tebliğ ile sınırlı kalmadığı gerçeği ortada durduğuna göre, Kur’an gibi Peygamber’in misyonu da evrenseldir⁴³.

Mevdûdî’ye göre peygambersiz Kur’an, köksüz ve desteksiz bir metin haline gelecektir. Dolayısıyla peygamber’in bu rolünü inkâr etmek, Allah’ın göndermiş olduğu

³⁸ Mevdûdî, *Sünnetin Anayasal Konumu*, 88-89.

³⁹ “Allah bir insanla ancak vahiy yoluyla veya perde arkasından konuşur yahut bir elçi gönderip izniyle ona dilediğini vahyeder. O yücedir, hakîmdir”. (Şûrâ 42/51)

⁴⁰ “İşte böylece sizin insanlığa şahitler olmanız, Resûl’ün de size şahit olması için sizi mutedil bir millet kaldık. Senin yöneldiğin yeri (Kâbe’yi) biz ancak Peygamber’e uyanı, ökçeleri üzerinde geri dönenen ayırdetmemiz için kible yaptık. Bu, Allah’ın hidayet verdiği kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah sizin imanınızı asla zayi edecek değildir. Zira Allah insanlara karşı şefkatli ve merhametlidir”.

⁴¹ Mevdûdî, a.g.e., 93.

⁴² Daûdî, a.g.e., s. 262.

⁴³ Hatipoğlu, İbrahim, a.g.m, 37.

vahye O'nun istediği tarzda uymaktan vazgeçip, kendi arzusuna göre yeni bir din oluşturma gayreti içerisinde olmak demektir⁴⁴.

Ona göre peygamber'in görevi; söz ve fiilleriyle ilâhî kânunu açıklamak, onun gerçek amacını anlatmak ve amacına uygun fertler yetiştirmektir. Sonra bu eğitilmiş fertleri düzgün bir cemaat haline sokarak, toplumu ıslah için çalışmak, bu ıslah edilmiş toplumu, salih ve ıslah edici bir devlet şekline sokarak İslâm esasları üzerine mükemmel bir kültür nizamının nasıl kurulacağını göstermektir. Mevdûdî'ye göre İslâm toplumunu ve onun hayat nizâmını bütünüyle Hz. Peygamber oluşturmuştur⁴⁵; ve Hz. Peygamber tarafından oluşturulan bu toplum, İslâm'ın ilk günlerinden bu güne kadar kesintisiz yaşamıştır. Farklı coğrafyalarda dâhî Müslüman yaşantısındaki benzerlikler bunun en güzel kanıtıdır⁴⁶.

Mevdûdî, Nisa Sûresi 65. Ayetin tefsirinde, Rasûlullah'ın verdiği hükme tâbî olmanın yalnız O'nun hayat süresiyle sınırlı olmadığını, kıyamete kadar geçerli olduğunu belirtmiştir. Hz. Peygamber'in Allah'ın rehberliğiyle öğrettiği hayat tarzının, O'nun uyguladığı ve öğrettiği hüküm ve düzenlemelerin, kıyamete kadar tek nihâî otorite olarak kalacağını ve bir kimsenin gerçek Müslüman olup olmadığının da bu otoriteyi kabul edip etmemesine göre belirleneceğini söylemiştir⁴⁷.

Görüldüğü üzere Mevdûdî'nin, geleneksel anlayış ile pek çok ortak yönü bulunmaktadır. Bununla birlikte, hadisleri anlama konusunda tefakkuh merkezli dinamik bir usûl önermiş, klâsik hadis usûlüne yönelik ciddî tenkitlerde bulunmuştur. Mevdûdî'ye göre esasen hadis usûlü, tarihte en güzel tenkit örneğini sergilemiş olsa da, bu ilmin ıslah ve gelişme kapısı hâlâ açıktır ve hiçbir kimse rivâyetleri kontrol etmek, değerlendirmek için hadisçilerin kullandıklarının en son usûller olduğunu iddia edemez. Ona göre bu usûller iyice öğrenildikten sonra, makûl deliller ortaya konularak, bunlarda bir eksiklik olduğu tespit edilip, tatmin edici bir tenkit usûlü geliştirilebilirse bu hoşgörü ile karşılanmalıdır⁴⁸.

Mevdûdî'ye göre, bir hadis hangi kaynakta yer alırsa alsın, senedin sahih olması demek zorunlu olarak hadisin metninin de sahih olması sonucunu doğurmaz. Bazen sahih senedli bir hadis metin bakımından zayıf olabilir. Muhaddisler geçmişte, bir yandan rivâyet

⁴⁴ Hatipoğlu, İbrahim, a.g.m, 38.

⁴⁵ Mevdûdî, a.g.e., 17.

⁴⁶ Mevdûdî, a.g.e., 21.

⁴⁷ Mevdûdî, *Teşhîmu'l-Kurân*, I, 377.

⁴⁸ Hatipoğlu, İbrahim, a.g.m, 39.

esasına dayalı olarak hadisleri araştırırken diğer taraftan binlerce râvinin hayatlarını incelemek zorunda kalmışlardır. Olağanüstü gayretler sergilemiş olmakla birlikte, birer ölümlü insan olan ve Allah'ın insan için koyduğu sınırları aşamayan muhaddislerin çalışmalarında da doğal olarak pek çok eksiklik söz konusu olabilir. Bu düşünceden hareketle Mevdûdî, hadis imamlarının körü körüne taklit edilmesini asla onaylamamıştır. Bununla birlikte Mevdûdî'ye göre de, ilk nesillerin ahbâr ve âsârını bize bildiren muhaddislerin çalışmaları geçerliliğini hâlâ korumaktadır⁴⁹.

Bir konuşmasında “Şerefli hiçbir kimse, hadisle ilgili bize ulaşan herhangi bir koleksiyona kesinlikle sahihtir, diyemez. Meselâ, Allah'ın kitabından sonra en sahih kitap olduğu söylenen Sahihu'l-Buhârî'nin içinde bulunan altı bin civârındaki hadisin tamamı sahihtir diyemez” ifadelerini kullanır. Bir başka değerlendirmesinde ise, “Muhtevası, senedleri itibariyle bize en sahih yolla gelen kitap elbette Buhârî'nin sahih'idir. Zira müellifi, diğer müelliflere nispetle hadislerin isnadı konusunda daha derinlemesine bir araştırma yapmıştır. Ne var ki onun sahihliğine yönelik bu hüküm, sadece sened tetkiki itibariyledir” der⁵⁰.

Ancak, Mevdûdî, bu durumun müslümanların hadisten tümüyle yüz çevirmelerini ve Peygamberliği reddetmelerini gerektirmediğini, aksine doğru ve yanlışın ayırıldığını bilmesi amacıyla hadislerin değerlendirilmesine yönelik bilimsel yöntem geliştirilerek bunun mükemmelleştirildiğini belirtmiştir. Bu bilimsel yöntem, biri rivâyet, diğeri esmâu'r-ricâl, üçüncüsü de dirâyet olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Peygamber hakkındaki bir rivayeti araştırma konusunda uygulanan bu üçlü yöntem, en kuşkucu eleştirilerin bile isteyebileceği tüm temînatları sağlamaktadır. Mevdûdî, bu araştırma yöntemlerinin yalnızca geçmişe ait değil, bugün bizim için de geçerli yöntemler olduğunu da vurgulamıştır⁵¹.

Bununla beraber Mevdûdî, en azından bazı asılsız ve uydurma rivayetlerin hadisler içerisinde kendilerine yer bulabileceğini belirtmiş ve ayrıca her rivâyet veya râvî hakkında tamamen doyurucu bilginin elde edilemeyebileceğini de kabul etmiştir. Hadis malzemelerinin çoğunun sahihliğinin kesin değil muhtemel (zannî) olduğunu kabul etmekten başka seçenek bulamayan Mevdûdî, bu düşünceye karşılık zannî olarak elde edilebilen bilgiyi kabul edip ona göre amel etmenin zorunluluğuna dair genel bir tez ileri sürmüştür. Bu dünyada

⁴⁹ Hatipoğlu, İbrahim, a.g.m, 39.

⁵⁰ Hatipoğlu, İbrahim, a.g.m, 39.

⁵¹ Adams, Charles, *Bazı Çağdaş Müslümanların Nazarında Hadisin Otoritesi, Mevdûdî'nin Hadis Anlayışı*, çevr. Nedim Alpdemir, İslâmî Araştırmalar Dergisi, 1994, c.7, s.3-4, 291-303.

bildiklerimizin çoğunu ancak zannîlikle bilebildiğimizi, her zaman kesin bilgiye ulaşamadığımızı savunan Mevdûdî'ye göre, eğer herkes yalnızca tamamen kesin olan –ki bu kesinlik aslında kişisel deneyim meselesidir- veya mütevatir hadis tarzında gelmiş bilgiyi kabul etmek ve ona karşı olumlu tavır takınmakta ısrar etmiş olsaydı, yaşam devam edemezdi; geçmiş hakkında hemen hemen hiçbir şekilde hiçbir bilgimiz olmaz, gündelik işlerimiz sekteye uğrardı. Mevdûdî, bu durumun tıpkı hükümet işleri veya ticarî hayatta olduğu gibi dinsel konular için de geçerli olduğunu savunmuştur⁵².

Mevdûdî, klâsik hadîs usûlünü yeterli bulmayıp dinî-siyâsî düşünce bağlamında önerdiği ihyâcı yorumunu ve plânladığı esnek bir İslâmî sistem talebini hadis usûlü ve tetkik yöntemine de yansıtmaya çalışmıştır. Gerçek anlamda sünnetin Hz. Peygamber'in peygamberlik misyonu olduğunu söylemesi bu yüzdendir. Mevdûdî, ahbârî nitelikli ve tek boyutlu bir bakış açısı geliştiren muhaddislerin bıraktığı eksikliğin telâfisi için fakihlerin metne dayalı anlama usûllerinin kullanılmasının zorunlu olduğunu savunmuştur⁵³.

Mevdûdî'nin, *Peygamber'in mîzâcında aynîleşmek* (mîzaç şinâs-i Rasûl) olarak ifade ettiği özelliğe, hadisleri yüzeysel okuyanlar değil, aksine Arapçayı bilenlerle, derinlemesine bütün hadis kitaplarını veya en azından bir kitabı (Buhârî veya Müslim) baştan sona kadar okuyanlar sahip olabilmektedir. Onlar, Hz. Peygamber'in (s.a) bütün hadis-i şeriflerinde görülen kendine has bir dil ve anlatım tarzının olduğunu bilirler. Mevdûdî, Hz. Peygamber'in (s.a) literatürünün ve stilinin tıpkı Kur'ân'ı Kerîm'de olduğu gibi başkasının taklit edemeyeceği bir özelliğe sahip olduğunu belirtmiştir. Ona göre, hadisleri çok okuyan kişi, Hz. Peygamber'in dil ve üslûbuna hâkim olacağından, hadisin senedine bakmaksızın, sadece metnini okuyarak hadis hakkında *sahih* veya *mevzu* değerlendirmesinde bulunabilir⁵⁴.

Mevdûdî'nin, bu görüşünün kontrolü imkânsızlaştıracak bir noktaya ulaşması da söz konusu olabilir. Nitekim onun; “*İnsan bir kere Peygamber'in mîzâcında aynîleşme makâmına ulaştı mı, artık çoğu kere isnâda da ihtiyaç hissetmeyecektir. Zarûreten isnada dayanmakla birlikte, hükmünü üzerinde durulan hadise göre değil garîb, zayıf veya munkatı' olduğu ileri sürülen hadîse göre verecek; veya ne tür eleştiri yapılırsa yapılsın, mat'ûn bir hadisi bile delil*

⁵² Adams, Charles, *Bazı Çağdaş Müslümanların Nazarında Hadisin Otoritesi, Mevdûdî'nin Hadis Anlayışı*, çevr. Nedim Alpdemir, İslâmî Araştırmalar Dergisi, 1994, c.7, s.3-4, 291-303.

⁵³ Hatipoğlu, İbrahim, a.g.m, 44.

⁵⁴ Mevdûdî, *Sünnetin Anayasal Konumu*, 304.

olarak alacaktır” (Mevdûdî, Tefhîmât, I, 360-362) şeklindeki ifadeleri özellikle Birelvîler ve Ehl-i hadîs tarafından yanlış ve aşırı yorumlara konu edilmiştir⁵⁵.

Sonuç olarak her ne kadar Mevdûdî'nin dirâyetü'l- hadis ve metin tenkîdi hakkındaki görüşleri ve hadis usûlü ilmine ve muhaddislere yönelttiği eleştiriler verdiği birkaç örnek dışında, bir temennî olarak kalmış olsa da O'nun gerek sünnete dinamik bir anlam kazandırmaya yönelik gayretleri, gerek hadis inkârcılarına karşı yaptığı sünnet vurgusu, sünnetin yeniden inkişâfi adına önemli bir adımdır.

Şimdi de Mevdûdî'nin *Tefhîmu'l- Kur'ân'da* hadisleri nasıl kullandığını, hadis kullanımında nasıl bir metod ve usûl sergilediğini, eserin I, II ve III. Ciltlerindeki hadisleri inceleyerek mütâlaa etmeye çalışacağız.

⁵⁵ Hatipoğlu, İbrahim, a.g.m, 30-49.

İKİNCİ BÖLÜM

TEFHÎMU'L-KUR'AN TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRİÇ VE DEĞERLENDİRİLMESİ (I-II VE III. CİLTLER)

I. TEFHÎMU'L-KUR'ÂN TEFSİRİNİN I, II VE III. CİLTLERİNDEKİ HADİSLERİN TAHRİCİ

Bu bölümde çalışmamıza konu olan 200 merfû hadisin tahricini yapmaya çalıştık. Hadis-i şerifler, *Tefhîmu'l- Kur'ân*'da geçtiği şekilde, sûre ve ayet düzeni gözönünde bulundurularak verilmiştir. Çalışmamızda, Mevdûdî'nin hadis kullanım şeklini göstermiş olma adına, öncelikle hadisi eserde geçtiği haliyle, ardından da kaynakta geçen orijinal haliyle vererek, tahricini yaptık.

BAKARA SÛRESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

1/1.* HADİS

Mevdûdî'nin Bakara suresi 40. Ayetle ilgili olarak verdiği "Hz. Peygamber (s.a.), müminlerin, hidayetden ayrılıp önceki peygamberlerin ümmetlerinin, yani Hıristiyan ve Yahûdîlerin sapık yollarına adım adım uyacaklarını bildirmiştir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لَتَنْتَبِعَنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ شَيْبَرًا بِشَيْبَرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ ، حَتَّىٰ لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ ضَبٍّ تَبِعْتُمُوهُمْ " قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى قَالَ " فَمَنْ " .

Ebû Saîd el-Hudrî (ra)'nin rivayetine göre, Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur: *"Muhakkak sizler, sizden önceki ümmetlerin yoluna karış karış, arşın arşın uyup gideceksiniz. Hatta onlar bir keler deliğine girmiş olsalar bile (siz de o daracık yere girecek) onlara tâbi olacaksınız"* buyurdu. Biz: *"Yâ Rasûlallah! Bu ümmetler Yâhudîler'le Hıristiyanlar mı? diye sorduk. Rasûlullah (s.a.) : "Onlardan başka kim olacak?"* buyurdu.

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî ve İbn Mâce tahric etmişlerdir⁵⁶.

Hadis, Buhârî (v.256/870) ve Müslim (v.261/875) tarafından tahric edildiğinden *müttefekun aleyhtir*.

⁵⁶ Buhârî, *İtisâm*, 14; *Enbiya*, 52; Müslim, *İlim*, 6; Tirmizî, *Fiten*, 18; İbn Mâce, *Fiten*, 17.

* İlk verilen rakam baştan sona takip eden numarayı; ikinci rakam ise ilgili surede yer alan hadislerin sıra numarasını göstermektedir.

Tirmizî (v.279/892) de bu rivayeti *Ebû Vâkid el-Leysî* târikiyle vermiş ve hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir.

I/ 70 (Bakara s., 40)*

2/2. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Sûresi 102. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Hz. Peygamber (s.a) şeytanın dört bir tarafa vekillerini gönderdiğini söylemiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن جابر قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " إِنَّ إبليس يضع عرشه على الماء . ثم يبعث سراياه . فإدناهم منه منزلة أعظمهم فتنةً . يجئ أحدهم فيقول : فعلتُ كذاً و كذاً . فيقول : ما صنعتُ شيئاً . قال ثم يجئ أحدهم فيقول : ما تركته حتى فرقتُ بينه و بين امرأته . قال فيدنيه منه و يقول : نعم أنت .

Cabir (r.a)'in rivayet ettiği bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur: “Şeytan arşını su üzerine kurar ve -dünyanın dört bir tarafına- ordularını gönderir. Onların makamca en üstünü en büyük fitneyi çıkarandır. Onlardan biri gelir ve ben şunu şunu yaptım der. Fakat Şeytan “ önemli bir şey yapmamışsın” der. Daha sonra onlardan biri gelir ve “Bir adamla karısının arasını ayırıncaya kadar (adamın) peşini bırakmadım” der. Şeytan onu kucaklar ve “ Gerçekten sen önemli bir iş yaptın” der.

Hadisi Müslim ve Ahmed İbn Hanbel (v.241/ 855) tahrir etmiştir⁵⁷. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaûd, Müslim'in şartına göre hadisin isnadının *sahih* olduğunu belirtmiştir.

I/ 101 (Bakara s., 102)

3/3. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Sûresi 170. Ayetle ilgili olarak verdiği "Bizim kıldığımız gibi namaz kılan, yüzünü bizim kiblemize çeviren ve bizim boğazladığımızı yiyen kimseler müslümandır" şeklindeki hadis-i şerif Buhârî'de şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "مَنْ صَلَّى صَلَاتِنَا ، وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا ، وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ ، فَلَا تُخْفَرُوا اللَّهَ فِي ذِمَّتِهِ".

* İlk verilen rakam Tefhîmu'l-Kur'an tefsirinde hadisin geçtiği cilt/ sayfa numarasını; parantez içindeki rakam ise hadisin ilişkilendirildiği ayet numarasını göstermektedir.

⁵⁷ Müslim, *Sıfatü'l-Münafikîn*, 67; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXII, 419.

وسلم يَصُومُ وَنَصُومُ حَتَّى بَلَغَ مَنْزِلًا مِنَ الْمَنَازِلِ فَقَالَ " إِنَّكُمْ قَدْ دَنَوْتُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ وَالْفِطْرُ أَقْوَى لَكُمْ " فَأَصْبَحْنَا مِنْهَا الصَّائِمِينَ وَمِنَّا الْمُفْطِرُ - قَالَ - ثُمَّ سِرْنَا فَتَزَلْنَا مَنْزِلًا فَقَالَ " إِنَّكُمْ تُصَبِّحُونَ عَدُوِّكُمْ وَالْفِطْرُ أَقْوَى لَكُمْ فَأَفْطِرُوا " فَكَانَتْ عَزِيمَةً مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . قَالَ أَبُو سَعِيدٍ ثُمَّ لَقَدْ رَأَيْتُنِي أَصُومُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ ذَلِكَ وَبَعْدَ ذَلِكَ .

Kaze'a (b. Yahya)'dan; demiştir ki: Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'nin yanına gittim. İnsanlar onun etrafında toplanmışlardı ve onlara fetva veriyordu. Yalnız kalmasını bekledim. Yalnız kalınca ona yolculukta ramazan orucunu sordum, şöyle dedi: "Fetih yılı Rasûlullah (s.a.)'la birlikte yola çıktık. Rasûlullah (s.a.) da biz de oruç tutuyorduk. Nihayet bir yere varınca Peygamber Efendimiz (s.a.): "*Şüphesiz düşmanınıza yaklaştınız, oruçlu olmamanız, sizin daha kuvvetli olmanızı sağlar*" buyurdu. İçimizde hem oruçlu olanlar hem de oruçlu olmayanlar olduğu halde sabahladık. Sonra tekrar yürüdük ve başka bir yerde durduk.

Bu sefer Peygamber (s.a.): "*Siz düşmanınıza sabahleyin baskın yapacaksınız. Oruçlu olmamanız sizin daha kuvvetli olmanızı sağlar. Onun için oruçlarınızı açınız!*" buyurdu. Bu, Rasûlullah (s.a.)'dan (savaş maslahatı sebebiyle) bir azîmet oldu. Ebu Said şöyle dedi: "Ben bundan (azimetten) önce de sonra da Rasûlullah'la birlikte (yolculukta) oruç tuttuğumu biliyorum".

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Nesâî ve Ahmed İbn Hanbel tahrîç etmiştir. Beyhakî de eserinde hadise yer vermiştir⁶¹.

I/ 146 (Bakara s., 185)

6/6. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Sûresi 187. Ayetle ilgili olarak verdiği "Hz. Peygamber (s.a) oruca hazırlık olarak imsak vaktinde bir şeyler yemeyi bizzat emretmiştir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şöyle geçmektedir:

عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السُّحُورِ بَرَكَةً " .

Enes (r.a)'dan rivayet edildiğine göre Allah'ın Rasûlü (s.a.) şöyle buyurmuştur: "*Sahura kalkın. Çünkü sahur yemeklerinde bereket vardır*".

Hadisi Buhârî, Tirmizî, Nesâî ve İbni Mâce tahrîc etmişlerdir⁶². Hadis, Buhârî ve

⁶¹ Müslim, *Siyâm* 102; Ebu Dâvud, *Siyam*, 42; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 35; Beyhâkî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, II, 390.

⁶² Buhârî, *Savm*, 20; Müslim, *Siyâm*, 45; Ebû Dâvud, *Siyâm*, 15; Tirmizî, *Siyâm*, 17; Nesâî, *Siyâm*, 19; İbn Mâce, *Siyâm*, 22.

Müslim tarafından tahriç edildiğinden *müttefekun aleyhtir*. Tirmizî, Enes (r.a) hadisinin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir⁶³.

I/ 149 (Bakara s., 187)

7/7. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Sûresi 187. Ayetle ilgili olarak verdiği, “ Eğer bir kimse yemeğini yerken orucun başladığını bildiren sabah ezanını duyarsa, yemeğini bitirsin” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ "لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ - أَوْ أَحَدًا مِنْكُمْ - أَذَانُ بِلَالٍ مِنْ سَحُورِهِ ، فَإِنَّهُ يُؤَدِّنُ - أَوْ يُنَادِي - بِلَيْلٍ ، لِيَرْجِعَ قَائِمَكُمْ وَلِيُنَبِّئَهُ نَائِمَكُمْ ، وَلَيْسَ أَنْ يَقُولَ الْفَجْرُ أَوْ الصُّبْحُ " وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ وَرَفَعَهَا إِلَى فَوْقِ وَطْأَطَأَ إِلَى أَسْفَلٍ حَتَّى يَقُولَ هَكَذَا .

Abdullah İbn Mes'ûd'dan gelen rivayette Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur: “*Bilâl'in ezanı hiçbirinizi yâhud sizden hiçbir kimseyi sahur yemeğinden alıkoymasın. Çünkü o henüz gece iken ezan okur. Onun bu okuması, ibadetle kâim olanınızı (artık imsak vakti yaklaşıyor diye) vazgeçirmek, uykuda olanınızı da uyandırmak içindir. Fecr -yâhud sabah-, olduğunu bildirmek için değildir; ta böyle olmayınca fecr olmaz*” .

Râvî Zuheyr dedi ki: “Peygamber, “fecd şöyle demek değildir” derken parmaklarını yukarıya kaldırıp ufukta görülen yukarıdan aşağı yayılmış ışık halindeki fecr-i kâzibe işaret etti. “Ta böyle olmayınca” derken de sebbâbelerini yani şehâdet ve orta parmaklarını üst üste bindirip sağa sola uzatmak suretiyle fecr-i sadıka işaret buyurdu”.

Hadisi Buhârî, Nesâî ve Dârimî tahriç etmişlerdir⁶⁴.

I/ 150 (Bakara s., 187)

8/8. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Sûresi 187. Ayetle ilgili olarak verdiği, “ Hz. Peygamber akşamın ilk karanlığı görüldüğünde iftar etmekte acele edilmesini emretmiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ "لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ" .

⁶³ Tirmizî, *Savm*,17.

⁶⁴ Buhari, *Ezan*,13; Nesâî, *Ezan*, 11; Dârimî, *Salât*, 4.

Sehl ibn Sa'd (r.a) dan gelen rivayette Rasûlullah (s.a.) : “*İnsanlar iftar etmeye acele ettikleri müddetçe hayır üzere yaşamaya devam ederler*” buyurmuşlardır.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir⁶⁵.

Tirmizî, Sehl b. Sa'd'ın hadisinin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir.

I/ 150 (Bakara s., 187)

9/9. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Sûresi 187. Ayetle ilgili olarak verdiği “Her melikin sınırlı bir bölgesi vardır. Allah'ın sınırlı bölgesi ise haram, helâl, iyi ve kötü diye belirlenen sınırlardır...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ "الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ وَبَيْنَ ذَلِكَ أُمُورٌ مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَدْرِي كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ أَمِنَ الْحَلَالَ هِيَ أَمْ مِنَ الْحَرَامِ فَمَنْ تَرَكَهَا اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ فَقَدْ سَلِمَ وَمَنْ وَقَعَ شَيْئًا مِنْهَا يُوشِكُ أَنْ يُوقَعَ الْحَرَامَ كَمَا أَنَّ مَنْ يَرَعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمَى أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَحَارِمُهُ" حَدَّثَنَا هَذَا حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ .

Numan İbn Beşir (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.)'den işittim şöyle buyurdu: “*Helal de açıklanmış haram da açıklanmıştır. Bu ikisinin arasında helalden mi olduğu haramdan mı olduğu belli olmayan insanların pek çoğunun bilmediği şüpheli şeyler vardır. Her kim bu tür şüpheli şeyleri terk ederse dinini ve ırzını korumuş olur selamete erer. Kim de bunlardan birine girerse harama düşmesi pek yakındır. Yasak bölgenin çevresinde sürüsünü otlatan kimsenin sürüsünü her an o yasak bölgeye kaçırmaması mümkündür. Dikkat edin her otorite sahibinin bir yasak bölgesi vardır. Dikkat edin Allah'ın yasak bölgesi de haram kıldığı şeylerdir.*”

Hadis, bazı lafız farklılıklarıyla Kütüb-i Sitte müelliflerinin tamamı tarafından tahriç edilmiştir⁶⁶. Tirmizî, hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir⁶⁷.

I/ 150 (Bakara s., 187)

⁶⁵ Buhârî, *Savm*, 44; Müslim, *Siyâm*, 48; Ebû Dâvud, *Savm*, 20; Tirmizî, *Savm*, 13; Nesâî, *Sıyam*, 23; İbn Mâce, *Sıyam*, 24.

⁶⁶ Buhârî, *İman*, 39; *Buyû*, 2; Müslim, *Musakât*, 107; Ebû Dâvud, *Büyü*, 3; Nesâî, *Büyü*, 2; İbn Mâce, *Fiten*, 14.

⁶⁷ Tirmizî, *Büyü*, 1.

10/10. HADİS

Mevdûdî'nin, Bakara Sûresi 188. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Her şeyin ötesinde ben de bir insanım. Benim önüme getirilen bir davada, karşısındakinden daha iyi konuşanın lehine hüküm vermek mümkündür. Fakat bilin ki ben onun lehine hüküm vermiş olsam da, bu şekilde bir şeyler kazanan kişi, aslında kendisine Cehennem'den bir yer kazanmaktadır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "إِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ وَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ الْحَنُّ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ وَإِنَّمَا أَقْضِي بَيْنَكُمْ عَلَى نَحْوِ مِمَّا أَسْمَعُ مِنْكُمْ فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ شَيْئًا فَلَا يَأْخُذْهُ فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ يَأْتِي بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

(Mü'minlerin annelerinden) Ümmü Seleme (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz siz davalarınızı bana getiriyorsunuz. Ben ancak bir beşerim (Allah bildirmediğçe gaybı bilemem). Bazınız meramını bazınızdan daha etkili anlatabilir. Ben şüphesiz sizden işittiğim sözlerinize göre aranızda hükmederim. Artık kimin lehinde kardeşi (yani hasmı) nin hakkından bir şeye hükmedersem sakın o kimse (aslında hakkı olmayan) şeyi (kardeşinden) almasın. Çünkü ben o kimse için ateşten bir parça vermiş olurum. O kimse o parçanın vebalini kıyamet günü öder”⁶⁸.

Hadis, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce tarafından tahriç edilmiştir. Tirmizî, Ümmü Seleme hadisinin *hasen sahih* olduğunu belirtir⁶⁹. Ebû Hureyre rivayetini ise Kütüb-i Sitte müelliflerinden sadece İbn Mâce tahriç etmiştir. Mevdûdî'nin ayeti açıklarken kullandığı rivayet Ebû Hureyre rivayetine daha çok benzediği için o rivayeti de teze almayı uygun görüyoruz. Rivayet şu şekildedir:

عن أبي هريرة قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ و لَعَلَّ بَعْضُكُمْ أَنْ يَكُونَ الْحَنُّ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ فَمَنْ قَطَعْتُ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ قِطْعَةً فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ " .

Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurmuştur: “Ben ancak bir insanım (gaybı bilemem). Sizden bağzılarınızın ifadesi bağzınızdan daha iyi olabilir. Bundan dolayıdır ki, ben kimin lehinde kardeşinin hakkından bir parça kesersem. Şüphesiz o kimseye ateşten bir parça kesmiş olurum”.

⁶⁸ Buhârî, *Mezâlim*, 16; *Şehâdât*, 27; *Ahkâm*, 20; Müslim, *Akdiye*, 5-6; Ebû Dâvud, *Daavât*, 7; Tirmizî, *Ahkâm*, 11; Nesâî, *Kudât*, 13; İbn Mâce, *Ahkâm*, 5.

⁶⁹ Tirmizî, *Ahkâm*, 11.

İbn Mâce'nin *Zevaid'in*'de hadisin senedinin *sahih* ve ravilerinin de *sika* olduğu belirtilmiştir⁷⁰.

I/ 152 (Bakara s., 188)

11/11. HADİS

Mevdûdî'nin, Bakara Sûresi 189. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Araplar ayın konakları hakkında Allah'ın Peygamber'ine de sorular sordular. Hz. Peygamber de onlara bu konuların tabi bir takvimden ibaret olduğunu söyledi” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عمر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ الْأَهْلَةَ مَوَاقِيتَ لِلنَّاسِ فَصُومُوا لِرُؤُوسِهِمْ وَأَفْطِرُوا لِرُؤُوسِهِمْ فَإِنَّكُمْ عَلَيْكُمْ فَعُدُّوا لَهُ ثَلَاثِينَ يَوْمًا".

Abdürrezzak'ın İbn Ebî Revâd, Nâfi ve İbn Ömer tarikiyle verdiği hadiste Peygamber Efendimiz (s.a) şöyle buyurmuştur: “ *Allah hilali insanlar için vakit tesbitine bir vasıta kıldı. (Şaban ayının sonunda)onu görünce oruç tutun ve (Ramazanın sonunda onu) tekrar görünce iftar edin. Şayet göremezseniz otuz güne tamamlayın*”.

Araplar ayın konak yerlerinin kendi geleceklerini etkilediğine inandıkları için, yolculuk, evlilik ve iş gibi konularda ayın konak yerlerini kendilerine delil olarak alırlar ve birçok batıl tören düzenlerlerdi. Bu durumu Hz. Peygamber'e (s.a.) sordular. Hz. Peygamber (s.a.) ise hadis-i şerife konu olan cevabı vermiştir.

Abdürrezzak'ın *Musannef* 'inde geçen hadis-i şerifi Ahmed ibn Hanbel ve benzer lafızla Dârekutnî tahriç etmişlerdir⁷¹. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût, hadis hakkında *sahih liğayrihi* değerlendirmesinde bulunmuştur. Dârekutnî'nin *es-Sünen* 'i üzerine çalışma yapan muhakkik Şuayb el-Arnaût, senedde yer alan Muhammed ibn Câbir hakkında *leyse bi'l kaviyy* (sağlam değil) değerlendirmesinde bulunmuştur⁷².

I/ 152 (Bakara s., 189)

12/12. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Suresi 158. ayetle ilgili olarak verdiği “ Hz. Peygamber (s.a) böyle bir durumda üç gün oruç tutulması, altı muhtaç kimsenin doyurulması veya en azından

⁷⁰ İbn Mâce, *Ahkâm*, 5.

⁷¹ Abdürrezzak, *el-Musannef*, IV, 156.

⁷² Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned*, XXVI, 222; Dârekutnî, *Savn*, 1.

bir koyun kurban edilmesi gerektiğini bildirmiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِهِ وَهُوَ بِالْحُدَيْبِيَّةِ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ مَكَّةَ وَهُوَ مُحْرِمٌ وَهُوَ يُوقِدُ تَحْتَ قَدْرِ وَالْقَمْلُ يَتَهَافَتُ عَلَى وَجْهِهِ فَقَالَ " أَيُّذِيكَ هَؤُلَاءِ هَذِهِ " قَالَ: نَعَمْ . قَالَ " فَأَحْلِقْ رَأْسَكَ وَأَطْعِمْ فَرَقًا بَيْنَ سِنَّةِ مَسَاكِينٍ - وَالْفَرَقُ ثَلَاثَةُ أَصْعٍ - أَوْ صُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ انْسُكْ نَسِيكَةً " قَالَ ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ " أَوْ ادْبَحْ شَاةً " .

Kab İbn Ucre (r.a.) den gelen rivayete göre, Peygamber (s.a.) Mekke'ye girmezden önce Hudeybiye'de Kâ'b ihrama girmiş, çömleğin altına ateş yakarken Hz. Peygamber onun yanına uğramış. Kâ'b'ın yüzünden bitler salınıyormuş.

Rasûlullah (s.a.) : “*Bu bitlerin sana sıkıntı veriyor mu?*” diye sormuş. Kâ'b: “*Evet*” cevabını vermiş. Rasûlullah (s.a.) “*Öyle ise başını traş et de bir farak zahireyi altı fakir arasında taksim et! – ki bir farak, üç sa’ ağırlığındadır-Yahut üç gün oruç tut veya bir hayvan kes!*” buyurmuşlardır.

İbni Ebî Necîh “Yahut bir koyun kes!” diye rivayet etmiştir.

Hadisi, Müslim, Tirmizî ve İbn Mâce tahric etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir⁷³.

I/ 158 (Bakara s., 196)

13/13. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Suresi 217. Ayetle ilgili olarak “Ben size savaş izni vermemiştim” şeklinde verdiği hadis-i şerif, *Kütüb-i Tis'a* da geçmemektedir. İslâm tarihi kaynaklarında ise şu şekilde geçmektedir:

عن عروة بن الزبير قال "بعث رسول الله صلى الله عليه وسلم عبد الله بن جحش إلى النخلة فقال له كن بها حتى تأتينا بخبر من أخبار قريش ولم يأمره بقتال وذلك في الشهر الحرام وكتب له كتاباً قبل أن يعلمه أين يسير فقال أخرج أنت و أصحابك حتى إذا سرت يومين فافتح كتابك وانظر فيه فما أمرتك به فامض له ولا تستكرهن أحدا من أصحابك على الذهاب معك فلما سار يومين فتح الكتاب فإذا فيه أن امض حتى تنزل نخلة فتأتينا من أخبار قريش بما اتصل إليك منهم فقال لأصحابه حين قرأ الكتاب... فأجمع القوم على قتلهم فرمى واقد ابن عبد الله التميمي و عمرو بن الحضرمي بسهم فقتله و أسناسر عثمان بن عبد الله والحكم بن كيسان و هرب المغيرة فأعجزهم واستاقوا العير فقدموا بها على رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال لهم والله ما أمرتكم بقتال في الشهر الحرام فأوقف رسول الله صلى الله عليه وسلم الأسيرين والعير فلم يأخذ منها شيئاً

⁷³ Müslim, *Hac*, 83; Tirmizî, *Hac*, 107; İbn Mâce, *Menasik*, 86.

Urve ibn Zübeyr şöyle dedi: “ Hz. Peygamber (s.a.) Abdullah İbn Cahş’ı *Nahleye* (Kureyş’ten haber vermesi için) gönderdi. Orada bekle ve bize Kureyşin durumunu haber ver dedi. Ancak ona savaşmayı emretmemiştir. Bu olay haram aylarda vuku bulmuştu. Onlardan düşmanı gözlemlenmelerini ve düşmanın gelecekle ilgili planlarını öğrenmelerini istemiştir. Peygamber Efendimiz (s.a), Abdullah İbn Cahş’ı yanına çağırıp eline bir mektup verdi. Abdullah İbn Cahş yanındaki arkadaşlarıyla birlikte Efendimiz’in tarif ettiği istikamette iki gün gidecek ve iki gün sonra mektubu açıp okuyarak gereğini yapacaktı. Denilen istikamette iki gün gidip de mektup açıldığında, Efendimiz’in Hz. Abdullah’a şu talimatı verdiği görülmüştü: “Tâif ve Mekke arasında kalan Nahle’ye doğru yürü, arkadaşlarını da bu konuda zorlama ve burada Kureyş’i bekleyip bize gelişmeleri haber ver. Efendimiz (s.a), hem gidecekleri istikameti gizli tutmuş hem de bu iş için kimsenin zorlanmaması talimatını vermişti. Abdullah İbn Cahş ve arkadaşları, Nahle’de beklerken yakından geçen bir kervanla karşılaşmışlardı. Bu kervan da Kureyş’e aitti ve belli ki savaş için malzeme taşıyordu.

Kervanı gören mü’minler, ne yapmaları gerektiği konusunda istişare etmeye başladılar. Nihâyet, kervanı durdurmaya karar verdiler. İbn Abdullah et-Temîmi ok ve yayını eline alıp kervana doğru fırlattı. Ok, Amr İbn Hadramî’ye isabet etti ve adam oracıkta ölüverdi. Çıkan arbedede, Osman İbn Abdullah ve Hakem İbn Keysân esir alınmış diğerleri ise kaçmıştı. Medine’ye geri gelen Abdullah İbn Cahş ve arkadaşlarına Allah Resûlü (s.a) çıkışarak : “*Ben sizlere, haram aylarda savaşmayı emretmedim*” diyerek tepki göstermiş, iki esir konusunda beklemeyi tercih etmiş, ganimetten de hiçbirşey almamıştır⁷⁴.

Hadisin kaynağı konusunda herhangi bir değerlendirmeye ulaşamadık.

I/ 171 (Bakara s., 217)

14/14. HADİS

Mevdûdî’nin Bakara Suresi 224. ayetle ilgili olarak verdiği “Eğer bir kimse bir şeyi yapmaya veya yapmamaya yemin eder, sonra da yemini bozmanın daha hayırlı olduğunu farkederse, yeminini bozmalı ve kefareti vermeli. Yemini bozmanın kefareti, on fakiri doyurmak ve giydirmek, ya da bir köle azat etmektir. Eğer yemin eden kimse bunlara güç yetiremezse üç gün oruç tutmalıdır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

⁷⁴ Vâkıdî, *Kitabu'l-Megâzi*, I, 15.

Buhârî ve Müslim'in tahriç ettiği Ebû Musa el-Eş'ârî rivayetinde *Tebük Gazvesi* öncesinde sahabeden bir grup Efendimize (s.a) gelerek deve isterler. Efendimiz (s.a) "Vallahi size (deve) veremem; zâten bende size verecek (deve) yok!" buyurur. Bunun üzerine sahabe efendilerimiz bir süre beklerler sonra kendilerine üç tane beyaz hörgüçlü deve verilir. Yola çıktıktan sonra "Allah bize hayır getirmez. Rasûlullah (s.a)'a, yük devesi istemeye geldik. Bize deve veremeyeceğine yemin etti; sonra verdi" dedik (yahut bunu bazımız söyledi). Bu konuştuğumuzu derhal ona gidip haber verdiler. Bunun üzerine : "Size yük hayvanlarını ben vermedim; lâkin Allah verdi. Vallahi Allah diler de ben bir şeye yemîn eder; sonra ondan daha hayırlısını görürsem, hemen yeminime keffâret verir, o hayırlı şeyi yaparım" buyurdular.

Hadisi, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud ve Nesâî tahriç etmişlerdir⁷⁵.

Mevdûdî'nin eserinde yer verdiği rivayet Tirmizî'nin *Sünen* 'inde geçen rivayete daha çok benzediği için biz bu rivayeti de almayı uygun görüyoruz. Rivayet şu şekilde:

عن أبي هريرة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عن النبيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: " من حَلَفَ على يمينٍ قرأى غيرَها خيراً منها فَلْيُكْفِرْ عن يمينه وَلْيُفْعَلْ ":

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur: "Her kim bir şeyi yapmamaya veya yapmaya yemin ederse sonra da yeminini bozmayı daha hayırlı bulursa yeminin yerine keffâreti ödesin ve (o hayırlı şeyi) yapsın".

Bu rivayeti aktaran Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir⁷⁶.

I/ 175 (Bakara s., 224)

15/15. HADİS

Mevdûdî'nin, Bakara Suresi 229. Ayetle ilgili olarak verdiği " Birisine hediye olarak verilen bir şeyi geri istemek İslâm'ın ahlâk kurallarına tamamen aykırıdır. Hz. Peygamber (s.a) bu ahlâka aykırı hareketi, kustuğunu yalamaya benzetmiştir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

⁷⁵ Buhârî, *Yemin Keffareti*, 9; Müslim, *Eymân*, 9; Ebû Dâvud, *Eymân ve 'n-Nüzûr*, 14; Nesâî, *Eymân ve 'n-Nüzûr*, 13.

⁷⁶ Tirmizî, *Eymân ve 'n-Nüzûr*, 6.

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، فَأَصَاعَهُ الَّذِي كَانَ عِنْدَهُ ، فَأَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِيَهُ ، وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يَبِيعُهُ بِرُخْصٍ ، فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ " لَا تَشْتَرِهِ وَلَا تُعْذُ فِي صَدَقَاتِكَ ، وَإِنْ أَعْطَاكَ بِدْرِهِمْ ، فَإِنَّ الْعَائِدَ فِي صَدَقَتِهِ كَالْعَائِدِ فِي قَيْنِهِ".

Ömer (r.a)'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: (Bir kere yaya bir mücâhide) Allah rızası için bir at vermiştim. At kendi tasarrufunda bulunan bu zât, (ata bakmayarak zayıflatıp) değerini zayi' ettirdi. Bu sebeble ben, o zât bu hayvanı ucuz bir fiatla satar zannederek, ondan satın almak istedim. Bu düşüncemi Peygamber (s.a)'e sordum. Peygamber (s.a.): " (Sakin) *bu atı satın alma! Sana bunu bir dirhem karşılığında verse de yapmış olduğun sadakana bir daha dönme! Çünkü sadakasına dönen kişi, kustuğu nesneyi tekrar yemeye dönen kimseye benzer*" buyurdu.

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir⁷⁷ . Buhârî bu hadisi *hibe* bölümünde de zikretmiştir. Tirmizî "Kötü örnek biz Müslümanlara yakışmaz. Yaptığı bağıştan dönen kimse kustuğunu yalayan köpek gibidir" şeklindeki İbn Abbas hadisine yer verir ve İbn Abbas (r.a) hadisinin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir.

I/ 180 (Bakara s., 229)

16/16. HADİS

Mevdûdî'nin, Bakara Suresi 230. ayetle ilgili olarak verdiği " Hz. Peygamber, bir erkeğin, tekrar eski kocasına dönebilmek için ileride boşamak üzere, önceden anlaşarak bir kadını nikâhlanmasını yasaklamıştır" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْهُ قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُجِلَّ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ .

Abdullah İbn Mes'ûd (r.a.) şöyle demiştir: "*Rasûlullah (s.a.), hulle nikâhıyla evlenen kocaya ve kendisi için hulle yapılan kocaya lanet etmiştir.*"

Bu hadis, Peygamber (s.a.)'den pek çok şekilde rivayet edilmiştir. Tirmizî, Ebû Dâvud, İbn Mâce ve Nesâî tarafından tahriç edilen hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir⁷⁸.

I/ 182 (Bakara s., 230)

⁷⁷ Buhârî, *Zekât*, 60; *Hibe*, 28; Müslim, *Hibât*, 5; Tirmizî, *Büyû*, 62; Nesâî, *Hibe*, 4; İbn Mâce, *Hibât*, 5.

⁷⁸ Tirmizî, *Nikâh*, 28; Ebû Dâvud, *Nikâh*, 15; İbn Mâce, *Nikâh*, 33; Nesâî, *Talak*, 13.

17/17. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Suresi 238. ayetle ilgili olarak verdiği "Bizi salât-ı vusta'dan alıkoydukları için Allah onların kabirlerini ateşle doldursun" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَلِيٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ "شَغَلُونَا عَنِ الصَّلَاةِ الْوَسْطَى صَلَاةِ الْعَصْرِ مَلَأَ اللَّهُ قُبُورَهُمْ وَبُيُوتَهُمْ نَارًا" قَالَ ثُمَّ صَلَّاهَا بَيْنَ الْعِشَاءَيْنِ بَيْنَ الْمَغْرَبِ وَالْعِشَاءِ.

Hız. Ali'den (r.a) rivayet edilen hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a) Ahzab savaşı (hendek savaşı) günü şöyle dedi: "*Orta namaz olan ikindi namazını (kılmamıza) mani oldular, Allah da onların kabirlerini ve evlerini ateşle doldursun!*" Sonra Rasûlullah onu (kazasını) iki akşam vakti olan akşam ile yatsı arasında kıldı.

(Ravilerden biri olan) Ebû Muaviye; yani akşam ile yatsı arasında, diye (açıklamalı olarak) nakletti.

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Ahmed İbn Hanbel tahric etmiştir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtir. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût ise Müslim'in şartına göre ricalinin *sahih*, Şüteyr ibn Şekel dışındaki ravilerin ise Şeyhayn'a göre *sika* olduğunu belirtmiştir⁷⁹.

I/ 186 (Bakara s., 238)

18/18. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Suresi 263. Ayetle ilgili olarak verdiği "Hz. Peygamber (s.a) bir hadisinde kıyamet gününde Allah'ın, verdiği hediyeği başa kakan kimselerle değil konuşmak, onlara birkez olsun bakmayacağını bildirmektedir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي دَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ "ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمَنَانُ الَّذِي لَا يُعْطَى شَيْئًا إِلَّا مَنَّهُ وَالْمُنْفَقُ سَلَعْتُهُ بِالْخَلْفِ الْفَاجِرِ وَالْمُسْبِلُ إِزَارَهُ".

⁷⁹ Buhârî, *Cihad*, 97; Müslim, *Mesâcid*, 202; Tirmizî, *Tefsîru'l- Kur'an*, 3; İbn Hanbel, *el-Müsned*, II, 240.

Ebû Zerr'den rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur: “Üç kişi vardır ki, kıyamet gününde Allah onlarla konuşmayacaktır: Başa kakmadan hiç bir şey vermeyen mennân, malına yalan yere yeminle revâc veren ve elbisesini yerde sürükleyen”⁸⁰.

Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû Hureyre Ebû Umâme ibn Sa'lebe, İmrân ibn Husayn ve Ma'kıl ibn Yesâr'dan da bu hadis rivayet edilmiştir.

Hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce tahric etmişlerdir. Tirmizî Ebû Zerr hadisinin *hasen sahih* olduğunu söylemiştir⁸¹.

I/ 207 (Bakara s., 263)

19/19. HADİS

Mevdûdî'nin Bakara Sûresi 282. Ayetle ilgili olarak verdiği “Hz. Peygamber (s.a), üç tür kimsenin Allah'a dua ettiğini fakat duasına icabet edilmediğini bildirmiştir.” Şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي موسى الأشعري عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : " ثلاثة يدعون الله عز و جل فلا يستجاب لهم رجل كانت تحته امرأة سيئة الخلق فلم يُطْلَقْهَا و رجل كان له على رجل مال فلم يشهد عليه و رجل أتى سفيهاً ماله و قد قال الله تعالى "ولا تؤتوا السفهاء اموالكم".

Ebu Musa el-Eşârî'den (r.a) rivayet edilen hadiste Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur: “Üç tür kimse Allaha dua eder ama dualarına icabet edilmez. Bunlardan birisi, kötü huylu karısı olduğu halde onu boşamayan, ikincisi birisinden alacağı olup da bu borcuna şâhid tutmayan adam, üçüncüsü ise sefih birine malını veren kimse... Nitekim Allah Teâla şöyle buyurmuştur: “Mallarınızı sefihlere vermeyin (Nisa suresi,5) ”.

Hâkim, *Müstedrek'te* hadisin isnadının Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre *sahih* olduğunu ancak Şu'be'nin arkadaşları bu hadisi Ebû Musa'dan *mevkuf* olarak rivayet ettikleri için Şeyhaynın hadisi tahric etmediklerini belirtmiştir. Zehebî de onun bu tesbitine muvafakat etmiştir⁸². *Kenzu'l-Ummâl*'de hadisin İbn Asâkir (v.571/1175) tarafından Ebû Musa'dan rivayet edildiği bilgisi yer almaktadır⁸³.

⁸⁰ Müslim, *İman*, 171; Ebû Dâvud, *Libas*, 25; Nesâî, *Büyü*, 5; İbn Mâce, *Ticârât*, 30.

⁸¹ Tirmizî, *Büyü*, 5.

⁸² Hâkim, *el-Müstedrek*, c. II, s.360.

⁸³ Muttakî, *Kenzu'l-Ummâl*, c. 16 s.60.

Hadis, Gümüşhânevî'nin *Râmuza 'l-Ehâdis* adlı eserinde de geçmektedir⁸⁴.

I/ 226 (Bakara s., 282)

ÂLİ İMRAN SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

20/1. HADİS

Mevdûdî'nin, Âl-i İmran Sûresi 161. Ayetle ilgili olarak verdiği “*Aslında siz bana güvenmediniz. Size adaletli davranmayacağımı ve gerçek hakkınız olan payı vermeyeceğimi düşündünüz*” şeklindeki hadis-i şerif hadis kaynaklarında geçmemekle birlikte bir tefsir kaynağında şu şekilde geçmektedir⁸⁵:

النبي صلى الله عليه وسلم قال : " طَنَنْتُمْ أَنَا نَعْلُ فَلَا نَفْسِمُ لَكُمْ "

Hiz. Peygamber (s.a) dedi ki: “ Siz, bizim hainlik edip ganimetten size pay vermeyeceğimizi zannettiniz”. Hadis hakkında herhangi bir değerlendirmeye ulaşamadık.

I/ 305 (Âli İmran s., 161)

21/2. HADİS

Mevdûdî'nin, Âl-i İmran Sûresi 170. Ayetle ilgili olarak verdiği "İyi amellerle ahirete göçen bir kimseye Allah tarafından orada o kadar güzel bir hayat verilir ki, hiç bu dünyaya dönmeyi istemez. Fakat şehidin durumu farklıdır. O bu dünyaya tekrar gelip, Allah yolunda can verdiği zaman hissettiği zevk ve mutluluğu bir kez daha yaşamak ister" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ نَفْسٍ تَمُوتُ لَهَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ يَسْرُهَا أَنَّهَا تَرْجِعُ إِلَى الدُّنْيَا وَلَا أَنَّ لَهَا الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا إِلَّا الشَّهِيدُ فَإِنَّهُ يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ فَيُقْتَلَ فِي الدُّنْيَا لِمَا يَرَى مِنْ فَضْلِ الشَّهَادَةِ "

Enes ibn Mâlik'in, rivayet ettiği hadiste Peygamber (s.a) şöyle buyurmaktadır: “*Ölen hiç bir nefis yoktur ki, Allah indinde bir hayrı olsun da dünyaya dönmeyi ve dünya ile onun içinde bulunan bütün varlıkların kendisinin olmasını arzu etsin. Yalnız şehit müstesna! Çünkü o, şehitliğin faziletini gördüğü için dönmeyi ve dünyaya dönüp tekrar öldürülüp (şehit olmayı) temenni eder*”.

⁸⁴ Gümüşhânevî, *Râmuza 'l-Ehâdis*, I, 266.

⁸⁵ Fahrettin Razi, *Mefatihü 'l-Ğayb*, IX, 70.

Hadis *müttefekun aleyhtir*⁸⁶. Ayrıca Tirmizî tarafından da tahriç edilmiştir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir⁸⁷.

I/ 309 (Âli İmran s., 170)

22/3. HADİS

Mevdûdî'nin Âl-i İmran Sûresi 195. Ayetle ilgili olarak verdiği "Bir grup kâfir Hz. Peygamber'e (s.a) gelerek " bütün peygamberler beraberlerinde bir veya birkaç ayet (mucize) getirdiler. Örneğin, Musa (a.s) mûcizevî bir asaya veya beyaz bir ele sahipti. İsa (a.s) ise körün gözünü açar ve alacayı iyi ederdi. Peki, sen peygamberliğini ispatlayacak bir ayet olarak ne getirdin? deyince Hz. Peygamber (s.a) Âl-i İmran Sûresinin 192- 195. ayetlerini okumuş ve " *Ben bunu getirdim*" demiştir" şeklindeki hadis-i şerif metnindeki bazı farklılıklarla Buhârî de şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ نَبِيٍّ إِلَّا أُعْطِيَ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ ، وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيَتْ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللَّهُ إِلَيَّ فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

Ebû Hureyre (r.a) dan rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.) şöyle buyurdu: *"Peygamberlerden hiçbir peygamber yoktur ki, ona mûcizelerden (kendi zamanlarındaki) insanların inandıkları kadar verilmiş olmasın. Mûcize olarak bana verilen ise, ancak Allah'ın bana vahyettiğidir. Bunun için kıyamet gününde ben, onlar (peygamberler) arasında kendisine en çok tâbî olunan olacağımı ümîd ederim"*.

Hadisi Buhârî ve Müslim tahriç etmişlerdir⁸⁸.

I/ 320 (Âli İmran s., 195)

NİSÂ SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

23/1. HADİS

Mevdûdî'nin, Nisa Suresi 10. Ayetle ilgili olarak verdiği "Hz. Sa'd'ın dul karısı iki kızı ile Hz. Peygamber'e (s.a) gelmiş ve şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Rasûlü! İşte bunlar Uhud'da şehit olan Sa'd'ın kızlarıdır. Amcaları onların mirasının hepsini aldılar ve bunlara bir dirhem bile kalmadı. Bundan sonra bunlarla kim evlenir?" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

⁸⁶ Buhârî, *Cihad*, 21; Müslim, *İmare*, 108.

⁸⁷ Tirmizî, *Fedâilü'l-Cihad*, 13, 25.

⁸⁸ Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'an*, 1; Buhârî, *İtisâm*, 1; Müslim, *İman*, 239.

عن جابر بن عبد الله قال جاءت امرأة سعد بن الربيع بإبنتيها من سعد إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالت يا رسول الله هاتان ابنتا سعد بن الربيع قتل أبوهما معك يوم أُحُدٍ شهيداً وإنَّ عمَّهما أخذَ مآلَهُما فلم يدعْ لهما ما لآ ولا تُنكَّهَانِ إلَّا ولهما مالٌ قال يقضي الله في ذلك فنزلت آية الميراث فبعث رسول الله إلي عمَّهما فقال أعطِ ابنتي سعدِ التُّلُثَيْنِ أعطِ أمَّهُما التُّمْنَ وما بقي فهو لك

Cabir ibn Abdullah'tan rivayetle o şöyle anlatıyor: Bir gün Rasûlullah'a (s.a), Sa'd ibn Rebi' nin eşi, Sa'd'dan olan iki kız çocuğu ile geldi ve: "Ey Allah'ın elçisi, Sa'd ibn Rebi' seninle Uhud'da idi, orada şehid oldu, amcaları geldi bu kızların (babalarının bıraktığı) mallarının tamamını aldı gitti, onlara mal bırakmadı. Bu duruma ne dersin ey Allah'ın elçisi? Vallahi bu kızların malı olmazsa kimse onları nikâhlanmaz." dedi. Hz. Peygamber (s.a): "*Allah, bunlar hakkında hükmünü verecektir*" buyurdu ve miras ayeti nazil oldu. Allah'ın Rasûlü (s.a), o iki kızın amcalarını çağırttı ve ona "*Sa'd'ın iki kızına mirasın üçte ikisini, annelerine sekizde birini ver, kalanı senindir*" buyurdu.

Hadis Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tarafından tahric edilmiştir. Tirmizî, bu hadisin *hasen sahih* olduğunu ve hadisi yalnız Abdullah İbni Muhammed İbni Akîl'den gelen rivayetini bildiğini belirtmiştir⁸⁹.

I/ 333 (Nisa s., 10)

24/2. HADİS

Mevdûdî'nin, Nisa Suresi 12. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir kimse hayatı boyunca cennet'e yaklaşacak ameller işler, fakat tam öleceği sırada zararlı bir vasiyette bulunur ve sonunda kendisini cehenneme sokacak bir amel işlemiş olur” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي هريرة أنه حدثه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إنَّ الرَّجُلَ لِيَعْمَلَ وَ الْمَرْأَةُ لِبِطَاعَةِ اللَّهِ سِتِّينَ سَنَةً ثُمَّ يَحْضُرُهُمَا الْمَوْتُ فَيُضَارَّانِ فِي الْوَصِيَّةِ فَتَجِبُ لَهُمَا النَّارُ

Ebû Hureyre (r.a), Rasûlullah (s.a)'in şöyle buyurduğunu haber vermiştir: “*Erkek veya kadın altmış sene Allah'a itaatle meşgul olurlar ölüm gelip çattığında yaptığı vasiyette varislerden bir kısmını zarara sokar böylece de Cehenneme düşmek o ikisine vâcib olur.*”

⁸⁹ Tirmizî, *Ferâiz*, 3; Ebu Dâvud, *Ferâiz*, 4; İbn Mâce, *Ferâiz*, 2.

Hadisi Ebû Dâvud Tirmizî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen sahih garib* olduğunu söylemiştir⁹⁰.

I/ 336 (Nisa s., 12)

25/3 HADİS

Mevdûdî'nin, Nisa Suresi 19. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Hz. Peygamber (s.a) helâl olan şeyler içinde Allah'ın en hoşlanmadığı şeyin boşanma olduğunu söylemiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ مُحَارِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " مَا أَحَلَّ اللَّهُ شَيْئًا أَبْغَضَ إِلَيْهِ مِنَ الطَّلَاقِ "

Muhârib (r.a)'den rivayet edilen hadiste Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: “Allah, kendisine talaktan daha sevimsiz gelen hiçbir şeyi helal kılmamıştır”.

Hadisi Ebû Dâvud, İbn Mâce ve Hâkim tahriç etmişlerdir⁹¹. Hâkim rivayetin senedinin *sahih* olduğunu ancak *Şeyhayn'ın* bu hadisi tahriç etmediklerini belirtir. Zehebî, Hâkim'e itiraz ederek hadisin senedinin *zayıf* olduğunu ancak Müslim'in şartına uygun olduğunu söylemiştir⁹². Münâvî *Feyzu'l-Kadîr*'de, hadisin Ebû Dâvud tarafından *mürsel* olarak tahriç edildiğini oysaki İbn Ömer'e (r.a) dayanan *mevkuf* bir rivayet olduğunu belirtmiştir⁹³.

I/ 340 (Nisa s., 19)

26/4 HADİS

Mevdûdî'nin, Nisa Suresi 19. Ayetle ilgili olarak verdiği “Evlenin ve boşanmayın. Çünkü Allah sadece cinsel hazlar için evlenen, boşanan erkek ve kadınları sevmez” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي موسى أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " تَزَوَّجُوا وَلَا تَطَلَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الدَّوَّاقِينَ وَلَا الدَّوَّاقَاتِ "

Ebu Musa (r.a)'dan rivayet edilen hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (s.a) şöyle buyurmuştur: “Evlenin ve boşanmayın. Çünkü Allah, sadece cinsel hazlar için evlenen, boşanan erkek ve kadınları sevmez”.

Heysemî (v.807/1404) *Mecmeu'z-Zevâid*'de hadisin Bezzâr ve Taberânî tarafından tahriç edildiğini belirtmiştir. Heysemî hadisin senedinde bulunan *İmran el Kattan* hakkında

⁹⁰ Tirmizî, *Vesâyâ*, 2; Ebû Dâvud, *Vesâyâ*, 3; İbn Mâce, *Vesâyâ*, 3.

⁹¹ Ebû Dâvud, *Talak*, 3; İbn Mâce, *Talak*, 1.

⁹² Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 214.

⁹³ Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, V, 413.

İbn Hibban'ın *sika*; Yahya ibn Said ve diğerlerinin ise *zayıf* değerlendirmesinde bulunduğunu belirtmiştir⁹⁴.

Râvî hakkında İbn Hacer (v.852/1448), “ Abdullah ibn Ahmed'den, babasının “onun *sâlihu'l-hadîs* olmasını diliyorum” dediğini, İbn Maîn'in ise *leyse bi'l-gaviyy*” değerlendirmesinde bulunduğunu nakletmiştir⁹⁵.

Hadis ayrıca Deylemî'nin (v. 509/1115) ve Münâvî'nin (v.1031/1622) eserlerinde de yer almaktadır. Münâvî hadis hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır⁹⁶.

I/ 340 (Nisa s., 19)

27/5. HADİS

Mevdûdî'nin, Nisa Suresi 22. Ayetle ilgili olarak verdiği “Evlenmenin yasak olduğu kişilerle evlenen herkes ölüm cezasına çarptırılır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا قال الرجل للرجل يا يهودي! فأضربوه عشرين و إذا قال يا مخنث! فأضربوه عشرين و مَنْ وَقَعَ عَلَيَّ دَاتٍ مُحَرَّمٍ فَأَقْتُلُوهُ.

İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet olunan hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Bir adam bir adama ey Yahudî derse ona yirmi değnek vurun yine bir erkeğe ey kadınlaşmış erkek derse ona da yirmi değnek vurun, yine her kim evlenmesi haram olan (anne, teyze, hala) gibi kimselerle evlenirse onu da öldürün.*”

Hadisi Tirmizî ve İbn Mâce tahric etmişlerdir. Tirmizî bu hadisin sadece bu şekliyle bilindiğini, senedde yer alan *İbrahim ibn İsmail*'in hadis konusunda zayıf olduğunu söylemiştir⁹⁷. Peygamber (s.a.)'den değişik şekillerde de bu hadis rivâyet edilmiştir.

Berâ b. Âzib Kurre b. İyas el Müzenî'den rivâyete göre, bir adam babasının karısıyla evlenmiş Peygamberimiz (s.a.)'de onun öldürülmesini emretmiştir⁹⁸.

I/ 343 (Nisa s., 22)

⁹⁴ Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, IV, 242.

⁹⁵ İbn Hacer el- Askalânî, *Tehzibü't-Tehzib*, VIII, 130.

⁹⁶ Deylemî, *Firdevs*, II, 51; Münâvî, *Feyzu'l-Kadir*, III, 242.

⁹⁷ Tirmizî, *Hudûd*, 29; İbn Mâce, *Hudûd*, 38.

⁹⁸ Ebû Dâvud, *Hudûd*, 26; Tirmizî, *Ahkâm*, 25.

28/6. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Sûresi 23. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir erkeğe, cinsel organına baktığı bir kadının annesi ve kızı haram olur” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده أن النبي صلى الله عليه وسلم قال : "أَيُّمَا رَجُلٍ نَكَحَ امْرَأَةً فَدَخَلَ بِهَا فَلَا يَجِلُّ لَهُ نِكَاحُ ابْنَتِهَا وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ دَخَلَ بِهَا فَلْيُنْكَحْ ابْنَتَهَا وَ أَيُّمَا رَجُلٍ نَكَحَ امْرَأَةً فَدَخَلَ بِهَا أَوْ لَمْ يَدْخُلْ بِهَا فَلَا يَجِلُّ لَهُ نِكَاحُ أُمَّهَا".

Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyet ettiği hadis-i şerifte, Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: “*Her hangi bir kimse bir kadını nikâhlar ve onunla ilişki kurarsa o kadının kızı o adama helal olmaz nikâhlanmış fakat ilişki kurmadan boşamışsa o kadının kızını nikâhlayabilir. Bir adam bir kadını nikâhlar onunla cinsel ilişki kurar veya kurmaz o kadının anasıyla nikâhlanması asla helal değildir.*”

Hadis-i şerifi Kütüb-i Sitte müelliflerinden yalnız Tirmîzî tahriç etmiştir. Tirmîzî, hadisin sened yönünden sahih olmadığını söyler. Çünkü bu hadisi Amr b. Şuayb'dan sadece Kuteybe İbn Lehia ve Müsenna b. Sabbah rivâyet etmişlerdir. Müsenna b. Sabbah ve İbn Lehia'nın hadis konusunda *zayıf* oldukları kaydedilmiştir⁹⁹.

Tehzîbü't-tehzîb'te İbn Hacer el- Askalânî, Müsennâ ibn Sabbah hakkında İbn Maîn'in *zayıf*, İbn Ebî Hatim'in ise “ ben onu babama ve Ebû Zür'â'ya sordum her ikisi de *leyyinü'l- hadis* dedi” dediğini, İbn Adiy'in ise Müsennâ ibn Sabbâh'ın mütekaddimûn imamlarınca *zayıf* sayıldığını belirttiğini nakletmiştir¹⁰⁰.

I / 343 (Nisa s., 23)

29/7. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Sûresi 23. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Allah aynı zamanda hem annenin hem de kızının cinsel organını gören bir adama bakmaktan bile hoşlanmaz” şeklindeki hadis-i şerifin benzeri Beyhakî'nin *Şuabu'l-İmân*¹⁰¹ adlı eserlerinde şu şekilde geçmektedir:

عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : " لعن الله سبعة من خلقه فوق سبع سموات " فردد لعنته على واحدة منها ثلاثاً، و لعن بعد كل واحدة لعنة قال " ملعون ملعون ملعون من عمل قوم لوط، ملعون من أتى شينا من البهائم،

⁹⁹ Tirmizî, *Nikâh*, 26.

¹⁰⁰ İbn Hacer el-Askalânî, *Tehzîbü't-Tehzîb*, X, 35.

¹⁰¹ Beyhakî, *Şuabu'l-İmân*, VII, 331.

ملعون من جمع بين امرأة و ابنتها، ملعون من عق والديه، ملعون من ذبح لغير الله، ملعون من غير حدود الأرض، ملعون من تولى غير مواليه

Ebû Hureyre (r.a) ‘dan rivayet olunan hadiste Rasulullah (s.a) buyurdu ki: “Allah yedi kat semanın üstünden yedi kimseye lânet eder. -Onlardan biri üzerine üç kere diğerlerinden her birine de bir kere lanet etmek üzere dedi ki- :Lânet olsun, lânet olsun, lânet olsun lut kavminin yaptığını yapana, lânet olsun hayvanlarla temasta bulunanlara, lânet olsun anne ve kızını bir nikâhta toplayanlara, lânet olsun anne babasına kötü söz söyleyenlere, lânet olsun Allah’tan başkasının adına hayvanları kesenlere, lânet olsun arazi üzerindeki sınırları belirleyen şeyleri değiştirenlere, lanet olsun mevlasından başkasına mevla diyenlere...”

Zehebî, telhîsinde bu rivayetin, senedinde yer alan *Harun et-Teymî*’den dolayı zayıf olduğunu söyler¹⁰². Hadis *Mecmeu’z-Zevaid*’de de geçmektedir. Heysemî, “senedde yer alan Mahrez İbn Harun et-Teymî Cumhur tarafından zayıf kabul edilmektedir. Seneddeki diğer rical ise sikadır”¹⁰³ demiştir.

Mahrez ibn Harun et- Teymî hakkında Zehebî (v. 748/1348), *Mizânü’l-İtidâl* de râvî hakkında Buhârî’nin *Münkeru’l- Hadis*, ibn Hibban’ın ise “ondan rivayette bulunmak ve ihticac etmek doğru değildir” dediğini belirtmiştir¹⁰⁴.

Hadis benzer rivayetle Deylemî’nin *Firdevs bi Me’sûri’l-Hitâb* isimli eserinde *Enes ve İbn Ömer* kanalıyla yer alır. Ayrıca *Keşfu’l-Hafa’da*, *Kenzu’l-Ummal*’de yer almaktadır.¹⁰⁵

I / 344 (Nisa s., 23)

30/8. HADİS

Mevdûdî’nin Nisa Suresi 23. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Kanın haram kıldığını süt de haram kılar” hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " يَحْرُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ الْوَلَادَةِ".

Hz. Peygamber (s.a.)’in zevcesi Âişe (r.anhâ)’dan rivayet olunduğuna göre Peygamber (s.a.): “Nesebden dolayı haram olan (herşey) süttten dolayı da haram olur” buyurmuştur.

¹⁰² Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 396.

¹⁰³ Heysemi, *Mecmeu’z-Zevâid*, VI, 303.

¹⁰⁴ Zehebî, *Mizânü’l-İtidâl*, IV, 363.

¹⁰⁵ *Firdevs* II, 332; *Aclûnî*, a.g.e, I, 542; *Muttakî*, *Kenzul Ummal*, XVI, 91.

Hadis, Kütüb-i Sitte müellifleri, İmam-ı Mâlik ve İmâm-ı Ahmed tarafından *hasen sahih* olarak tahriç edilmiştir¹⁰⁶. Tirmizî hadisile ilgili değerlendirmesinde *hasen sahih* derken, Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût hadisini *sahih* olduğunu belirtmiştir.

I / 344 (Nisa s., 23)

31/9. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Sûresi 34. Ayetle ilgili olarak verdiği “ En iyi kadın gördüğünüzde sizi hoşnut eden, emirlerinizi dinleyen, evde olmadığınız zaman sizin malınızı ve kendi namusunu koruyan kadındır” hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي هريرة قال؟ قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَيُّ النِّسَاءِ خَيْرٌ ؟ قَالَ : الَّتِي تَسْرُهُ إِذَا نَظَرَ ، وَتُطِيعُهُ إِذَا أَمَرَ ، وَلَا تُخَالِفُهُ فِي نَفْسِهَا وَمَالِهَا بِمَا يَكْرَهُ

Ebû Hureyre (r.a), Peygamber Efendimiz (s.a)'in kendisine sorulan “*Hangi kadın daha hayırlıdır?*” sorusuna “ (Kocası yüzüne) *baksa onu mutlu eden, bir şey istediğinde yerine getiren, nefsinde ve malında, hoşlanmayacağı bir işte, kocasına muhalefet etmeyen kadın*” cevabını verdiğini nakletmiştir¹⁰⁷.

Hâkim, hadisini Müslim'in şartlarına göre *sahih* olduğunu fakat Müslim'in hadisi tahriç etmediğini belirtmiştir. Zehebî de onun bu tesbitine muvafakat etmiştir¹⁰⁸.

I / 357 (Nisa s., 34)

32/10. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Sûresi 36. Ayetle ilgili olarak verdiği “Allah, bir kimseye fazlından verdi mi, onu o kimsede görmek ister” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يُرَى أَنْزُرُ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ".

Amr ibn Şuayb (r.a), babasından ve dedesinden rivayete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “ *Allah nimetinin eserini kulu üzerinde görmeyi sever*”.

¹⁰⁶ Buhârî, *Nikâh*, 21, 118, Şehâdât 7; Müslim, *Radâ*, 1-2; Ebu Dâvud, *Nikâh*, 6; Tirmizî, *Radâ* 1; Nesâî, *Nikâh*, 49; Ibn Mâce, *Nikâh*, 34; Muvatta, *Radâ* 1-2; Ahmed b. Hanbel, *el- Müsned*, I, 132, 275.

¹⁰⁷ Nesâî, *Nikâh*, 11.

¹⁰⁸ Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 175.

Hadis Ebu Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tarafından tahriç edilmiştir¹⁰⁹. Tirmizî, hadisin *hasen* olduğunu belirtmiştir.

I / 360 (Nisa s., 36)

33/11. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Sûresi 36. Ayetle ilgili olarak verdiği “Kuşların sesinden, hayvanların ayak izinden yararlanarak gelecekte haber vermek ve diğer bütün kehanet çeşitleri cibttir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبيه قبيصة بن مخرق أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " إِنَّ الْعِيَافَةَ وَالطَّرْقَ وَالطَّيْرَةَ مِنَ الْجِبْتِ".

Kabîsa ibn Muhârik Hz. Peygamber (s.a)’i şöyle buyururken işitmiştir: “ *Kuşların uçuşundan manalar çıkarmak, yere çizgi çizmek (suretiyle kâhinlik yapmak ve tahminlerde bulunmak) ve bazı şeylerde uğursuzluk görmek sihirdendir*”.

Hadis, Kütüb-i Sitte müelliflerinin eserlerinde bu lafızla yer almamaktadır. Sadece Ebu Dâvud’un *Sünen*’inde benzer şekilde rivayet edilmiştir¹¹⁰. Bununla beraber Ahmed ibn Hanbel de *Müsned*’in de hadis-i şerife yer vermiştir.

Rivayete ilişkin açıklamada muhakkik Şuayb el-Arnaût, senedde yer alan *Hayyan Ebu'l- Ala*’nın kim olduğunun bilinmemesi sebebiyle rivayetin isnadının *zayıf* olduğunu belirtmiştir¹¹¹.

I / 367 (Nisa s., 51)

34/12. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Suresi 59. Ayetle ilgili olarak verdiği “Yaratıcıya isyan (itaatsizlik) olan yerde yaratıklardan hiçbirine itaat edilmez” şeklinde verdiği rivayet kaynaklarda şu şekilde yer almaktadır:

عَنْ عَلِيٍّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ جَيْشًا وَأَمَرَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا ، فَأَوْقَدَ نَارًا وَقَالَ ادْخُلُوهَا . فَأَرَادُوا أَنْ يَدْخُلُوهَا ، وَقَالَ آخَرُونَ إِنَّمَا فَرَرْنَا مِنْهَا ، فَذَكَرُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِلَّذِينَ أَرَادُوا أَنْ يَدْخُلُوهَا " لَوْ دَخَلُوهَا لَمْ يَزَالُوا فِيهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ " . وَقَالَ لِلآخَرِينَ " لَا طَاعَةَ فِي مَعْصِيَةِ إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ"

¹⁰⁹ Ebu Dâvud, *Libas*, 1; Tirmizî, *Edeb*, 54; İbn Mâce, *Libas*, 23.

¹¹⁰ Ebu Dâvud, *Tip*, 23.

¹¹¹ Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned*, XXXIV, 208; XXV, 256.

Ali (r.a) 'nin rivayet ettiğine göre Peygamber (s.a) bir seriyeye gönderdi ve başlarına Ensâr'dan bir adamı kumandan ta'yin etti ve askerlere kumandanlarına itaat etmelerini emretti. Yolda kumandan (askerlerine) öfkeleni ve: "Peygamber (s.a) bana itaat etmenizi emretmiş değil mi? dedi. Askerler: "Evet emretti! Dediler. Kumandan: "Kat'î olarak size emrettim ki, muhakkak odun toplayacaksınız ve bir ateş yakacaksınız, sonra da ateşin içine gireceksiniz! Dedi. Sahâbîler odun topladılar, bir ateş yaktılar. (Bazısı) ateşin içine girmeyi kastedtikleri zaman, bir kısmı diğer bir kısmına bakmaya ve: "Bizler Peygamber'e ancak ateşten kaçmak için tâbî' olmuşuzdur; böyle iken şimdi biz bu ateşe girer miyiz? Dedi. "Onlar böyle konuşma yaptıkları sırada ateşin alevi söndü ve kumandanın da öfkesi sâkinleşti.

Sonra bu olay Peygamber'e anlatılınca, Peygamber (s.a): "Eğer (mücâhidler) bu ateşe girselerdi, kıyamet gününe kadar ondan dışarı çıkamazlardı. Diğerlerine de şöyle dedi: Çünkü ma'siyet hakkında (kula) itaat yoktur. İtaat ancak ma'kûl ve meşru' olan emirler hakkındadır" buyurdu.

Rivayeti bu lafızlarla Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce ile Ahmed İbn Hanbel tahriç etmişlerdir¹¹².

Tirmizî, hadisi ufak lafız farklılıklarıyla İbn Ömer tarîkıyla vermiş ve hadis hakkında *hasen-sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur¹¹³. İbn Mâce ise rivayeti Ebû Said el- Hudrî tarîkıyla vermiştir. *Zevâid'de* hadisin senedinin *sahih* olduğu belirtilmiştir¹¹⁴.

Kaynaklarda bu birliğin üçyüz yâhud dörtyüz kadar olduğu, kumandanının da *Abdullah ibn Huzâfe es-Sehmî* olduğu bildirilmiştir¹¹⁵.

I / 371 (Nisa s., 59)

35/13. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Suresi 59. Ayetle ilgili olarak verdiği " Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur, kim de bana isyan ederse Allah'a isyan etmiş olur" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

¹¹² Buhari, *Ahkâm*, 4; *Meğâzî*,61; Müslim, *İmâra*, 39; Ebû Dâvud, *Cihad*, 87; Nesâî, *Bey'a*, 34; Hanbel, *el-Müsned*, II, s. 333.

¹¹³ Tirmizî, *Cihad*, 29.

¹¹⁴ İbn Mâce, *Cihad*,40.

¹¹⁵ Buhari, *Ahkâm*, 4.

عن أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ "مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ ، وَمَنْ أَطَاعَ أَمِيرِي فَقَدْ أَطَاعَنِي ، وَمَنْ عَصَى أَمِيرِي فَقَدْ عَصَانِي".

Ebû Hureyre(r.a)'den gelen rivayette Rasûlullah (s.a): "*Her kim bana itaat ederse, Allah'a itaat etmiştir. Her kim bana isyan ederse, Allah'a isyan etmiştir. Her kim benim emîrime itaat ederse, bana itaat etmiştir. Her kim de benim emîrime isyan ederse, bana isyan etmiştir*" buyurmuştur.

Hadis Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Ahmed İbn Hanbel tarafından tahriç edilmiştir¹¹⁶. Tirmizî, hadis hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur.

I / 371 (Nisa s., 59)

36/14. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Suresi 59. Ayetle ilgili olarak verdiği "Emrettiği şey günah olmadığı sürece, bir müslümanın kendilerine yetki verilen yöneticilerin emirlerine, hoşlansın veya hoşlanmasın, itaat etmesi gerekir. Eğer yönetici ona günah olan bir şeyi yapmasını emrederse, o yöneticiyi dinlememeli ve emirlerine de itaat etmemelidir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ السَّمْعَ وَالطَّاعَةَ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ إِلَّا أَنْ يُؤْمَرَ بِمَعْصِيَةٍ فَإِنْ أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ".

Abdullah ibni Ömer'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a) şöyle buyurmaktadır: "*Kendisine isyan emrolunmadıkça hoşlansa da hoşlanmasa da her konuda idareciyi dinlemek ve itaat etmek her Müslümana farzdır. Eğer kendisine isyan emredilirse itaat etmek ve dinlemek mecburiyeti yoktur.*"

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Ahmed İbn Hanbel *sahih* olarak tahriç etmişlerdir¹¹⁷. Tirmizî bu konuda Ali, İmrân b. Husayn, Hakem b. Amr el Gıfârî'den de hadis rivâyet edildiğini ve hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir.

I / 371 (Nisa s., 59)

¹¹⁶ Buhari, *Ahkâm*, 1; *Cihad*, 108; İ'tisam, 2; müslim, *İmâra*, 32; Nesâî, *Bey'a*, 27; İbn Mâce, *Mukaddime*, 3; Hanbel, *el-Müsned*, XII, 405; XIII, s. 93.

¹¹⁷ Buhârî, *Ahkâm* 4; *Cihâd* 108; Müslim, *İmaret*, 8; Ebu Davud, *Cihad*, 87; Tirmizi, *Cihâd*, 29; Nesâî, *Bey'at*, 34; İbn Mâce, *Cihâd*, 40; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VIII, s. 293.

37/15. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Suresi 59. Ayetle ilgili olarak verdiği " Sizin en kötü yöneticileriniz, sizin nefret ettiğiniz ve sizden nefret eden ve sizin beddua ettiğiniz ve size beddua eden yöneticilerdir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَوَفَ بْنِ مَالِكٍ الْأَسْجَعِيُّ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ: " خِيَارُ أَيْمَانِكُمُ الَّذِينَ تُحِبُّونَهُمْ وَيُحِبُّونَكُمْ وَتُصَلُّونَ عَلَيْهِمْ وَيُصَلُّونَ عَلَيْكُمْ وَشِرَارُ أَيْمَانِكُمُ الَّذِينَ تُبْغِضُونَهُمْ وَيُبْغِضُونَكُمْ وَتَلْعَنُونَهُمْ وَيَلْعَنُونَكُمْ" قَالُوا: أَفَلَا تُنَادِيهِمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ عِنْدَ ذَلِكَ؟ قَالَ " لَا ، مَا أَقَامُوا فِيكُمْ الصَّلَاةَ ، أَلَا مَنْ وُلِيَ عَلَيْهِ وَالٍ فَرَأَاهُ يَأْتِي شَيْئاً مِنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ فَلْيَكْرَهُ مَا يَأْتِي مِنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ ، وَلَا يَنْزِعَنَّ يَدَا مِنْ طَاعَةٍ " .

Avf b. Malik el-Eşceî Rasulullah'ı (s.a) şöyle buyururken işittiğini belirtmiştir: *"Önderlerinizin en hayırlıları, sizin onları sevdiğiniz, onların da sizi sevdiği, sizin onlara hayır dua ettiğiniz, onların da size hayır dua ettiği kimselerdir. Önderlerinizin en kötülere ise sizin onları sevmediğiniz, onların da sizi sevmeyişi, sizin onlara lanet ettiğiniz, onların da size lanet ettiği kimselerdir."* Biz; "Bu durumda onlara düşman gibi davranalım mı, ya Rasulullah?" dedik. O şöyle buyurdu: *"Aranızda namaz kaldıkları sürece hayır! Şunu iyi bilin ki, kimin başına biri yönetici olur da o, onda Allah'a isyan etme ile ilgili birşey yaparken görürse, onun Allah'a isyan etme ile ilgili şeylerini çirkin görsün, ama itaatten asla el çekmesin!"*

Hadise Müslim *sahih*'inde, Ahmed ibn Hanbel *Müsned*'de ve Beyhakî *es-Sünenü'l-Kübra*'da yer vermiştir¹¹⁸. Müsned'de mukakkik Şuayb el-Arnaût hadisnin isnadının *ceyyid*, ricalinin de *sahih* olduğunu belirtmiştir.

I/372 (Nîsâ s., 59)

38/16. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Suresi 65. ayetle ilgili olarak verdiği "Sizden biriniz, şehvî arzularına, benim getirdiğim hak yol önünde boyun eğdirmedikçe mümin olduğunu iddia edemez" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جُنْتُ بِهِ"

¹¹⁸ Müslim, *İmâret*, 66; Dârimî, *Rikâk*, 78; Hanbel, *el-Müsned*, XXXIX, 406.

Amr ibnü'l As'dan rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz (s.a) şöyle buyurmuştur: “ Sizden biriniz, arzularını benim getirdiğim hak yol önünde boyun eğdirmedikçe mü'min olduğunu iddia edemez”.

Hadisin bize kadar ulaşan bütün senetlerinde *Nuaym İbn Hammâd el- Mervezî* yer almaktadır. Râvi hakkında bazı hadis imamları sünnete bağlılık göstermesi ve heva ehline karşı aldığı tavır sebebiyle hüsnü zan etmişler ve sika görmüşlerdir. Ahmed ibn Hanbel de ravinin *sika* olduğunu belirtmiştir. Yahya ibn Maîn ise; ravi Nuaym İbn Hammad'ın rivayet yönüyle güçlü olmadığını söylemiştir. Ebû Davud, Nuaymın yirmi hadisi var ki bunların aslı yoktur demiştir¹¹⁹. İbn Hacer el-Askalânî de (v. 852/ 1448) ravi hakkında *sadûktur* ama çokca hata eder demiştir¹²⁰. İbn Recep el-Hanbelî hadisin ravi Nuaym İbn Hammad sebebiyle *zayıf* olduğunu belirtmiştir¹²¹.

I / 377 (Nisa s., 65)

39/17. HADİS

Mevdûdî'nin Nisa Sûresi 101. Ayetle ilgili olarak verdiği “Namazı kısaltma izni Allah'tan bir lütuftur” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ قَالَ قُلْتُ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا) فَقَدْ آمَنَ النَّاسُ فَقَالَ عَجِبْتُ مِمَّا عَجِبْتَ مِنْهُ فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ . فَقَالَ " صَدَقَهُ تَصَدَّقَ اللَّهُ بِهَا عَلَيْكُمْ فَأَقْبَلُوا صَدَقَتَهُ " .

Ya'lâ b. Ümeyye 'den rivayet edildiğine göre Ya'lâ şöyle demiş: Ömer ibn Hattab'a, dedim ki: (Allah Teâlâ) : “Eğer (sefer esnasında) kâfirlerin, size fenalık yapacağından endişe ederseniz, namazı kısaltmanızda size bir vebal yoktur” (buyuruyor). Şimdi insanlar emniyettedir. O hâlde niçin seferde namazı kısa kılıyoruz? Dedim. Ömer (r.a), şu cevâbı verdi: “Bu senin şaştığın şeye ben de şaştım da, onu Rasûlullah (s.a) 'a sordum: “*Bu, Allah'ın, size tasadduk ettiği bir sadakadır. Siz, onun sadakasını kabul edin!*” buyurdular.

Hadisi Müslim, Ebû Dâvud, İbn Mâce ve Darimî *sahih* olarak tahrîç etmişlerdir¹²².

I / 398 (Nisa s.,101)

¹¹⁹ Nesâî, *Kitâbu 'd-Duafâ ve 'l-Metrûkîn*, 241.

¹²⁰ İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbu 'l-Tehzîb*, II, 309.

¹²¹ İbn Recep el-Hanbelî, *Câmiu 'l-Ulûm ve 'l-Hikem*, I, 386; Beğavi, *Şerhu's-sünne*, I, 160.

¹²² Müslim, *Salât'ül Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 4; Ebu Davud, *Salâtu's-Sefer*, 1; İbn Mâce, *İkâmetu's-Salavât*, 73; Dârimî, *Salât*, 179.

MAİDE SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

40/1. HADİS

Mevdûdî'nin Mâide Sûresi 1. ayetle ilgili olarak verdiği "Hz. Peygamber (s.a) etoburların ve pençeli kuşların etinin yenmesini yasaklamıştır" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ وَعَنْ كُلِّ ذِي مِخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ .

İbni Abbas (r.a), Rasûlullah (s.a) "Yırtıcıların her azı dişlisinin ve kuşların her pençelisinin etini yemekten nehiy buyurdu" demiştir.

Bu konuda Ebû Hureyre'den, İbn Abbas'tan, İrbad İbn Sâriye'den, Ebû Sâlebe'den ve Câbir (r.a)'den hadis rivayet edilmiştir. Mevdûdî eserine İbn Abbas rivayetini almıştır. Bu hadisi Müslim, Ebu Dâvud, Nesâî, İbn Mâce ve Dârimî tahrîç etmişlerdir¹²³. Tirmizî, Câbir (r.a)'ın rivayetine yer vermiş ve *hasen garip* değerlendirmesinde bulunmuştur¹²⁴.

I / 449 (Maide s., 1)

41/2. HADİS

Mevdûdî'nin Mâide Sûresi 4. ayetle ilgili olarak verdiği "Adiy ibn Hatem (r.a) , Hz. Peygamber'e (s.a) av köpeğiyle avlanıp avlanamayacağını sormuş; Hz. Peygamber (s.a) "Köpeği salma anında 'Bismillah' çekersen, köpeğin ondan yememesi şartıyla avı yiyebilirsin. Aksi halde, köpek avı kendisi için yakalamış demek olacağından yiyemezsin" cevabını vermiştir. Sonra Adiy ibn Hatem (r.a) tekrar sorar: "Eğer köpeğimi avın üzerine salar, fakat ardından orada başka bir köpek bulursam ne yapayım?" Hz. Peygamber (s.a) şöyle cevap vermiştir: "Onu yeme; çünkü Allah'ın adını kendi köpeğinin üzerine andın, öbür köpek için değil" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمِعْرَاضِ فَقَالَ " إِذَا أَصَابَ بِحَدِّهِ فُكُلٌ ، وَإِذَا أَصَابَ بِعَرَضِهِ فَلَا تَأْكُلْ ، فَإِنَّهُ وَقِيدٌ " قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أُرْسِلُ كَلْبِي وَأُسَمِّي ، فَأَجِدُ مَعَهُ عَلَى الصَّيِّدِ كَلْبًا آخَرَ لَمْ أَسْمَعْ عَلَيْهِ ، وَلَا أَدْرِي أَيُّهُمَا أَحَدٌ . قَالَ " لَا تَأْكُلْ ، إِنَّمَا سَمَّيْتَ عَلَى كَلْبِكَ وَلَمْ تُسَمِّ عَلَى الْآخَرَ "

Adiyy ibn Hatim (r.a) şöyle demiştir: Ben Peygambere mır'râd (avın) dan sordum. Peygamber (s.a): "Mır'râd sivri taraflıyla isabet ettiği zaman o avı ye. Enli taraflıyla isabet

¹²³ Müslim, *Sayd*, 16; Darimi, *Edâhî*, 18; Ebû Dâvud, *Et'ime*, 32; Nesâî, *Sayd*, 28; İbn Mâce, *Zebâih*, 13.

¹²⁴ Tirmizî, *Et'ime*, 3.

ettiği ve öldürdüğü zaman, artık o av hayvanını yeme. Çünkü okun enli tarafla vurulan hayvan vakîzedir (sopa ile vurulmuş olup, haramdır)" buyurdu. Ben bu sefer: "Yâ Rasûlallah! Ben av köpeğimi Bismillah diyerek salıyorum. Akabinde avın üzerinde onun beraberinde üstüne Besmele çekmediğim başka bir köpek buluyorum ve o avı bu iki köpektен hangisinin yakaladığını bilemiyorum dedim. Rasûlullah: "Sen o avı yeme! Çünkü sen ancak kendi köpeğin üzerine Bismillah dedin, diğer köpek üzerine Bismillah demedin!" buyurdu.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Dârimî tahrîç etmişlerdir¹²⁵.

I / 456 (Mâide s., 4)

42/ 3. HADİS

Mevdûdî'nin Mâide Sûresi 38. ayetle ilgili olarak verdiği "Hz. Peygamber (s.a), değeri bir kalkandan daha az olan bir malı çalanın elinin kesilmeyeceğini belirtmiştir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَخْبَرَتْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " تَقَطَّعُ الْيَدُ فِي الْمَجْنُونِ "

Mü'minlerin annesi Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: "El, bir kalkan bedeli kadar olan mal çalınca kesilir".

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinin tamamı tahrîç etmişlerdir¹²⁶. Tirmizî, Hz. Aişe'nin "Rasûlullah çeyrek dinarda ve daha yukarısında hırsızın elini kesmiştir" rivayetine yer vermiş ve hadis hakkında *hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur.

I / 480 (Maide s., 38)

43/ 4. HADİS

Mevdûdî'nin Mâide Sûresi 38. ayetle ilgili olarak verdiği "Hz. Peygamber (s.a) "Meyve ve sebzelerin çalınmasında el kesme yoktur" ve "yenilecek şeylerin çalınmasında el kesme yoktur" buyurmuşlardır" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " لَا قَطْعَ فِي ثَمَرٍ وَلَا كَثْرٍ "

¹²⁵ Buhârî, *Sayd*, 7; Müslim, *Sayd*, 1; Ebu Dâvud, *Sayd*, 2; Tirmizî, *Sayd*, 6; Nesâî, *Sayd*, 2; İbn Mâce, *Sayd*, 3; Dârimî, *Edâhi*, 18.

¹²⁶ Buhârî, *Hudud*, 14; Müslim, *Hudud*, 5; Ebû Dâvud, *Hudud*, 11; Tirmizî, *Hudud*, 16; İbn Mâce, *Hudud*, 22; Nesâî, *Kat'u's-Sârik*, 10.

Rafi' ibn Hadîc (r.a), Rasûlullah (s.a)'ın şöyle söylediğini işittiğini belirtir: “*Ağaçtan koparılan meyve ve ağaçlarda bulunan sakız (püs) çalımından dolayı el kesilmez*”.

Hadisi Sünen-i Erbaa müellifleri ve Ahmed ibn Hanbel tahriç etmişlerdir¹²⁷. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût hadis hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur. Tirmizî, bazı hadisçilerin Yahya ibn Said'den, Muhammed İbn Yahya İbn Hıbban'dan, amcası Vâsi' İbn Hıbban'dan ve Rafi' İbn Hadîc'den, Leys İbn Sa'd'ın rivâyeti gibi rivâyet ettiklerini belirtmiş ancak hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Mâlik İbn Enes ve pek çok kimse ise bu hadisi Yahya ibn Saîd'den, Muhammed ibn Yahya ibn Hıbban'dan, Rafi' b. Hadîc'den rivâyet etmiş olup “Vasi' b. Hıbban'ı zikretmemiştir¹²⁸.”

I / 480 (Maide s., 38)

44/ 5. HADİS

Mevdûdî'nin Mâide Sûresi 87. ayetle ilgili olarak verdiği “Bazı insanlara ne oluyor da kadınları, güzel yiyecekleri, uykuyu ve dünyanın daha başka güzel şeylerini kendilerine haram ediyorlar? Ben size rahipler olmayı öğretmedim. Benim öğrettiğim yaşama şekli ne kadınlardan uzaklaşmaya, ne et yememeye izin verir, ne de dünyadan el etek çekmeye...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ نَفَرًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَعْضُهُمْ لَا أَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ . وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا أَكُلُ اللَّحْمَ . وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا أَنَامُ عَلَى فِرَاشٍ . وَقَالَ بَعْضُهُمْ أَصُومُ فَلَا أَفْطِرُ . فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَمَدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ " مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَقُولُونَ كَذَا وَكَذَا لِكِنِّي أَصَلَّى وَأَنَا وَأَصُومُ وَأَفْطِرُ وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَنِّي فَلَيْسَ مِنِّي "

Enes (r.a)'ten gelen rivâyete göre, Rasûlullah (s.a)'ın ashabından birkaç kişi vardı. Onlardan biri hiçbir şekilde kadınlarla evlenmeyeceğim, bir kısmı da et yemeyeceğim, bir kısmı da yatak üzerinde yatmayacağım, bir kısmı da ömür boyu oruç tutacağım demişti. Onların bu sözleri Rasûlullah (s.a)'a ulaşınca bir konuşma yaptı.

Allah'a hamdü sena ettikten sonra Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “*Ne oluyor bu insanlara ki şöyle yapacağım böyle yapmayacağım diyorlar. Hâlbuki ben namaz da kılarım uyurum da, oruç ta tutar iftar da ederim, kadınlarla da evlenirim. Kim benim yolumdan, sünnetimden uzak durursa benden değildir*”.

¹²⁷ Nesâî, *Kat'u's-Sârik*, 13,

¹²⁸ Ebû Dâvud, *Hudud*, 12; Tirmizî, *Hudud*, 19; İbn Mâce, *Hudud*, 28; Nesâî, *Kat'u's-Sârik*, 16; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXVIII, 498.

Hadisi Buhârî, Müslim ve Nesâî tahrîç etmişlerdir¹²⁹. Dârimî de geçen benzer rivayette ise Rasûlullah (s.a) aynı konu ile ilgili olarak Osman ibn Maz'un'u ikaz etmiştir¹³⁰.

I / 507 (Maide s., 87)

45/ 6. HADİS

Mevdûdî'nin Mâide Sûresi 90. ayetle ilgili olarak verdiği "Allah içkiyi ve onu içeni, sunanı, satanı, alanı, üreteni, ürettireni, taşıyanı ve kendisine taşıtanı lânetlemiştir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْخَمْرِ عَشْرَةَ عَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَشَارِبَهَا وَحَامِلَهَا وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ وَسَاقِيَهَا وَبَائِعَهَا وَآكِلَ ثَمَنِهَا وَالْمَشْتَرِيَ لَهَا وَالْمَشْتَرَاةَ لَهُ . قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَنَسٍ . وَقَدْ رُوِيَ نَحْوُ هَذَا عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

Enes ibn Malik (r.a)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a) içki konusunda on kişiyi lanetlemiştir: "İçki yapılacak malzemeyi sıkan kimseye, sıktırmak için malzeme temin edene, içene, taşıyana, kendisine taşınan kimseye, ikram edip başkasına sunan kimseye, alım satımını yapana, kazancını yiyene, satın alana ve kendisi için satın alınana."

Hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tahrîç etmişlerdir¹³¹. Tirmizî, Enes hadisinin garib olduğunu belirtmiştir.

I / 511 (Maide s., 90)

46/ 7. HADİS

Mevdûdî'nin Mâide Sûresi 90. ayetle ilgili olarak verdiği "Hz. Peygamber (s.a) Müslümanlara içkiyle birlikte sunulan yemekten yemeyi yasaklamıştır" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَقْعُدَنَّ عَلَى مَائِدَةٍ يُدَارُ عَلَيْهَا بِالْخَمْرِ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ الْحَمَامَ إِلَّا بِإِزَارٍ وَمَنْ كَانَتْ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا تَدْخُلُ الْحَمَامَ

Ömer ibn Hattab şöyle hitab etmiştir: "Ey İnsanlar! Ben Rasûlullah'ın şöyle dediğini işittim: "Allah'a ve ahiret gününe inanan, (sakın) içki dağıtılan sofrada oturmasın! Allah'a ve

¹²⁹ Buhârî, *Nikâh*, 1; Müslim, *Nikâh*, 5; Nesâî, *Nikâh*, 4.

¹³⁰ Dârimî, *Nikâh*, 3.

¹³¹ Ebû Dâvud, *Eşribe*, 2; Tirmizî, *Buyu*, 59; İbn Mâce, *Eşribe*, 6.

ahiret gününe inanan (sakın) peştamal almadan (çarşı) hamamında yıkanmasın!
(Kadınlardan) *Allah'a ve ahiret gününe inanan (sakın çarşı) hamamına gitmesin".*

Hadis-i şerif Tirmizî, Ebû Dâvud ve Ahmed ibn Hanbel tarafından tahriç edilmiştir. Tirmizî hadisin *hasen garib* olduğunu belirtmiştir¹³². Dârimî de geçen rivayet ise şu şekildedir:

عَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَفْعُدُ عَلَى مَائِدَةٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ".

Câbir (r.a)'ın aktardığına göre, Allah'ın Rasûlü (s.a.) buyurdu ki: "*Allah'a ve ahiret gününe inanan içki içilen sofraya oturmasın*"¹³³.

I / 511 (Maide s., 90)

47/8. HADİS

Mevdûdî Mâide Sûresi 90. ayetle ilgili olarak verdiği "Sarhoşluk veren her içki haramdır" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " كُلُّ شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ".

Âişe (r.a)'den rivayet olunduğuna göre Peygamber (s.a) şöyle demiştir: "*Sarhoşluk veren her içki haramdır.*"

Hadis *müttefekun aleyhtir*¹³⁴.

I / 511 (Maide s., 90)

48/9. HADİS

Mevdûdî Mâide Sûresi 90. ayetle ilgili olarak verdiği "Çoğu sarhoşluk veren şeyin en az miktarı da haramdır; bir bardağı sarhoşluk veren şeyin bir damlası da haramdır" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ " .

Amr b. Şuayb, babasından ve dedesinden rivâyete göre, Peygamber (s.a) şöyle buyurdu: "*Çoğu sarhoşluk veren şeyin azı da haramdır*".

¹³² Tirmizî, *Edep*, 43; Ebû Dâvud, *el- Et'ime*, 18; İbn Hanbel, *el- Müsned*, I, 277.

¹³³ Darimi, *Eşribe*, 4.

¹³⁴ Buhari, *Edep*, 80; *Ahkâm*, 21; Müslim, *Eşribe*, 73.

Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî tarafından tahriç edilmiştir¹³⁵. Tirmizî bu rivayeti Abdullah ibn Câbir'den vermiş ve hadisin *hasen garib* olduğunu söylemiştir.

I / 511 (Maide s., 90)

49/10. HADİS

Mevdûdî Mâide Sûresi 101. ayetle ilgili olarak verdiği "Biri Hz. Peygamber'e "her yıl hacctemek zorunlu mudur?" diye sormuş ancak Hz. Peygamber (s.a) cevap vermemiştir. Adam soruyu tekrarlamış, fakat yine cevap alamamıştır. Adam soruyu üçüncü defa sorunca, Hz. Peygamber'in (s.a) cevabı şöyle olmuştur: "Yazıklar olsun sana! Eğer 'evet' deseydim hac her yıl farz olacak ve senin gibileri buna güç yetiştiremeyeceğinden itaatsizlik suçu işlemiş olacaktınız" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَلِيٍّ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ (وَنَلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا) قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ الْحَجُّ فِي كُلِّ عَامٍ فَسَكَتَ ثُمَّ قَالُوا أَفِي كُلِّ عَامٍ فَقَالَ " لَا وَلَوْ قُلْتُ نَعَمْ لَوَجِبَتْ " .

Ali ibn Ebî Tâlib'den rivayet edildiğine göre O şöyle demiştir: "Oraya yol bulabilen insanlara Allah için Ka'be'yi hac etmeleri farzdır." (Âl-i İmrân; 97) âyeti inince sahâbîler; Yâ Rasûlallah! Hac her yılda mı? (farzdır) Dediler. Rasûl-i Ekrem (s.a) sustu. Sonra sahâbîler! Her yılda mı (hac etmek farz kılındı) ? Diye sordular.

Bunun üzerine Rasûl-i Ekrem (s.a.): "Hayır. Eğer ben evet deseydim (her yıl hac etmek) vâcib olurdu, buyurdu".

Hadisi Müslim, Tirmizî, İbn Mâce ve Ahmed ibn Hanbel tahriç etmişlerdir¹³⁶. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût, senette yer alan Abdul A'la Âmir es-Sağlebî'nin *zayıf* olduğunu, isnadın da *zayıf ve munkatı* olduğunu belirtmiştir. Tirmizî ise rivayetin *hasen garip* olduğunu belirtmiştir.

I / 516 (Maide s., 101)

50/11. HADİS

Mevdûdî'nin Mâide Sûresi 101. Ayetle ilgili olarak verdiği "Müslümanlar karşısında en büyük suçlu, haram değilken sorusu nedeniyle bir şeyin haram kılınmasına yol açandır" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

¹³⁵ Ebû Dâvud, *Eşribe*, 5; Tirmizî, *Eşribe*, 3; Nesâî, *Eşribe*, 25.

¹³⁶ Müslim, *Hac*, 412; Tirmizî, *Hac*, 5; İbn Mâce, *Menâsik*, 2; Ahmed ibn Hanbel, *Müsned*, II, 237.

عَنْ غَامِرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِنَّ أَعْظَمَ الْمُسْلِمِينَ فِي الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا مَنْ سَأَلَ عَنْ شَيْءٍ لَمْ يُحَرِّمْ عَلَى الْمُسْلِمِينَ فَحَرَّمَ عَلَيْهِمْ مِنْ أَجْلِ مَسْأَلَتِهِ".

Amir ibn Sa'd'ın babasından haber verdiğiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz ki, Müslümanların içinde Müslümanlara karşı en suçlu o kimsedir ki, müslümanlara haram kılınmayan bir şeyi sorar da, o sorduğu için kendilerine o şey haram kılınır”.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud ve Ahmed İbn Hanbel tahriç etmişlerdir¹³⁷.

I / 516 (Maide s., 101)

51/12. HADİS

Mevdûdî'nin Mâide Sûresi 101. Ayetle ilgili olarak verdiği “Allah sizin için bazı şeyleri farz kıldı; bunları yerine getirmeye çalışın ve bazı şeyleri de haram kıldı; onlara yaklaşmayın. Bazı sınırlar koydu, onları aşmayın. Bazı şeyler hakkında ise, söz etmedi, unuttuğundan değil; o halde böylesi şeyleri araştırmayın” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي ثعلبة الخشني رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " إِنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ فَرَائِضَ فَلَا تُضَيِّعُوهَا وَحَدًّا حُدُودًا فَلَا تَعْتَدُوهَا وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ فَلَا تَنْتَهِكُوهَا وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً بِكُمْ مِنْ غَيْرِ نَسْيَانٍ فَلَا تَبْحَثُوا عَنْهَا "

Ebû Sa'lebe el- Huşenî'nin rivayet ettiği hadis-i şerifte Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurmaktadır: “ Allah sizin için bazı şeyleri farz kıldı bunları yerine getirmeye çalışın, bazı sınırlar koydu, onları aşmayın, bazı şeyleri de haram kıldı onlara yaklaşmayın, size merhamet ettiğinde, unuttuğundan değil o halde böylesi şeyleri araştırmayın ”

Hadisi Dârekutnî *Süneninde* tahrir etmiş ve *hasen* demiştir¹³⁸. İbn Recep El- Hanbelî hadise eserinde yer verir ve hadisin senedinde *inkita'* olduğunu Mekhûl'un bu hadisi Ebû Sa'lebe el Huşenî'den işitmiş olamayacağını ifade eder. Ayrıca bazı âlimler rivayeti Mekhûl'un Ebû Sa'lebe'den naklettiğinden hareketle hadisin *mevkuf* (sahabe sözü) olduğunu söylemişlerse de *Dârekutnî* bu hadisin bilinen *meşhur* bir rivayet olmasından dolayı *merfu* olduğu kanaatine varmıştır¹³⁹.

Bu hadis-i şerifle aynı manada *merfu* bir rivayet var ki şu şekildedir:

¹³⁷ Buhârî, *İ'tisam*, 3; Müslim, *Fedâilu's-Sahâbe*, 132; Ebû Dâvud, *Sünnet*, 6; İbn Hanbel, *el-Müsned*, I, 122.

¹³⁸ Dârekutnî, *Rıza*, 42.

¹³⁹ İbn Recep el-Hanbelî, *Câmiu'l-Ulûm ve'l Hikem*, II, 150.

عن أبي الدرداء عن النبي صلى الله عليه وسلم قال " مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ فَهُوَ حَلَالٌ وَمَا حَرَّمَ فَهُوَ حَرَامٌ وَمَا سَكَتَ عَنْهُ فَهُوَ عَفْوٌ فَأَقْبِلُوا مِنْ اللَّهِ عَافِيَتَهُ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُنْ لِيُنْسَى شَيْئاً "

Ebû'd Derdâ (r.a)'dan gelen rivayette Rasûlullah (s.a): “ Allah’ın kitabında helal kıldığı şey helal; haram kıldığı ise haramdır; hakkında sükût ettiği şey ise affedilmiştir. Allahtan afiyet isteyin Allah hiçbir şeyi unutmuş değildir”.

Hadisi *Rezîn* tahrîç etmiştir. Tirmizî, İbn Mâce de *Sünen*lerinde hadisi tahrîç etmişlerdir. Ancak Tirmizî ve İbn Mâce’nin tahrîç ettikleri rivayetin baş tarafı *Rasûlullah (s.a)*'e *sadeyağ, peynir ve firâ (yâni yabanî eşek veya deriden mamul elbise)*’nın hükmü soruldu. *Rasûl-i Ekrem (s.a)* şöyle dedi... Şeklinde dir.

Tirmizî hadisi *Selman-ı Fârisî* tarîkiyle verir ve bu konuda Muğîre’den de hadisi rivâyet edildiğini bu hadisin *garib* olduğunu *merfu* olarak sadece bu şekliyle bilindiğini, Sûfyân ve başkalarının Süleyman et Teymî’den, Ebû Osman’dan, Selman’dan, Selman’ın sözü olarak rivâyet ettiklerini söyler ve kanaatini “sanki hadis mevkuף gibidir. Sahih olan da budur. Bu hadisi Buhârî’ye sordum pek sağlam görmediğini söyledi” der. Senedde yer alan *Süfyan ibn Uyeyne*’nin İbn Maîn ve Ahmed tarafından *münker* kabul edildiğini açıklar¹⁴⁰.

Hâkim *Müstedrek*’te her iki rivayete de yer vermiş ve *sahih* demiş ancak Zehebî ilk hadis hakkında *sükût* etmiş ikinci hadis için ise senedde yer alan *Seyf İbn Hârûn*’u çoğunluğun *zayıf* gördüğünü ifade etmiştir¹⁴¹.

I / 516 (Maide s., 101)

EN’ÂM SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

52/1. HADİS

Mevdûdî’nin En’am Sûresi 82. Ayetle ilgili olarak verdiği “ zulüm, günahkârlık değil şirkdir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ (الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ) شَقَّ ذَلِكَ عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالُوا أَيْنَا لَا يَظْلِمُ نَفْسَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَيْسَ هُوَ كَمَا تَظُنُّونَ إِنَّمَا هُوَ كَمَا قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ (يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ) ."

¹⁴⁰ Tirmizî, *Libâs*, 6; İbn Mâce, *Et’ime*, 60.

¹⁴¹ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 129.

Abdullah ibn Mesûd (r.a)'den rivayetle o şöyle demiş: “*Îmân edip de imanlarına zulüm karıştırmayanlar yok mu?*” (En'am s. 82) âyet-i kerimesi nazil olunca, Rasûlullah (s.a)'ın ashabı “*bizim hangimiz nefesine zulmetmiyor ki!*” dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a) “*Bu zulüm sizin zannettiğiniz gibi değildir. O Lokman'ın oğluna söylediği gibidir: “Yavrucuğum! Allah'a şirk koşma! Çünkü şirk pek büyük bir zulümdür (Lokman s. 13) buyurdu”.*

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Ahmed ibn Hanbel tahriç etmişlerdir¹⁴². Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût, şeyhayna göre isnadının *sahih* olduğunu belirtmiştir.

I / 571 (En'am s., 82)

53/2. HADİS

Mevdûdî'nin En'am Sûresi 82. Ayetle ilgili olarak verdiği “İnsan hayatına kıymak, evliyken zina etmek ve iman ettikten sonra küfre düşmek (irtidat etmek) dışında Müslümanın kanı helal olmaz” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِيٍّ مُسْلِمٍ إِلَّا بِثَلَاثٍ أَنْ يَزْنِيَ بَعْدَ مَا أَحْصَيْنَ أَوْ يَقْتُلَ إِنْسَانًا فَيُقْتَلُ أَوْ يَكْفُرَ بَعْدَ إِسْلَامِهِ فَيُقْتَلُ "

Osman b. Affan (r.a)'dan rivâyet ettiğine göre, Rasûlullah (s.a) şöyle buyurmuştur: “*Müslüman bir kimsenin kanı şu üç durum; evli iken zina etmesi, bir insanı öldürmesi ve müslümanlıktan çıkıp irtidat etmesi, dışında helal olmaz”.*

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Ahmed İbn Hanbel tahriç etmişlerdir¹⁴³. Tirmizî hadis hakkında *hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur.

I / 612(En'am s., 151)

ARÂF SÜRESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİSİ ŞERİFLER

54/1. HADİS

Mevdûdî'nin Arâf suresi 38. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Allahım, senden merhamet umarım, bir anlık için bile olsa beni bana bırakma” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

¹⁴² Buhârî, *İman*, 23; *Tefsir*, 117; *Ehâdisi'l- Enbiyâ*, 11-43; Müslim, *İman*, 197; Tirmizî, *Tefsir*, 7; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned*, VII; 129.

¹⁴³ Buhârî, *Diyât*, 8- 21; Müslim, *Kasâme*, 25; Ebû Dâvud, *Hudûd*, 1; Tirmizî, *Diyât*, 10; *Hudûd*, 15; Nesâî, *Tahrîmu'd-Dem*, 4; İbn Mâce, *Hudûd*, 1.

حدثني عبد الرحمن بن أبي بكره أنه قال لأبيه: يا أبة إني أسمعك تدعو كلَّ غداً: اللهم عافني في بدني اللهم عافني في سمعي اللهم أسئتن بسنته... وقال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " دعوات المكروب: اللهم رحمتك أرجو فلا تكلني إلى نفسي طرفه عين و أصلح لي شأني كله لا إله إلا أنت "

Abdurrahman ibni Ebi Bekre, babasına: Ey babacığım her sabah seni: “Ey Allahım! Sen benim bedenime (özellikle) kulağıma afiyet ver, beni O’nun (Rasûlullah’ın) sünnetini takip edenlerden eyle!” diye dua ederken duyuyorum. (Bunun hikmeti nedir?) Diye sormuş (babası): "Rasûlullah (s.a.) sıkıntıya düşenin duası şudur buyurdu: " *Ey Allahım! Senin rahmetini umuyorum, beni göz açıp kapayıncaya kadar (bile olsa) nefsimi bırakma. Hâlimi tümüyle düzelt sende başka ilâh yoktur "*.

Hadisi Ebû Dâvud tahriç etmiştir¹⁴⁴. Buhârî *Edebü'l-Müfred*'te Hâkim *Müstedrek*'te hadise yer vermiştir. Hâkim, hadisin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre *sahih* olduğunu söylemiş, Zehebî de onun bu tesbîtime muvafakat etmiştir¹⁴⁵.

II / 21(Arâf s., 23)

55/2. HADİS

Mevdûdî'nin Arâf suresi 38. Ayetle ilgili olarak verdiği “Allah ve Rasûlühün sevmediği bir bid'atı ilk defa yapan kimse, kendisinden sonra gelip takip edenlerin bundan kazandıkları günahlardan da, aynı şekilde sorumlu tutulacaktır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَمْرُو بْنُ عَوْفِ الْمُرَيْيُ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " مَنْ أَحْبَبَا سُنَّةً مِنْ سُنَّتِي فَعَمِلَ بِهَا النَّاسُ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِهَا لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ ابْتَدَعَ بِدْعَةً فَعَمِلَ بِهَا كَانَ عَلَيْهِ أَوْزَارٌ مِنْ عَمَلٍ بِهَا لَا يَنْقُصُ مِنْ أَوْزَارِ مَنْ عَمِلَ بِهَا شَيْئًا"

Amr ibni Avf el-Müzeni (ra)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: “Kim benim bir sünnetimi ihya ederek insanların onunla amel etmelerine vesile olursa, o insanların kazanacağı sevaplardan hiçbir şey eksiltmeden onların sevaplarının bir katını almış olacaktır. Kim de bir bidat icat ederek onunla amel edilmesine vesile olursa, o bidat ile amel edenlerin yüklenecekleri günahlardan hiçbir şey eksiltmeden onların günahlarının bir katını yüklenmiş olacaktır” .

¹⁴⁴ Ebû Dâvud, *Edep*, 101.

¹⁴⁵ Buhârî, *Edebü'l- Müfred*, s. 370; Hâkim, *Müstedrek*, I, 730.

Hadisi Tirmizî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir¹⁴⁶. Tirmizî hadisin *hasen* olduğunu belirtmiştir. Heysemî *Mecmeu 'z-Zevâid'* de farklı bir senetle hadise yer vermiş ve senedde yer alan Ğassân ibn Rebiğ hakkında ibn Hıbban'ın *sika*; Dârekutnî ve diğerlerinin ise *zayıf* dediğini belirtmiştir¹⁴⁷.

II / 32(Arâf s., 38)

56/3. HADİS

Mevdûdî'nin Arâf suresi 38. ayetle ilgili olarak verdiği "Dünyanın herhangi bir yerinde bir insan öldürüldüğü zaman, bu cinayet suçunun bir kısmı, kendi kardeşini öldürmekle cinayet yolunu açmış olan Adem'in oğlunun (kabil) hesabına da kaydedilir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لَا تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا وَذَلِكَ أَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ "

Abdullah (r.a)'tan rivâyet edildiğine göre, Peygamber (s.a) şöyle buyurdu: "Her suçsuz yere adam öldürüldüğünde Âdemin ilk oğlu (Kabil)'e de ondan günah yazılır. Çünkü adam öldürmeyi ilk başlatan odur."

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir¹⁴⁸. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir.

II / 32(Arâf s., 38)

57/4. HADİS

Mevdûdî'nin Arâf suresi 43. Ayetle ilgili olarak verdiği " Sadece amellerinizin sevabı ile cennete giremeyeceğinizi kesinlikle bilmelisiniz" diyerek ashabını uyarıyordu. "Bu sizin için de söz konusu mu?" diye sordular. Peygamber Efendimiz "Evet, Allah'ın yardımı ve merhameti olmazsa benim için de..." şeklinde hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " لَنْ يُدْخَلَ أَحَدًا عَمَلُهُ الْجَنَّةَ " قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: " لَا ، وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَّعَمَدَنِي اللَّهُ بِفَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ فَسَدَّدُوا وَقَارِبُوا "

¹⁴⁶ Tirmizî, *İlim*, 16; İbn Mâce, *Mukaddime*, 15.

¹⁴⁷ Heysemî, a.g.e, I, 409; Ali el- Muttakî, *Kenzu'l- Ummâl*, XV, 781.

¹⁴⁸ Buhârî, *Enbiyâ*, 2; *Diyât*, 1; *İ'tisâm*, 15; Müslim, *Kasâme*, 27; Tirmizî, *İlim*, 14; Nesâî, *Muharebe*, 1; İbn Mâce, *Diyât*, 1

Ebû Hureyre (r.a) der ki: “Rasûlullah (s.a)’i “ *Hiçbir kimseyi yaptığı ameli cennete koyamaz” diye buyururken işittim. Oradakiler “ Seni de mi?” Ey Allah’ın Rasûlü” diye sordular. O da: “Evet, beni de. Ancak Allah lütuf ve merhametiyle beni kaplayıp bürürse...(amelleriniz de) orta yollu olunuz, aşırı gitmeyiniz” buyurdu” demiştir.*

Hadisi Buhârî, Müslim ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir¹⁴⁹.

II / 37(Arâf s.,43)

58/5. HADİS

Mevdûdî’nin Arâf suresi 84. Ayetle ilgili olarak verdiği "Livâtâ suçunun fâilini ve mefulünü recm ediniz” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " مَنْ وَجَدْتُمُوهُ يَعْمَلُ عَمَلِ قَوْمِ لُوطٍ فَاقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُولَ بِهِ "

İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “*Her kimi lut kavminin işlediği fiili yapar görürseniz her ikisini de öldürün.*”

Hadis Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir. Tirmizî bu konuda Câbir ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edildiğini söylemiştir. Bu hadisin, Ebû Hureyre’den aktarılan şekli; “*Yapanı da yapılanı da öldürünüz*” şeklindedir¹⁵⁰.

Tirmizî hadisin bu şekliyle sadece İbn Abbâs’ın bu rivâyetiyle bilindiğini belirtmiştir. Muhammed b. İshâk bu hadisi Amr b. Ebî Amr’dan rivâyet ederek şöyle der: “*Lut kavminin yaptığı işi yapan melundur*”.

Burada öldürülmek zikredilmemekte hayvana yaklaşan kimsenin de lanetlendiği kaydedilmektedir.

Bu hadis Âsım b. Ömer’den, Süheyl b. Ebî Salih’den, babasından ve Ebû Hüreyre’den aktarılarak “*Yapanı da yapılanı da öldürünüz*” şeklindedir.

Tirmizî bu hadisin senesinde söylenti olduğunu bu hadisi Süheyl b. Ebî Salih’den ve Âsım b. Ömer el Ömerî’den başkasının rivâyet ettiğini bilmediğini ve Âsım b. Ömer’in de hafızası yönünden hadis konusunda *zayıf* olduğunu söylemiştir.

¹⁴⁹ Buhârî, *Merdâ*, 19; Rekâik, 18; Müslim, *Sıfatü’l- Münâfikîn*, 71; İbn Mâce, *Zühd*, 20; Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, X; 469.

¹⁵⁰ Ebû Dâvud, *Hudûd*, 28; Tirmizî, *Hudûd*, 24; İbn Mâce, *Hudûd*, 12.

Müsned-i Ahmed'de geçen uzunca bir hadiste de Allah Rasûlü (s.a) aynı şekilde livata yapana ve yapılan lanet etmiştir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût hadisin senedinin *hasen* olduğunu söylemiştir¹⁵¹.

II / 63(Arâf s., 84)

59/6. HADİS

Mevdûdî'nin Arâf suresi 84. Ayetle ilgili olarak verdiği "Hayız günlerinde hanımıyla cinsel ilişkide bulunan onunla livata yapan veya fal bakmaya devam eden kimse, Muhammed'e gönderilene inanmamış bir kâfirdir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " مَنْ أَتَى حَائِضًا أَوْ امْرَأَةً فِي دُبُرِهَا أَوْ كَاهِنًا فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " .

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a) şöyle buyurmuştur: "Bir kimse hayızlı hanımıyla cinsel ilişki de bulunur veya hanımına arkadan yaklaşır (livata yapar) veya bir sihirbaza işlerini havale etmek için müracaat ederse, Muhammed (s.a)'e indirileni inkâr etmiş olur".

Hadisi, Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn Mâce, Dârimî ve Ahmed ibn Hanbel, *Hammâd ibn Seleme an Ebî Temîmeti'l- Hüceymî an Ebî Hureyre* senedi ile tahric etmişlerdir¹⁵².

Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût, senedinde *inkıta* olduğu için isnadının *zayıf* olduğunu söylemiştir. Ebû Temîme el Hüceymî'nin adının *Târif ibn Mücalid* olduğunu ve Ebû Hureyre'den rivâyeti *sema* yoluyla aldığının bilinmediğini belirtmiştir¹⁵³.

Begavî ve Münâvî'ye göre de senedi *zayıftır*. Tirmizî bu hadisin sadece, Hakîm el Esrem, Ebû Temîme el Hüceymî'nin Ebû Hureyre'den gelen rivâyetini bildiğini¹⁵⁴ ve Buhârî'nin bu hadisin isnadını zayıf saydığını söylemiştir. İbn Seyyidinnâs: " Dört illeti vardır: Güvenilir olmayan râvîden rivayette tek kalmak, râvîlerin zayıflığı, isnâdında

¹⁵¹ Ahmed ibn Hanbel, a.g.e, V, 83.

¹⁵² Ebû Dâvud, *Tib*, 21; İbn Mâce, *Tahâre*, 122; Dârimî, *Tahâre*, 114.

¹⁵³ Ahmed ibn Hanbel, a.g.e, XV, 164.

¹⁵⁴ Tirmizî, *Tahâre*, 102.

kopukluk ve metninin münkerliği” demiştir. Zehebî de *el- Kebâir*’de “ İsnadı sahih değildir” demiştir¹⁵⁵.

II / 63(Arâf s., 84)

60/7. HADİS

Mevdûdî’nin Arâf suresi 95. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Dert ve musibet, inanan için azaptan felâha çıkana kadar ona yardımcı olur. (Dert ve musibet anında) Münafığın hâli ise; sahibinin kendini niçin bağladığını ve niçin çözdüğünü anlamayıp etrafına bakan merkebe benzer” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ غَامِرِ الرَّامِ قَالَ إِنِّي لَبِيْلِدِنَا إِذْ رُفِعَتْ لَنَا رَايَاتُ وَالْوَيْةُ فَقُلْتُ مَا هَذَا قَالُوا هَذَا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ تَحْتَ شَجَرَةٍ قَدْ بُسِطَ لَهُ كِسَاءٌ وَهُوَ جَالِسٌ عَلَيْهِ وَقَدْ اجْتَمَعَ إِلَيْهِ أَصْحَابُهُ فَجَلَسْتُ إِلَيْهِمْ فَذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْأَسْقَامَ فَقَالَ " إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَصَابَهُ السَّقَمُ ثُمَّ أَعْفَاهُ اللَّهُ مِنْهُ كَانَ كَفَّارَةً لِمَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِ وَمَوْعِظَةً لَهُ فِيمَا يَسْتَقْبِلُ وَإِنَّ الْمُنَافِقَ إِذَا مَرِضَ ثُمَّ أُعْفِيَ كَانَ كَالْبَعِيرِ عَقَلَهُ أَهْلُهُ ثُمَّ أُرْسِلُوهُ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ عَقَلُوهُ وَلَمْ يَدْرِ لِمَ أُرْسِلُوهُ "

Âmir er-Râmi'den (gelen rivayette) o şöyle demiştir: Ben memleketimizdeydim. Birdenbire bizim için bayrakların ve sancakların dikilmiş olduğunu gördüm (ve) "Bu da nedir?" dedim. "Bu Rasûlullah (s.a)'in sancağıdır" dediler. Bunun üzerine (Rasûlullah'ın) yanına vardım. Bir ağacın altında kendisi için serilen bir elbisenin üzerinde oturuyordu. Sahabileri etrafına toplanmışlardı. Ben de onların arasına oturdum. Rasûlullah (s.a) hastalıklardan bahsediyordu. (şöyle buyurdu): *"Bir mü'mine hastalık isabet eder de sonra Allah bu mü'mini o hastalıktan kurtarırsa o, hastalık, bu mü'minin günahlarına keffaret, ileride (başına) gelecek işler hakkında ona bir öğüt olur. (Fakat) bir münafık hastalanır da sonra iyileşecek olursa, tıpkı sahiplerinin bağlayıp da sonra salıverdiği bir deve gibi olur. Kendisini niçin bağladıklarını da bilmez, niçin saldıklarını da bilmez..."* buyurdu.

Hadisi Ebû Dâvud tahriç etmiştir¹⁵⁶. Ebû Dâvud’un *es-Süneni*’ni tahkik eden Nâsıruddin Elbânî, hadisin *zayıf* olduğunu belirtmiştir. *Beğavî Şerhu’s-Sünne*’de hadise yer vermiş eserin muhakkiki Şuayb el-Arnaût hadisin isnadının senedinde yer alan *Ebû Manzur* ve amcasının bilinmeyişi sebebiyle *zayıf* olduğunu belirtmiştir¹⁵⁷.

II / 71(Arâf s., 95)

¹⁵⁵ Münâvî, *Feyzu'l- Kadir*, VI, 24.

¹⁵⁶ Ebû Dâvud, *Cenâiz*, 1.

¹⁵⁷ Beğavî, *Şerhu’s-Sünne*, V, 251.

61/8. HADİS

Mevdûdî'nin Âraf Sûresi 95. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Allah'ım, Yusuf'un zamanında Mısır'a isabet eden bir kıtlık gibi yedi senelik bir kıtlıkla, bana bu insanlara karşı risaletimde yardımcı ol” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا رَأَى مِنَ النَّاسِ إِذْبَارًا قَالَ " اللَّهُمَّ سَنِعْ كَسْبِعْ يُوسُفَ " فَأَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ حَصَّتْ كُلَّ شَيْءٍ حَتَّى أَكَلُوا الْجُلُودَ وَالْمَيْتَةَ وَالْجَيْفَ ، وَيَنْظُرُ أَحَدُهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فَيَرَى الدُّخَانَ مِنَ الْجُوعِ ، فَأَتَاهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ تَأْمُرُ بِطَاعَةِ اللَّهِ وَبِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنَّ قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا ، فَأَذْعُ اللَّهُ لَهُمْ

Mesrûk şöyle demiştir: Biz Abdullah ibn Mes'ûd'un yanında bulunuyorduk. O şöyle dedi: Peygamber (s.a), insanlarda (yânî Kureyş'te İslâm'a karşı) aleyhtârlık görüncü:" *Ey Allah'ım bunlar hakkındaki dileğim) Yûsuf Peygamber'in yedi kıtlık seneleri gibi yedi senedir*" dedi.

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Beyhakî *sahih* olarak tahriç etmişlerdir¹⁵⁸. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir.

II / 71 (Arâf s., 95)

62/9. HADİS

Mevdûdî, Âraf Sûresi 202. Ayetle ilgili olarak şu şekilde bir hadis-i şerife yer vermiştir: “Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur: "Allah Teâ'lâ bana, ister sınırlı olayım ister neşeli olayım, daima doğruyu söylemeyi, hasımlarına karşı bile olsa samimi ilişkiler kurmak için elimden geleni yapmamı, hakkımı gaspedenlere bile kendi haklarını vermeyi ve hatta bana eziyet edenleri bile bağışlamayı emretti".

Hadis bu şekilde hadis ve tefsir kaynaklarında tesbit edilememiştir.

II / 129 (Arâf s., 202)

63/10. HADİS

Mevdûdî'nin Âraf Sûresi 202. Ayetle ilgili olarak verdiği “Nereye giderseniz gidiniz, nefret ettirici değil, müjdeleyici olunuz; insanlar için zorluk ve sıkıntı kaynağı değil, bilâkis huzur ve kolaylık kaynağı olunuz” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

¹⁵⁸ Buhârî, *İstiska*, 2; Müslim, *Sıfatü'l-Kiyâme*, 17; Tirmizî, *Tefsîru'l-Kurân*, 46; Beyhâkî, *Sünenü'l-Kübra*, III, 492.

عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَهُ وَمُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ " يَسْرًا وَلَا تُعَسِّرَا وَيَسْرًا وَلَا تُنْفِرَا وَتَطَوَّعًا وَلَا تَخْتَلِفَا "

Ebû Bürde'den, o da babasından, o da dedesinden naklen rivayet etti ki, Peygamber (s.a) kendisini Muâz'la birlikte Yemen'e göndermiş ve :“*Kolaylaştırın güçleştirmeyin, sevindirir, nefret ettirmeyin, uyuşun, ihtilâf etmeyin*” buyurmuşlardır.

Hadis *Sahîhayn*'da geçmektedir¹⁵⁹.

II / 129 (Arâf s., 202)

ENFÂL SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

64/1. HADİS

Mevdûdî'nin Enfal Sûresi 16. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Üç tür günah vardır ki, sahibinin işlediği amelleri boşa çıkarır; Allah'a şirk koşmak, anne babaya itaatsizlik etmek ve savaş anında savaştan kaçmak” şeklindeki hadis-i şerifi bu lafızlarla kaynaklarda bulamadık. Bu manaya işaret eden yaklaşık rivayetler ise şu şekildedir:

İlk rivayet, Buhârî ve Müslim tarafından tahrîc edilmiştir. Hadis, Mevdûdî'de bu kaynaklarda verilen sıralamadan farklı bir şekilde yer almış; ancak bahsedilen üç madde de – Allah'a şirk koşmak, anne babaya isyan ve savaş meydanından kaçmak- hadiste yer almıştır. Tek farkla ki Mevdûdî'nin verdiği rivayette bahsedilen üç hususa dikkat göstermeyen kişinin *amelinin boşa gideceği* vurgulanırken Buhârî ve Müslim'de böyle bir ifadenin yer almadığını görüyoruz¹⁶⁰. Rivayet şöyle:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُؤْبَقَاتِ " . قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَ " الشِّرْكُ الرَّحْفُ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ بِإِلَهِهِ وَالسَّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَأَكْلُ الرِّبَا وَالنَّوْلَى يَوْمَ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ "

İkinci rivayette ise ilk iki maddeye – Allaha şirk koşmak ve ana babaya isyan- ilave olarak *yalancı şahitlik* ifadesi de zikredilmiştir. Rivayet şu şekildedir:

عن أنس عن النبي صلى الله عليه وسلم في الكبائر قال : " الإِشْرَاكُ بِإِلَهِهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَشَهَادَةُ الزَّوْرِ "

Enes (r.a)'dan gelen rivayette ise Rasûlullah (s.a) büyük günahları şöyle açıklamıştır: “*Allah'a şirk koşmak, ana babaya isyan etmek ve yalan şahitlik etmek*”.

¹⁵⁹ Buhârî, *Meğazî*, 62; *İlim*, 11; Müslim, *Cihad ve Siyer*, 7.

¹⁶⁰ Buhârî, *Edep*, 6; Müslim, *İman*, 143.

Hadisi şerif *Sahîhayn* 'da tahrîç edilmiştir¹⁶¹.

Üçüncü rivayet ise Buhârî'nin *el-Edebu'l-Müfred* isimli eserinde Ebu'd-Derdâ (r.a) rivayetiyle yer almaktadır¹⁶²:

عن أبي الدرداء قال : أوصانى رسول الله صلى الله عليه وسلم بتسع لا تُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئاً وَإِنْ قُطِّعَتْ أَوْ حُرِّقَتْ وَلَا تتركَنَّ الصلاة المكتوبةً متعمداً وَمَنْ تَرَكَهَا مُتَعَمِّداً بَرِنَتْ مِنْهُ الدِّمَةُ وَلَا تَشْرِبَنَّ الخمرَ فَإِنَّهَا مفتاحُ كلِّ شرٍّ وأطع والديك وإن أمراك أن تخرج من دنياك فاخرج لهما ولا تُنازعَنَّ ولاة الأمر وإن رأيت أنك أنت ولا تُفرِّرُ من الزحف وإن هلكت وقرَّ أصحابك وأنفقَ من طولك على أهلك ولا ترفع عصاك على أهلك وأخفهم في الله عزَّ وجلَّ

Ebu'd-Derdâ şöyle demiştir: “Rasûlullah (s.a) bana şu dokuz şeyi emretmiştir:

“Parçalansan veya ateşte pişirilsen bile, Allah'a hiç bir şeyi ortak etme, kasten farz namazı asla terk etme; onu kasten terk edenden Allah'ın himayesi kalkmış olur, asla şarap içme; çünkü o, her kötülüğün anahtarıdır, ana babana itaat et, yerinden çıkmanı emrederlerse, onların rızasını kazanmak için çık, kendini haklı zannetsen bile, başındaki idarecilerle çekişme, arkadaşların kaçsa ve helak dahi olacak olsan, sen muharebeden kaçma, zenginliğinden ailene yedir ve harca, ailene kırbacını kaldırma; onları Allah (c.c) hakkı için korkut”.

II / 159(Enfal s., 16)

65/2. HADİS

Mevdûdî'nin Enfal Sûresi 16. Ayetle ilgili olarak verdiği “Hz. Peygamber (s.a) , ahiret hayatını harap eden yedi günahı zikretmiştir. Bunlardan birisi de kişinin İslam ile küfrün karşılaştığı bir savaştan kaçmasıdır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ " . قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَ " الشِّرْكُ بِاللَّهِ وَالسَّحَرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَأَكْلُ الرِّبَا وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْعَافِيَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurmuştur: “*Yedi helak edici şeyden kaçın!*” — *Bunlar nedir yâ Rasulâllah? diye sorulunca :* “*Allah'a şirk koşmak, sihir yapmak, Allah'ın haram kıldığı bir kimseyi haksız yere öldürmek, yetim malı*

¹⁶¹ Buhârî, *Edep*, 6; Müslim, *İman*, 143-144-145.

¹⁶² Buhârî, *Edebu'l-Müfred*, 20.

yemek, faiz yemek, düşmana hücum anında harpten kaçmak, namuslu, kendi halinde mü'min kadınlara zina iftirası atmaktır” buyurdular.

Hadisi Buhârî ve Müslim tahriç etmişlerdir¹⁶³.

Mevdûdî, sadece ayetle ilgili olan, *düşmana hücum anında harpten kaçmak* bölümüne yer vermiştir.

II / 159 (Enfal s., 16)

66/3. HADİS

Mevdûdî'nin Enfal *Sûresi* 58. Ayetle ilgili olarak “Herhangi bir tarafla anlaşmaya varan kimse, anlaşmanın süresi bitinceye kadar o anlaşmaya bağlıdır. Eğer bozmaya zorlanırsa, iki tarafın da eşit olması için, anlaşmayı karşı tarafın önünde bozar” şeklinde verdiği hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ - رَجُلٍ مِنْ حِمَيْرٍ - قَالَ كَانَ بَيْنَ مُعَاوِيَةَ وَبَيْنَ الرُّومِ عَهْدٌ وَكَانَ يَسِيرُ نَحْوَ بِلَادِهِمْ حَتَّى إِذَا انْقَضَى الْعَهْدُ غَزَاهُمْ فَجَاءَ رَجُلٌ عَلَى فَرَسٍ أَوْ بِرَدَوْنٍ وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَقَاءَ لَا غَدْرٌ فَنَظَرُوا فَإِذَا عَمْرُو بْنُ عَبْسَةَ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ مُعَاوِيَةُ فَسَأَلَهُ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قَوْمٍ عَهْدٌ فَلَا يَسُدُّ عُقْدَةً وَلَا يَحُلُّهَا حَتَّى يَنْقَضِيَ أَمْدُهَا أَوْ يَنْبِذَ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ فَرَجَعَ مُعَاوِيَةُ

Himyer (kabilelerin)den olan Süleym b. Amir anlatıyor: Muaviye ile Romalılar arasında bir barış antlaşması vardı. (Muaviye bu antlaşmanın süresi sona ermeden önce) Romalıların ülkesine doğru sefere çıkmıştı. Barış (süresi) sona erince onlarla savaşıyordu. Derken "Allahu ekber, Allahu ekber (hayret doğrusu size) anlaşmaları bozmak değil ahde vefa gerekir" diyerek, at üzerinde veya kadana tabir edilen acem atı üzerinde bir adam çıkageldi. Bu, Amr İbn Abese'den başkası değildi. Bunun üzerine Muaviye ona (birini) gönderdi (ve huzuruna çağırttı) ve kendisine, ne olduğunu sordu. Amr İbn Abese (r.a) :Ben Allah'ın Resulünün "*Bir toplulukla anlaşma yapan, süresi sona ermeden ya da karşılıklı olarak (antlaşmayı) bozduklarını birbirlerine belirtmeden bu bağı ne (yeniden) bağlasın ne de çözsün*" dediğini duymuştum dedi. Bunun üzerine Muaviye seferden geri döndü.

Hadisi Ebû Dâvud ve Tirmizî tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir¹⁶⁴.

II / 179 (Enfal s., 58)

¹⁶³ Buhârî, *Edep*, 6, Müslim, *İman*, 144-145.

¹⁶⁴ Ebu Dâvud, *Cihad*, 152; Tirmizî, *Siyer*, 27.

67/4. HADİS

Mevdûdî'nin Enfal Sûresi 58. Ayetle ilgili olarak verdiği "Size ihanet eden kimselere bile ihanet etmeyin" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : "أدُّ الأمانةَ إلي من ائتمَّكَ ولا تُخُنْ من خانِكَ".

Ebû Hureyre (r.a) 'den gelen rivayette Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur: "*Emaneti sana emanet eden kişiye ver. Sana hainlik edene sen hainlik etme.*"

Hadisi Ebû Dâvud ve Tirmizî tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen garip* olduğunu belirtmiştir¹⁶⁵.

II / 179 (Enfal s., 58)

TEVBE SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

68/1. HADİS

Mevdûdî'nin Tevbe Sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği "Adiy b. Hatim, İslam'ı kavrayıp anlamak niyetiyle Hz. Peygamber (s.a)'e gelerek "Bu ayet bizi, âlimlerimizi ve rahiplerimizi Rabler edinmekle suçluyor. Bunun gerçek manası nedir? Zira biz onları kendimize Rabler edinmeyiz" dedi. Hz. Peygamber (s.a) cevaben: "Siz onların haram ilan ettiklerini haram, helal kabul ettiklerini de meşru sayıp öylece kabul etmiyor muydunuz?" Adiy, "Evet böyledir" diye tasdik etti. Hz. Peygamber (s.a) , "İşte bu sizin onları kendinize rabler edinmenizdir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي عُنُقِي صَليبٌ مِنْ دَهَبٍ . فَقَالَ " يَا عَدِيُّ اطْرَحْ عَنْكَ هَذَا الْوَتْنَ . وَسَمِعْتُهُ يَقْرَأُ فِي سُورَةِ بَرَاءةَ (اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ) قَالَ " أَمَا إِنَّهُمْ لَمْ يَكُونُوا يَعْبُدُونَهُمْ وَلَكِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا أَحَلُّوا لَهُمْ شَيْئًا اسْتَحَلُّوهُ وَإِذَا حَرَّمُوا عَلَيْهِمْ شَيْئًا حَرَّمُوهُ "

Adiyy b. Hatîm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Boynumda altından bir haç olduğu halde Rasûlullah (s.a)'in yanına gelmiştim. Rasûlullah (s.a) buyurdular ki: "*Ey Adiyy bu putu üzerinden at! Kendileri de Tevbe sûresinin 31. ayetini okumakta idiler ve şöyle buyurdular: "Gerçi onlar haham ve rahiplerine ibadet etmiyorlardı. Fakat onlar bir şeyi haram kıldılar mı onu haram kabul ediyorlar helal kıldıklarını da helal sayıyorlardı. İşte bu Allah'tan başkasını rab edinmek demektir"*.

¹⁶⁵ Ebu Dâvud, *Büyû ve'l İcâre*, 79; Tirmizî, *Buyû*, 38.

Tirmizî ve Taberânî tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *garib* olduğunu söyler ve hadisin sadece Abdusselam İbn Harb'in rivâyetiyle bilindiğini Gutayf İbn A'yan'ın hadiste tanınmış bir kimse olmadığını belirtir¹⁶⁶. İbn Hacer el Askalânî *Lisânü'l Mîzan* 'da râvînin *münkeru'l hadis* olduğunu belirtmiştir¹⁶⁷.

Bu değerlendirmelerden hadisin isnadının *zayıf* olduğu anlaşılmaktadır.

II / 222(Tevbe s., 31)

69/2. HADİS

Mevdûdî'nin Tevbe Suresi 60. Ayetle ilgili olarak verdiği "Gerçek miskin, kendisini geçindirecek zenginliğe sahip olmayan ve hâli bilinmediği için kendisine sadaka verilmeyen, kendisi de kalkıp sadaka istemeyen kimsedir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ الْمِسْكِينُ بِهَذَا الطَّوَّافِ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ اللَّقْمَةُ وَاللَّقْمَتَانِ وَالنَّمْرَةَ وَالنَّمْرَتَانِ قَالُوا فَمَا الْمِسْكِينُ قَالَ الَّذِي لَا يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ وَلَا يُفْطِنُ لَهُ فَيُتَصَدَّقَ عَلَيْهِ وَلَا يَقُومُ فَيَسْأَلَ النَّاسَ

Ebu Hüreyre (r.a) Rasûlullah (s.a.v)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "*Miskin birkaç hurma birkaç lokma diyerek kapı kapı dolaşarak insanlardan isteyen kimse değildir.*" Oradakiler: "*Peki öyleyse miskin kimdir?*" diye sordular. "*İhtiyacını giderecek bir şey bulamayan, maddi durumu bilinmediği için kendisine bir şey verilmeyen, kalkıp istemediği için insanların arayıp sormadığı kimsedir*" buyurdu.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Nesâî ve Dârimî tahriç etmişlerdir¹⁶⁸.

II / 241(Tevbe s., 60)

70/3. HADİS

Mevdûdî'nin Tevbe Suresi 74. Ayetle ilgili olarak verdiği "Tebûk seferi sırasında Hz. Peygamber'in (s.a) develerinden biri kaybolup müslümanlar onu aramaya çıktıklarında münafıklar bu olayı alaya alarak şöyle demişlerdir "(şu adamın peygamberliğine bakın) Gökten haberler alıyor, fakat devesinin nerede olduğunu bilmiyor" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

¹⁶⁶ Tirmizî, *Tefsîru'l-Kur'ân*, 9; Taberânî, *el-Mucemu'l- Kebîr*, XVII, 92.

¹⁶⁷ İbn Hacer el- Askalânî, *Lisânü'l- Mîzan*, IV, 420.

¹⁶⁸ Buhârî, *Zekât*, 54; Müslim, *Zekât*, 101; Ebû Dâvud, *Zekât*, 24; Nesâî, *Zekât*, 76; Darîmî, *Zekât*, 2.

عن رجال من بنى عبد الأشهل قالوا : فقال زيد بن اللصيت، وهو فى رحل عمارة و عمارة عند رسول الله صلى الله عليه وسلم : " أليس محمد يزعم أنه نبي و يخبركم عن خبر السماء وهو لا يدري أين ناقتُهُ ؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم و عمارة عنده : إن رجلا قال: هذا محمد يخبركم أنه نبي و يزعم أنه يخبركم بأمر السماء وهو لا يدري أين ناقتة ، وإننى والله ما أعلم إلا ما علمنى الله وقد دلنى الله عليها ، وهى فى هذا الوادى... "

İbn İshak'ın naklettiğine göre Efendimiz (s.a) tebük seferinde devesini kaybetmişti. Bunun üzerine Umâra (İbn Hazm) ile yolculuk eden Zeyd İbn Lusayt ki (o kaynakandı ve münafıktı) şöyle dedi: “ Muhammed peygamber olduğunu zannediyor, o göklerden haber alıyor ama devesinin nerde olduğunu bilmiyor! Peygamber (s.a) , Umâra'ya ve onun yanında “Muhammed peygamber olduğunu zannediyor, o göklerden haber alıyor ama devesinin nerde olduğunu bilmiyor” diyen adama şöyle dedi : “ *Muhakkak ki ben yalnız Allah'ın bana bildirdiğini bilirim ve Allah bana onun yerini bildirdi. O bu vadide...* ”.

Rivayeti hadis kaynaklarında bulamadık. İslam tarihi kaynaklarında ise bu şekilde yer almaktadır¹⁶⁹.

II / 254(Tevbe s., 74)

HÛD SÛRESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

71/1. HADİS

Mevdûdî'nin Hud Sûresi giriş bölümünde “ Hud sûresi ve benzeri sureler beni ihtiyarlattı” hadisine yer vermiştir. " شَيْبَتْنِي هُوْدٌ وَأَخَوَاتُهَا " ifadesine baktığımızda hadisin Kütüb-i Sitte müelliflerinin eserlerinde yer almadığını görmekteyiz. Ancak benzer bir hadis-i şerif Tirmizî de şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عباس قال، قال أبو بكرٍ يا رسول الله صلى الله عليه وسلم! قد شِبتَ، قال : " شَيْبَتْنِي هُوْدٌ ، وَالْوَأَقِعَةُ ، وَالْمُرْسَلَاتُ ، وَعَمَّ يَسْأَلُونَ ، وَإِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ".

İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Bekir: “Ey Allah'ın Rasûlü! İhtiyarladın” dedi. Bunu üzerine Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu: “*Beni, Hud, Vakıa, Mürselât, Nebe ve Tekvir sûreleri ihtiyarlattı.*”

Tirmizî, hadisin *hasen garib* olduğunu belirtmiş ve bu hadisin sadece bu şekliyle İbn Abbâs rivâyetiyle bilindiğini ifade etmiştir¹⁷⁰. Mevdûdînin verdiği “ Hud sûresi ve benzeri

¹⁶⁹ İbn Hişam, *es-Sîre*, II, 523; İbn İshâk, *Meğâzi*, II, 101.

sureler beni ihtiyarlattı” hadisi için ise Tirmizî, Ebû İshâk yoluyla Ebû Meysere’den *mürsel* olarak buna yakın bir hadis rivâyet edildiğini söylemiştir. Ancak Hâkim, bu hadisin Buhârî’nin şartlarına uygun bir rivayet olduğunu ve *sahih* olduğunu belirtmiştir¹⁷¹.

Heysemî, bu hadislerin rivayet zincirinde yer alan ravilerin çoğunun güvenilir, ama bazılarının zayıf olduğuna dikkat çekmiştir¹⁷².

II / 371(Hud s., 1)

72/2. HADİS

Mevdûdî’nin Hud Suresi 98. Ayetle ilgili olarak verdiği “Kıyamet günü cahiliye şairlerinin bayrağı İmr’ul-Kays’ın elinde olacak ve hepsi onunla beraber cehenneme yürüyeceklerdir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

و عن أبي هريرة قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : " امرؤ القيس صاحب لواء الشعراء إلى النار "

Ebu Hureyre (r.a) dan gelen rivayette Efendimiz (s.a) şöyle buyurmaktadır: “(Cahili) şairlerin sancağını taşıyan, İmr’ul-Kays cehenneme yürüyecektir”.

Hadisi Ahmed İbn Hanbel tahriç etmiş ve muhakkik Şuayb el-Arnaût rivayetini zayıf olduğunu belirtmiştir.

Heysemî, senedinde yer alan Ebu’l-Cüheym el-Vasıtî’yi İbn Hıbban’ın *Mecrûhîn*’de zikrettiğini ve İbnu’l Cevzî’nin hadisi *sahih* kabul etmediğini belirtmiştir¹⁷³.

II / 423 (Hud s.,98)

YUSUF SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

73/1. HADİS

Mevdûdî, Yusuf suresi 42. Ayetin tefsiriyle ilgili olarak müfessirlerinin görüşlerine yer vermiş ve onların görüşlerini temellendirmek için aşağıda değerlendireceğimiz hadise başvurduklarını dile getirmiştir. Bu hadise göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurmuştur: “Eğer Yusuf Peygamber söylediğini söylememiş olsaydı daha yıllarca zindanda kalmayacaktı”. Hadisin ardından Mevdûdî, İbn Kesir’in görüşlerine yer vermiştir.

¹⁷⁰ Tirmizî, *Tefsir*, 57.

¹⁷¹ Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 374.

¹⁷² Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, VII, 37.

¹⁷³ Hanbel, *el-Müsned*, XII, 27; Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, VIII, 221.

İbn Kesir : "Bu hadis, kabul edilemez çünkü rivayet zinciri zayıftır. Dahası ravilerden ikisi, *Sufyan bin Vekî*' ile *İbrahim bin Yezid*, güvenilir kişiler değildir" demektedir¹⁷⁴.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ مَرْفُوعًا قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ لَمْ يَقُلْ - يَعْنِي يُوسُفَ - الْكَلِمَةَ الَّتِي قَالَ مَا لَبِثَ فِي السَّجْنِ طُولَ مَا لَبِثَ حَيْثُ يَبْتَغِي الْفَرَجَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ

İbn Abbâs'tan rivayetine göre; Hz. Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur: “*Yûsuf* Peygamber, söylemiş olduğu sözü söylememiş olsaydı; uzun süre hapiste kalmazdı. Zirâ o, kurtuluşunu Allah'tan başkasının yanında aramıştır”.

Mevdudî'nin zayıflığı bir yana sağduyuya da aykırı olarak yorumladığı hadis Taberânî'nin *el-Mucemu'l-Kebîr*'inde ve Heysemî'nin *Mecmeu'z-Zevâid*'inde şöyle geçmektedir:

عن ابن عباس عن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "عَجِبْتُ لَصَبْرِ أَخِي يُوسُفَ وَكَرَمِهِ وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ حَيْثُ أُرْسِلَ إِلَيْهِ لِيُسْتَفْتَى فِي الرُّؤْيَا ، وَلَوْ كُنْتُ أَنَا لَمْ أَفْعَلْ حَتَّى أَخْرَجَ ، وَعَجِبْتُ لِصَبْرِهِ وَكَرَمِهِ وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ أَتَى لِيَخْرُجَ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى أَخْبَرَهُمْ بَعْدَهُ ، وَلَوْ كُنْتُ أَنَا لِبَادَرْتُ الْبَابَ ، وَلَوْلَا الْكَلِمَةُ لَمَا لَبِثَ فِي السَّجْنِ حَيْثُ يَبْتَغِي الْفَرَجَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ قَوْلُهُ "ادْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ "

Heysemî, senedde yer alan İbrahim ibn Yezid el- Kureşî'nin *metrûk* olduğunu belirtmiştir. Ancak İbn Vekî' hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır¹⁷⁵.

II / 465 (Yusuf s., 42)

RÂD SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

74/1. HADİS

Mevdûdî'nin Râd Sûresi 1. Ayetle ilgili olarak “Hz. Aişe: “Ey Allahın Rasûlü! Kur’anda korkutucu bir ayet var: Kim bir kötülük yaparsa cezasını görür” demiştir. Allah Rasûlü şöyle cevap vermiştir: “ Ey Aişe! Allah’ın mü’min ve itaatkâr kullarının hesabını nasıl kolay göreceğini bilmiyor musun? Bu dünyada başına gelen musibet bir diken batması bile olsa Allah tarafından günahlarının o veya bu kısmına keffaret olarak kabul edilecektir. Ahirette herhangi bir günahın hesabını vermeye çağrılan herkes onun karşılığını görecektir”. Bunun üzerine Hz. Aişe: O halde “Amel defteri sağ tarafından verilenler kolay bir hesap verecekler (inşikak 7-8) ayetindeki kolay hesaptan kasıt bu olmalı” deyince Allah Rasûlü (s.a) şöyle cevap vermiştir: “ Bu ayet yalnız onların tüm amellerinin yani iyi ve kötü tüm

¹⁷⁴ İbn Kesîr, *Tefsîr'ül-Kur'an'il-Azîm*, 12 / 42 tefsiri.

¹⁷⁵ Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr*, XI, 249; Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, VII, 40.

davranışlarının Allah'ın huzuruna toptan takdim edileceğine işaret etmektedir; yoksa tüm amellerinin hesabını (ayrıntılı olarak) vermek üzere çağrılan bir kimse tamamen helak edilecektir”.

Hadis Mevdûdî'nin verdiği şekilde Ebû Dâvud'un *Sünen*'inde şu şekilde geçmektedir.

عن عائشة قالت: قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم إنني لأعلم أشد آية في القرآن قال: " آية آية يا عائشة "؟
قالت " قول الله تعالى " من يعمل سوءً يجز به " قال: " أما عملت يا عائشة أن المؤمن تُصيَّبُهُ النَّكْبَةُ أو الشُّوكَةُ فيكافأُ
بأسوأِ عمله و من حوسب عُدْبٌ قالت: أليس الله يقول (فسوف يحاسب حساباً يسيراً)؟ قال " ذاكم العرضُ يا عائشة من
نوقشَ الحسابَ عُدْبٌ "

Aişe (r.a)'dan demiştir ki: “Ben Rasûlullah (s.a)'a " Ey Allah'ın Rasûlü, ben Kur'ân'da en şiddetli olan âyeti biliyorum" dedim. "O hangi ayettir ey Aişe" diye sordu. Ben: "Yüce Allah'ın... Kötülük yapan cezasını çeker sözüdür." diye cevap verdim. Peygamber (s.a): "Ey Aişe! Bir mü'mine bir musibet -yahut da bir diken- isabet eder o kul da buna sabrederse (bu musibete sabretmesi) onun amellerinin en çirkinlerine karşılık olur da hesaba çekilmez. Kıyamet gününde günahlarından dolayı hesaba çekilen kimse (ler) ise (mutlaka) azab görür" buyurdu. Hz. Aişe : "Allah (Kur'ân-ı Kerîm'inde) o kolay bir hesaba çekilecek." buyurmuyor mu? Diye sordu. Rasûl-ü Ekrem de: “O (amellerin Allah'ın huzuruna) arzedilmesidir. (Kulun günahlardan hesaba çekilmesi değildir) Ey Aişe! İnceden inceye hesaba çekilen kimse (mutlaka) azaba uğratılır” buyurdu¹⁷⁶.

Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Ahmed ibn Hanbel de ise Ebû Hureyre'den, Hz. Ebûbekir'den ve de Hz. Aişe'den gelen rivayetler, Nisa s. 123 ve İnşikak s. 7-8 olmak üzere ilgili ayetlerin tefsirinde iki ayrı rivayet olarak yer almaktadır ki metni şu şekildedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ (مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ) بَلَغَتْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مَبْلَغًا شَدِيدًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
" قَارِبُوا وَسَدِّدُوا فَفِي كُلِّ مَا يُصَابُ بِهِ الْمُسْلِمُ كَفَّارَةٌ حَتَّى النَّكْبَةُ يُنَكَّبُهَا أَوْ الشُّوكَةُ يُشَاكُّهَا "

Ebû Hüreyre (r.a) şöyle demiş “Her kim bir kötülük işlerse, onun sebebiyle ceza görür” âyeti inince müslümanlara pek şiddetli tesir etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a) “Orta yolu tutun ve doğruyu arayın! Müslümanın başına gelen her musibette bir keffâret vardır. Hatta vücudundan sıyrılan her sıyrıktaki veya batan her dikende bile!”buyurdular¹⁷⁷.

Buhârî, Müslim ve Tirmizî'nin tahriç ettiği İnşikak suresi 7-8 ayetleriyle ilgili olarak

¹⁷⁶ Ebû Dâvud, *Cenâiz*, 1.

¹⁷⁷ Buhârî, Merdâ, 1; Müslim, *Birr ve Sila*, 52; Tirmizî, *Tefsîru 'l-Kur'an*, 5; Hanbel, *el-Müsned*, XII, 341.

Hiz. Aife (r.a) 'den rivayet edilen hadis-i Şerifte Hiz. Peygamber (s.a): "*Kim hesaba çekilirse azâb edilmiş olur*" buyurmuştur. Hiz. Aife: Yüce Allah "O, kolayca bir hesâb ile hesaba çekilecek" (İnşikak s., 8) buyurmuyor mu? deyince Peygamber: "*Bu senin söylediğın âyetteki " Kolay hesâb, arzdır " buyurmuştur.*

Tirmizî hadis hakkında *hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur¹⁷⁸.

II / 519 (Rad s., 18)

75/2. HADİS

Mevdûdî'nin Rad Suresi 22. Ayetle ilgili olarak verdiği "Bize iyilik edene iyilik ederiz, kötülük edene kötülük ederiz diyenler gibi olmayın! Bu yanlıştır. Eğer başkaları size iyilik yaparsa siz de onlara iyilik yapın. Yok eğer haksızlık yaparsa siz onlara haksızlık yapmayın" Şeklindeki hadis-i Şerif kaynaklarda Şu Şekilde geçmektedir:

عَنْ حُدَيْفَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَكُونُوا إِمْعَةً تَقُولُونَ إِنَّ أَحْسَنَ النَّاسِ أَحْسَنًا وَإِنْ ظَلَمُوا ظَلَمْنَا وَلَكِنْ وَطَّنُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ أَحْسَنَ النَّاسِ أَنْ تُحْسِنُوا وَإِنْ أَسَاءُوا فَلَا تَظْلِمُوا

Huzeyfe (r.a.)'den rivâyete göre, Şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a) Şöyle buyurdu: "*Herkes iyilik yaparsa biz de yaparız herkes haksızlık yaparsa bizde haksızlık ederiz diyen kimseler gibi olmayın, fakat kendinizi iyilik yapanlara karşı iyilik yapmaya kötülük yapanlara karşı da haksızlık yapmamaya hazırlayınız*".

Hadis-i Şerif Kütüb-i Sitte müelliflerinden sadece Tirmizî tarafından tahriç edilmiştir. Tirmizî hadisin *hasen garib* olduğunu ve sadece bu Şekliyle bilindiğini belirtmiştir¹⁷⁹.

II / 521 (Rad s., 22)

76/3. HADİS

Mevdûdî'nin Rad Suresi 22. Ayetle ilgili olarak verdiği " Dokuz Şeyi(n aksini) yapmayı Rabb'im bana yasakladı. Bunlardan dördü Őunlardır: Hoşnut olayım ya da olmayayım herkese adil davranmak, haklarını çiğneyen kimse için bile hakkı teslim etmek, beni hakkım olan Şeyden mahrum ederse bile hakkı olanı ödemek, bana haksız davrananı affetmek" Şeklindeki hadis-i Şerif kaynaklarda Şu Şekilde geçmektedir:

¹⁷⁸ Buhârî, *İlim*, 37; *Rikâk*,49; Müslim, *Cenne*, 79; Tirmizî, *Tefsîru'l-Kur'an*, 76.

¹⁷⁹ Tirmizî, *Birr ve Sıla*, 63.

و عن أبي هريرة ر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أَمَرَنِي رَبِّي بِتَسْعٍ: خَشْيَةَ اللَّهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، وَكَلِمَةَ الْعَدْلِ فِي الْغَضَبِ وَالرِّضَى، وَالْقَصْدَ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى، وَأَنْ أُصِلَ مَنْ قَطَعَنِي، وَأَعْطِيَ مَنْ حَرَمَنِي، وَأَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِي، وَأَنْ يَكُونَ صَمْتِي فِكْرًا، وَنُطْقِي ذِكْرًا، وَنَظْرِي عِبْرَةً، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ

Ebû Hureyre (r.a) dan rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz (s.a) buyurdular ki:
" *Rabb'im bana dokuz şey emretti: 1. Gizli halde de alenî halde de Allah'tan korkmamı 2. Öfke ve rıza anında da adaletli söz söylememi 3. Fakirlikte de zenginlikte de iktisat yapmamı 4. Benden kopana da sıla-i rahim yapmamı 5. Beni mahrum edene de vermeme 6. Bana zulmeden affetmemi 7. Susma halimin tefekkür olmasını 8. Konuşma halimin zikir olmasını bakımının da ibret olmasını 9. Marufu emretmemi...*

Hadisi Rezîn tahriç etmiştir. Hatîb et-Tebrîzî *Mişkâtü'l-Mesâbih*'te hadise yer vermiştir¹⁸⁰.

II / 521 (Rad s., 22)

77/4. HADİS

Mevdûdî'nin Rad Suresi 22. Ayetle ilgili olarak verdiği "Size ihanet eden kimseye bile hainlik etmeyin" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَدَّ الْأَمَانَةَ إِلَى مَنْ اتَّيَمَّنَكَ وَلَا تُخُنْ مَنْ خَانَكَ .

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a) şöyle buyurdu: "*Emaneti sana emanet eden kişiye ver. Sana hainlik edene sen hainlik etme.*"

Hadis, Tirmizî ve Ebû Dâvud tarafından tahriç edilmiştir. Tirmizî hadisin hasen garib olduğunu belirtmiştir¹⁸¹.

II / 521 (Rad s., 22)

İBRAHİM SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

78/1. HADİS

Mevdûdî'nin İbrahim Suresi 8. Ayetle ilgili olarak verdiği "Bu davetimi kabul edin; o zaman bütün Araplar ve Arap olmayanlar size boyun eğip teslim olacaklardır" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

¹⁸⁰ Hatîb et-Tebrîzî, *Mişkâtü'l-Mesâbih*, IV, 605.

¹⁸¹ Tirmizî, *Büyû*, 38; Ebû Dâvud, *Büyû*, 79.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ مَرِضَ أَبُو طَالِبٍ فَجَاءَتْهُ فُرَيْشٌ وَجَاءَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدَ أَبِي طَالِبٍ مَجْلِسُ رَجُلٍ فَقَامَ أَبُو جَهْلٍ كَى يَمْنَعُهُ وَشَكْوَهُ إِلَى أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ يَا ابْنَ أَخِي مَا تُرِيدُ مِنْ قَوْمِكَ قَالَ إِنِّي أُرِيدُ مِنْهُمْ كَلِمَةً وَاحِدَةً تَدِينُ لَهُمْ بِهَا الْعَرَبُ وَتُؤَدِّي إِلَيْهِمُ الْعَجْمَ الْجَزِيَّةَ “ قَالَ كَلِمَةً وَاحِدَةً قَالَ كَلِمَةً وَاحِدَةً “ قَالَ يَا عَمَّ فُؤَلُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ “ فَقَالُوا إِلَهًا وَاحِدًا (مَا سَمِعْنَا بِهِدَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْتِلَافٌ) قَالَ فَتَنَزَّلَ فِيهِمُ الْقُرْآنُ (ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ * بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ إِلَّا اخْتِلَافٌ) . وَشَفَاقٍ (إِلَى قَوْلِهِ (مَا سَمِعْنَا بِهِدَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا

İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Tâlib hastalanmıştı. Kureyşliler onu ziyarete geldi. Peygamber (s.a.v)’de amcasını ziyarete gelmişti. Ebû Tâlib’in yanında bir kişilik oturma yeri vardı. Ebû Cehil kalkıp oraya Rasûlullah (s.a)’in oturmasına engel olmaya çalıştı. Sonra Rasûlullah (s.a)’ı Ebû Tâlib’e şikâyet ettiler. Ebû Tâlib Rasûlullah (s.a)’a Ey kardeşimin oğlu milletinden ne istiyorsun? Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “*Onlardan bir kelime istiyorum ki Arapların hepsi bunlara boyun eğecek acemler de kendilerine cizye ödeyeceklerdir*”. Ebû Tâlib: “Bir kelimemi?” diye sordu. Rasûlullah (s.a) “*Bir kelime*” buyurdu ve şöyle devam etti: Ey amca “*Lailahe illallah*” deyiniz. Bunun üzerine hepsi birden: “Biz bunu önceki dinlerin hiçbirinde duymadık bu uydurmadan başkası değildir” dediler. Bunun üzerine onların hakkında Kur’ân’dan (*Sa’d sûresi 1-7. ayetler*) indirildi.

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden yalnız Tirmizî tahric etmiştir¹⁸². Tirmizî hadisin *hasen* olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Ahmed İbn Hanbel ve Hâkim de eserlerinde hadise yer vermişlerdir. Ahmed İbn Hanbel *Müsned*’de rivayetin senedde yer alan *Yahya ibn Imâre* sebebiyle *zayıf* olduğunu belirtirken; Hâkim rivayetin *sahih* olduğunu belirtmiş Zehebî de onun bu tesbitine muvafakat etmiştir¹⁸³.

Mevdudi sadece altı çizili bölüme eserinde yer vermiştir.

II / 539 (İbrahim s., 8)

HİCR SURESİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

79/1. HADİS

Mevdûdî’nin Hicr Suresi 29. Ayetle ilgili olarak verdiği “Allah merhameti yüz parçaya bölmüş, doksandokuz parçasını kendisine ayırmış geriye kalan bir parçayı da yeryüzüne göndermiştir. İşte bu parça nedeniyle yaratıklar birbirlerine merhamet gösteriyorlar” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

¹⁸² Tirmizi, *Tefsîru’l-Kur’ân*, 39.

¹⁸³ Hanbel, *el-Müsned*, III, 458; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 469.

أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ ، فَأَمْسَكَكَ عِنْدَهُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ جُزْءًا ، وَأَنْزَلَ فِي الْأَرْضِ جُزْءًا وَاحِدًا ، فَمِنْ ذَلِكَ الْجُزْءِ يَبْرَأُ خَلْقٌ ، حَتَّى تَرْفَعَ الْفَرَسُ حَافِرَهَا عَنْ وَاذِهَا خَشْيَةً أَنْ تُصِيبَهُ ،

Ebû Hureyre (r.a) şöyle demiştir: Ben Rasûlullah(s.a)'tan işittim, şöyle buyuruyordu: "Allah Tea'lâ rahmetini yüz parça yaptı da doksandokuz parçasını kendi yanında tuttu, bir parçasını yeryüzüne indirdi. İşte bu bir parça rahmet sebebiyle bütün mahlûklar birbirine acırlar. Hatta kısarak (yavrusunu emzirirken) dokunur korkusuyla bir ayağının turnağını yukarı kaldırır".

Hadis, Buhârî, Müslim, Tirmizî, İbn Mâce tarafından tahric edilmiştir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir¹⁸⁴.

II / 571 (Hicr s., 29)

80/2. HADİS

Mevdûdî'nin Hicr sûresi 48. Ayetle ilgili olarak verdiği "Cennetliklere şöyle seslenilir: "Hep sağlıklı ve zinde olacaksınız, hiç hastalanmayacaksınız; şimdi sonsuz bir hayata başlayıp hiç ölmeyeceksiniz; hep genç kalacak ve oradan çıkmak zorunda kalmayacaksınız" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُنَادِي مُنَادٍ إِنَّ لَكُمْ أَنْ تَصِحُّوا فَلَا تَسْقَمُوا أَبَدًا وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَحْيُوا فَلَا تَمُوتُوا أَبَدًا وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَشَبَّهُوا فَلَا تَهْرَمُوا أَبَدًا وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَتَعَمَّوْا فَلَا تَبْتَسِسُوا أَبَدًا فَذَلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَتَوَدُّوا أَنْ تَلْكُمُ الْجَنَّةُ أَوْ رَتَّبْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ)

Ebû Saîd-i Hudrî ile Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur: "Bir dellal (cennetliklere şöyle seslenir): Gerçekten sizin için devamlı sağlık vardır. Artık ebediyen hasta olmayacaksınız. Sizin için hayat vardır. Artık ebediyen ölmeyeceksiniz. Sizin için gençlik vardır. Artık ebediyen ihtiyarlamayacaksınız. Sizin için sonsuz nimetler vardır. Artık ebediyen fakirlemeyeceksiniz diye nida edecektir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: " Onlara, işte size cennet; yapmış olduğunuz iyi amellere karşılık ona varis kıldınız diye seslenilir".

Hadisi Müslim, Tirmizî, Dârimî ve Ahmed İbn Hanbel tahric etmişlerdir. Tirmizî, Abdullah İbn Mübarek'in ve başkalarının bu hadisi Sevrî'den merfu olmaksızın rivayet ettiklerini belirtmiş, sıhhati konusunda değerlendirmede bulunmamıştır¹⁸⁵.

¹⁸⁴ Buhari, *Edeb*, 19; Müslim, *Tevbe*, 17; Tirmizî, *Deavât*, 100; İbn Mâce, *Zühd*, 35.

Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût, Müslim'in şartına göre hadisin senedinin *sahih* olduğunu belirtmiştir.

II / 575 (Hicr s., 48)

NAHL SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

81/1. HADİS

Mevdûdî Nahl sûresi 106. Ayetle ilgili olarak verdiği "Ammar bin Yasir (r.a), Hz. Peygamber'e (s.a) gelmiş ve: "Ey Allah'ın Rasûlü! Beni senin hakkında kötü konuşmadan ve kendi ilâhlarını övmeden bırakmadılar" demiştir. Hz. Peygamber (s.a) ona "Peki bu sırada gönlünde iman sabit miydi?" diye sorduğunda samimiyetle "Kalbim imanla doluydu." diye cevap vermiştir. Hz. Peygamber (s.a) bunun üzerine: "Eğer aynı işkenceye maruz kalırsan yine aynı şeyi yap demiştir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

Hadis, *Nesâî, İbn Mâce, Hâkim ve İbn Ebî Şeybe* tarafından tahriç edilmiştir. Hâkim rivayetin *sahihayn*'ın şartlarına göre *sahih* olduğunu belirtmiş Zehebî de ona muvafakat etmiştir¹⁸⁶. Nesâî de geçen rivayet şu şekildedir:

عن رجلٍ من أصحابِ النبيِّ صلى الله عليه وسلم قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " مَلِيَّ عَمَّارٌ إِيمَانًا إِلَى مُشَاشِهِ "

Rasûlullah (s.a.v)'in ashabından bir adam (r.a)'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v): "*Ammar iliklerine kadar iman doludur*" buyurdular.

İbn Mâce de ise yukarıdaki rivayette yer alan *kalbi imanla dolu* ifadesinin Ammâr ibn Yâsir'e bir müjde olarak Hz. Ali (r.a) tarafından iletildiği geçmektedir:

عَنْ هَانِيِ بْنِ هَانِيٍّ ، قَالَ : دَخَلَ عَمَّارٌ عَلَى عَلِيٍّ ، فَقَالَ : مَرَّحَبًا بِالطَّيِّبِ الْمُطَيَّبِ ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَلِيَّ عَمَّارٌ إِيمَانًا إِلَى مُشَاشِهِ .

Hâni ibn Hâni (r.a)'den şöyle dediği rivayet olunur: Ammâr Hz. Ali'nin yanına girdi. Ali (r.a) onu kasederek) : Tayyib (aslında güzel olan ve) Mutayyab (daha da güzelleştirilene) merhaba! Ben Rasûlullah (s.a)'den işittim buyuruyordu ki: "*Ammâr, iliklerine kadar iman ile doldurulmuştur*"¹⁸⁷.

III / 64 (Nahl s., 106)

¹⁸⁵ Müslim, *Cennet ve Sıfât'u Naîmihâ ve Ehlihâ*, 22; Tirmizî, *Tefsir*, 41; Dârimî, *Rikâk*, 103; Hanbel, *el-Müsned*, XVII, 432.

¹⁸⁶ Nesâî, *İmân*, 17; İbn Mâce, *Mukaddime*, 11; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, VI, 473; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 443.

¹⁸⁷ İbn Mâce, *Mukaddime*, 11.

İSRÂ SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

82/1. HADİS

Mevdûdî İsrâ sûresi 1. Ayetle ilgili olarak verdiği “Bir gece Cebrail (a.s) , Hz. Peygamberi (s.a) Burak üzerinde, Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürdü. Hz. Peygamber (s.a) orada diğer peygamberlerle birlikte namaz kıldı...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعَصَعَةَ قَالَ قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " بَيْنَا أَنَا عِنْدَ الْبَيْتِ بَيْنَ النَّائِمِ وَالْيَقُظَانِ إِذْ سَمِعْتُ قَائِلًا يَقُولُ أَحَدُ الثَّلَاثَةِ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ . فَأْتَيْتُ فَأَنْطَلِقُ بِي فَأْتَيْتُ بِطُسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ فِيهَا مِنْ مَاءٍ زَمَزَمَ فَشَرَحَ صَدْرِي إِلَى كَذَا وَكَذَا " قَالَ فَتَادَهُ فَقُلْتُ لِلَّذِي مَعِيَ مَا يَعْنِي قَالَ إِلَى أَسْفَلِ بَطْنِهِ " فَاسْتُخْرِجَ قَلْبِي فَعُغِلَ بِمَاءِ زَمَزَمَ ثُمَّ أُعِيدَ مَكَانَهُ ثُمَّ حَسَيْتُ إِيْمَانًا وَحِكْمَةً ثُمَّ أُتَيْتُ بِدَابَّةٍ أبيضُ يُقَالُ لَهُ الْبِرَاقُ فَوْقَ الْحِمَارِ وَدُونَ الْبُغْلِ يَقَعُ خَطْوُهُ عِنْدَ أَقْصَى طَرْفِهِ فَحَمَلْتُ عَلَيْهِ ثُمَّ انْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ . قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ - قَالَ - فَفَتَحَ لَنَا وَقَالَ مَرْحَبًا بِهِ وَلَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ - قَالَ - فَأْتَيْنَا عَلَى أَدَمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " وَسَاقَ الْحَدِيثَ بِقِصَّتِهِ . وَذَكَرَ أَنَّهُ لَقِيَ فِي السَّمَاءِ النَّبِيَّةَ عِيسَى وَيَحْيَى - عَلَيْهِمَا السَّلَامُ - وَفِي الثَّلَاثَةِ يُوسُفَ وَفِي الرَّابِعَةِ إِبْرَاهِيمَ وَفِي الْخَامِسَةِ هَارُونَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ « ثُمَّ انْطَلَقْنَا حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى السَّمَاءِ السَّادِسَةِ فَأْتَيْتُ عَلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ . فَلَمَّا جَاوَزْتُهُ بَكَى فَنُودِيَ مَا يُبْكِيكَ قَالَ رَبِّ هَذَا غَلَامٌ بَعَثْتُهُ بَعْدِي يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِهِ الْجَنَّةَ أَكْثَرَ مِمَّا يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِي . - قَالَ - ثُمَّ انْطَلَقْنَا حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَأْتَيْتُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ " وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ وَحَدَّثَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ رَأَى أَرْبَعَةَ أَنْهَارٍ يَخْرُجُ مِنْ أَصْلِهَا نَهْرَانِ ظَاهِرَانِ وَنَهْرَانِ بَاطِنَانِ « فَقُلْتُ يَا جِبْرِيلُ مَا هَذِهِ الْأَنْهَارُ قَالَ أَمَّا النَّهْرَانِ الْبَاطِنَانِ فَنَهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ وَأَمَّا الظَّاهِرَانِ فَالنَّيْلُ وَالْفُرَاتُ . ثُمَّ رُفِعَ لِي الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ فَقُلْتُ يَا جِبْرِيلُ مَا هَذَا قَالَ هَذَا الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ يَدْخُلُهُ كُلُّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ إِذَا خَرَجُوا مِنْهُ لَمْ يَعُودُوا فِيهِ آخِرُ مَا عَلَيْهِمْ . ثُمَّ أُتَيْتُ بِإِنَاءَيْنِ أَحَدُهُمَا حَمْرٌ وَالْآخَرُ لَبَنٌ فَعَرَضَا عَلَيَّ فَأَخْتَرْتُ اللَّبَنَ فَقِيلَ أَصَبْتَ أَصَابَ اللَّهُ بِكَ أُمَّتَكَ عَلَى الْفِطْرَةِ . ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ كُلُّ يَوْمٍ خَمْسُونَ صَلَاةً " ثُمَّ ذَكَرَ قِصَّتَهَا إِلَى آخِرِ الْحَدِيثِ .

Malik b. Sa'sa'a'(r.a) dan rivayet edildiğine göre Rasûlullâh (s.a) şöyle buyurmuştur: “Bir defa ben beytin yanında uyur uyanık bir halde iken birdenbire bir ses işittim. Bu ses “üçten birisi iki kişinin arasında...” diyordu. Derken bana geldiler ve alıp götürdüler. Bana içinde zezem suyu bulunan altın bir tas getirdiler. Göğsümü şuradan şuraya kadar yardılar — Katade demiş ki : “Ben yanımdakine bundan neyi kastediyor diye sordum : “Karnının altına kadar demek İstiyor” cevabını verdi— kalbimi çıkardılar ve zezem suyu ile yıkadılar. Sonra yerine iade ettiler. Sonra kalbime iman ve hikmet doldurdular. Sonra bana burak denilen merkepten büyük, katırdan küçük, ayağını gözüniün gördüğü son noktaya basan beyaz bir hayvan getirerek beni ona bindirdiler. Sonra yürüdük ve birinci semaya geldik. Cibril (a.s) kapıyı çaldı (içeriden) : “ Kim o?” dediler. “Cibril” (a.s) cevabını verdi. “Yanında kim

var?”, “Muhammed (s.a)”, “O (göklere çıkmağa) gönderildi mi”? “Evet”. Bunun üzerine kapıyı açtılar (ordaki zat) : “Hoş gelmiş, sefa gelmiş” dedi, bunu müteakip Âdem (a.s)'ın yanına geldik...” Malik hadisi kıssası ile anlattı ve şunu söyledi: Rasûlullâh (s.a) ikinci semada İsa ve Yahya (Aleyhimüsselâm) üçüncü semada Yusuf, dördüncüde İdris, beşincide Harun ile görüştüğünü ve şöyle buyurduğunu anlatmış: “Sonra yürüdük ve ta altıncı semaya vardık. Ben Musa (a.s)'ın yanına giderek ona selâm verdim. (Bana) : “salih kardeş ve salih Peygamber hoş geldin, dedi. Ve ben yanından ayrılırken ağladı. Kendisine: “Neye ağlıyorsun?” diye nida edildi. Musa (Aleyhisselâm) : “Yarabbi! Bu genç benden sonra peygamber gönderdiğin bir zattır. (Fakat) onun ümmetinden cennete girenler benim ümmetimden cennete girenlerden daha çoktur...” dedi. Sonra yürüdük nihayet yedinci semaya vardık. Ve beni İbrahim'in yanına götürdüler...”

Bu hadisi rivayet ederken Malik şunları da söylemiştir: Rasulullah (s.a) dört nehir gördüğünü bunların asıllarından iki zâhir ikide bâtın nehir çıktığını anlatmıştır. Ve şöyle buyurmuştur: “Ben : “Ya Cibril bu nehirler nedir?” dedim. Cibril (a.s) : “Bu batını nehirler cennette bulunan iki nehirdir. Dıştaki nehirlerse Nil ile Fırat'dır” dedi. Sonra bana Beyt-i Ma'mur arzolundu. Ben yine: “Ya Cibril! Bu ne?” dedim. “Bu Beyt-i Ma'mur'dur. Ona her gün yetmişbin melek girer. Bir defa oradan çıktılar mı bir daha dönmezler. (Bu onların ilk ve) son girişidir” dedi. Sonra bana biri şarap, diğeri süt dolu iki kap getirdiler. Bunları bana sundular. Ben sütü seçtim. Bunun üzerine bana : “İsabet ettin! Allah seni fitrat ve hayıra isabet ettirdi ümmetin fitrat üzere olacak” dediler. Bundan sonra bana her gün elli (vakit) namaz farz kılındı...” Malik bundan sonra kıssayı hadisin sonuna kadar hikâye etmiş.

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesâî ve Ahmed İbn Hanbel tahric etmişlerdir¹⁸⁸.

III / 76 (İsrâ s., 1)

83/2. HADİS

Mevdûdî'nin, İsrâ Suresi 34. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Velîsi olmayanın velîsi benim” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن المقدم بن معدى كرب الكندي عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال : " مَنْ تَرَكَ مَالاً فَلْيُورَثْهُ وَ مَنْ تَرَكَ دِيناً أَوْ ضَيْعَةً فَالْيَ وَ أَنَا وَلِيُّ مَنْ لَا وَلِيَ لَهُ أَفْكَ عَنْهُ وَ أَرِثُ مَالَهُ وَالْحَالُ وَلِيُّ مَنْ لَا وَلِيَ لَهُ يَفْكَ عَنْهُ وَ يَرِثُ مَالَهُ ."

¹⁸⁸ Buhari, *Salât*, 1; *Hac*, 76; *Enbiyâ*, 5; *Tevhid*, 37; *Menâkıb*, 24; Müslim, *İman*, 259, 263,264; Tirmizî, *Tefsîr*, 18; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned*, III, 148-149; V, 143.

Mikdâm İbn Ma'dî Keribe el-Kındî'den rivayet edilen hadiste Allah Rasûlü (s.a.) şöyle buyurmuştur: “Kim mal bırakırsa o mal varislerindir. Kim de bir borç bırakır veya bir kaybı olursa o bana aittir. Velisi olmayanın velisi benim, gerektiği durumda onun diyetini öderim ve malının mirasçısı olurum. Dayı, mirasçısı olmayanın mirasçısıdır. Onun diyetini öder ve ona mirasçı olur”.

Hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn Mâce ve Ahmed ibn Hanbel tahric etmişlerdir¹⁸⁹. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu; Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaûd ise, isnadının *ceyyid*, ricalinin *sika* olduğunu belirtmiştir.

III / 108 (İsrâ s., 34)

84/3. HADİS

Mevdûdî'nin İsrâ sûresi 78. Ayetle ilgili olarak verdiği “Cebrail bana beş vakit namazı Kâbe'nin yanında iki kez kıldırdı. İlk günde Zuhr'u (öğlen namazı) hemen güneşin zirveden kaydığı ve herşeyin gölgesinin çok kısa olduğu zamanda kıldırdı. Sonra Asr'ı (ikinci namazı) herşeyin gölgesinin...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " أَمَّنِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عِنْدَ الْبَيْتِ مَرَّتَيْنِ فَصَلَّى الظُّهْرَ فِي الْأُولَى مِنْهُمَا حِينَ كَانَ الْفَيْءُ مِثْلَ الشَّرَاكِ ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ حِينَ كَانَ كُلُّ شَيْءٍ مِثْلَ ظِلِّهِ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ حِينَ وَجَبَتْ الشَّمْسُ وَأَفْطَرَ الصَّائِمُ ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ حِينَ غَابَ الشَّفَقُ ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ حِينَ بَرَقَ الْفَجْرُ وَحَرَّمَ الطَّعَامَ عَلَى الصَّائِمِ . وَصَلَّى الْمَرْءَ الثَّانِيَةَ الظُّهْرَ حِينَ كَانَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلَهُ لَوْقَتِ الْعَصْرِ بِالْأَمْسِ ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ حِينَ كَانَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلِيهِ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ لَوْقَتِهِ الْأَوَّلِ ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ حِينَ ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ ثُمَّ صَلَّى الصُّبْحَ حِينَ أَسْفَرَتِ الْأَرْضُ ثُمَّ انْقَطَعَتْ إِلَى جِبْرِيلَ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ هَذَا وَقْتُ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِكَ . وَالْوَقْتُ فِيمَا بَيْنَ هَذَيْنِ الْوَقْتَيْنِ ."

İbn Abbâs (r.a.)'den haber verildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “Cibril (a.s), Ka'be'nin yanında bana iki kez imam oldu. İlk seferinde, güneş batıya kayıp gölgesi takunya tasması kadarken öğle namazını, sonra her şeyin gölgesi kendi boyu kadar olunca ikinci namazını; sonra güneşin battığı ve oruçlunun orucunu açtığı zaman akşam namazını; Şafak kaybolduğu zaman ise yatsı namazını, aydınlığın yeni başlayıp oruçluya yeme içmenin haram olduğu vakitte sabah namazını kıldırması. İkinci seferinde: Her şeyin gölgesi kendi boyu kadar olunca yani bir önceki seferde ikindiye kıldıracağı vakitte öğle namazını; sonra her şeyin gölgesi kendisinin iki katı olunca ikinci namazını; Akşam namazını yine önceki vaktinde kıldı sonra gecenin üçte biri geçince de yatsı namazını, sonra

¹⁸⁹ Ebû Dâvud, *Ferâiz*, 8; Tirmizî, *Ferâiz*, 12; İbn Mâce, *Ferâiz*, 10; İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXVIII, 432.

ortalık ağarınca da sabah namazını kıldırdı. Sonra da bana dönüp şöyle dedi. Ey Muhammed bu iki vakit arasında namaz kılma genişliği ve serbestliği senden önceki Peygamberlere tanınan vakitler gibi olup sana da bu iki vakit arasında namaz kılabilmen mümkün olmuştur”.

Buhârî, Ebû Dâvud ve Tirmizî tahriç etmişlerdir¹⁹⁰.

Tirmizi bu konuda Ebû Hureyre, Bureyde, Ebû Mûsa, Enes, Câbir, Ebû Saîd'den de hadis rivayet edildiğini belirtmiştir.

III / 129 (İsrâ s., 78)

85/4. HADİS

Mevdûdî'nin İsrâ sûresi 78. Ayetle ilgili olarak verdiği “Sabah namazını kılın, fakat güneş tam doğmak üzere iken yükselinceye kadar namaz kılmaktan sakının. Çünkü güneş şeytanın boynuzları arasından doğar ve kâfirler o zaman ona secde ederler. İkinci namazından sonra güneş batıncaya kadar da namazdan sakının. Çünkü güneş şeytanın boynuzları arasından batar ve kâfirler o zaman ona secde ederler” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ السُّلَمِيِّ أَنَّهُ قَالَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ اللَّيْلِ أَسْمَعُ قَالَ "جَوْفُ اللَّيْلِ الْآخِرُ فَصَلِّ مَا شِئْتَ فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ مَكْتُوبَةٌ حَتَّى تُصَلِّيَ الصُّبْحَ ثُمَّ أَقْصِرْ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَتَرْتَفِعَ فَيَسِرَ رُوحٌ أَوْ رُوحَيْنِ فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ وَتُصَلِّيَ لَهَا الْكُفَّارُ ثُمَّ صَلِّ مَا شِئْتَ فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ مَكْتُوبَةٌ حَتَّى يَعْدِلَ الرُّوحُ ظِلَّهُ ثُمَّ أَقْصِرْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ تُسَجَّرُ وَتُفْتَحُ أَبْوَابُهَا فَإِذَا رَأَتْ الشَّمْسُ فَصَلِّ مَا شِئْتَ فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ حَتَّى تُصَلِّيَ الْعَصْرَ ثُمَّ أَقْصِرْ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَإِنَّهَا تَغْرُبُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ وَتُصَلِّيَ لَهَا الْكُفَّارُ".

Amr b. Abese'den; demiştir ki: Ben (Rasûl-i Ekrem'e hitaben): "Ey Allah'ın Resulü, gecenin hangi saatinde (ibadet ve) dua daha çok makbuldür?" dedim. (O şöyle) cevap verdi:"Gecenin son vaktinde. Sabah namazını kılıncaya kadar ve istediğin (nâfileyi) kıl. Çünkü (bu vakitte kılınan) namaz şahitlidir (ve sevabı) yazılmıştır. (Sabah namazını kıldıktan) sonra, güneş doğup da bir veya iki mızrak boyu yükselinceye kadar (namaz kılmayı) bırak. Çünkü güneş şeytanın boynuzları arasından doğar ve kâfirler güneşe (o saatte) tapınırlar. Sonra mızrak gölgesiyle bir oluncaya kadar istediğin kadar kıl. Çünkü (bu saate kadar kılınan) namaz şahitlidir (ve sevabı) yazılmıştır. Bir mızrak gölgesi olduktan sonra namazı bırak. (Çünkü o saatte) cehennem kızdırılır ve kapılan açılır. Güneş öğleden sonra (batıya)

¹⁹⁰ Buhârî, *Mevâkıf*, 1; Ebû Dâvud, *Salât*, 2; Tirmizî, *Salât*, 1.

meyledince ikindi namazını kılincaya kadar istediğın (nafıley)i kıl. Çünkü bu (saatte kılınan) namaz şahitlidir. (İkinci namazından) sonra güneş batıncaya kadar namazı bırak. Çünkü güneş şeytanın boynuzları arasında batar ve kâfirler ona (o saatte) tapınırlar".

Hadis, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, İbn Mâce, Nesâî ve İmâm-ı Mâlik tarafından tahriç edilmiştir¹⁹¹.

III / 130 (İsrâ s., 78)

86/5. HADİS

Mevdûdî'nin İsrâ sûresi 80. Ayetle ilgili olarak verdiği "Allah Kur'an ile yok edilemeyen kötülükleri sultan (güç) ile yok eder" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

"إن الله يَزَعُ بِالسُّلْطَانِ مَا لَا يَزَعُ بِالْفُرْآنِ"

"Allah Kur'an ile yok edilemeyen kötülükleri sultan (güç) ile yok eder".

Mevdûdî'nin Peygamber Efendimiz'e (s.a) dayandırarak verdiği rivayeti merfû olarak hadis kaynaklarında bulamadık. İbn Abdilber *et-Temhîd'de İbrahim eş-Şâkir, Muhammed ibn İshak el-Kâdî, Muhammed İbn Ahmed ebi'l Esbağ, Ebu'zzenbağ ravh ibnu'l-Fereç, Ebû Zeyd İbn Ebi'l-Ğamr, İbnu'l-Kâsım, Mâlik ve Osman ibn Affan* senediyle hadise yer vermiştir¹⁹².

El-Âmirî'nin, *el-Ceddü'l-hasis fi beyâni mâ leyse bi-hadîs* adlı eserinden ise hadisin aynı zamanda Hz. Ömer'e de nisbet edilen *mevkuf* bir rivayet olduğunu öğreniyoruz¹⁹³.

Bu eser, Halîl b. Muhammed el-Arabî'nin, *ez-Zerkeşî'nin el-Leâli'l-mensûre, Suyûtî'nin ed-Dürerü'l-müntesire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire* ve Şemseddin es-Sehâvî'nin *el-Makâsîdü'l-Hasene* adlı eserlerinden faydalanmak suretiyle kaleme aldığı eserinin muhtasarıdır¹⁹⁴.

III / 131 (İsrâ s., 78)

87/6. HADİS

Mevdûdî'nin İsrâ sûresi 81. Ayetle ilgili olarak "Hak geldi bâtil yok oldu, zaten bâtil yok olmaya mahkûmdur" şeklinde verdiği hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

¹⁹¹ Buhârî, *Bedeu'l-Halk*; 11, Müslim, *Müsâfirîn*, 290-294; *Mesâcid*, 174; Ebu Dâvud, *Tatavvu'*, 10; İbn Mâce, *İkâme*, 148; Nesâî, *Mevâkît*, 35- 40; Muvatta', *Kur'an*, 44- 49.

¹⁹² İbn Abdilber, *et- Temhîd*, I, 118.

¹⁹³ El-Âmirî, Ahmed b. Abdülkerîm el-Gazzî, *el-Ceddü'l-hasis fi beyâni mâ leyse bi-hadîs*, I, 60.

¹⁹⁴ Tdv, İslâm Ansiklopedisi, XXXII, 498.

عن عبد الله قال دخل النبي صلى الله عليه وسلم مكة و حَوْلَ الْكَعْبَةِ ثَلَاثُمِائَةٍ وَسِتُّونَ نَصَبًا فَجَعَلَ يَطْعَنُهَا بِعُودٍ كَانَ بِيَدِهِ
ويقول "جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا".

Abdullah (r.a) şöyle demiştir: Mekke'nin fethi günü Nebî (s.a) Mekke'ye girdiğinde Kâbe'nin etrafında üç yüz altmış put vardı. Rasûlullah elindeki değnekle bunları dürtüyor ve şöyle diyordu: "*Hak geldi, bâtil yok oldu. Şüphesiz ki batıl yok olmaya mahkûmdur*".

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî *sahih* olarak tahrîç etmişlerdir¹⁹⁵. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir.

III / 133 (İsra s.,81)

KEHF SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

88/1. HADİS

Mevdûdî'nin, Kehf sûresi 6. Ayetle ilgili olarak verdiği "Benim ve sizin benzeriniz, ateş yakan ve ateşine pervane ve çekirgeler düşmeye başlayınca onları ateşten kurtarmaya çalışan kimse gibidir. Ben sizi ateşe düşmekten korumak için eteklerinizden tutuyorum. Oysa siz benim elimden kurtulmaya çalışıyorsunuz" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ أُمَّتِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوَقَدَ نَارًا فَجَعَلَتْ
الدَّوَابُّ وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهِ فَأَنَا أَخَذُ بِحُجْرَتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَفْحَمُونَ فِيهِ "

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurmuş: "*Benimle ümmetimin misâli ancak ve ancak ateş yakan bir adamın misâli gibidir ki böcekler ve kelebekler onun içine üşüşmeye başlarlar. Ben sizin eteklerinizden tutuyorum, siz ise onun içine atılıyorsunuz*" buyurdular.

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî tahrîç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir¹⁹⁶.

III / 151 (Kehf s., 6)

MERYEM SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

89/1. HADİS

¹⁹⁵ Buhârî, *Meğâzî*, 50; Müslim, *Cihad*, 87; Tirmizî, *Tefsir*, 18.

¹⁹⁶ Buhârî, *Ehâdîsü'l- Enbiyâ*, 42; Müslim, *Fedâil*, 17; Tirmizî, *Emsâl*, 7.

Mevdûdî'nin, Meryem sûresi 28. Ayetle ilgili olarak verdiği "Necran Hıristiyanları, Kur'an'ın Meryem'i Harun'un kardeşi kabul ederek büyük bir yanlışlık yaptığını söyleyip bu soruyu Muğire b. Şube'ye yönelttiklerinde, Muğire yeterli bir cevap veremedi. Muğire bu soruyu Hz. Peygamber'e (s.a) yönelttiğinde Allah Rasûlü (s.a) şu cevabı verdi: "İsrailoğulları'nın çocuklarına peygamberlerinin ve diğer salih insanların isimlerini verdiklerini neden söylemedin?" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى نَجْرَانَ فَقَالُوا لِي أَلَسْتُمْ تَقْرءُونَ (يَا أُخْتَ هَارُونَ) وَقَدْ كَانَ بَيْنَ عَيْسَى وَمُوسَى مَا كَانَ فَلَمْ أَدْرِ مَا أَحْبَبْتُمْ . فَرَجَعْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ " أَلَا أَخْبَرْتَهُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا يُسْمُونَ بِأَنْبِيَائِهِمْ وَالصَّالِحِينَ قَبْلَهُمْ "

Muğire b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a), beni Necran'a göndermişti, Necranlılar bana dediler ki: siz Kur'ân'da Meryem sûresi 28. ayetinde (Meryem'e hitaben)“Ey Harun’un kız kardeşi” denildiğini okumuyor musunuz? Oysa Musa ile İsa arasında pek çok zaman geçmemiş midir? (Meryem nasıl Harun’un kızkardeşi olabilir?)Onlara nasıl cevap vereceğimi bilemedim ve Rasûlullah (s.a)’e dönüp, gelince durumu ona anlattım. Buyurdu ki: “*Onlara kendilerinden önceki peygamberlerin ve salih insanların isimlerini kendilerine izafe ederek kullandıklarını haber vermedin mi?*”

Hadis Tirmizî ve İbn Mace tarafından tahric edilmiştir. Tirmizî hadisin *sahih garib* olduğunu ve bu hadisin sadece İbn İdris’in rivâyetiyle bilindiğini belirtmiştir¹⁹⁷.

III / 217 (Meryem s., 28)

90/2. HADİS

Mevdûdî'nin, Meryem sûresi 51. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Hz. Peygamber’e yeryüzüne kaç Rasul ve nebînin gönderildiği sorulduğunda, Rasullerin 313 veya 315,nebilerin ise 124.000 olduğunu söylemiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي أمامة قال: قلت: يا رسول الله كم وفي عدّة الأنبياء؟ قال: " مئة ألفٍ وأربعة و عِشْرُونَ ألفاً الرُّسُلُ من ذلك ثلاثُ مِئَةٍ و خَمْسَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيرًا "

Ebû Ümâme (r.a), Rasûlullah (s.a)'a: “ Ya Rasûlallah! Kaç tane nebî vardı? diye sorar. Hz. Peygamber :“*Yüzyirmidörtbin tane (nebi) var ve bunlardan üçyüz onbeş tanesi rasuldür*”dedi.

¹⁹⁷ Tirmizî, *Tefsîru'l-Kur'ân*, 19; İbn Mâce, *Mukaddime*, 105.

Hadis, Ahmed ibn Hanbel tarafından tahriç edilmiştir. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût eserin senedi için *daifun cidden* ifadesini kullanmıştır¹⁹⁸. Hâkim ise eserinde bu hadise *Zeyd İbn Selam* senediyle yer vermiş ve senedinin *sahih* olduğunu Müslim'in şartına uygun olduğunu ancak tahriç etmediğini belirtmiştir. Zehebî de *Telhis* de Hâkim'e muvafakat etmiş ve hadisin Müslim'in şartına uygun olduğunu belirtmiştir¹⁹⁹.

III / 223 (Meryem s.,51)

TÂHÂ SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

91/1. HADİS

Mevdûdî'nin Tahâ sûresi 1. Ayetle ilgili olarak verdiği "Rabbim, ya Ebul Hakem b. Hişam (Ebu Cehil) , ya da Ömer b. Hattab ile İslâm'ı destekle" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عمر أن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال "اللهم أعز الإسلام بأحب هذين الرجلين إليك بأبي جهل أو بعمر ابن الخطاب".

İbn Ömer'den gelen rivayette Peygamber Efendimiz (s.a) şöyle buyurmuştur: "Allahım, ya Ebu Cehil ya da Ömer b. Hattab'dan birisiyle İslam'ı aziz eyle".

Hadisi Tirmizî ve Ahmed İbn Hanbel tahriç etmişlerdir. Tirmizî rivayetin *hasen sahih garib* olduğunu belirtmiştir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût, senedde yer alan *Hâricetübnü Abdullah el-Ensârî* hakkında Ahmed ibn Hanbel, Dârekutnî ve Zehebî'nin *zayıf*; İbn Adıyy ve İbn Main'in ise *la be'se bih* ifadesini kullandıklarını belirtmiştir²⁰⁰.

Hâkim *Müstedrek*'te rivayete yer vermiş ve *sahih* olduğunu söylemiş Zehebî de onun bu kanaatine muvafakat etmiştir²⁰¹.

III / 236 (Tâhâ s., 1)

92/2. HADİS

Mevdûdî'nin Tahâ sûresi 12. Ayetle ilgili olarak verdiği "Ayakkabılarıyla veya mestleriyle namaz kılmayan Yahudilerin aksine amel edin" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

¹⁹⁸ Hanbel, *el-Müsned*, XXXVI, 619.

¹⁹⁹ Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 288.

²⁰⁰ Tirmizî, *Menâkıb*, 18; Hanbel, *el-Müsned*, IX, 506.

²⁰¹ Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 89.

عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "خَالَفُوا الْيَهُودَ فَإِنَّهُمْ لَا يُصَلُّونَ فِي نِعَالِهِمْ وَلَا خِفَافِهِمْ"

Şeddâd b. Evs babasından (Evs'ten); demiştir ki: Rasulullah (s.a) şöyle buyurdu: "Yahudilere muhalefet ediniz. Çünkü onlar ayakkabılarıyla ve mestleriyle namaz kılmıyorlar (siz kılınız)!".

Hadisi Ebû Dâvud tahriç etmiş, Hâkim de eserinde yer vermiştir. Hâkim hadisin *sahih* olduğunu belirtmiş; Zehebî de onun bu görüşüne muvafakat etmiştir²⁰².

III / 240 (Tahâ s., 12)

93/3. HADİS

Mevdûdî'nin Tahâ sûresi 12. Ayetle ilgili olarak verdiği "Mescid'e gireceğiniz zaman ayakkabılarınızın altını kontrol edin. Şayet bir pislik varsa, onu toprağa sürerek temizleyin" şeklinde verdiği hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا وَطِئَ أَحَدُكُمْ بِنَعْلَيْهِ الْأَذَى فَإِنَّ التُّرَابَ لَهُ طَهُورٌ"

Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: "Sizden biriniz ayakkabısı ile bir pisliğin üzerine basarsa (bilsin ki) toprak onun için temizleyicidir".

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden sadece Ebû Dâvud tahriç etmiştir²⁰³. Elbânî, Ebû Dâvud'un *es-Sünen*'i üzerine yaptığı çalışmada hadisin *sahih* olduğunu belirtmiştir. Hâkim de eserinde rivayete yer vermiştir. Zehebî *telhîs* de senetle ilgili görüş belirtmemiştir²⁰⁴.

III / 240 (Tahâ s.,12)

94/4. HADİS

Mevdûdî'nin, Tahâ sûresi 14. Ayetle ilgili olarak verdiği "Eğer bir kimse namazı kılmayı unutursa hatırladığında kılmalıdır. Çünkü bunun için başka bir keffaret yoktur" şeklinde verdiği hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَسِيَ صَلَاةً أَوْ نَامَ عَنْهَا فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا ، إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ (أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي)

²⁰² Ebû Dâvud, *Salât*, 88; Hâkim, *el-Müstederek*, I, 391.

²⁰³ Ebû Dâvud, *Tahâret*, 137.

²⁰⁴ Hâkim, *el-Müstederek*, I, 271.

Enes (r.a)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: "*Kim bir namazı unuttur veya onu (kılmadan) uyuya kalırsa, onu hatırladığında kılsın. Çünkü yüce Allah şöyle buyurur: "Beni anmak için namaz kıl"*"²⁰⁵.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce tarafından tahriç edilmiştir²⁰⁶. Tirmizî hadis hakkında *hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur.

III / 241 (Tahâ s., 14)

ENBİYÂ SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

95/1. HADİS

Mevdûdînin, Enbiya sûresi 1. Ayetle ilgili olarak verdiği "Benimle kıyamet günü arasında başka bir peygamber gelmeyecek. Bu nedenle halinizi şimdi düzeltin, çünkü benden sonra müjdeleyen ve uyarıcı bir rehber gelmeyecektir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ سَهْلِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةَ هَكَذَا وَيُسِيرُ بِإِصْبَعَيْهِ فَيَمُدُّ بِهِمَا

Sehl ibn Sa'd (r.a): Rasûlullah (s.a) iki parmağını (şehâdet parmağı ile orta parmağını) uzatıp işaret ederek: "*Kıyamet günü ile ben şu ikisi gibi (yakın) gönderildim*" buyurdu, demiştir.

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir²⁰⁷.

III / 293 (Enbiya s., 1)

96/2. HADİS

Mevdûdî'nin, Enbiya sûresi 79. Ayetle ilgili olarak verdiği "Eğer bir hâkim doğru hükme varabilmek için elinden gelen çabayı harcarsa, doğru hüküm verdiğinde iki sevap, yanlış hüküm verdiğinde ise bir sevap kazanır" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ فَأَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ فَأَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ "

²⁰⁵ Dârimî, *Salât*, 26.

²⁰⁶ Buhari, *Mevâkit*, 37; Müslim, *Mesâcid*, 316; Ebû Dâvud, *Salât*, 11; Nesâî, *Mevâkit*, 52; Tirmizî, *Salât*, 130; İbn Mâce, *Salât*, 10.

²⁰⁷ Buhârî, *Rikâk*, 39; Müslim, *Fiten*, 132; Tirmizî, *Fiten*, 39; İbn Mâce, *Fiten*, 25.

Amr b. Âs; Rasûlullah (s.a)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etti: "*Hâkim hüküm verir(ken) ictihad eder de içtihadında isabet ederse, kendisine iki sevap vardır. Eğer hâkim hüküm verir (ken) ictihad eder de içtihadında yanılırsa kendisine bir sevap vardır.*".

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud ve İbn Mâce tahric etmişlerdir²⁰⁸.

III / 322 (Enbiya s., 79)

97/3. HADİS

Mevdûdî'nin, Enbiya sûresi 79. Ayetle ilgili olarak verdiği "Hâkimler üç çeşittir ve sadece bir tanesi cennettedir. O da hakkı kabul eden ve ona göre hüküm verendir. Diğer taraftan hakkı bildiği halde, ona aykırı hüküm veren ile yeterli bilgi ve yetkisi olmadığı halde hüküm mevkiinde oturan kimse ise cehennemdedir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " الْقُضَاةُ ثَلَاثَةٌ وَاحِدٌ فِي الْجَنَّةِ وَاثْنَانِ فِي النَّارِ فَأَمَّا الَّذِي فِي الْجَنَّةِ فَرَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ فَفَضَى بِهِ وَرَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ فَجَارَ فِي الْحُكْمِ فَهُوَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ قَضَى لِلنَّاسِ عَلَى جَهْلٍ فَهُوَ فِي النَّارِ "

Abdullah b. Büreyde'nin, babasından rivayet ettiğine göre; Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur: "*Hâkimler üç kısımdır: Biri cennette, ikisi de cehennemdedir. Cennette olan, hakkı bilip ona göre hüküm verendir. Hakkı bildiği halde hükm(ün)de zulmeden (hâkimler) ile insanlar hakkında bilmeden anlamadan hüküm veren (hâkimler) de cehennemdedir.*"

Hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tahric etmişlerdir. Ebû Dâvud "Hâkimler üç kısımdır... "diye başlayan İbn Büreyde hadisinin bu mevzuda gelen hadislerin en sağlamı olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. Elbânî, Ebû Dâvud'un *es-Sünen*'i üzerine yaptığı çalışmada hadis *sahih* olduğunu belirtmiştir. Tirmizî, hadis hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır²⁰⁹.

III / 322 (Enbiya s., 79)

98/4. HADİS

Mevdûdî'nin, Enbiya sûresi 79. Ayetle ilgili olarak verdiği "Bu adama Dâvud'un güzel sesinden bir parça verilmiş" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

²⁰⁸ Buhârî, *İtisam*, 21; Müslim, *Akdiye*, 15; Ebu Dâvud, *Kada' (Akdiye)*, 2; İbn Mâce, *Ahkâm*, 3.

²⁰⁹ Ebu Dâvud, *Kada' (Akdiye)*, 2; Tirmizî, *Ahkâm*, 1; İbn Mâce, *Ahkâm*, 3.

أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ قِرَاءَةَ أَبِي مُوسَى فَقَالَ " لَقَدْ أُوتِيَ مِزْمَارًا مِنْ مِزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ "

Ebû Hüreyre (r.a)'den aktarıldığına göre, Rasûlullah (s.a.); Ebû Musa el- Eşâri'nin Kur'an okuyuşunu dinledi ve şöyle buyurdu: "Ona, Dâvud peygambere verilen nağmelerden bir nağme (güzel ses) verilmiştir".

Hadisi Buhârî, Müslim, İbn Mâce, Nesâî tahriç etmişlerdir²¹⁰.

III / 322 (Enbiya s., 79)

99/5. HADİS

Mevdûdî'nin, Enbiya sûresi 97. Ayetle ilgili olarak verdiği "Şu on işaret görülmedikçe kıyamet kopmayacaktır. Bunlar; duman, deccal, dabbet'ül-arz, güneşin batıdan doğması..." şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن حذيفة بن أسيد الغفاري قال اطلع النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ علينا و نحن نتذاكر فقال ما تذاكرون؟ قالوا نذكر الساعة قال "إنها لن تقوم حتى تروا ن عشر آياتٍ فذكر الدخان والدجال و الدابة و طلوع الشمس من مغربها و نزول عيسى ابن مريم و يأجوج و مأجوج و ثلاثة خسوفٍ; خسفٌ بالمشرق و خسفٌ بالمغرب خسفٌ بجزيرة العرب آخر ذلك نارٌ تخرج من اليمن تطرد الناس إلى محشرهم"

Huzeyfe İbn Esîd el-Gıfârî'den rivayet edildiğine göre (o şöyle demiş) : Biz müzâkere ederken Peygamber (s.a) yanımıza çıkageldi ve "Neyi müzâkere ediyorsunuz?" diye sordu. Ashab: " Kıyameti anıyoruz, dediler. "Siz ondan önce on alâmet görmedikçe, o kopmayacaktır." buyurdu. Ve dumanı, deccal'i, dâbbeyi, güneşin battığı yerden doğuşunu, İsa b. Meryem (a.s)'ın inişini, ye'cûc ve me'cûc'ü ve biri doğuda, biri batıda, biri de arab yarımadasında olmak üzere üç yerin batacağını, bunların sonu Yemen'den çıkıp insanları biraraya gelip toplanacakları yere sürecek bir ateş olacağını anlattı.

Hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir²¹¹.

III / 331 (Enbiya s., 97)

²¹⁰ Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'an*, 31; Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn*, 236; Nesâî, *İftitah*, 83; İbn Mâce, *İkametü's Salât*, 176.

²¹¹ Müslim, *Fiten*, 39; Ebû Dâvud, *Melâhim*, 12; Tirmizî, *Fiten*, 21; İbn Mâce, *Fiten*, 25.

100/6. HADİS

Mevdûdî'nin, Enbiya sûresi 97. Ayetle ilgili olarak verdiği “Peygamber (s.a), ye'cuc ve me'cuc'un ortaya çıkmasından sonra kıyametin çok yakın olacağını, nasıl hamile bir kadın gününü tamamladığında akşam sabah doğum yapması beklenirse kıyametin de hemen kopmak üzere olacağını bildirmiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَيَسْتَقْبِلُهُمْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ فَلَا يَمْرُونَ بِمَاءٍ إِلَّا شَرِبُوهُ وَلَا بِشَيْءٍ إِلَّا أَفْسَدُوهُ فَيَجَارُونَ إِلَى اللَّهِ فَأَدْعُوا اللَّهَ أَنْ يُمَيِّتَهُمْ فَتَنْتِنُ الْأَرْضُ مِنْ رِيحِهِمْ فَيَجَارُونَ إِلَى اللَّهِ فَأَدْعُوا اللَّهَ فَيُرْسِلُ السَّمَاءَ بِالمَاءِ فَيَحْمِلُهُمْ فَيُلْقِيهِمْ فِي الْبَحْرِ ثُمَّ تُنْسَفُ الْجِبَالُ وَتُدْمُ الْأَرْضُ مَدَّ الْأَدِيمِ فَعَهْدٌ إِلَيَّ مَتَى كَانَ ذَلِكَ كَانَتْ السَّاعَةُ مِنَ النَّاسِ كَالْحَامِلِ الَّتِي لَا يَدْرِي أَهْلِهَا مَتَى تَفْجُؤُهُمْ بِوِلَادَتِهَا .

Abdullah İbnu Mes'ud (r.a) Efendimiz (s.a)'in şöyle dediğini rivayet eder: “Onların (insanların) karşısına Ye'cüc ve Me'cüc çıkacak ve her tepeden hızla hücum edeceklerdir. Onlar giderken rastladıkları her suyu içip tüketecekler ve uğrayacakları her şeyi bozup alt-üst edecekler. Bunun üzerine halk feryat ederek Allah'tan yardım dileyecek. Ben de Ye'cüc ve Me'cüc'ü öldürmesi için Allah'a dua edeceğim. (Duam kabul görecektir) ve yer onların (leşlerinin) kokusu ile çok pis kokacak. Bunun üzerine halk feryat ederek Allah'tan yardım dileyecek. Ben yine Allah'a dua edeceğim! Allah da bir su gönderecek ve o su, onları taşıyıp denize atacaktır. Daha sonra dağlar ufaltılıp dağıtılacak ve yer, derinin yarılıp genişletildiği gibi yayılıp genişletilecek. İşte söylenen bu hal meydana gelince, insanlara yakınlığı itibariyle Kıyametin, ev halkı ne zaman doğumu ile aniden karşılanacaklarını bilmedikleri hamile kadın gibi olacağı bana bildirildi.

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden yalnız İbn Mâce tahriç etmiştir. Zevâid'de senedinin *sahih*, râvilerinin de güvenilir şahıslar olduğu belirtilmiştir²¹².

III / 331 (Enbiya s., 97)

101/7. HADİS

Mevdûdî'nin Enbiya sûresi 98. Ayetle ilgili olarak verdiği “Allah yerine kendisine ibadet edilmesini kabul eden herkes, kendisine ibadet edenlerle beraber cehenneme girecektir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

²¹² İbn Mâce, *Fiten*, 33.

Hadis kaynaklarında Rasûlullah'a ait böyle bir sözü bulamadık bununla beraber *el-Bidâye ve'n-Nihâye* ve *es-Sîret-i İbn Hişam* gibi İslam Tarihi kaynaklarında İbn İshak'a atıfla olay şöyle nakledilmektedir:

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: وَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِيمَا بَلَّغْنَا - يَوْمًا مَعَ الْوَلِيدِ بْنِ الْمُغِيرَةَ فِي الْمَسْجِدِ فَجَاءَ النَّضْرُ بْنُ الْحَارِثِ حَتَّى جَلَسَ مَعَهُمْ [فِي الْمَجْلِسِ] ، وَفِي الْمَجْلِسِ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ رِجَالِ قُرَيْشٍ، فَتَكَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهٗ النَّضْرُ، فَكَلَّمَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَفْحَمَهُ، ثُمَّ تَلَا عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ:

(إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ لَوْ كَانَ هُوَ آيَةً لَمَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ) [الأنبياء: 98 - 100] .

ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَقْبَلَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ السَّهْمِيُّ حَتَّى جَلَسَ. فَقَالَ الْوَلِيدُ بْنُ الْمُغِيرَةَ لَهُ: " وَاللَّهِ مَا قَامَ وَاللَّهِ مَا مَقَامَ النَّضْرُ بْنُ الْحَارِثِ لِابْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ آيَةً وَمَا قَعَدَ، وَقَدْ زَعَمَ مُحَمَّدٌ أَنَا وَمَا نَعْبُدُ مِنْ آلِهَتِنَا هَذِهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ

فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ: أَمَا وَاللَّهِ لَوْ وَجَدْتَهُ لَخَصَمْتَهُ، فَسَلُوا مُحَمَّدًا: أَكُلَ مِنْ نَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ مَعَ مَنْ عِبَدَهُ؟

فَنَحْنُ نَعْبُدُ الْمَلَائِكَةَ وَالْيَهُودُ تَعْبُدُ عَزْرِيًّا وَالنَّصَارَى تَعْبُدُ عِيسَى. فَعَجِبَ الْوَلِيدُ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ فِي الْمَجْلِسِ مِنْ قَوْلِ ابْنِ الزُّبَيْرِ وَرَأَوْا أَنَّهُ قَدْ احْتَجَّ وَخَاصَمَ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: " كُلُّ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُعْبَدَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَهُوَ مَعَ مَنْ عِبَدَهُ فِي النَّارِ، إِنَّهُمْ إِنَّمَا يَعْبُدُونَ الشَّيَاطِينَ، وَمَنْ أَمَرْتَهُمْ بِعِبَادَتِهِ "

فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: (إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَى أُولَئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنفُسُهُمْ

خَالِدُونَ) (الأنبياء: 101 - 102)

İbn İshak *es-Sîre* adlı kitabında der ki: (Bana ulaştığına göre) bir gün Allah Rasûlü (s.a.) Velid İbn Muğîre ile birlikte mescidde oturmuştu. Nadr İbn Haris gelip onlarla birlikte oturdu. Kureyş'den birçokları mescidde idiler. Allah Rasûlü (s.a.) konuştuğunda Nadr İbn Haris ona karşı çıktı. Allah Rasûlü (s.a.) onunla konuştu ve onu susturdu. Ona: “Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız, şüphesiz ki cehennem odunuz, oraya gireceksiniz.

Şayet bunlar gerçek ilahlar olsaydı, oraya girmezlerdi... Oysa onların tümü orada ebedî kalıcıdır. Orda kendileri için kemikleri çatırdatan inlemeler vardır. Onlar orda işitmezler de” (Enbiya suresi 98-100) âyetini okuyup kalktı, (biraz sonra) Abdullah İbn Zeb'arî es-Sehmî gelip oturdu. Velid İbn Muğîre, Abdullah İbn Zeb'arî'ye “Allah'a yemîn olsun ki Nadr İbn Haris, biraz önce Abdülmuttalib oğluna karşı duramadı, onun karşısında yenilgiye uğradı. Muhammed bizim ve tapındığımız şu ilâhların cehennem odunu olduğunu iddia ediyor, dedi. Abdullah İbn Zeb'arî şöyle dedi: Allah'a yemîn olsun eğer onu bulmuş olsaydım; mutlaka ona üstün gelir, onu susturdum. Muhammed'e sorun bakalım; Allah'tan başka tapınılan her şey onlara tapanlarla birlikte cehennemde midir? Biz meleklere taparız,

yahûdiler Üzeyr'e tapar, Hıristiyanlar Meryem Oğlu İsa'ya taparlar. Velîd ve onunla birlikte mecliste olanlar, Abdullah İbn Zeb'arî'nin sözünden çok hoşlandılar ve onun hasmını susturacak bir delil getirdiğini sandılar. Bu, Allah Rasûlü (a.s.) ne anlatıldığında (Allah Rasûlü (s.a)) şöyle buyurdu: *Allah'tan başka kendisine tapılmayı seven her şey kendisine tapanla beraberdir. Şüphesiz onlar şeytânlara ve şeytânların tapınmalarını emrettiklerine ibâdet ediyorlar*, buyurdu. Bunun üzerine (Enbiya suresi 101-102) “Şüphesiz kendileri için tarafımızdan en güzel mükâfat hazırlanmış olanlar var ya; işte bunlar cehennemden uzaklaştırılmışlardır”²¹³.

III / 333 (Enbiya s., 98)

HÂC SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

102/1. HADİS

Mevdûdî'nin, Hac Sûresi 1. Ayetle ilgili olarak verdiği, “Hz. Peygamber (s.a), ilk sûr'a üflendiğinde büyük bir karışıklık meydana geleceğini, ikincisinde bütün insanların öleceğini, üçüncüsünde hepsinin tekrar diriltiip Allah'ın huzuruna çıkartılacağını söylemiştir” şeklindeki hadis-i şerif hakkında; bu rivayetin *zayıf* olduğunu ancak Kurân'ın ayetlerine uygunluğu sebebiyle eserinde yer verdiğini açıklamıştır. Mevdûdî'nin Ebû Hüreyre'ye dayandırarak verdiği rivayet tam metni ile İbn Kesîr'de şu şekilde geçmektedir:

Allah Teâ'lâ gökleri ve yerin yaratılmasını bitirdiğinde Sûr'u yarattı, onu İsrâfil'e verdi. İsrâfil onu ağzına koymuş, ne zaman emredileceğini beklemek üzere gözünü Arş'a dikmiş beklemektedir. Ebu Hüreyre: Ey Allah'ın elçisi, Sûr nedir? Diye sordu da, Efendimiz: Bir boynuzdur, buyurdu. Ebu Hüreyre: O nasıldır? Diye sordu da, şöyle buyurdu: Büyük bir boynuzdur. Ona üç kere üflenecektir: Birincisi, korku üfürmesidir. İkincisi, yıkılma üfürmesidir. Üçüncüsü ise, âlemlerin Rabbi için kalkış üfürmesidir. Allah Teâ'lâ İsrâfil'e birinci üfürmeyi emredecek ve “Korku üfürmesini üfür” buyuracak. Birinci üfürme ile gökler ve yeryüzü ahâlîsi, Allah'ın diledikleri dışında korkacaklar. Allah Teâ'lâ (ikinci kere) üfürmesini uzatmasını ve kesintisiz üfürmesini emredecek. İşte bu, Allah Teâlâ'nın

"وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ"

²¹³İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nihaye*, III, s. 110; İbn Hişam, *es-Sîre*, I, 359.

“Bunlar bir tek çığlık beklemektedirler ki, onun bir an gecikmesi yoktur” (Sâd, 15) buyurduğu üfürmedir. Allah Tea'lâ dağları yürütecek de dağlar serâb gibi olacak. Yeryüzü, halkıyla beraber sarsılacak.

İşte bu Allah Tea'lâ'nın "يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ" "O gün bir sarsıntı sarsar". (Nâziât, 6) buyurduğu üfürmedir. Yeryüzü dalgalı denizde yolunu şaşırmiş ve batma tehlikesiyle karşı karşıya olan bir gemi gibi olacak. Dalgalar onu dövecek ve ahâlîsi ile beraber ters çevirecek. O, ruhların ağır gelip bir tarafa meylettirdikleri Arş'a asılı kandil gibi olacak. İnsanlar yeryüzü üzerinde uzanacaklar. Emzikli kadınlar emzirdikleri çocuklarını unutacak, hâmile kadınlar (doğurma vakti gelmediği halde) doğum yapacaklar, çocuklar ihtiyarlayacak, şeytânlar kaçışarak uçacaklar ve nihayet (yeryüzünün sonundaki) ülkelere varacaklar da, melekler onları karşılayıp yüzlerine vuracak ve onlar dönecekler. İnsanlar arkalarını dönüp kaçacaklar ve birbirlerine bağıracaklar. İşte bu, Allah Tea'lâ'nın وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ

يَوْمَ تُولُونَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

“Ey kavmim, gerçekten sizin için o, bağırsıp çağırışma gününden, arkanızı dönüp kaçacağınız günden korkuyorum. (O gün) sizi, Allah'(ın azabın)dan kurtaracak kimse yoktur. Allah kimi saptırırsa, onu doğru yola getirecek yoktur”. (Mü'min, 32-33) buyurduğu durumdur. Onlar bu halde iken yeryüzü bir ülkeden diğer ülkeye kadar yarılıp çatlayacak ve onlar çok büyük bir korku yaşayacaklar. Bununla onlar, ancak Allah'ın bilebileceği bir üzüntüye gark olacaklar. Sonra göğe bakacaklar ki ne görsünler gök, erimiş bakır gibi olmuş. Sonra güneş ve ay tutulacak, yıldızları saçılacak. Sonra bu durum onlardan savılıp giderilecek. Allah Rasûlü (s.a.) buyurdu ki “Ölümler bundan hiç bir şeyi bilmeyecekler”.

Ebu Hureyre, Allah Tea'lâ'nın: وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَرَعَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوِّهُ دَاخِرِينَ

“Sûr'a üfürüleceği ve Allah'ın dilediği kimselerden başka göklerdeki herkesin, yerdeki herkesin korkuya kapılacağı günü hatırla. Hepsi de boyunlarını bükerek O'na gelirler”. (Neml\ 87) âyetinde istisna ettikleri kimlerdir? Diye sordu da, Allah Rasûlü şöyle buyurdu: “Onlar şehîdlerdir. Korku ancak dirilere ulaşacaktır. Onlarsa diriler olup, Rableri katında rızıklanmaktadırlar. Allah Tea'lâ onları bugünün kötülüğünden koruyacak, emniyette kılacaktır. Bu, Allah'ın yarattıklarının kötülükleri üzerine göndereceği bir azâb, Allah Tea'lâ'nın hakkında: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ . يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ .

“Ey İnsanlar, Rabbinizden sakının. Doğrusu kıyamet saatinin sarsıntısı büyük bir şeydir. Onu göreceğiniz gün; her emzikli emzirdiğini unuttur. Her yüklü yükünü düşürür. İnsanları sarhoş gibi görürsün. Oysa sarhoş değildirler, ama Allah'ın azabı pek çetindir” buyurduğu haldir”. (Hac, 1-2)

Hadisin bazı cümleleri sahih hadis kitaplarında konu ile ilgili bahislerde geçmekle beraber, bu uzun haliyle yalnız tefsir kaynaklarında yer almaktadır²¹⁴.

Ahmed ibn Hanbel *el-Müsned*'de muhtevası ona benzeyen şu benzer rivayete yer vermiştir:

عن عروة بن مسعود سمعت رجلاً قال لعبد الله بن عمر: "قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " يخرج الدجال في أمتي فيلبث فيهم أربعين. فبيعت الله عز و جل عيسى ابن مريم كأنه عروة بن مسعود الثقفي فيظهر فيطلبه فيهلكه ثم يابث الناس بعد سنين سبعاً ليس بين اثنين عداوة ثم يرسل الله ريحاً باردة من قبل الشام فلا يبقى أحد في قلبه مثقال ذرة من إيمان إلا قبضته حتى لو أن أحدهم كان في كبد جبل لدخلت عليه " قال : " سمعتها من رسول الله صلى الله عليه وسلم : " و يبقى شرار الناس في خفة الطير وأحلام السباع لا يعرفون معروفاً ولا ينكرون منكراً " ، قال: "فيمتلأ لهم الشيطان فيقول : ألا تستجيبون ؟ فيأمرهم بالوثان فيعبدونها وهم في ذلك داراً أرزاقهم، حسن عيشهم، ثم ينفخ في الصور، فلا يسمعه أحد إلا أصغى له، وأول من يسمعه رجل يلوط حوضه ، فيصعق، ثم لا يبقى أحد إلا صعق ، ثم يرسل الله، أو ينزل الله مطراً كأنه الطل، أو الظل، - نعمان الشالك - فتنبت منه أجساد الناس، ثم ينفخ فيه أخرى، فإذا هم قيام ينظرون..."

Urve ibn Mesud'un işittiğine göre bir adam Abdullah ibn Ömer'den şöyle işitmiş: Peygamber (s.a) şöyle dedi: “*Deccal çıkar ve ümmetimin içinde kırk yıl kalır. Allah azze ve celle Meryem oğlu İsa'yı gönderir sanki o Urve ibn Mesud es-Sekafti gibidir. (ona benzemektedir). Sonra Deccali arar ve onu helak eder. Daha sonra ikisi arasında düşmanlık olmadan insanlar 7 yıl yaşarlar. Sonra Yüce Mevla, Şam diyarından soğuk bir rüzgâr gönderir. Kalbinde zerre miktar iman olan kimselerin ruhu alınır. Hatta onlardan birinin (bir dağın en ücra köşesine) girmiş olsa bile oraya girerde ruhunu alır. – o, bunu Rasûlullah'tan duydum dedi- yırtıcı hayvanın hayali ve kuş hafifliğinde insanların kötülükleri kalır. İyiliği bilmezler, kötülüğe karşı çıkmazlar”.* Sonra dedi ki, “*Şeytan onların önüne çıkar ve siz davete icabet etmiyor musunuz?*” der. *Şeytan putlara ibadet etmelerini emreder ve onlara taparlar. Onlar bu durumda güzel bir hayat ve bol rızık içindedirler. Sonra Sur'a üfürülür. Ona dikkat kesilip dinleyenden başkası, onu işitmez. Suru ilk duyan devesinin havuzunu sıvayan bir kimse ki o helak olur ve insanlar da helak olur.*

²¹⁴ İbn Kesîr, *Tefsîr*, III, 282.

Sonra Cenab-ı Hak çisenti veya gölge gibi hafif bir yağmur gönderir. (Ravi Numan lafızda tereddüt etti) Bu yağmurla ölen insanların cesedleri biter. Sonra ikinci Sur üfürülür ve insanlar uyanırlar...”.

Muhakkik Şuayb el-Arnaût hadisin isnadının *sahih* olduğunu *Numan İbn Sâlim* ve *Yakup İbn Âsım İbn Urve* dışındaki ravilerinin *sika* olduğunu belirtmiştir. Bu senedle Müslim, Nesâî, İbn Hıbban’da hadis rivayet etmişlerdir²¹⁵.

III / 343 (Hac s., 1)

103/2. HADİS

Mevdûdî’nin, Hac Sûresi 25. Ayetle ilgili olarak verdiği “Ey Abd-i Menaf oğulları, sizden insanlar üzerinde söz sahibi olanlar, kimseyi, Kâbe’yi tavaftan ve orada gece ve gündüz dilediği zamanda namaz kılmaktan alıkoymasınlar” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ لَا تَمْنَعُوا أَحَدًا طَافَ بِهَذَا الْبَيْتِ وَصَلَّى آيَةً سَاعَةً شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ "

Cübeyr b. Mut’ım (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “*Ey Abd-i Menaf oğulları, gece ve gündüz hangi saatte olursa olsun bu Ka’be’yi kim tavaf ederse ve namaz kılsa engel olmayın.*”

Hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Dârimî tahriç etmişlerdir. Tirmizî bu konuda İbn Abbâs ve Ebû Zerr’den de hadis rivâyet edildiğini ve Cübeyr hadisinin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir²¹⁶.

III / 355 (Hac s., 25)

104/3. HADİS

Mevdûdî’nin, Hac Sûresi 25. Ayetle ilgili olarak verdiği “Mekke Allah, (c.c) tarafından haram bölge tayin edilmiştir. Bu nedenle onun toprağını satmak ve evlerinden kira almak haramdır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لَا يُخْتَلَى شَوْكُهَا ، وَلَا يُعْصَدُ شَجَرُهَا ، وَلَا تُلْتَقَطُ سَاقِطُهَا إِلَّا لِمُنْسِدٍ . "

²¹⁵ Hanbel, *el-Müsned*, XI, 114.

²¹⁶ Ebû Dâvud, *Menâsik*, 52; Tirmizî, *Hac*, 42; İbn Mâce, *İkâmetü’s-Salât*, 149; Nesâî, *İkâmetü’s-Salât*, 41; Dârimî, *Menâsik*, 79.

Ebû Hureyre (r.a)'nin naklettiği hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (s.a):
“(Mekke'nin) dikenini kesilmez, ağacına balta değdirilmez, sahibini bulmak amacıyla ilan edecek hariç, yitiği kimse tarafından el uzatılıp alınamaz” buyurmuştur.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî tarafından tahrîç edilmiştir²¹⁷.

III / 357 (Hac s., 25)

105/4. HADİS

Mevdûdî'nin, Hac Sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği “Yalan yere şahitlik etmek, Allah'a şirk koşmak gibidir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَامَ قَائِمًا فَقَالَ "عَدَلْتُ شَهَادَةَ الزُّورِ بِالْإِشْرَاقِ بِاللَّهِ" ثَلَاثَ مَرَاتٍ

Hureym İbn Fâtik el-Esedî (r.a)den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir :
“Peygamber (s.a) (bir gün) sabah namazını kıldı. Sonra (namazdan) dönünce ayağa kalktı ve üç kez: “Yalan yere şahitlik etmek (günahlığı hususunda) Allah'a ortak koşmaya denktir” buyurdu.

Hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tahrîç etmiştir²¹⁸. Tirmizî bu konuda hem Eymen ibn Hureym 'den ve hem de Hureym İbn Fâtik el-Esedî'den aynı hadisi tahrîç etmiş ancak Hureym İbn Fâtik el-Esedî'den gelen rivayetin daha sağlam olduğunu zîra Hureym İbn Fâtik el-Esedî'nin tanınmış biri olduğunu ve peygamberle görüşüp konuşmasının sabit olduğunu belirtmiştir²¹⁹.

III / 363 (Hac s., 30)

106/5. HADİS

Mevdûdî'nin, Hac Sûresi 37. Ayetle ilgili olarak verdiği “Kesebilecek gücü olduğu halde kurban kesmeyen, bayram namazında bize katılamaz” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " مَنْ كَانَ لَهُ سَعَةٌ وَلَمْ يُضَحَّ فَلَا يَقْرَبَنَّ مُصَلَّاتَنَا

²¹⁷ Buhari, *İlim*, 39.

²¹⁸ Ebû Dâvud, *Akdiyye*, 15; İbn Mâce, *Ahkâm*, 32.

²¹⁹ Tirmizî, *Şehâdât*, 3.

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Allah Rasûlü (s.a) şöyle buyurdular: "*Mâlî imkânı olup da (kurban bayramında) kurban kesmeyen kimse, namazgâhımıza yaklaşmasın*".

Hadisi Ebû Dâvud, İbn Mâce, Ahmed ibn Hanbel ve Hâkim tahriç etmiştir. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût, senedde yer alan *Abdullah ibn Ayyâş* nedeniyle senedinin *zayıf* olduğunu belirtmiştir. Hâkim hadis hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunurken Zehebî, râvî Abdullâh bin Ayyaş nedeniyle senedinin *zayıf* olduğunu belirtmiştir²²⁰.

Zevâid'de, hadîsin senedinde bulunan Abdullâh bin Ayyaş hakkında; Müslim'in bu kişinin rivâyetlerinden sadece mütâbî ve şevâhidi olan -yani başka râvîlerle teyid edilmiş kısımdaki- rivâyetleri aldığını diğerlerini ise almadığını belirtmiştir.

Zehebî ise, Ebû Dâvud ve Nesâî'nin râvî hakkında *zayıf* değerlendirmesinde bulduklarını Ebû Hatim'in de bu değerlendirmeye tasdik ederek *leyse bi'l-metîn* (sağlam biri değil) ifadesini kullandığını belirtmiştir²²¹. İbn Hacer ise *Tehzîb* de İbn Yunus'un râvî hakkında *Münkeru'l Hadis* dediğini belirtmiştir²²².

III / 369 (Hac s., 37)

107/6. HADİS

Mevdûdî'nin, Hac Sûresi 37. Ayetle ilgili olarak verdiği "Benden önce kurban kesenler, yeniden kurban kessinler" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّ خَالَهٗ أَبَا بُرْدَةَ بْنَ نِيَّارٍ ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ يَذْبَحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ هَذَا يَوْمٌ
اللَّحْمُ فِيهِ مَكْرُوهٌ وَإِنِّي عَجَلْتُ نَسِيكَتِي لِأَطْعَمَ أَهْلِي وَجِيرَانِي وَأَهْلَ دَارِي . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَعِدْ نُسْكَأ "
فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ عِنْدِي عَنَاقَ لَبْنٍ هِيَ خَيْرٌ مِنْ شَاتِي لَحْمٍ . فَقَالَ " هِيَ خَيْرٌ نَسِيكَتِيكَ وَلَا تَجْزِي جَذَعَةً عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ "

Berâ ibn Âzib'in dayısı Ebû Bürde b. Niyar, Peygamber Efendimiz (s.a.) daha kurbanını kesmeden (bayram namazından önce) kurbanını kesmiş. Ebû Bürde bunun nedenini, Efendimize, "Ey Allah'ın Resûlü! Bu öyle bir gün ki, et (kesmek-hazırlamak) zahmete dönüşüyor. Ben, ailemi, komşularımı ve yakınlarımı gecikmeden doyurayım diye kurbanımı kesmekte acele ettim" diye açıklamıştır. Efendimiz: "(Şimdi) bir kurban daha kes!"

²²⁰ Ebû Dâvud, *Edâhî*, I; İbn Mâce, *Edâhî*, 2; İbn Hanbel, *el-Müsned*, XIV, 24; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 422.

²²¹ Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, III, 184.

²²² İbn Hacer, *et-Tehzîb*, V, 352-353.

buyurunca Ebû Bürde : "Ey Allah'ın Resûlü! Benim (sekiz aylık) yavru bir oğlağım var, bu yavru iki koyun etinden daha iyidir (onu keseyim)" dedi.

Efendimiz (s.a) : " *O senin kestiklerin arasında en iyisi (olacak). Ama senin dışındakiler bir kuzu ile kurbanı geçiştirmesin*" buyurmuştur.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, Ahmed ibn Hanbel ve Dârimî tahriç etmişlerdir²²³.

III / 369 (Hac s., 37)

108/7. HADİS

Mevdûdî'nin, Hac Sûresi 77. Ayetle ilgili olarak verdiği " Bu iki ayette secde etmeyen onları okumasın" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ يَقُولُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفْضَلْتُ سُورَةَ الْحَجِّ عَلَى سَائِرِ الْقُرْآنِ بِسَجْدَتَيْنِ قَالَ: " نَعَمْ فَمَنْ لَمْ يَسْجُدْهُمَا فَلَا يَقْرَأَهُمَا "

Ukbe b. Âmir'den (r.a) rivayet edildiğine göre ben: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Hac sûresi Kur'an'daki diğer surelere iki secde (ayeti) ile üstün mü kılındı?' diye sorunca o şöyle buyurdu: "Evet, kim o iki (ayette) secde etmezse/etmeyecekse o ikisini okumasın".

Hadîsi Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir. Ayrıca Ahmed İbn Hanbel, Hâkim, Taberânî ve Beyhakî de eserlerinde hadise yer vermişlerdir²²⁴. Lafız Ahmed İbn Hanbel'e aittir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût, hadisin senedinin *zayıf* olduğunu tartışmanın merkezinde *İbn Lehîa* olduğunu ve onun *Seyyiu'l-Hıfz* olduğunu belirtmiştir. Fakat bu râvîden *Abdullah ibn Vehb* ve *Abdullah ibn Yezid el Magraî* de rivayette bulunmuştur. Senedde yer alan *Mişrah İbn Haân* hakkında da ihtilaf edilmiş İbn Hıbban onu *Mecrûhîn* de zikretmiş kendisinden *münker hadis* rivayet edildiğini bu sebeple itibar edilmeyeceğini belirtmiştir.

Ancak hadisin senedinde yer alan diğer bir râvî olan *Ebû Uşşâne el-Meâfirî* meşhur sika râvîlerdendir. Fakat ondan da *İbn Lehîa* rivayet etmiştir.

²²³ Buhârî, *Edâhî*, 1; *Kitabu'l-Eyman ve'n-Nuzûr*, 1; Müslim, *Edâhî*, 5; Ebû Dâvud, *Dahâyâ*, 4-5; Tirmizî, *Edâhî*, 12; Nesâî, *Dahâyâ*, 17; Dârimî, *Edâhî*, 7; Hanbel, *el-Müsned*, XXX, 432.

²²⁴ Ebû Dâvud, *Secdetü'l- Kur'an*, 1; İbn Mâce, *İkâmetü's-Salât*, 74; İbn Hanbel, a.g.e., XXVIII, 593; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 221; Taberânî, *el-Mucemu'l- Kebîr*, VII, 847; Beyhakî, *es- Sünenü'l-Kübra*, II, 317.

Tahavî, *Şerhu Meâni'l- Âsâr*'da Abdullah İbn Salebe'den rivayet ettiği “Ömer ibn Hattab bize sabah namazı kıldırıp Hac Sûresini okudu ve iki defa secde yaptı” ifadesinin bu zaafî ortadan kaldırdığı görüşündedir²²⁵.

Tirmizî hadis hakkında senedi *zake'l-kaviyyi (pek sağlam değil)* değerlendirmesinde bulunmuştur²²⁶.

III / 392 (Hac s., 77)

MÜMİNÜN SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

109/1. HADİS

Mevdûdî, Mü'minün Sûresi 1. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Şimdi bana on ayet geldi ki, onlara uyan kesinlikle cennete girecektir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الرُّوحُ سَمِعَ عِنْدَ وَجْهِهِ كَدْوَى النَّحْلِ فَأَنْزَلَ عَلَيْهِ يَوْمًا فَمَكَّنْنَا سَاعَةً فَسُرِّيَ عَنْهُ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَقَالَ " اللَّهُمَّ زِدْنَا وَلَا تَنْقُصْنَا وَأَكْرِمْنَا وَلَا تُهِنَّا وَأَعْطِنَا وَلَا تَحْرِمْنَا وَآثِرْنَا وَلَا تُؤْثِرْ عَلَيْنَا وَأَرْضِنَا وَارْضَ عَنَّا " ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَنْزَلَ عَلَيَّ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَقَامَهُنَّ دَخَلَ الْجَنَّةَ " ثُمَّ قَرَأَ (قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ) حَتَّى خَتَمَ عَشْرَ آيَاتٍ .

Abdurrahman İbn Abdulkârî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb'tan işittim şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a), vahy geldiği zaman başının ucunda arı uğuldamasına benzeyen bir ses iştilirdi. Bir gün kendisine vahy gelmişti. Bir süre bekledik sonra vahiy durumu ondan kaldırıldı. Sonra Rasûlullah (s.a), kibleye karşı durdu ellerini kaldırdı ve şöyle buyurdu: *Allah'ım biz Müslümanların sayısını artır, eksiltme bizi şerefli kıl, alçaltma bizi, bize ver, mahrum etme, iyiliklerde bizi gözet bizim üzerimize başkalarını tercih etme. Bizi memnun et sen de bizden razı ol.*

Sonra Rasûlullah (s.a) şöyle devam etti: “Bana on ayet indirildi kim onların gereğini yaparsa mutlaka Cennete girecektir”. Sonra Mü'minün sûresi 1-11. ayetlerini okudu”.

Ahmed b. Hanbel ve Ali b. el Medîni, İshâk b. İbrahim vasıtasıyla Abdurrezzak'tan, Yunus b. Süleym'den, Yunus b. Yezîd'den ve Zührî'den bu hadisi nakletmişlerdir. Tirmizî, “bu hadisi Abdurrezzak'tan işitenler onun senedinde Yunus b. Yezîd'i zikretmişlerdir.

²²⁵ Tahavî, *Şerhu Meâni'l-Âsâr*, I, 362.

²²⁶ Tirmizî, *Sefer*, 406.

Bazıları ise Yunus b. Yezîd'i zikretmezler. Yunus b. Yezîd'i zikredenlerin rivâyeti daha sağlamdır. Abdurrezzak ise bu hadisin senedinde Yunus b. Yezîd'i bazen zikreder bazen zikretmezdi. Yunus, zikredilmeyen rivayet mürseldir” demiştir²²⁷.

III / 395 (Mü'minûn s.,1)

110/2. HADİS

Mevdûdî'nin Mü'minûn Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Kalbinde huşû olsaydı, bedeni onu gösterirdi” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

قال النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ رَأَى رَجُلًا يَعْْبَثُ بِلِحْيَتِهِ فِي صَلَوَاتِهِ "لَوْ خَشَعَ قَلْبُهُ لَخَشَعَ جَوَارِحُهُ"

Hz. Peygamber (s.a) namazda sakalıyla oynayan birini görünce: “ *Kalbinde huşû olsaydı bedeni de huşû içinde olurdu*” demiştir.

Hadisi Hakîm Tirmizî, zayıf bir isnadla Ebû Hureyre senediyle Peygamber Efendimiz (s.a)'e dayandırarak vermiştir²²⁸. Ancak *Nevâdiru'l-Usûl* muhakkiki *Nurettin Boyacılar* hadisin Saîd İbn Müseyyeb'e ait mevkuf bir rivayet olduğunu ve İbn Ebî Şeybe'nin *Musannefin*'de bu şekilde geçtiğini belirtmiştir.

İbn Ebî Şeybe'nin *Musannefin*'de geçen rivayet şu şekildedir²²⁹:

عبد الرزاق عن معمر عن أبان قال: رأى ابن المسيب رجلاً يَعْْبَثُ بِلِحْيَتِهِ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ: إِنِّي لَأَرَى هَذَا لَوْ خَشَعَ قَلْبُهُ خَشَعَتْ جَوَارِحُهُ"

İbnü'l Müseyyeb namazda sakalıyla oynayan bir adam görmüş ve “ eğer bunun kalbinde huşû olsaydı bedeni de huşû içinde olurdu” demiştir.

III / 399 (Mü'minûn s., 2)

111/3. HADİS

Mevdûdî'nin Mü'minûn Sûresi 8. Ayetle ilgili olarak verdiği “Emaneti yerine getirmeyenin imanı yoktur, sözünde ve va'dinde durmayanın da İslâmı yoktur” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أنس ابن مالك قال: ما خطبنا نبيُّ الله صلى الله عليه وسلم إلا قال : " لا إيمانَ لمنْ لا أمانةَ لهُ ولا دينَ لمنْ لا عهدَ لهُ"

²²⁷ Tirmizî, *Tefsîru'l-Kur'ân*, 24.

²²⁸ Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, II, 726-727.

²²⁹ İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, III, 382.

Enes ibn Mâlik (r.a.)’den rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur: “*Emaneti yerine getirmeyenin imanı yoktur; sözünde ve va’ dinde durmayanın da İslâm’ı yoktur*”.

Hadisi Ahmed ibn Hanbel ve Beyhakî eserlerinde tahriç etmişlerdir²³⁰. Müsnedde yer alan bilgiye göre senedde yer alan *Ebû Hilâl* dışındaki rical *sikadır*. *Ebû Hilâl* olarak bilinen zat *Muhammed İbn Selîm er-Râsıbî*’dir. Sünen sahipleri ondan rivayette bulunmuş bununla birlikte *Buhârî ve Nesâî* onun hakkında *zayıf* demişlerdir. *Ebû Davûd* ise *sika* olduğunu söylemiştir. Müsned muhakkiki Şuayb Arnavût, ravînin *zayıf* olduğu kanaatindedir. Ancak İbn Maîn’ nin ravi için *sadûk* demesinden de hareketle hadisin *hasen* olduğunu belirtmiştir.

III / 404 (Mü’minûn s., 8)

112/4. HADİS

Mevdûfî’nin Mü’minûn Sûresi 8. Ayetle ilgili olarak verdiği " Dört özellik vardır ki, kendisinde bunların hepsi bulunan kimse hiç şüphesiz münafıktır; kendisinde bunlardan biri olan ise onu bırakıncaya değin o ölçüde münafıktır: a) Kendisine emanet edilen emanete ihanet eder b) Konuştuğu zaman yalan söyler c) Söz verdiği zaman sözünde durmaz d) Kavga ve düşmanlığında sınır tanımaz" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا وَإِنْ كَانَتْ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ فِيهِ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَّعِيَهَا مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ "

Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a) şöyle buyurmuştur: “*Kendisinde dört özellik bulunan kişi münafık olmuştur. Bu dört özellikten biri kimde bulunursa o özelliği terk edinceye kadar o kimsede münafıklık özelliği bulunmuş olacaktır. Konuştuğu zaman yalan söyleyen, söz verdiği zaman sözünde durmayan davalaştığında aşırı giden, anlaşığı zaman anlaşmasını bozan*”.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu ve hadisin amelde nifakı tanımladığını belirtmiştir²³¹.

III / 404 (Mü’minûn s., 8)

²³⁰ Hanbel, *el-Müsned*, IX, 376; Beyhakî, *es-Sünenü’l-Kübra*, VIII, s. 55.

²³¹ Buhârî, *İman*, 24; *Mezâlim*, 17; Cizye, 17; Müslim, *İman*, 106; Ebû Dâvud, *Sünnet*, 15; Tirmizî, *İman*, 14; Nesâî, *İman*, 20.

113/5. HADİS

Mevdûdî'nin Mü'minûn Sûresi 51. Ayetle ilgili olarak verdiği "Ey insanlar, Allah temizdir, temiz şeyleri sever" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ وَلَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ فَقَالَ (يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ) وَقَالَ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ) " قَالَ وَذَكَرَ الرَّجُلُ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَهُ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبِّ يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a) : "Ey insanlar! Allah temizdir ancak temiz olanları kabul eder. Allah peygamberlerine emrettiğini mü'minlerine de emretmiştir" diyerek Mü'minûn sûresi 51. ayeti okumuştur: "Siz ey peygamberler! Dünya hayatının temiz ve meşru nimetlerinden payınızı alın, salih amel işleyin, çünkü ben sizlerin ne yaptığınızı eksiksiz bilenim." Ayrıca Bakara 172. ayetini de okudu: "Ey iman edenler! Size rızık olarak sağladığımız, temiz şeylerden nasiplenin ve Allah'a şükredin, eğer sadece Allah'a kulluk ediyorsanız"...

Ebû Hüreyre (r.a): "Rasûlullah (s.a), bir adamdan bahsetti, uzun seferler yapan saçı dağınık eli yüzü toz toprak içinde olup elini uzatıp Ya Rabbi Ya Rabbi diyerek duâ eder; hâlbuki yediği haramdır, içtiği haramdır, giydiği haramdır ve devamlı haramla beslenmiştir. Böyle birinin duâsı nasıl kabul edilir?" buyurdu.

Hadisi Müslim, Tirmizî ve Dârimî tahrîç etmişlerdir²³². Tirmizî, hadisin *hasen garib* olduğunu ve bu hadisin sadece Fudayl b. Mersuk'un rivâyetiyle bilindiğini belirtmiştir. Rivayeti Müslim ve İmam Ahmed, Ebu Hureyre tarîkiyle nakletmişlerdir.

III / 418 (Mü'minûn s., 51)

NÛR SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

114/1. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği "Allah'ın had cezası koyduğu suçlar dışında suç işleyenlere on kamçıdan fazla vurulmaz" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي بُرْدَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " لَا يُجْلَدُ أَحَدٌ فَوْقَ عَشْرَةِ أَسْوَابٍ إِلَّا فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ "

²³² Müslim, *Zekât*, 65; Tirmizî, *Tefsîru'l-Kur'ân*, 3; Darîmî, *Rikâk*, 9.

Ebû Bürde (r.a)'den rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz (s.a): “*Hiç bir kimseye on kamçıdan fazla vurulmaz. Meğerki Allah'ın hadlerinden bir had hakkında ola!*” buyurmuştur.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn Mâce ve Dârimî tahrîc etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen garîb* olduğunu belirtmiştir²³³.

III / 461 (Nur s.,2)

115/2. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a) gelerek, şehir dışında bir kadınla münasebette bulunduğunu söylemiş ve kendisine uygun cezayı talep etmiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي عَالَجْتُ امْرَأَةً فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَإِنِّي أَصَبْتُ مِنْهَا مَا دُونَ أَنْ أَمْسَهَا فَأَنَا هَذَا فَأَقْضِ فِيَّ مَا شِئْتَ . فَقَالَ لَهُ عُمَرُ لَقَدْ سَتَرَكِ اللَّهُ لَوْ سَتَرْتَ نَفْسَكَ - قَالَ - فَلَمْ يَرُدَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا فَقَامَ الرَّجُلُ فَانْطَلَقَ فَاتَّبَعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا دَعَاهُ وَتَلَا عَلَيْهِ هَذِهِ الْآيَةَ (أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُدْهِبُنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ) فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ يَا نَبِيَّ اللَّهِ هَذَا لَهُ خَاصَّةٌ قَالَ « بَلْ لِلنَّاسِ كَافَّةٌ »

Abdullah'dan (r.a) rivayet edildiğine göre o şöyle demiş: Peygamber (s.a)'e bir adam gelerek “ Ben Medine'nin kenarında bir kadınla cinsel ilişki hariç her şeyi yaptım. İşte ben buyum. Benim hakkımda dilediğini hüküm buyur! Dedi. Bunun üzerine Ömer (r.a) ona “ Sen kendini örtbas etmiş olsan, Allah muhakkak seni örtbas ederdi. Peygamber (s.a) bir şey söylemedi. Ve adam kalkıp gitti. Derken Peygamber (s.a) arkasından bir adam göndererek onu çağırdı ve kendisine şu âyeti okudu: “Namazı gündüzün iki tarafında ve gecenin bazı saatlerinde dosdoğru kıl! Şüphesiz ki iyilikler kötülükleri giderir. Bu hatırlayanlara bir hatırlatmadır.” Bunun üzerine cemaattan bir adam: “ Ya Nebiyyallah! Bu ona mı mahsus? Diye sordu. Rasulullah (s.a): “*Bilâkis bütün insanlara*” cevabını verdi.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tahrîc etmişlerdir²³⁴. Tirmizî rivayet hakkında *hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur.

III / 461 (Nur s.,2)

²³³ Buhârî, *Muhâribîn*, 28; Müslim, *Hudûd*, 40; Ebû Dâvud, *Hudûd*, 38; Tirmizî, *Hudûd*, 30; İbn Mâce, *Hudûd*, 32; Dârimî, *Hudûd*, 2.

²³⁴ Buhârî, *tefsîru'l- Kur'ân*, 162; *Mevâkîtu's-Salât*, 4; Müslim, *Tevbe*, 42; Ebû Dâvud, *Hudûd*, 31; Tirmizî, *Tefsîru'l- Kurân*, 12; İbn Mâce, *İkâmetü's-Salât*, 193.

116/3. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a) gelerek, "Ey Allah'ın Rasûlü, ben had cezası hak ettim, bana cezayı uygula” dedi...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حَدَّثَنَا أَبُو أُمَامَةَ قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ وَنَحْنُ قُعُودٌ مَعَهُ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمَّهُ عَلَيَّ . فَسَكَتَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَعَادَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمَّهُ عَلَيَّ . فَسَكَتَ عَنْهُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَمَّا انْصَرَفَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَبُو أُمَامَةَ فَاتَّبَعَ الرَّجُلُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ انْصَرَفَ وَاتَّبَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَنْظَرُ مَا يَرُدُّ عَلَيَّ الرَّجُلِ فَلَحِقَ الرَّجُلُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمَّهُ عَلَيَّ - قَالَ أَبُو أُمَامَةَ - فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « أَرَأَيْتَ حِينَ خَرَجْتَ مِنْ بَيْتِكَ أَلَيْسَ قَدْ تَوَضَّأْتَ فَأَحْسَنْتَ الْوُضُوءَ » قَالَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ « ثُمَّ شَهِدْتَ الصَّلَاةَ مَعَنَا » فَقَالَ نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ حَدَّكَ - أَوْ قَالَ - ذَنْبَكَ »

Ebû Ümâme (r.a)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir : Bir defa Rasûlullah (s.a) mescidde bizde beraberinde oturmakta iken anîden bir adam gelerek : “Yâ Rasûlallah! Ben hadde isabet ettim. Onu bana tatbik ediver!” Dedi. Rasûlullah (s.a) ona cevap vermeden sükût buyurdu. Sonra adam sözünü tekrarlayarak: “Yâ Rasûlallah! Ben hadde isabet ettim. Onu tana tatbik ediver!” dedi. Yine sükût buyurdular. Namaz kılındı. Ebû Ümâme demiş ki: “Rasûlullah (s.a) oradan ayrılınca bu zat Rasûlullah (s.a) namazı bitirdikten sonra onun peşine takıldı. Ben de bu adama ne cevap vereceğini göreyim diye Rasûlullah (s.a)'in peşine takıldım. Derken adam Rasûlullah (s.a) 'a yetişerek : “Yâ Rasûlallah! Ben hadde isabet ettim. Onu hana tatbik ediver!” dedi. Sonra Ebû Ümâme şöyle anlattı: “Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.) ona : “*Ne dersin, evinden çıktığın vakit güzelce abdest almadın mı?*” diye sordu. Adam: “ Bilakis abdest aldım ya Rasûlallah! Dedi. “*Sonra bizimle beraber namazda bulundun değil mi?*” dedi. Adam “Evet yâ Rasûlallah!” Cevabını verdi. Rasûlullah (s.a) ona: “ *İşte Allah haddini sana bağışladı yahut günahımı sana bağışladı*” buyurdular”.

Hadis-i şerifi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud ve Ahmed ibn Hanbel tahriç etmişlerdir²³⁵. Muhakkik Şuayb el-Arnaût hadis hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur.

III / 461 (Nur s., 2)

²³⁵ Buhârî, *Hudûd*, 27; Müslim, *Tevbe*, 45; Ebû Dâvud, *Hudûd*, 10; Ahmed ibn Hanbel, a.g.e, XXXVI, 600.

117/4. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği " Zina ile ilgili sorun Hz. Peygamber'e (s.a) getirildiğinde, Hz. Peygamber, suçun Tevrat'taki karşılığını sormuş; recm cezası olduğunu öğrenince de, "Ben de Tevrat'ta belirtilen hükmün aynısını veriyorum" diye buyurmuşlardır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ الْيَهُودَ جَاءُوا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرُوا لَهُ أَنَّ رَجُلًا مِنْهُمْ وَأَمْرًا زَنِيًّا فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَجِدُونَ فِي التَّوْرَةِ فِي شَأْنِ الزَّانَا فَقَالُوا نَفَضَحُهُمْ وَيَجْلُدُونَ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ كَذَبْتُمْ إِنَّ فِيهَا الرَّجْمَ . فَأَتُوا بِالتَّوْرَةِ فَنَشَرُوهَا فَجَعَلَ أَحَدُهُمْ يَدُهُ عَلَى آيَةِ الرَّجْمِ ثُمَّ جَعَلَ يَقْرَأُ مَا قَبْلَهَا وَمَا بَعْدَهَا فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ ارْفَعْ يَدَكَ . فَرَفَعَهَا فَإِذَا فِيهَا آيَةُ الرَّجْمِ فَقَالُوا صَدَقَ يَا مُحَمَّدُ فِيهَا آيَةُ الرَّجْمِ . فَأَمَرَ بِهِمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرُجِمَا .

İbn Ömer (r.a) şöyle demiştir: Yahudiler Rasûlullah (s.a)'a gelip, içlerinden bir erkekle kadının zina ettiğini söylediler. Rasûlullah (s.a) kendilerine: "*Zina hakkında Tevrat'ta ne buluyorsunuz?*" dedi. "Onu teşhir ederiz ve deynekle dövülür" dediler. Bunun üzerine Abdullah b. Selâm " Yalan söylediniz. Onda recim var" dedi. Tevratı getirip, koydular. Yahudilerden birisi, elini recm ayetinin üstüne koydu, sonra onun öncesini ve sonrasını okumaya başladı. Abdullah b. Selâm Ona: "Elini kaldır" dedi. Adam elini kaldırdı, recm ayeti görünürdü. Bunun üzerine Yahudiler: "Doğru söyledi. Yâ Muhammed! Tevrat'ta recm âyeti var" dediler. Rasûlullah da onların recmedilmelerini emretti ve recmedildiler.

Hadisi şerif Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn Mâce, Dârimî ve İmâm-ı Mâlik tarafından tahriç edilmiştir²³⁶.

III / 463 (Nur s., 2)

118/5. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Namaz için karanlıkta dışarı çıkan bir kadın yolda tecavüze uğramış ve kadının hemen bağırması üzerine saldırgan suçüstü yakalanmıştır. Hz. Peygamber (s.a) bu adamın recmedilmesini emretmiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَايِلٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ امْرَأَةً خَرَجَتْ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُرِيدُ الصَّلَاةَ فَتَلَقَّاهَا رَجُلٌ فَتَجَلَّلَهَا فَقَضَى حَاجَتَهُ مِنْهَا فَصَاحَتْ وَأَنْطَلَقَ فَمَرَّ عَلَيْهَا رَجُلٌ فَقَالَتْ إِنَّ ذَلِكَ فَعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا وَمَرَّتْ عِصَابَةً مِنَ الْمُهَاجِرِينَ فَقَالَتْ إِنَّ ذَلِكَ

²³⁶ Buhârî, *Îtisâm*, 16; *Tevhit*, 52; *Cenâiz*, 60; Müslim, *Hudûd*, 26; Ebû Dâvud, *Hudûd*, 25; Tirmizî, *Hudûd*, 10; İbn Mâce, *Hudûd*, 10; Dârimî, *Hudûd*, 15; Muvatta, *Hudûd*, 1.

الرَّجُلُ فَعَلَ بِى كَذَا وَكَذَا . فَاَنْطَلَقُوا فَاَخَذُوا الرَّجُلَ الَّذِى ظَنَنْتُ اَنَّهُ وَقَعَ عَلَيْهَا فَاتَّوَّهَا بِهٖ فَقَالَتْ نَعَمْ هُوَ هَذَا . فَاتَّوَّا بِهٖ النَّبِىَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا اَمَرَ بِهٖ قَامَ صَاحِبُهَا الَّذِى وَقَعَ عَلَيْهَا فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللهِ اَنَا صَاحِبُهَا . فَقَالَ اَذْهَبِ فَقَدْ غَفَرَ اللهُ لَكَ وَقَالَ لِلرَّجُلِ قَوْلًا حَسَنًا

Alkame b. Vail babasından, şöyle rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a) devrinde bir kadın namaza gitmek üzere çıkmıştı. Karşısına bir adam çıkıp kadının elbisesini başına örttü ve tecavüz etti. Kadın bağırdı ve adam da gitti. O anda yanından geçen başka birisine; kadın: "İşte şu adam bana şöyle şöyle yaptı" dedi. Muhacirlerden bir gruba uğrayıp yine, "Şu adam bana şöyle şöyle yaptı" dedi. O grup gidip kadının kendisine tecavüz ettiğini zannettiği adamı yakaladılar, kadına getirdiler. Kadın: "Evet bu, o" dedi. Bunun üzerine adamı alıp Rasûlullah (s.a)'a götürdüler. Rasûlullah (s.a) adamın (recmedilmesini) emredince, kadına tecavüz eden adam ayağa kalktı ve: "Ya Rasûlallah, ona tecavüz eden benim" dedi. Rasûlullah kadına döndü ve "Git seni Allah bağışladı " buyurdu. (Tutuklanan) adama iyi sözler söyledi.

Ebû Dâvud da, kadına tecavüz eden adam için: "Onu recmediniz. Şüphesiz o öyle bir tevbe etti ki eğer tüm Medine halkı o tevbeyi etseydi hepsinden kabul olunurdu" buyurdu ziyadesi vardır.

Hadis Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tarafından tahriç edilmiştir. Tirmizî hadis hakkında *hasen sahih garip* değerlendirmesinde bulunmuştur. Tirmizî rivayetin senedinin *muttasıl* olmadığını çünkü râvî *Alkâme ibn Vâil'in*, babasının vefatından birkaç ay sonra dünyaya geldiğini ve babasından hadis işitmediğini belirtmiştir²³⁷.

III / 463 (Nur s., 2)

119/ 6. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği "Hz. Peygamber (s.a) zina ettiğini itiraf eden Mâiz'in recmedilmesini emretmiş ama aynı zamanda da ona "İşi gizli tutsaydın, bu senin için daha iyi olurdu" demiştir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ جَاءَ مَا عَزَّ الْأَسْلَمِيُّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّهُ قَدْ زَنَى . فَأَعْرَضَ عَنْهُ ثُمَّ جَاءَ مِنْ شِقِّهِ الْآخَرَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ قَدْ زَنَى . فَأَعْرَضَ عَنْهُ ثُمَّ جَاءَ مِنْ شِقِّهِ الْآخَرَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ قَدْ زَنَى . فَأَمَرَ بِهٖ فِى الرَّابِعَةِ فَاُخْرِجَ إِلَى الْحَرَّةِ فَرُجِمَ بِالْحِجَارَةِ فَلَمَّا وَجَدَ مَسَّ الْحِجَارَةِ فَرَّ يَسْتَدُّ حَتَّى مَرَّ بِرَجُلٍ مَعَهُ لَحْيٌ جَمَلٍ فَضَرَبَهُ بِهٖ وَضَرَبَهُ

²³⁷ Ebu Dâvud, *Hudûd*, 8; Tirmizî, *Hudûd*, 22; İbn Mâce, *Hudûd*, 30.

النَّاسُ حَتَّى مَاتَ فَذَكَرُوا ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ فَرَّ حِينَ وَجَدَ مَسَّ الْحِجَارَةِ وَمَسَّ الْمَوْتِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "هَلَّا تَرَكَنُمُوهُ"

Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Maiz el Eslemî, Rasûlullah (s.a)’e gelerek zina ettiğini söylemişti. Rasûlullah (s.a), kendisinden yüz çevirdi. Maiz diğer yanından gelerek yine zina ettiğini söyledi. Rasûlullah (s.a) yine ondan yüz çevirdi. Maiz diğer taraftan gelerek kesinlikle zina ettiğini itiraf etti. Dördüncü itirafında Rasûlullah (s.a)’in emri üzerine Medîne dışındaki Hare mevkiine çıkarılarak taşlanmaya başlandı. Taşların acısını duyunca tüm gücüyle kaçtı. Elinde deve çene kemiği bulunan bir adamın yanından geçerken o adam deve çene kemiğiyle ona vurdu arkasından diğer yetişen insanlarda ölünceye kadar ona vurdular. Bu durumu Rasûlullah (s.a)’e anlattılar taşların verdiği ıstırap ve ölüm korkusundan dolayı kaçmaya teşebbüs ettiğini söylediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a): “*Onu bırakmalydınız*” buyurdu.

Hadis Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tarafından tahriç edilmiştir²³⁸. Beyhakî de eserinde hadise yer vermiştir²³⁹. Tirmizî, hadisin *hasen* olduğunu ve Ebû Hüreyre’den birden fazla târikten rivayet edildiğini; bu hadisin aynı zamanda Zührî, İbn Seleme, Câbir İbn Abdillâh târikiyle de rivayet edildiğini belirtmiştir.

III / 466 (Nur s., 2)

120/7. HADİS

Mevdûdî’nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Cezayı hak eden suçları kendiniz bağışlayın, çünkü bu tür cezalardan birini gerektirici bir suç benim önüme geldiğinde, cezayı vermek üzerime vacip olur” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَعَاَفُوا الْحُدُودَ فِيمَا بَيْنَكُمْ فَمَا بَلَغَنِي مِنْ حَدٍّ فَقَدْ وَجِبَ

Abdullah b. Amr (r.a.)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu: “*Ceza gerektiren davalarınızı huzuruma gelmeden kendi aranızda anlaşın, bu davalar bana getirilince (ceza vermem) vacip olur*”.

²³⁸ Buhârî, *Hudûd*, 26-27; Müslim, *Hudûd*, 22-23; Ebû Dâvud, *Hudûd*, 23; *Diyâd*, 3; Tirmizî, *Hudûd*, 5.

²³⁹ Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübra*, XVII, 159.

Hadisi Ebû Dâvud, Nesâî ve İbn Mâce tahriç etmiş, Hâkim de eserinde yer vermiştir²⁴⁰. Hâkim hadisin *sahih* olduğunu söylemiş, *Zehebî* onun bu tesbîtine muvâfakat etmiştir.

III / 466 (Nur s., 2)

121/8. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir evde işçi olarak çalışan bir delikanlı ev sahibinin karısıyla zina eder...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ أَنَّهُمَا قَالَا إِنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَعْرَابِ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْشُدَكَ اللَّهَ إِلَّا قَضَيْتَ لِي بِكِتَابِ اللَّهِ . فَقَالَ الْحَصْمُ الْآخَرُ وَهُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ نَعَمْ فَأَقْضِ بَيْنَنَا بِكِتَابِ اللَّهِ وَأَنْدَنْ لِي . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْ « قَالَ إِنَّ ابْنِي كَانَ عَسِيفًا عَلَى هَذَا فَرَزَنِي بِأَمْرَاتِهِ وَإِنِّي أُخْبِرْتُ أَنَّ عَلَى ابْنِي الرَّجْمَ فَأَقْتَدَيْتُ مِنْهُ بِمِائَةِ شَاةٍ وَوَلِيدَةٍ فَسَأَلْتُ أَهْلَ الْعِلْمِ فَأَخْبَرُونِي أَنَّ مَا عَلَى ابْنِي جَلْدُ مِائَةٍ وَتَعْرِيبُ عَامٍ وَأَنَّ عَلَى امْرَأَةِ هَذَا الرَّجْمَ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَقْضِيَنَّ بَيْنَكُمَا بِكِتَابِ اللَّهِ الْوَلِيدَةَ وَالْغَنَمَ رَدًّا وَعَلَى ابْنِكَ جَلْدُ مِائَةٍ وَتَعْرِيبُ عَامٍ وَاعْدُ يَا أُتَيْسُ إِلَى امْرَأَةِ هَذَا فَإِنِ اعْتَرَفَتْ فَارْجُمِهَا قَالَ فَغَدَا عَلَيْهَا فَأَعْتَرَفَتْ فَأَمَرَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرُجِمَتْ

Ebû Hureyre ile Zeyd b. Hâlid El-Cühenî'den rivayet edildiğine göre bedevilerden bir zât Rasûlullah (s.a)'e gelerek; Yâ Rasûlâllah! Senden Allah aşkına benim için ancak kitâbullah ile hüküm vermeni dilerim! Dedi. Öteki hasım ondan daha anlayışlı olduğu halde “ Evet, aramızda Allah'ın kitabı ile hükmet! Bana da (meseleyi anlatmama) müsâde buyur!” dedi. Rasûlullah (s.a): “*Söyle!*” dedi. (O zât) : “Benim oğlum bu adamda işçi idi. Derken karısı ile zina etti. Bana bildirildiğine göre oğluma recim lazımmış bu cezanın yerine fidye olarak yüz koyunla bir câriye verdim. Bir de ulemâyaya sordum: Bana oğluma ancak yüz dayakla bir yıl sürgün cezası lâzım geldiğini; bunun karısına da recm icâbetliğini haber verdiler” dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a) : “*Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki aranızda Allah'ın kitabı ile hükmedeceğim. Câriye ile koyunlar sana geri verilecek, oğluna ise yüz değnekle bir yıl sürgün gerekir. Haydi, yâ Uneys! Bunun karısına git; şayet i'tiraf ederse onu recmediver*” buyurmuşlardır. Üneys kadına gidince kadın suçunu itiraf etmiş ve Rasûlullah (s.a)'ın emriyle recmedilmiştir.

Hadis Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce tarafından tahriç edilmiştir. Tirmizî rivayet hakkında *hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur.

²⁴⁰ Ebû Dâvud, *Hudûd*, 6; Nesâî, *Kat'u's-Sârik*, 5; İbn Mâce, *Hudûd*, 28; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 424.

Hâkim de eserinde hadise yer vermiştir²⁴¹. Hâkim, rivayet hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuş Zehebî de ona muvafakat etmiştir.

III / 466 (Nur s., 2)

122/9. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği "Delilsiz herhangi bir kimseyi recmedecek olsam, bu kadını mutlaka recmederdim" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

قَالَ رَجُلٌ لِابْنِ عَبَّاسٍ فِي الْمَجْلِسِ هِيَ الَّتِي قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ رَجَمْتُ أَحَدًا بغيرِ بَيِّنَةٍ رَجَمْتُ هَذِهِ فَقَالَ لَا تِلْكَ امْرَأَةٌ كَانَتْ تُظْهِرُ فِي الْإِسْلَامِ السُّوءَ

Bir adam mecliste İbn Abbâs'a: "Bu kadın, Peygamber'in "Eğer ben bir kimseyi delilsiz recm etseydim, bunu recm ederdim" buyurduğu kadın mıdır? (Yâni bu Uveymir'in karısı mıdır?) diye sordu. İbn Abbâs: "Hayır (bu o değildir). Bu, İslâm içinde kötü fiili açığa çıkarmakta olan (fakat bu, kendisinde beyyine ile sabit olmayan, i'tirâf da etmeyen başka) bir kadın idi dedi.

Hadis Buhârî, Müslim, Nesâî, İbn Mâce, Ahmed İbn Hanbel tarafından tahriç edilmiştir²⁴².

III / 466 (Nur s., 2)

123/10. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği "Mümkün olduğunca hadleri kaldırım" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " ادفعوا الحدودَ ما وجدْتُمْ له مدفعاً "

Ebû Hüreyre (r.a)'den rivayet edildiğine göre; Rasûlullah (s.a) şöyle buyurmuştur: "Haddi (cezâyı) defedebildiğiniz sürece (yâni suç sabit olmadıkça) defediniz"

Hadis bu şekilde sadece İbn Mâce tarafından tahriç edilmiştir. İbn Mâce'nin *Zevâid*'inde senedinde İbrahim İbn Fadl el-Mahzûmî'nin bulunduğu ve bu râvîyi Ahmed, İbn

²⁴¹ Buhârî, *Muhâribîn*, 30-32; *Vekâlet*, 13; *Şehâdât* 8; *Sulh* 5; *Müslim*, *Hudûd*, 25; Ebû Dâvud, *Hudût*, 24; *Tirmizî*, *Hudûd*, 8; Nesâî, *Kudât*, 21; İbn Mâce, *Hudûd*, 7; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 424.

²⁴² Buhârî, *Talak*, 30-35; Müslim, *Lian*, 3; Nesâî, *Talak*, 39; İbn Mâce, *Hudûd*, 11; Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned*, V, 360.

Main, Buhârî ve başkalarının *zayıf* kabul ettiği belirtilmiştir²⁴³. Ayrıca İbn Mâce'nin *es-Süneni* üzerine bir çalışma yapan *Nâsiruddîn Elbânî*, hadis hakkında *zayıf* değerlendirmesinde bulunmuştur²⁴⁴.

III / 467 (Nur s., 2)

124/11. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği "Müslümanları mümkün olduğunca cezalandırmaktan kaçının, eğer suçlanana cezadan kurtaracak bir yol olursa, kendisini serbest bırakın. Suçlanana salıvermek, hükmünde yapılacak bir hata ile onu cezalandırmaktan daha iyidir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عائشة قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم "ادْرءُوا الحُدُودَ عَنِ المُسْلِمِينَ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنْ كَانَ لَهُ مَخْرَجٌ فَخَلُّوا سَبِيلَهُ فَإِنَّ الإِمَامَ أَنْ يُخْطِئَ فِي العَفْوِ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يُخْطِئَ فِي العُقُوبَةِ".

Âişe (r.a)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: "*Müslümanlardan gücünüz yettiğince cezaları kaldırmaya çalışın bir çıkış yolu bulursanız önünü açtığınız, cezadan kurtarın. Hüküm makamında olan otoritenin affetmekte yanılması ceza da yanılmasından çok daha hayırlıdır.*"

Hadisi Tirmizî, Beyhakî ve Hâkim tahric etmişlerdir. Hâkim hadisin *sahih* olduğunu söylemiş, *Zehebî* onun bu tesbîtime muvâfakat etmiştir. Ancak Tirmizî bu konuda, Ebû Hüreyre ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edildiğini Âişe hadisinin merfu olarak sadece Muhammed b. Rebîa, Yezîd b. Ziyâd ed-Dîmeşkî, Urve ve Âişe rivâyetiyle bilindiğini belirtir. Vekî' aynı hadisi, Yezîd b. Ziyâd'tan benzeri şekilde merfu olmaksızın rivâyet etmiştir. Tirmizî'ye göre Vekî'in rivâyeti daha sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok kişi aynı şekilde rivâyet etmişlerdir. Yezîd b. Ziyâd ed-Dîmeşkî hadis konusunda zayıf bir kimsedir. Yezîd ibn Ebî Ziyâd el-Kûfî ise ondan daha sağlam ve yaşlı birisidir²⁴⁵.

III / 467 (Nur s., 2)

125/12. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği " Maiz mescid'de Hz. Peygamber'e gelerek, "Zina ettim beni temizle" dedi. Hz. Peygamber (s.a) yönünü dönerek,

²⁴³ İbn Mâce, *Hudûd*, 5.

²⁴⁴ Elbânî, *Sünenü İbn Mâce*, 433.

²⁴⁵ Tirmizî, *Hudûd*, 2; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 426; Beyhakî, a.g.e, XVIII, 401.

Allah'tan bağışlanma dilemesini söyledi” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حدثنا عبد الله ابن بريدة عن أبيه قال:جاء ماعز بن مالك إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله طهرني . فقال " وَيْحَكَ ارْجِعْ فَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ وَتُبْ إِلَيْهِ " قَالَ فَرَجَعَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ طَهِّرْنِي . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " وَيْحَكَ ارْجِعْ فَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ وَتُبْ إِلَيْهِ " قَالَ فَرَجَعَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ طَهِّرْنِي . فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ ذَلِكَ حَتَّى إِذَا كَانَتِ الرَّابِعَةُ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "فِيمَ أَطَهَّرُكَ " فَقَالَ مِنَ الزَّرَى . فَسَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَبِهَ جُنُونٌ " فَأُخْبِرَ أَنَّهُ لَيْسَ بِمَجْنُونٍ . فَقَالَ " أَشْرَبَ خَمْرًا " فَقَامَ رَجُلٌ فَاسْتَنَكَّهُهُ فَلَمْ يَجِدْ مِنْهُ رِيحَ خَمْرٍ . قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَرَنْيْتَ " فَقَالَ نَعَمْ . فَأَمَرَ بِهِ فَرَجِمَ فَكَانَ النَّاسُ فِيهِ فِرْقَتَيْنِ قَائِلٌ يَقُولُ لَقَدْ هَلَكَ لَقَدْ أَحَاطَتْ بِهِ حَطَبَاتُهُ وَقَائِلٌ يَقُولُ مَا تَوْبَةٌ أَفْضَلُ مِنْ تَوْبَةِ مَا عَزِ أَنْتَ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ فِي يَدِهِ ثُمَّ قَالَ افْتَلْنِي بِالْحَجَارَةِ - قَالَ - فَلَبِثُوا بِذَلِكَ يَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً ثُمَّ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُمْ جُلُوسٌ فَسَلَّمَ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ " اسْتَغْفِرُوا لِمَاعِزِ بْنِ مَالِكٍ " قَالَ فَقَالُوا عَفَرَ اللَّهُ لِمَاعِزِ بْنِ مَالِكٍ . - قَالَ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَقَدْ تَابَ تَوْبَةً لَوْ قُسِمَتْ بَيْنَ أُمَّةٍ لَوْسِعَتْهُمْ

Abdullah İbn Büreyde'den, o da babasından rivayet ettiğine göre babası şöyle demiş: Mâiz b. Mâlik Peygamber (s.a)'e gelerek: “Yâ Rasûlâllah, beni temizle” dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a) “Yazıklar olsun sana, dön de Allah'tan mağfiret dile, Ona tevbe et” buyurdu. (Mâiz) uzağa gitmeden geri döndü. Sonra gelerek “Yâ Rasûlâllah, beni temizle” dedi. Rasûlullah (s.a) tekrar “Yazıklar olsun sana, dön de Allah'tan bağışlanma dile, Ona tevbe et” buyurdu. Mâiz yine uzağa gitmeden geri döndü. Sonra gelerek “Yâ Rasûlâllah, beni temizle” dedi. Peygamber (s.a) dördüncü kez aynı cevabı verdi ve ona “Seni hangi konuda temizliyeyim?” dedi. Mâiz “Zinadan...” dedi. Buna karşılık Rasûlullah (s.a) “Bunda delilik var mı?” diye sordu. Kendilerine onun deli olmadığı haber verilince “Şarab içmiş mi?” diye sordu. Hemen bir zât kalkarak onun ağızını kokladı; fakat şarap kokusu alamadı. Rasûlullah (s.a) tekrar “Sen zina mı ettin?” diye sordu. Mâiz “Evet” deyince emir buyurdular da Mâiz reemedildi. Onun hakkında cemaat iki grup olmuştu. Kimisi, helak olduğunu söylüyor; kimisi de Mâiz'in tevbesinden efdal tevbe olmaz çünkü o Peygamber (s.a)'e gelerek elini onun eline koydu ve “Beni öldür” dedi... Diyorlardı. Bu şekilde iki veya üç gün geçti. Sonra onlar otururken Rasûlullah (s.a) gelerek selâm verdi ve oturdu arkasından “Mâiz b. Mâlik için istiğfar edin” dedi. Ashâb: “Allah Mâiz ibn Mâlik'e mağfiret eylesin dedi. Rasûlullah (s.a) de: “Gerçekten öyle bir tevbe etti ki, bu tevbe bir ümmet arasında taksim edilse onlara yeterdi” buyurdu.

Hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen* olduğunu ve Ebû Hureyre'den değişik şekillerde rivayet edildiğini belirtmiştir²⁴⁶. İbn Ebî Şeybe ve Hâkim hadise eserlerinde yer vermişlerdir. Rivayet hakkında Hâkim *sahih* demiş Zehebî de ona muvafakat etmiştir²⁴⁷.

III / 469 (Nur s., 2)

126/13. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Cüheyne kabilesinin bir kolu olan Gamid boyundan Gamidiyye adında bir kadın Hz. Peygamber (s.a)'e gelerek zina ettiğini ve bunun sonucunda hamile kaldığını itiraf etti...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حدثنا عبد الله ابن بريدة عن أبيه قال: فَجَاءَتِ الْغَامِدِيَّةُ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي قَدْ زَنَيْتُ فَطَهَّرْنِي . وَإِنَّهُ رَدَّهَا فَلَمَّا كَانَ الْغَدُ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ تُرَدُّنِي لَعَلَّكَ أَنْ تُرَدَّنِي كَمَا رَدَدْتِ مَا عَرَّأَ فَوَاللَّهِ إِنِّي لِحَبْلِي .

قَالَ إِمَّا لَا فَأَذْهَبِي حَتَّى تَلِدِي فَلَمَّا وُلِدْتَ أَنْتَهُ بِالصَّبِيِّ فِي خِرْقَةٍ قَالَتْ هَذَا قَدْ وُلِدْتُ . قَالَ أَذْهَبِي فَأَرْضِعِيهِ حَتَّى تَفْطِمِيهِ فَلَمَّا فَطَمْتَهُ أَنْتَهُ بِالصَّبِيِّ فِي يَدِهِ كِسْرَةَ خُبْزٍ فَقَالَتْ هَذَا يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَدْ فَطَمْتُهُ وَقَدْ أَكَلَ الطَّعَامَ . فَدَفَعَ الصَّبِيَّ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَحَفِرَ لَهَا إِلَى صَدْرِهَا وَأَمَرَ النَّاسَ فَرَجَمُوهَا فَيُقْبَلُ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ بِحَجَرٍ فَرَمَى رَأْسَهَا فَتَنَصَّحَ الدَّمُ عَلَى وَجْهِ خَالِدٍ فَسَبَّهَا فَسَمِعَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبَّهُ إِيَّاهَا فَقَالَ مَهْلًا يَا خَالِدُ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ تَابَهَا صَاحِبُ مَكْسٍ لُغْفِرَ لَهُ ، ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا وَدُفِنَتْ .

Abdullah ibn Bureyde'nin babasından rivayet ettiğine göre Gâmidîyye'li kadın gelmiş ve “Ya Rasûlâllah, ben zina ettim, beni temizle” demiş. Peygamber (s.a) onu geri çevirmiştir. Ertesi gün kadın “Ya Rasûlâllah, beni niye geri çeviriyorsun? Galiba beni, Mâiz'i çevirdiğin gibi geri çevireceksin! Vallahi ben hamileyim, demiş. Efendimiz (s.a): “*Olmazsa haydi doğuruncaya kadar git (buradan!)*” buyurmuşlardır. Kadın doğurduğu zaman çocuğu bir bez parçası içinde getirmiş ve “İşte, onu doğurdum demiş” (Rasûlullah yine) “*Git de bu çocuğu süttten kesilinceye kadar emzir*” buyurmuştur. Kadın onu süttten ayırdıktan sonra çocuğu, elinde bir parça ekmek ile getirmiş ve “İşte ya Rasûlâllah, onu süttten ayırdım, yemek yemeğe de başladı” demiş, bunun üzerine Peygamber (s.a) çocuğu müslümanlardan birine vermiş, sonra kadın için göğsüne kadar bir çukur kazılmasını emretmiştir. İnsanlara da onu recmetlerini emretmiş onar da kadını recmetmişler. Hâlid b. Velîd bir taşla gelerek kadının başına atmış, kan Hâlid'in yüzüne sıçramış; Hâlid de ona söğmüştür. Peygamber (s.a) onun

²⁴⁶ Müslim, *Hudûd*, 16; Ebû Dâvud, *Hudûd*, 23; Tirmizî, *Hudûd*, 5; Nesâî, *Cenâiz*, 63.

²⁴⁷ İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, XIV, 522; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 402.

kadına söğdüğüünü işitince: “Yavaş ol yâ Hâlid, nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim, bu kadın öyle bir tevbe etti ki, onu sahib-i meks (haksız yere fazladan vergi alan kimse) yapsaydı mutlaka mağfiret olunurdu” buyurmuşlardır. Sonra kadının (cenaze namazı için hazırlanmasını emrederek) cenazesini kılmış ve kadın defnedilmiştir.

Hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce, Dârimî ve Beyhakî tahriç etmişlerdir²⁴⁸. Tirmizî bu hadisi *İmran ibn Husayn*'dan rivayetle tahriç etmiş ve *hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur. Tirmizî rivayetinde Hz. Peygamber (s.a)'in recmedilen kadın hakkında “O kadın öylesine bir tevbe yaptı ki o tevbesi Medîne halkından yetmiş kişiye dağıtılrsa hepsine yeterdi” buyurduğu nakledilmiştir.

III / 470 (Nur s., 2)

127/14. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak “ Bir kişi Hz. Peygamber'e gelerek falanca kadınla zina ettiğini itiraf etti. Hz. Peygamber (s.a) durumu kadına sordu, fakat kadının cevabı "hayır" oldu. Bunun üzerine erkeğe gerekli cezayı verip, kadını affetti” şeklinde verdiği hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَجُلًا أَتَاهُ فَأَقْرَّ عِنْدَهُ أَنَّهُ زَنَى بِامْرَأَةٍ سَمَّاهَا لَهُ فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَرْأَةِ فَسَأَلَهَا عَنْ ذَلِكَ فَأَنْكَرَتْ أَنْ تَكُونَ زَنْتَ فَجَلَدَهُ الْحَدَّ وَتَرَكَهَا .

Sehl b. Sa'd (r.a) demiştir ki Bir adam Rasûlullah (s.a)'a gelip huzurunda adını vererek bir kadınla zina ettiğini ikrar etti. Rasûlullah (s.a) kadına birisini gönderip, bunu sordu. Kadın zina ettiğini inkâr etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a) adama celd haddini uyguladı (yüz değnek vurdurdu), kadını bıraktı.

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden yalnız Ebû Dâvud rivayet etmiştir²⁴⁹. Mevdûdî aynı konuya dair başka bir rivayete de yer vermiş; ancak bu rivayetin senedi yönüyle zayıf olduğunu çünkü senedinde *Kasım İbn Feyyaz*'ın olduğunu belirtmiştir²⁵⁰. Rivayet şu şekildedir:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَكْرِ بْنِ لَيْثٍ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَقْرَّ أَنَّهُ زَنَى بِامْرَأَةٍ أَرْبَعِ مَرَّاتٍ فَجَلَدَهُ مِائَةً وَكَانَ بَكْرًا ثُمَّ سَأَلَهُ الْبَيْتَةَ عَلَى الْمَرْأَةِ فَقَالَتْ كَذَبَ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَجَلَدَهُ حَدَّ الْفُرْيَةِ ثَمَانِينَ .

²⁴⁸ Müslim, *Hudûd*, 22-23; Ebû Dâvud, *Hudûd*, 24; Nesâî, *Cenâiz*, 64; İbn Mâce, *Hudûd*, 9; Dârimî, *Hudûd*, 17; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, XVII, 172.

²⁴⁹ Ebu Dâvud, *Hudûd*, 30.

²⁵⁰ Mevdûdî, a.g.e, III, 471.

İbn Abbas (r.a.)'dan rivayet edildi ki Bekr b. Leys'den, bir adam Rasûlullah (s.a.)'e gelip bir kadınla zina ettiğini dört kez ikrâr etti. Rasûlullah ona yüz değnek vurdu. (Çünkü) adam bekârды. Sonra kadın aleyhine beyyine istedi. (Adam getiremedi) Kadın: "Vallahi yalan söyledi, ya Rasûlullah" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.) adama kazf cezası olarak da seksen değnek vurdu.

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden sadece Ebû Dâvud tahriç etmiştir. Elbânî, Ebû Dâvud'un *es-Sünen*'i üzerine yaptığı çalışmada hadisin *sahih* olduğunu belirtmiştir. Hâkim ve Heysemî de eserlerinde bu rivayete yer vermişlerdir²⁵¹. Heysemî, senedde yer alan *Kasım İbn Feyyaz*'ın Ebû Dâvud tarafından *sika*, İbn Maîn tarafından *zayıf* kabul edildiğini diğer râvîlerin ise *sika* olduğunu belirtmiştir²⁵².

III / 471 (Nur s., 2)

128/15. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği "Onu benden alın, onu benden alın. Allah zina suçlusu kadınlara nasıl davranılacağını belirlemiştir. Bekâr bir kadınla zina eden bekâr bir erkeğin cezası yüz kamçı ve bir yıllık sürgündür. Evli kadınla zina eden evli erkeğin cezası ise yüz kamçı ve recmedilmektir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذُوا عَنِّي فَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا النَّيِّبُ بِالنَّيِّبِ جُلْدُ مِائَةٍ ثُمَّ الرَّجْمُ وَالْيَكْرُ بِالْيَكْرِ جُلْدُ مِائَةٍ وَتَنْفِي سَنَةٍ

Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu: "Zina cezasının hükmünü benden öğrenin. Allah o zina eden kadınlar için bir düzenleme ortaya koymuştur; evlinin evli ile zina etmesinin cezası yüz değnek ve taşlanarak öldürülmektir, bekârın bekârla zina etmesinin cezası yüz değnek ve bir yıl sürgün edilmektir."

Hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn Mâce ve Ahmed ibn Hanbel tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadis hakkında *hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur²⁵³.

III / 472 (Nur s., 2)

²⁵¹ Ebû Dâvud, *Hudûd*, 30; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 411.

²⁵² Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, VI, 296.

²⁵³ Müslim, *Hudûd*, 12; Ebû Dâvud, *Hudûd*, 23; Tirmizî, *Hudûd*, 9; İbn Mâce, *Hudûd*, 7; Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsneid*, XXXVII, 338.

129/16. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir adam zina etmiş ve Hz. Peygamber (s.a) kendisini kamçıyla cezalandırmıştır. Sonra, adamın evli olduğu anlaşılınca, recmedilmesini emretmiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَجُلًا زَنَى بِأَمْرٍ أَوْ فَأَمَرَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجُلِدَ الْحَدَّ ثُمَّ أُخْبِرَ أَنَّهُ مُحْصَنٌ فَأَمَرَ بِهِ فَرُجِمَ

Câbir (r.a)'den rivayet edildiğine göre, bir adam, bir kadınla zina etti. Rasûlullah (s.a) emretti ve adama celd haddi uygulandı. Sonra Efendimize onun muhsan olduğu haber verildi de Rasûlullah (s.a)'ın emriyle recmedildi.

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden yalnız Ebû Dâvud tahriç etmiştir. Ebû Dâvud hadisi hem *Câbir*'den ve hem de *Sehl ibn Sad'dan* rivayet etmiş; Câbir hadisinin Muhammed ibn Bekr el-Bursânî tarafından İbn Cüreyc'den Câbir'e *mevkuf* olarak rivayet edildiğini belirtmiştir. Ahmed ibn Hanbel, Hâkim ve Beyhâkî de eserlerinde *Sehl ibn Sad'dan* bu hadisi nakletmişlerdir. Hâkim hadisin *sahih* olduğunu söylemiş zehebî de ona muvafakat etmiştir.

Ancak muhakkik Şuayb el-Arnaûd *Sehl ibn Sad'dan* gelen iki tarîkin olduğunu birincisinde senedde yer alan râvî *Müslim*- ki onun adı İbn Hâlid ez-Zencîdir-'in *zayıf* olmasından dolayı rivayetin *zayıf* olduğunu belirtmiştir.

Ebû Dâvud ve Beyhakî tarafından tahriç edilen diğer rivayetin ise *Osman ibn Ebî Şeybe*, *Talk ibn Ğannâm*, *Abdüsselâm ibn Hafs*, *Ebû Hâzim* ve *Sehl ibn Sa'd* yoluyla geldiğini *Abdüsselâm ibn Hafs* dışındaki râvîlerin *sika* olduğunu belirtmiştir²⁵⁴. *Abdüsselâm ibn Hafs* ise Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî'nin ricalindendir. Yahya ibn Maîn ve Zehebî bu râvî hakkında *sadûk* demişlerdir. Ebû Hâtim ise râvî hakkında *leyse bi mağrûf* ifadesini kullanmıştır²⁵⁵.

III / 474 (Nur s., 2)

130/17. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “Hz. Peygamber (s.a) kamçılama için bir kamçı istemiş, fakat getirilen kamçının kullanılmaktan iyice eskimiş olduğunu görünce, "daha sertini getirin" demiştir. Hiç kullanılmamış, sert bir kamçı

²⁵⁴ Ebu Dâvud, *Hudûd*, 23; Ahmed ibn Hanbel, a.g.e, XXXVII, 515; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 411; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübra*, XVII, 280.

²⁵⁵ Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, III, 329.

getirilince de, "bu ikisi arasında birini getirin" buyurmuştur. Bunun üzerine at veya deve için kullanılan yeni bir kamçı getirilmiş ve ceza onunla uygulanmıştır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن زيد بن اسلم أنّ رجلاً اعترف على نفسه بالزنا على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم فدعا له رسول الله صلى الله عليه وسلم بسوطٍ فأتى بسوطٍ مكسورٍ . فقال " فوق هذا " فأتى بسوطٍ جديدٍ لم تُطع ثمرته . فقال " دون هذا " فأتى بسوطٍ قد رُكِبَ به ولان فأمر به رسول الله صلى الله عليه وسلم فجُلِدَ . ثم قال " أيها الناس قد آن لكم أن تنتهوا عن حدود الله . من أصاب من هذه القادوراتِ شيئاً فليستترِ بسترِ الله فإنه من يبدى لنا صفحته نُقم عليه كتاب الله "

Zeyd b. Eslem'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.) zamanında bir adam zina yaptığını itiraf edince, Rasûlullah bir kırbaç istedi. Hemen kendisine kırık bir kırbaç getirilince: “*Daha sağlamını...*” buyurdu. Bu defa budakları kesilmemiş yeni bir sopa getirilince: “*Biraz küçüğünü*” buyurdu. Bu defa da budakları kesilmiş düzgün ve eğilebilen bir kırbaç getirilince Rasûlullah (s.a.) emretti, adam kırbaçlandı. Sonra Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “*Ey insanlar! Allah'ın takdir ettiği cezalardan uzaklaşma zamanı geldi. Şu çirkin şeylerden birini kim işlerse açığa vurmasın, tevbe ve Allah'ın affıyla gizli kalsın. Zira kim gizlenmesi gereken şeyi açığa çıkarırsa, biz de Allah'ın kitabını (hükümünü) kendisine tatbik ederiz.*”

Hadisi Malik *Muvatta*'nda tahriç etmiş ve Abdürrezzak *el-Musannef*'inde hadise yer vermiştir²⁵⁶. Abdürrezzak *el-Musannef*'inde, hadisin isnadının *mürsel* olduğunu, Yahya İbn Kattan'ın râvî Zeyd ibn Eslem'in mürsellerini *zayıf* saydığını ve Muaviye İbn Kurra'nın mürsellerini onun mürsellerine tercih ettiğini belirtmiştir. Ayrıca İbn Abdilber'in bu rivayete şahitlik eden iki mürsel hadise yer verdiğini, bunlardan ilkinin Yahya ibn Kesîr'den rivayet edildiğini ancak Yahya ibn Kattan'ın onun *mürsellersi* hakkında *şebih lâ şey'e* (değersizdir) dediğini aktarmıştır. İkinci *mürsel* rivayetin ise İbn Abbas'ın mevlâsı Kureyb'ten rivayet edildiğini ancak senesinde yer alan *Muhrime'nin* babasından rivayetinde, hadisi *vicâde*²⁵⁷ yoluyla mı yoksa (hadisin) az bir kısmını bizzat duyarak mı aldığı konusunda ihtilaf olduğunu belirtmiştir.

Muvatta şerhi *et-Tenvîru'l- Havâlik'te* Suyûtî (v.911/1505), İbn Abdilber'in (v.463/1071) sözlerine yer verir. İbn Abdilber, bu hadisi ravilerin *mürsel* olarak yani

²⁵⁶ Mâlik, *Muvatta*, 41; Abdürrezzak, *el-Musannef*, XIV, 503.

²⁵⁷ *Vicâde*: Bir kimsenin bir şeyhe ait hadisleri ihtiva eden bazı kitapları bulması ve bunlardaki hadisleri rivayet etmesidir. Nevzat Âşık, *Dia* “ Tahammül” maddesi, XXXIX, 381.

sahabeden rivayet ettiklerini, bu lafızla herhangi bir tarihte müsned olarak yani Rasûlullah'a dayandırarak rivayet eden kimseyi bilmediğini belirtmiştir²⁵⁸. Hadisin ravisi *Zeyd ibn Eslem* hakkında *Zehebî Mizânü'l- İtidâl de, sikatün hüccetün* (kendisi güvenilir, hadisi delildir) değerlendirmesinde bulunmuştur²⁵⁹.

III / 474 (Nur s., 2)

131/18. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Gamidiyye'nin cenaze namazı kılınacakken Hz. Ömer, Hz. Peygamber'e (s.a) "Bu zaniyenin cenaze namazını mı kılacağız?" demiş; Hz. Peygamber (s.a) şöyle cevap vermiştir: " O öylesine tevbe etti ki, eğer tüm Medine halkına dağıtılacak olsa, affedilmeleri için yeterdi” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ أَنَّ امْرَأَةً مِنْ جُهَيْنَةَ أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ إِنِّي زَنَيْتُ وَهِيَ حُبْلَى فَدَفَعَهَا إِلَيَّ وَلِيَّهَا فَقَالَ أَحْسِنِ إِلَيْهَا فَإِذَا وَضَعْتَ فَأَنْتِنِي بِهَا فَلَمَّا وَضَعَتْ جَاءَ بِهَا فَأَمَرَ بِهَا فَسَكَّتْ عَلَيْهَا تِيَابَهَا ثُمَّ رَجَمَهَا ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا فَقَالَ لَهُ عُمَرُ أَنْصَلِي عَلَيْهَا وَقَدْ زَنْتَ فَقَالَ لَقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ قُسِمَتْ بَيْنَ سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ لَوَسِعَتْهُمْ وَهَلْ وَجَدْتَ تَوْبَةً أَفْضَلَ مِنْ أَنْ جَادَتْ بِنَفْسِهَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

İmran b. Husayn (r.a)'dan rivâyete göre, Cüheyneli bir kadın, Rasûlullah (s.a)'e gelerek, ben zina ettim dedi. Kadın hamileydi. Rasûlullah (s.a) onu velisine teslim etti ve: “*Buna iyi muamele et, çocuğunu doğurunca getir*” buyurdu. Kadın doğum yapınca velisi onu Rasûlullah (s.a)'e getirdi. O Rasûlullah (s.a)'in emri üzerine recm esnasında elbisesi açılmaması için bağlandı ve recm edildi. Daha sonra Rasûlullah (s.a) bu kadının cenaze namazını kıldı. Ömer: “Zina yaptığı halde bunun namazını mı kılıyorsun?” deyince, Rasûlullah (s.a): “*O öyle bir tevbe etti ki eğer yetmiş Medineliye takdim edilseydi hepsine yeterdi. Sen, Allah yolunda canını feda etmekten daha üstün bir tevbe biliyor musun?*” buyurdu.

Hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce, Ahmet ibn Hanbel ve Dârimî tahriç etmişlerdir. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût hadisin senedinin, Müslim'in şartına

²⁵⁸ Suyûtî, *et-Tenvîru 'l-Havâlik Şerhu Alâ Muvattâ-i Mâlik*, III, 43.

²⁵⁹ Zehebî, *Mizânü'l- İtidâl*, II, 288.

göre *sahih* olduğunu; Ebi'l-Muhalleb hariç Şeyhayn'a göre ricalinin *sika* olduğunu belirtmiştir. Ebi'l-Muhalleb, Müslim'in ricalindendir²⁶⁰.

Mevdûdî, bu rivayete daha önce de yer vermiş ancak orada Hz. Ömer'in îtirâzına yer verilmemiştir²⁶¹.

III / 477 (Nur s., 2)

132/19. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği " Bir adam içki içme suçuyla cezalandırıldığında, bir başkası "Allah onu alçaltsın" demiş; Hz. Peygamber (s.a) " Böyle sözler söyleyip de, ona karşı şeytana yardımcı olma" karşılığını vermiştir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِرَجُلٍ قَدْ شَرِبَ فَقَالَ اضْرِبُوهُ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَمِنَّا الضَّارِبُ بِيَدِهِ وَالضَّارِبُ بِنَعْلِهِ وَالضَّارِبُ بِثَوْبِهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ أَخْزَاكَ اللَّهُ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَقُولُوا هَكَذَا لَا تُعِينُوا عَلَيْهِ الشَّيْطَانَ

Ebu Hureyre (r.a) şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a)'a içki içmiş olan bir adam getirildi. Rasûlullah (s.a) : "*Ona vurunuz*" buyurdu. Ebu Hureyre (r.a) der ki: "Bizden kimi eli, kimi ayakkabısı, kimi de elbisesi ile vurdu. Ayrılınca (dövme işi bitince) topluluktan birisi: "Allah seni rezil rüsvay etsin" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a) : "*Öyle demeyiniz, ona karşı şeytana yardım etmeyiniz*" buyurdu.

Hadisi Buhârî, Ebû Dâvud tahric etmişlerdir. Beyhakî de eserinde yer vermiştir²⁶².

III / 477 (Nur s., 2)

133/20. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği "Hesap günü, bir davada ceza veren hâkim hesap vermeye çağrılacak ve kendisine "Neden böyle yaptın?" diye sorulacaktır. O " halkıma acıdığım için" deyince, Allah (c.c) "Yani sen bu insanlara karşı benden daha mı merhametlisin..." şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

'يُؤْتَى بِوَالٍ نَقَصَ مِنَ الْحَدِّ سَوَاطِئًا فَيُقَالُ لَهُ لِمَ فَعَلْتَ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُ رَحْمَةً لِعِبَادِكَ فَيُقَالُ لَهُ أَنْتَ أَرْحَمُ بِهِمْ مِنِّي! فَيُؤَمَّرُ بِهِ إِلَى

²⁶⁰ Müslim, *Hudud*, 24; Ebû Dâvud, *Hudûd*, 24; Tirmizî, *Hudûd*,9; İbn Mâce, *Hudûd*, 9; Nesâî, *Cenâiz*, 64; İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXIII, 93; Dârimî, *Hudûd*, 17.

²⁶¹ Bkz. 126/13. Hadis.

²⁶² Buhârî, *Hudûd*,5; Ebu Dâvud, *Hudûd*, 35; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, XVIII, 469.

النَّارِ وَيُؤْتَى بِمَنْ زَادَ سَوْطًا فَيَقَالُ لَهُ لَمْ فَعَلْتَ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُ لِيَبْتَهُوا عَنْ مَعَاصِيكَ فَيَقُولُ أَنْتَ أَحْكَمُ بِهِ مِنِّي! فَيُؤْمَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ"

Bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (s.a) şöyle buyurmuştur: "Şer'î cezadan bir kamçı noksan yapan bir yönetici, huzura çıkarılır ve ona, "bunu niçin yaptın?" denilir. O da bunun üzerine, "Senin kullarına olan merhametinden dolayı cevabını verir. Bunun üzerine ona, "Sen, onlara benden daha mı merhametlisin?" denilir ve cehenneme atılması emredilir. Yine, şer'î cezada bir kamçı fazla vuran kimse de huzur-u ilahiye getirilir. Ve ona da, "Bunu niçin yaptın?" denilir. O da, "Sana isyandan vazgeçsinler diye" cevabını verince, Cenâb-ı Hak, "Sen bu hususta, benden daha mı âdil ve hâkimsin?" der ve onun da cehenneme atılmasını emreder²⁶³.

Hadis-i şerif hadis kaynaklarında geçmemekle birlikte Mevdûdî bu hadisin *et-Tefsîru'l- Kebîr*'de geçtiğini cilt ve sayfa numarasına kadar vermiştir. Biz de *Fahreddin er-Razî'nin*, *Zemahşeri'nin Keşşafından* fazlaca istifade ettiği gerçeğinden hareket ederek rivayeti *Cemâleddin Abdullah b. Yûsuf ez-Zeylâî'nin Tahrîcü'l-Ehâdîs Ve'l-Âsâr El-Vâkıa Fî Tefsîri'l-Keşşâf* adlı (Riyad 1993) dört ciltlik eserinde tesbit ettik.

Zeylâî rivayetin *garîb* olduğunu belirtir ve şu rivayeti verir²⁶⁴:

"عن حذيفة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يُؤْتَى بِالَّذِي ضَرَبَ فَوْقَ الْحَدِّ فَيَقُولُ لَهُ اللهُ تَعَالَى عَبْدِي لِمَ ضَرَبْتَ فَوْقَ الْحَدِّ فَيَقُولُ غَضَبْتُ لَكَ فَيَقُولُ أَكَانَ غَضَبُكَ أَشَدُّ مِنْ غَضَبِي يُؤْتَى بِالَّذِي لِمَ قَصَّرْتَ فَيَقُولُ رَحِمْتُهُ فَيَقُولُ أَكَانَتَ رَحِمَتَكَ أَشَدُّ مِنْ رَحِمَتِي ثُمَّ يُؤْمَرُ بِهِمَا جَمِيعًا إِلَى النَّارِ"

III / 478 (Nur s., 2)

134/21. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği " Ey insanlar! Sizden önceki ümmetler şu yüzden helâk olmuşlardır. Aralarından zenginler hırsızlık yaparlarsa affedilir fakat halktan biri hırsızlık yapsa gerekli cezayla cezalandırılırdı" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ فُرَيْسًا أَهَمَّهُمْ شَأْنُ الْمَرْأَةِ الْمَخْزُومِيَّةِ الَّتِي سَرَقَتْ فَقَالُوا مَنْ يُكَلِّمُ فِيهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا مَنْ يَجْتَرِئُ عَلَيْهِ إِلَّا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ جَبُّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَكَلَّمَهُ أُسَامَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتَ شَفَعُ فِي حَدِّ مَنْ حُدِّدَ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ ، ثُمَّ قَامَ فَاخْتَطَبَ فَقَالَ إِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكَوهُ وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ وَإِنَّمَا اللَّهُ لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا

²⁶³ Fahrurddin Er-Râzi, *Tefsir-i Kebir Mefâtihi'l-Gayb*, XXIII, 149-150.

²⁶⁴ Zeylâî, *Tahrîcü'l-Ehâdîs ve'l-Âsâr*, II, 414-415.

Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre Mahzum kabilesinden hırsızlık yapan bir kadının durumu Kureyş kabilesini ilgilendirdi ve şöyle dediler: Rasûlullah (s.a) ile o kadın hakkında kim konuşabilir? Sonra Rasûlullah (s.a)'in sevdiği Üsâme b. Zeyd'den başka bu konuda kimse cesaret edemez kararına vardılar. Bunun üzerine Üsâme, Rasûlullah (s.a) ile konuştu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a): “Allah'ın koyduğu bir cezada sen şefaata mi ediyorsun?” buyurdu ve kalkıp bir hutbe verdi ve şöyle buyurdu: “Sizden öncekilerin helak olmalarının sebebi şuydu: “Onlardan meşhur bir kimse hırsızlık yaparsa onu cezalandırmaz bırakırlar fakir ve kimsesiz bir kimse hırsızlık yaptığında ise ona ceza uygularlardı. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma hırsızlık yapmış olsaydı mutlaka onun da elini keserdim.”

Hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî tahric etmişlerdir²⁶⁵. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu söylemiştir. Hâkim de eserinde hadise yer vermiş ve hadis hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur. Zehebî ise bu konuda herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır²⁶⁶.

III / 479 (Nur s., 2)

135/22. HADİS

Mevdûfî'nin Nur Sûresi 2. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Allah'ın haddlerinden birinin uygulanması, bir topluluk için kırk gün yağmur yağmasından daha hayırlıdır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " حَدْ يَقَامُ فِي الْأَرْضِ خَيْرٌ لِلنَّاسِ مِنْ أَنْ يُمَطَّرُوا ثَلَاثِينَ أَوْ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا .

Ebu Hüreyre (r.a)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a) şöyle demiştir: “ Yeryüzünde Allah'ın bir hükmünün uygulanması insanlar için otuz gün – veya kırkgün- yağmur yağmasından daha hayırlı ve faydalıdır”.

Hadisi İbn Mâce merfû olarak verirken, Nesâî rivayeti *mevkûf* olarak Ebû Hureyre'ye dayandırarak vermiştir. Ahmet ibn Hanbel *Müsned'de* rivâyete yer vermiştir.

²⁶⁵ Müslim, *Hudûd*, 2; Ebû Davud, *Hudûd*, 15; Tirmizî, *Hudûd*, 6; Nesâî, *Kat'us Sârik*, 6.

²⁶⁶ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 421.

Muhakkik Şuayb el-Arnaût, senedde yer alan *Cerîr İbn Yezîd'in zayıf* olması sebebiyle isnadının *zayıf* olduğunu belirtmiştir²⁶⁷.

III / 479 (Nur s., 2)

136/23. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 3. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Haram, helâlı haram yapmaz” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عائشة قالت سئِلَ رسول الله صلى الله عليه وسلم عَنْ رَجُلٍ زَنَى بِامْرَأَةٍ وَأَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا أَوْ ابْنَتَهَا فَقَالَ : "الْحَرَامُ لَا يُحْرَمُ الْحَلَالُ"

Âişe (r.a) ‘den nakledildiğine göre Peygamber Efendimiz (s.a)’e zina eden bir adamın zina ettiği kadınla veya kızıyla evlenme isteği sorulduğunda Peygamber Efendimiz (s.a) şu cevabı vermiştir: “*Haram helali haram yapmaz*”.

Hadisi İbn Mâce ve Dârekutnî tahrîç etmişlerdir²⁶⁸. İbn Mâce, " لا يحرم الحرام الحلال " olarak farklı bir senedle Abdullah ibn Ömer’e dayandırarak rivayet etmiştir. İbn Mâce'nin *Zevâid'inde* hadisi Nâfi'den rivayet eden Abdullah ibn Ömer'in *zayıf* olduğu belirtilmiştir. İbn Mâce'nin *es-Sünen'ini* tahkik eden Elbânî ise, hadis hakkında *zayıf* değerlendirmesinde bulunmuştur.

Muhakkik Şuayb el-Arnaût, Dârekutnî'nin *es-Sünen'i* üzerine yaptığı çalışmasında İbn Ömer'den gelen rivayetin Hz. Aişe'den gelen rivayetten daha sağlam olduğunu söylemiştir.

Dârekutnî'de geçen başka bir rivayette ise bu hadisin baş tarafının *Abdullah ibn Abbas'tan* gelen *mevkuf* bir rivayet olduğunu öğreniyoruz. Rivayet şu şekildedir:

عن سعيد بن جبیر قال سئل ابن عباس عن الرجل يُصِيبُ من المرأة حراماً ثم يبيدو له أن يتزوج بها قال "أولهُ سِفَاحاً وَآخِرُهُ نِكَاحاً".

Abdullah İbn Abbas (r.a), bir kadınla önce zina eden sonra da onunla evlenen bir adamın evliliği hakkında, “*Başu sifâh (ahlaksızlık), sonu ise nikâh olmuş*” yani başu haram, sonu helal olmuş demiştir²⁶⁹.

III / 481 (Nur s., 3)

²⁶⁷ Nesâî, *Kat'u's-Sârik*, 7; İbn Mâce, *Hudûd*, 3; Ahmet ibn Hanbel, *el-Müsned*, XIV, 351.

²⁶⁸ İbn Mâce, *Nikâh*, 63; Dârekutnî, *Nikâh*, 4.

²⁶⁹Dârekutnî, *Nikâh*, 4.

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 3. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Mersed ibn Ebî Mersed adlı bir sahabî, cahiliye döneminde Mekke'nin ahlâksız kadınlarından İnak'la gayri meşrû ilişkilerde bulunmuştu. Sonra, onunla evlenmeyi tasarlayarak izin için Hz. Peygamber'e (s.a) geldi” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ جَدِّهِ قَالَ كَانَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ مَرْتَدٌ بْنُ أَبِي مَرْتَدٍ وَكَانَ رَجُلًا يَحْمِلُ الْأَسْرَى مِنْ مَكَّةَ حَتَّى يَأْتِيَ بِهِمُ الْمَدِينَةَ قَالَ وَكَانَتْ امْرَأَةٌ بَغِيٌّ بِمَكَّةَ يُقَالُ لَهَا عَنَاقُ وَكَانَتْ صَدِيقَةً لَهُ وَإِنَّهُ كَانَ وَعَدَ رَجُلًا مِنْ أَسَارَى مَكَّةَ يَحْمِلُهُ قَالَ فَجِئْتُ حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى ظِلِّ حَائِطٍ مِنْ حَوَائِطِ مَكَّةَ فِي لَيْلَةٍ مُقَمَّرَةٍ . قَالَ فَجَاءَتْ عَنَاقُ فَأَبْصَرْتُ سَوَادَ ظِلِّي بِجَنْبِ الْحَائِطِ فَلَمَّا انْتَهَيْتُ إِلَيَّ عَرَفْتُهُ فَقَالَتْ مَرْتَدٌ فَقُلْتُ مَرْتَدٌ . فَقَالَتْ مَرْحَبًا وَأَهْلًا هَلَمْ فَبِتْ عِنْدَنَا اللَّيْلَةَ . قَالَ قُلْتُ يَا عَنَاقُ حَرَّمَ اللَّهُ الزَّانَا . قَالَتْ يَا أَهْلَ الْخِيَامِ هَذَا الرَّجُلُ يَحْمِلُ أَسْرَاكُمْ . قَالَ فَتَبِعَنِي ثَمَانِيَّةٌ وَسَلَكْتُ الْخَنْدَمَةَ فَانْتَهَيْتُ إِلَى كَهْفٍ أَوْ غَارٍ فَدَخَلْتُ فَجَاءُوا حَتَّى قَامُوا عَلَى رَأْسِي فَبَالُوا فَطَلَّ بَوْلُهُمْ عَلَى رَأْسِي وَأَعْمَاهُمْ اللَّهُ عَنِّي . قَالَ ثُمَّ رَجَعُوا وَرَجَعْتُ إِلَى صَاحِبِي فَحَمَلْتُهُ وَكَانَ رَجُلًا ثَقِيلًا حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى الْإِذْخِرِ فَفَكَكْتُ عَنْهُ كَبْلَهُ فَجَعَلْتُ أَحْمَلُهُ وَيُعِينُنِي حَتَّى قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَاتَّيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْكِحْ عَنَاقًا مَرَّتَيْنِ فَأَمْسَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ شَيْئًا حَتَّى نَزَلَتْ (الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحَرَّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مَرْتَدُ الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ فَلَا تَنْكِحْهَا قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ .

Amr b. Şuayb, babasından ve dedesinden rivâyetle şöyle demiştir: Mersed b. Ebî Mersed denilen bir adam Mekke'den esirleri taşıyarak Medîne'ye götürürdü. Mekke'de “Anak” denilen fahişe bir kadın daha vardı ki bu kadın Mersed'in dostu idi. Mersed, Mekke esirlerinden bir kimseye kendisini götürceğini va'd etmişti. Mersed şöyle anlattı. Bir mehtaplı gecede geldim Mekke duvarlarından birinin gölgesinde durdum. Anak'ta geldi duvarın kenarında benim gölgemin karaltısını gördü, yanıma yaklaşınca beni tanıdı ve “Mersed misin?” diye sordu. Ben de: “Mersed'im” cevabını verdim. “Merhaba hoş geldin, bu geceyi bizim yanımızda geçir” dedi. Ben de: “Ey Anak! Allah zinayı haram kıldı” dedim. Bunun üzerine Anak: “Ey oba halkı bu adam esirlerinizi kaçırıyor” diye bağırdı. Bunun üzerine sekiz kişi peşime düştü. Handeme yolunu tuttum sonunda bir kaya yarığına veya mağaraya girdim onlarda gelerek benim başımın ucunda dikildiler. Hatta orada idrarlarını yaptılar idrarları başımın üstüne aktı. Fakat Allah onların gözlerini benden kör etti. Onlar dönüp gittiler. Ben de adamıma döndüm onu yükledim kendisi biraz ağırdu. Izhır denilen yere kadar onu götürdüm ve orada zincirlerini çözdüm. Ben onu götürüyordum o da bana yardım ediyordu. Sonunda Medîne'ye vardım. Rasûlullah (s.a)'e gelerek Ey Allah'ın Rasûlü! Anak ile evlenebilir miyim? Rasûlullah (s.a), sustu bana hiç cevap vermedi, sonra Nur sûresi

3. ayet nazil oldu: “Zina yapan erkek, ancak zina yapan kadınlara veya müşrik olanlara arzu duyup onlarla evlenir. Zina eden kadın da, ancak zina yapan erkeklere veya müşrik olanlara arzu duyup onlarla evlenir. Bu şekilde zina edenlerle evlenme mü’minlere haram kılınmıştır.” Bunun üzerine Rasûlullah (s.a):” *Ey Mersed! Zina eden erkek ancak zina eden kadınla ve müşrikle evlenir zina eden kadın ise ancak zina eden erkekle ve müşrikle evlenir; “Sen, o kadınla evlenme” dedi.*

Hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen garîb* olduğunu ve sadece bu şekliyle bilindiğini belirtmiştir.

Hâkim de eserinde hadise yer vermiş ve hadis hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuş *Zehebî de* ona muvafakat etmiştir²⁷⁰.

III / 481 (Nur s., 3)

138/25. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Sûresi 3. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Karısının ahlaksız olduğunu bilen ve onunla yaşamaya devam eden kişi cennete giremez” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " ثَلَاثَةٌ قَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَنَّةَ مُذْمِنُ الْخَمْرِ وَالْعَاقُ وَالذَّيُّوْتُ الَّذِي يُقْرُ فِي أَهْلِهِ الْخَبِيثُ".

Abdullah İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü (s.a.) şöyle buyurmuştur: *Üç kimse vardır ki, Allah Teâ'lâ cenneti onlara haram kılmıştır: Devamlı içki içen, (ana-babasına) asî gelen ve ailesi konusunda zinaya ses çıkarmayan deyyus.*

Hadis Nesâî, İbn Mâce, Ahmet ibn Hanbel, Taberânî, Hâkim, Beyhakî ve Heysemî tarafından tahriç edilmiştir. Müsned muhakkiki *Şuayb el-Arnaût* hadis *sahih*, ancak senedinde yer alan *Sâlim ibn Abdullah'ın* bilinmemesi sebebiyle senedi *zayıftır* demiştir. Hâkim ise hadis hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuş *Zehebî de* ona muvafakat etmiştir. Hâkim'in eserinde yer verdiği rivayette bazı lafız farklılıkları içermektedir. Rivayet şu şekildedir:

"ثَلَاثَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ الْعَاقُ بِوَالِدَيْهِ وَالذَّيُّوْتُ وَالرَّجُلُ النِّسَاءِ"

²⁷⁰ Ebû Dâvud, *Nikâh*, 4; Tirmizî, *Tefsîru'l-Kur'ân*, 24; Nesâî, *Nikâh*, 12; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 180.

Beyhakî bu hadisin isnadına *hasen* derken; Heysemî, *Bezzâr'ın* iki farklı senedle bu hadisi tahriç ettiğini ve her iki senedin ricallerinin de *sika* olduğunu belirtmiştir²⁷¹.

III / 481 (Nur s., 3)

139/26. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Suresi 6-10. Ayetlerle ilgili olarak verdiği “ Ey Allah'ın Rasûlü, eğer bir kişi bir başkasını karısıyla yakalar ve suçlamada bulunursa ona kazf haddi vuracaksınız, eğer karısını öldürse siz de onu öldüreceğiniz, eğer sessiz kalsa ızdırap duyup duracak, bu durumda bu adam ne yapsın...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

أَنَّ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ أَخْبَرَهُ أَنَّ غُوَيْمِرَ الْعُجْلَانِيَّ جَاءَ إِلَى عَاصِمِ بْنِ عَدِيٍّ الْأَنْصَارِيِّ ، فَقَالَ لَهُ يَا عَاصِمُ أَرَأَيْتَ رَجُلًا وَجَدَ مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلًا ، أَيَقْتُلُهُ فَتَقْتُلُونَهُ ، أَمْ كَيْفَ يَفْعَلُ سَلِّ لِي يَا عَاصِمُ عَنْ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَ عَاصِمٌ عَنْ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَرِهَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسَائِلَ وَعَابَهَا حَتَّى كَبُرَ عَلَى عَاصِمٍ مَا سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَجَعَ عَاصِمٌ إِلَى أَهْلِهِ جَاءَ غُوَيْمِرٌ فَقَالَ يَا عَاصِمُ مَاذَا قَالَ لَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عَاصِمٌ لَمْ تَأْتِنِي بِخَيْرٍ ، قَدْ كَرِهَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْأَلَةَ الَّتِي سَأَلْتُهُ عَنْهَا . قَالَ غُوَيْمِرٌ وَاللَّهِ لَا أَنْتَهَى حَتَّى أَسْأَلَهُ عَنْهَا فَأَقْبَلَ غُوَيْمِرٌ حَتَّى أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَطَ النَّاسِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ رَجُلًا وَجَدَ مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلًا ، أَيَقْتُلُهُ فَتَقْتُلُونَهُ ، أَمْ كَيْفَ يَفْعَلُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ فِيكَ وَفِي صَاحِبَتِكَ فَادْهَبْ فَأْتِ بِهَا " . قَالَ سَهْلٌ فَتَلَا عَنَّا وَأَنَا مَعَ النَّاسِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ص فَلَمَّا فَرَغَا قَالَ غُوَيْمِرٌ كَذَّبْتُ عَلَيْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنْ أَمْسَكْتُهَا ، فَطَلَّقَهَا ثَلَاثًا قَبْلَ أَنْ يَأْمُرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Sehl ibn Sa'd es-Sâidî (r.a) şöyle haber vermiştir: Uveymir el-Aclânî, Âsım İbn Adıyy el-Ensârî'ye geldi de ona: “Ne dersin! Bir adam karısının yanında bir adam bulsa, kadının kocası o adamı öldürür, siz de onu kısas ile öldürür müsünüz, yoksa bu kimse nasıl yapmalı? Yâ Âsım, bu müşkil işi bir kere benim için Rasûlullah'a soruver” dedi. Bunun üzerine Âsım bu meseleyi Rasûlullah'a sordu. Fakat Rasûlullah (s.a) bu soruları, hoşlanmayıp ayıpladı. O derece ki, Rasûlullah'tan işittiği sözler Âsım'a ağır geldi.

Sonra Âsım ailesine döndüğü zaman Uveymir geldi ve: “ Ya Âsım! Rasûlullah sana ne söyledi? Dedim. Âsım da: “ Sen bana hayır getirmedi. Rasûlullah, benim O'na sorduğum mes'eleyi çirkin gördü, dedi. Uveymir “Vallahi ben çekinmem, bunu kendim Rasûlullah'a sorarım, dedi. Uveymir insanların ortasında iken Rasûlullah'a geldi ve: “Yâ Rasûlallah! Bir kimse karısıyla beraber bir kişiyi (zina üzerinde) bulsa, kadının kocası o erkeği öldürmeli,

²⁷¹ Nesâî, *Zekât*, 69; İbn Mâce, *Ticaret*, 30; İbn Hanbel, *el-Müsned*, X, 269; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsât*, III, 51; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 144; Beyhakî, *Şuabu'l-İmân*, XIII, 261; Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, VIII, 147.

sonra siz de (kısas olarak) onu öldürmeli misiniz? Yoksa bu adam ne yapmalı? Diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah: "*Senin ve kadının hakkında Allah ayet indirdi. Git o kadını getir!*" Buyurdu. Sehl dedi ki: Bu karı koca (Nûr s., 6-10 âyetlerinde öğretildiği üzere) birbirleriyle la'netleştiler. Ben de insanlarla beraber Rasûlullah'ın yanında idim, la'netleşmeleri bitince Uveymir : "Yâ Rasûlallah! Eğer ben bu kadını nikâhımda tutarsam, ona yalan isnâd etmiş (bir yalancı) olurum! Dedi ve Rasûlullah ona emir vermeden önce, o, kadını üç talâk ile boşadı.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Dârimî tahriç etmişlerdir²⁷².

III / 492 (Nur s., 9)

140/27. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Suresi 9. Ayetle ilgili olarak verdiği " Efendim, kendisini çok sevdiğim bir karım var, fakat öylesine zayıf ki, bir başkası kendisine dokunsa aldırılmaz..." şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ عِنْدِي امْرَأَةً هِيَ مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ وَهِيَ لَا تَمْنَعُ يَدَ لَأَمْسٍ . قَالَ " طَلَّقَهَا " . قَالَ لَا أَصْبِرُ عَنْهَا . قَالَ " اسْتَمْنَعُ بِهَا " .

İbn Abbas (r.a)'tan rivâyete göre, bir adam Rasûlullah (s.a.v)'e gelerek; Nikâhımda çok sevdiğim bir karım var fakat huyu kötü, kendisine dokunan hiçbir kimsenin hiçbir istediğini reddetmez dedi. Rasûlullah (s.a.v)'de: "*Onu boşa*" buyurdu. Adam: "Onsuzluğa dayanamam" dedi. Rasûlullah (s.a.v)'de: "*Öyleyse ondan faydalan*" buyurdu.

Kütüb-i Sitte müelliflerinden yalnız Ebû Dâvud ve Nesâî rivayet etmiştir. Elbânî, Ebû Dâvud'un *es-Sünen*'i üzerine yaptığı çalışmada hadisin *sahih* olduğunu belirtmiştir²⁷³.

III / 494 (Nur s., 9)

141/28. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Suresi 9. Ayetle ilgili olarak verdiği " Bir bedevi Hz. Peygamber'e (s.a) gelerek, karısının siyahî bir çocuk doğurduğunu ve bu çocuğun kendisinden olup olmadığından şüphelendiğini söyler..." şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

²⁷² Buhârî, *Talak*, 28-32; Ahkâm, 18; Müslim, *Lian*, 1; Ebû Dâvud, *Talak*, 26-27; Tirmizî, *Tefsir*, 25; Nesâî, *Talak* 35; İbn Mâce, *Talak*, 27; Dârimî, *Nikâh*, 39.

²⁷³ Ebû Dâvud, *Nikâh*, 3; Nesâî, *Nikâh*, 12; *Talak*, 34.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي فِزَارَةَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ امْرَأَتِي وَلَدَتْ غُلَامًا أَسْوَدَ . وَهُوَ يُرِيدُ
الِإِنْتِفَاءَ مِنْهُ . فَقَالَ " هَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ " قَالَ نَعَمْ . قَالَ " مَا أَلْوَأَتْهَا " قَالَ حُمْرٌ . قَالَ " هَلْ فِيهَا مِنْ أَوْرَقٍ " قَالَ فِيهَا دَوْدٌ وَرُقٌّ
 . قَالَ " فَمَا ذَاكَ تَرَى " قَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ نَزَعَهَا عِرْقٌ . قَالَ " فَلَعَلَّ هَذَا أَنْ يَكُونَ نَزَعُهُ عِرْقٌ " قَالَ فَلَمْ يَرْحُصْ لَهُ فِي الْإِنْتِفَاءِ
 مِنْهُ .

Ebu Hüreyre (r.a)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Fezare oğullarından bir adam Peygamber (s.a.)'e gelerek; "Karım siyah bir çocuk doğurdu" diyerek o çocuğun kendisinden olmadığını söylemek isteyip reddetmek istiyordu. Rasûlullah (s.a) ona: "*Senin develerin var mı?*" buyurdu. Adam: "Evet" dedi. Rasûlullah (s.a.): "*Onların renkleri nasıldır?*" diye sordu. Adam: "Kırmızıdır" diye cevap verdi. Rasûlullah (s.a.): "*Aralarında boz renkli olanları var mıdır?*" diye sordu. Adam: "Evet boz renkli olanları da var" dedi. Rasûlullah (s.a.): "*O boz renkliler nereden gelmiştir dersin*" diye sordu. Adam: "Soyunda belki öyle bir damar vardır" dedi. O zaman Rasûlullah (s.a.): "*Öyleyse bu çocukta soyunun bir damarına çekmiştir*" buyurdu. Râvî, "Böylece Rasûlullah (s.a.) o adamın çocuğunu reddetmesine izin vermedi" demiştir. Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinin tamamı tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadis hakkında *hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur²⁷⁴.

III / 494 (Nur s., 9)

142/29. HADİS

Mevdûdî'nin Nur Suresi 9. Ayetle ilgili olarak verdiği " Bir aileye, gerçekten o aileden olmayan bir çocuk getiren kadının Allah'la hiç bir alıp vereceği yoktur. Aynı şekilde, çocuk kendisine çekmişken, çocuğun babası olduğunu inkâr eden erkek de hesap gününde Allah'ı hiç görmeyecek ve Allah kendisini tüm insanlığın önünde rezil edecektir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ جِئِن نَزَلَتْ آيَةُ الْمَلَأَعَنَةِ "أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَدْخَلْتُ عَلَى قَوْمٍ رَجُلًا
لَيْسَ مِنْهُمْ فَلَيْسَتْ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ وَلَا يُدْخِلُهَا اللَّهُ جَنَّتَهُ وَأَيُّمَا رَجُلٍ جَدَدَ وَلَدَهُ وَهُوَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ احْتَجَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ
وَفَضَحَهُ عَلَى رُءُوسِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

Ebu Hüreyre (r.a)'den rivâyete göre, bizzat kendisi Rasûlullah (s.a)'den şöyle işitmiştir: Mülâne ayeti indiğinde Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: "*Ailesinden olmayan bir erkeği herhangi bir kadın evine alır ve zina ederse, Allah'tan bir şey istemeye hakkı yoktur.*

²⁷⁴ Buhârî, *Talâk*, 25; *İ'tisâm* 12; Müslim, *Liân*, 18; Ebû Davud, *Talak*, 28; Tirmizî, *Velâ*, 4; Nesâî, *Talak*, 46; İbn Mâce, *Nikâh*, 58.

Allah onu cennetine koymaz. Göz göre göre çocuğunu inkâr eden bir adamın gözüne Allah perde çeker ve kıyamet günü geçmiş ve gelecek toplumların önünde onu rezil ve rüsvay eder”.

Hadisi Ebû Dâvud, Nesâî, İbn Mâce ve Dârimî tahriç etmişlerdir. İbn Mâce rivayeti farklı senedle yine Ebû Hureyre’ye dayanmaktadır. Zevâid’de rivayetin senedinde yer alan *Yahya b. Harb*’in zayıf olduğu belirtilmiştir²⁷⁵.

III / 495 (Nur s., 9)

143/30. HADİS

Mevdûdî’nin, Nur sûresi 22. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Eğer bir kimse, bir şey için yemin eder ve sonra da daha iyi bir yol bulur ve ona girerse, onun daha iyi yola girmesi yeminini bozmasına keffarettir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَا نَذْرَ وَلَا يَمِينَ فِيمَا لَا يَمَلُكَ ابْنُ آدَمَ وَلَا فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ وَلَا فِي قَطِيعَةِ رَجِمٍ ، وَمَنْ خَلَفَ عَلَى يَمِينٍ فَرَأَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا فَلْيَدْعُهَا وَلْيَأْتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ ، فَإِنَّ تَرْكَهَا كَفَّارَتُهَا " .

Amr ibn Şu’ayb, babası kanalıyla dedesinden Hz.Peygamber (s.a.)’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: " *Kişinin mâlik olmadığı şeyde, Allah'a isyan konusunda ve sıla-i rahmi kesmekte, yemin de nezir de yoktur (bunlara sadakat gösterilmez). Bir kimse, bir şey üzerine yemin eder de, başkasını ondan daha hayırlı görürse, yeminini (yemin ettiği şeyi) bırakıp o hayırlı olanı yapsın. Şüphesiz onu terketmesi, yeminine keffarettir.*"

Hadis-i şerifi bu şekilde sadece Ebû Dâvud ve Ahmed ibn Hanbel’in *Müsned*’inde geçmektedir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût hadisin isnadının *hasen* olduğunu belirtmiştir. Ebû Dâvûd “Pek azı müstesna, Hz. Peygamber (s.a)’den gelen tüm (sahih) hadislerde, "Yemininden dolayı keffaret ödesin" şeklindedir” demiştir²⁷⁶.

III / 511 (Nur s., 22)

144/31. HADİS

Mevdûdî’nin Nur sûresi 22. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Kim bir şey için yemin eder ve sonra yemin ettiği için daha iyi bir yol görürse, bu daha iyi yolu benimser ve yemin için keffaret öder” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

²⁷⁵ Ebû Dâvud, *Talak*, 28; Nesâî, *Talâk*, 47; İbn Mâce, *Ferâiz*, 13; Dârimi, *Nikâh*, 42.

²⁷⁶ Ebu Dâvud, *Eyman ve Nüzur*, 12; İbn Hanbel, *el-Müsned*, XI, 568.

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " إِذَا حَلَفَ أَحَدُكُمْ عَلَى يَمِينٍ فَرَأَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا فَلْيُكْفِرْ عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَنْظُرِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ فَلْيَأْتِهِ "

Abdurrahman ibn Semure (r.a)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “Sizden biriniz herhangi bir şeye yemin eder de başka bir şeyi ondan daha hayırlı görürse, yeminine keffaret versin hayırlı olanı düşünüp yapsın.”

Hadis-i şerifi bu şekilde Müslim, Nesâî, İbn Mâce, Dârimî ve İmâm-ı Mâlik tahric etmişlerdir²⁷⁷. Buhârî'nin *Sahîhi* 'nde geçen benzer rivayet ise şu şekildedir:

عَنْ زَهْدَمِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِنِّي لَسْتُ أَنَا حَمَلْتُكُمْ ، وَلَكِنَّ اللَّهَ حَمَلَكُمْ ، وَاللَّهُ لَا أَحْلِفُ عَلَى يَمِينٍ فَأَرَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا ، إِلَّا أَتَيْتُ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ وَحَلَلْتُهَا " .

Zehdem ibn Mudrib (r.a)den rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur: “Sizlere develer verip yükleyen ben değilim, lâkin sizleri develere Allah yüklemiştir. Vallahi ben bir şeye yemin eder de akabinde yemin ettiğim şeyden başkasını daha hayırlı görürsem muhakkak o hayırlı olan işi yaparım da yeminimden keffaretle çözümler kurtulurum”²⁷⁸.

III / 511 (Nur s., 22)

145/32. HADİS

Mevdûdî'nin Nur sûresi 23. Ayetle ilgili olarak verdiği “ İffetli kadınlara iftira atmak yedi ölümcül günahın biridir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ " قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَ " الشَّرْكُ بِاللَّهِ وَالسَّحَرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَأَكْلُ الرِّبَا وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْعَافِيَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ "

Ebû Hureyre (r.a) Rasûlullah (s.a) 'in “Yedi mühlik şeyden kaçın!” — Bunlar nedir yâ Rasulâllah? diye sorulunca : “Allah'a şirk koşmak, sihir yapmak, Allah'ın haram kıldığı bir kimseyi haksız yere öldürmek, yetim malı yemek, faiz yemek, düşmana hücum anında harpten kaçmak, namuslu, kendi halinde mü'min kadınlara zina iftirası atmaktır” buyurduğunu rivayet etmiştir.

²⁷⁷ Müslim, *Eyman*, 3; Nesâî, *Eymân ve 'n-Nüzur*, 15; İbn Mâce, *Keffâret*, 7; Dârimî, *Nüzur ve Eymân*, 9.

²⁷⁸ Buhârî, *Keffarati'l-Eyman*, 10.

Hadis-i şerif Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd ve Nesâî tarafından tahriç edilmiştir²⁷⁹.

III / 511 (Nur s., 23)

146/33. HADİS

Mevdûdî'nin Nur sûresi 23. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Takva sahibi bir kadına iftira atmak, yüz yıllık salih ameli yok etmeye yeter” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن حذيفة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " إِنَّ قَدْفَتَ الْمُحْصَنَةَ يَهْدِمُ عَمَلَ مِائَةِ سَنَةٍ "

Hiz. Huzeyfe (r.a) den rivayet edilen bir hadiste Peygamber Efendimiz (s.a) şöyle buyurmuştur: "*İffetli bir kadına iftira atmak, yüz yıllık salih ameli yok etmeye yeter*" buyurulmaktadır.

Hadisi *Taberânî* ve *Bezzâr* tahriç etmiştir²⁸⁰. Heysemî, senette bulunan *Leys İbn Ebî Selim*'in *zayıf*, hadisinin ise *hasen* olduğunu diğer ricalin ise *sahih* ricali olduğunu söylemiştir²⁸¹.

III / 511 (Nur s., 23)

147/34. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 27. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Sen evin içine bir kez göz attıktan sonra, giriş için izin istemenin ne anlamı kalır?” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " إِذَا دَخَلَ الْبَيْتَ فَلَا إِذْنَ "

Ebû Hureyre'nin rivayet ettiği hadiste, Peygamber Efendimiz (s.a) buyurdu ki: "*Evin içine gözünü dikenin, izin istemesinin ne anlamı kalır?*".

Hadisi Ebû Dâvud ve Ahmed İbn Hanbel tahriç etmişlerdir; Beyhakî de eserinde hadise yer vermiştir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût hadisin senedinin râvî *Kesîr el-Eslemî* ve *Velîd ibn Rabah* nedeniyle *hasen* olduğunu söylemiştir²⁸².

III / 514 (Nur s., 27)

²⁷⁹ Müslim, *İman*, 145; Buhârî, *Hudûd*, 44; *Vesâyâ*, 24; Ebu Davud, *Vesâyâ*, 10; Nesâî, *Vesâyâ*, 12.

²⁸⁰ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, III, 187.

²⁸¹ Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, VI, 279.

²⁸² Ebu Dâvud, *Edeb*, 126, 127; İbn Hanbel, *el-Müsned*, XIV, 390; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, XVII, 560.

148/35. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 27. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir adam Hz. Peygamber'i (s.a) görmeye gelmiş ve tam kapının önünde dururken giriş izni istemiştir. Hz. Peygamber (s.a) ona : "Kenarda dur, izin isteme hükmündeki amaç evin içine göz atmayı önlemektir” demiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ هُرَيْرٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ - قَالَ عُثْمَانُ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ - فَوَقَّفَ عَلَى بَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَأْذِنُ فَقَامَ عَلَى
" الْبَابِ - قَالَ عُثْمَانُ مُسْتَقْبِلَ الْبَابِ - فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " هَكَذَا عَنْكَ أَوْ هَكَذَا فَإِنَّمَا الْإِسْتِذْنَانُ مِنَ النَّظَرِ "

Huzeyl'den demiştir ki: Bir adam geldi -Osman (b. Ebî Şeybe bu adamın) Sa'd b. Ebi Vakkas olduğunu rivayet etmiştir- Peygamber (a.s.)'ın kapısının önüne durup izin istedi ve kapının önüne dikildi. -Osman "kapıya karşı" diye rivayet etmiştir-Peygamber (s.a.)'de ona: "*Şöyle yahutta şöyle (dur) – kapı senden biraz sağda veya solda kalacak şekilde- Çünkü izin, gözün evin içini görmemesi içindir*" buyurdu.

Hadisi Ebû Dâvud tahriç etmiş; Taberânî ve Beyhakî de eserlerinde hadis-i şerife yer vermişlerdir²⁸³. Elbânî *Sahîhi Ebî Dâvud*'da hadis hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur²⁸⁴.

III / 514 (Nur s., 27)

149/36. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 27. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Kim kardeşinin izni olmadan onun mektubuna bakarsa, ateşe bakmış olur” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لَا تَسْتَنْرُوا الْجُدْرَ مَنْ نَظَرَ فِي كِتَابِ أَخِيهِ بِغَيْرِ
إِذْنِهِ فَإِنَّمَا يَنْظُرُ فِي النَّارِ سَلُوا اللَّهَ بِبُطُونِ أَكْفُكُمْ وَلَا تَسْأَلُوهُ بِظُهُورِهَا فَإِذَا فَرَعْتُمْ فَاْمَسَحُوا بِهَا وَجُوهَكُمْ "

Abdullah ibn Abbas (r.a)'ın isnadıyla aktardığına göre, Allah'ın Rasûlü (s.a) buyurdu ki: “(Evlerin dış) *duvarlarına (gösteriş için) örtü asmayınız, kardeşinin kitabına onun izni olmadan bakan, ancak ateşe bakmış olur. Allah'tan avuçlarınızın içi ile isteyiniz, dışları ile istemeyiniz. Duayı bitirince avuçlarınızı yüzlerinize sürünüz*”.

Hadisi Ebû Dâvud tahriç etmiştir. Ebu Dâvud, hadisin Muhammed b. Ka'b'den birçok senedle rivayet edildiğini ve bu rivayetlerin hepsinin *zayıf* olduğunu içlerinde en sağlamının

²⁸³ Ebu Dâvud, *Edeb*, 126, 127; Taberânî, *el-Mücemu'l- Kebîr*, VI, 23; Beyhakî, *es-Sünenü'l- Kübrâ*, XVII, 560.

²⁸⁴ Elbânî, *Sahîhi Ebî Dâvud*, 774.

bu rivayet olduğunu ancak bunun da *zayıf* olduğunu belirtmiştir²⁸⁵. Hadis-i şerif Hâkim'in *el-Müstedrek*'inde de şu şekilde geçmektedir:

" إِذَا سَأَلْتُمْ اللَّهَ فَاسْأَلُوهُ بِطُورٍ أَكْفَكُمْ ، وَلَا تَسْأَلُوهُ بِظُهُورِهَا ، وَامْسَحُوا بِهَاوُجُوهَكُمْ . "

Hadis hakkında Hâkim *sahih* derse de *Zehebî*, senedde yer alan *Said ibn Hebîre*'yi *Yahya ibn Main*'in "mevzûât'tan rivayette bulunur" demesinden dolayı tenkit etmiştir²⁸⁶.

III / 515 (Nur s., 27)

150/37. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 27. Ayetle ilgili olarak verdiği " Eğer bir kimse senin evini dikizler ve sen de taşla onun gözünü yaralarsan, bunun hiçbir günahı yoktur" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اطَّلَعَ فِي بَيْتِ قَوْمٍ بَعِيرٍ إِذْهُمْ فَفَقْتُوْا عَيْنَهُ فَلَا دِيَةَ لَهُ وَلَا قِصَاصَ

Ebû Hureyre (r.a) 'dan nakledildiğine göre, Allah'ın Rasûlü (s.a) şöyle buyurdu: "Bir kimse izni olmadan başka birinin evini gözetirse, o da onun gözünü çıkarırsa ona ne kisas, ne de diyet gerekir".

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî ve Dârimî tarafından tahric edilmiştir²⁸⁷.

III / 516 (Nur s., 27)

151/38. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 27. Ayetle ilgili olarak verdiği Bir kere Hz. Peygamber (s.a) Hz. Sa'd bin Ubade'nin evine gitmiş ve iki kez "es-selâmü aleyküm ve rahmetullah" diye selâm verip izin istemişti. Üçüncü defa da izin isteğine herhangi bir cevap gelmeyince dönüp gitmişti" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ زَارَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَنْزِلِنَا فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ. فَرَدَّ سَعْدٌ رَدًّا خَفِيًّا . قَالَ قَيْسٌ فَقُلْتُ أَلَا تَأْدُنْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَقَالَ دَرَهُ يُكْتِرُ عَلَيْنَا مِنَ السَّلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَفِيََّا . فَرَدَّ سَعْدٌ رَدًّا خَفِيًّا ثُمَّ قَالَ خَفِيََّا ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ . ثُمَّ رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاتَّبَعَهُ سَعْدٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي كُنْتُ أَسْمَعُ تَسْلِيمَكَ وَأَرُدُّ عَلَيْكَ رَدًّا خَفِيًّا لِنُكْتِرَ عَلَيْنَا مِنَ السَّلَامِ

²⁸⁵ Ebu Davud, *Tefsiru Ebvabi 'l-Vitr*, 23

²⁸⁶ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 720.

²⁸⁷ Müslim, *Âdâb*,43; Ebu Davud, *Edeb*, 126, 127; Tirmizî, *İsti'zân ve Edep*,16; Nesâî, *Kasâme*, 47-48; Darimî, *Diyât*, 23.

Kays b. Sa'd (b. Ubade)'den demiştir ki: (Birgün) Rasûlullah (s.a.) bizi ziyaret için evimize gelmişti: “*Esselamü aleyküm ve rahmetullah*” dedi (Babam) Sa'd, bu selâmı sesini yükseltmeden hafifçe aldı. Bunun üzerine ben: "Rasûlullah (s.a.)'a (evimize girmesi için) izin vermiyor musun? Dedim. Sen O'nu bırak ki bize selâmı çoğaltsın (biz de o selâmlarla bereket buluruz), dedi. Hemen arkasından Rasûlullah (s.a.) (ikinci defa olarak): “*Esselamü aleyküm ve rahmetullah*” dedi. (Babam) Sa'd (bu selâmı da yine) alçak sesle aldı. Sonra Rasûlullah (s.a.) (üçüncü defa olarak) “*Esselamü aleyküm ve rahmetullah*” dedi. Sonra da dönüp gitti ve (babam) Sa'd da arkasından varıp: Ey Allah'ın Rasulü! Ben senin selâmını işitiyordum, bize selâmı çoğaltman için onu hafif bir sesle alıyordum, dedi.

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden yalnız Ebû Dâvud tahric etmiştir²⁸⁸. Ebû Dâvud, senedde yer alan Ömer ibn Abdü'lvâhid ve ibn-i Semmâ'nın hadisi Evzâî'den *mürsel* olarak rivayet ettiklerini ve Kays İbn Sa'd'dan bahsetmediklerini belirtmiştir. Muhakkik Elbânî ise, *Sahih-i Ebî Dâvud*'da hadisin senedinin *zayıf* olduğunu belirtmiştir²⁸⁹.

III / 516 (Nur s., 27)

152/39. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 27. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir adam, Hz. Peygamber'e (s.a) : "Efendim, annemin odasına girerken de izin isteyecek miyim?" diye sorar” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَ رَجُلًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اسْتَأْذِنُ عَلَى أُمِّي فَقَالَ " نَعَمْ " قَالَ الرَّجُلُ إِنِّي مَعَهَا فِي الْبَيْتِ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَأْذِنُ عَلَيْهَا " فَقَالَ الرَّجُلُ إِنِّي خَادِمُهَا . فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَأْذِنُ عَلَيْهَا أَتُحِبُّ أَنْ تَرَاهَا عُرْيَانَةً " قَالَ لَا . قَالَ فَاسْتَأْذِنُ عَلَيْهَا"

Yesar oğlu Ata şunları anlatır: Bir adam Rasûlullah (s.a)'e: "Ya Rasûlallah! Annemin huzuruna girmek için izin isteyecek miyim?" diye sordu. O da: "*Evet*" buyurdu. Adam: "Ben evde onunla beraber oturuyorum." deyince Rasûlullah (s.a): "*Ondan izin iste*" dedi. Adam: "Ona ben hizmet ediyorum." dediğinde Rasûlullah (s.a) yine: "*Ondan izin iste, onu çıplak olarak görmek ister misin?*" dedi. Adam: "Hayır" dedi. Rasûlullah (s.a): "*O halde, izin almadan yanına girme*" buyurdu.

²⁸⁸ Ebu Dâvud, *Edeb*, 127, 128

²⁸⁹ Elbânî, *Sahih-i Ebî Dâvud*, 776.

Hadisi İmâm-ı Mâlik *mürsel* olarak rivayet etmiştir²⁹⁰.

III / 516 (Nur s. 27)

153/40. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 27. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a) gelmiş ve kapıda "Girebilir miyim?" diye bağırmıştı. Bunun üzerine, Hz. Peygamber (s.a) hizmetçisi Ravda'ya "Git ve ona doğru şekli göster “ es-Selâmü aleyküm girebilir miyim? desin" buyurdu” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي عَامِرٍ أَنَّهُ اسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي بَيْتِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَخَادِمِهِ :
أَخْرُجْ إِلَى هَذَا فَعَلَّمَهُ الْإِسْتِذْنَاقَ فَقَالَ لَهُ قُلْ لَهُ قُلِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَأَدْخُلُ؟ فَسَمِعَهُ الرَّجُلَ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَأَدْخُلُ؟ فَأَذِنَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلَ.

Âmir oğullarından bir adam Peygamber (s.a.)'den (huzuruna girmek üzere) izin istemiş (o evindeymiş) ve Hz. Peygamberin hizmetçisine: “Çık da ona izin istemesini ve "esselâmü aleyküm girebilir miyim?" demesini öğret, dediğini işitti de (bunun üzerine) adam "es-selâmü aleyküm girebilir miyim?" dedi (yanına girdi). Nebî (s.a) de ona izin verdi ve (o) da girdi.

Hadisi Ebû Dâvud tahric etmiş, Beyhakî de eserinde yer vermiştir. Elbânî *Sahîhi Ebî Dâvud*'da hadis hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur²⁹¹.

III / 516 (Nur s., 27)

154/41. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 27. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Cabir b. Abdullah, bir keresinde babasının borçlarıyla ilgili olarak Hz. Peygamber'in (s.a) evine gidip, kapıyı çaldığını ve Hz. Peygamber'in (s.a) "Kim o?" diye sorduğunu, kendisinin "Ben' deyince...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَدَّرِ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرًا يَقُولُ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَيْنٍ كَانَ عَلَى أَبِي فَدَقَّقْتُ الْبَابَ فَقَالَ مَنْ ذَا .
فَقُلْتُ أَنَا . فَقَالَ أَنَا أَنَا . كَأَنَّهُ كَرِهَهَا .

Muhammed ibnu'l-Münkedir şöyle dedi: Ben Câbir (r.a)'den işittim, şöyle diyordu: Ben babam üzerinde bulunan bir borç hakkında Peygamber (s.a)'e geldim de kapısını vurup

²⁹⁰ Muvatta, *İsti'zân*, 1.

²⁹¹ Ebu Dâvud, *Edeb*, 126, 127; Beyhakî, *es-Sünenü'l- Kübrâ*, XVII, 563; Elbânî, *Sahîhi Ebî Dâvud*, 774.

tıklattım. Peygamber: "Kim o!" buyurdu. Ben de: "Ben! Dedim. Peygamber böyle cevap vermemden hoşlanmamışçasına "Ene, ene (Ben, ben)!" diye ta'rif etti.

Hadisi Buhârî, Ebû Dâvud, Tirmizî, Dârimî ve Ahmed ibn Hanbel tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadis hakkında *hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur²⁹².

III / 516 (Nur s., 27)

155/42. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 27. Ayetle ilgili verdiği " Hz. Peygamber (s.a) en çok üç defa izin isteme gereğine hükmetmiştir. Üçüncüde cevap gelmezse geri dönülmelidir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "الْإِسْتِئْذَانُ ثَلَاثٌ فَإِنْ أُذِنَ لَكَ فَادْخُلْ وَإِلَّا فَارْجِعْ".

Ebû Musa el-Eşârî (r.a.)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu: "(Birinin yanına gittiğinde aralıklı) üç defa izin iste. (Üç kez kapıyı çal), izin veriliyorsa, gir, yoksa geri dön".

Hadisi Buhârî, Müslim, Ahmed ibn Hanbel ve İmâm-ı Mâlik tahriç etmiş ve Beyhakî de eserinde yer vermiştir.

Muhakkik Şuayb el-Arnaût, hadisin senedinin *Şeyhayn'ın* şartlarına göre *sahih* olduğunu belirtmiştir²⁹³.

III / 516 (Nur s., 27)

156/43. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği " Ya Ali, ilk bakıştan sonra ikinci kez bakma. İlk bakış bağışlanabilir, ama ikincisi değil" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَا عَلِيُّ لَا تُتَّبِعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ فَإِنَّ لَكَ الْأُولَىٰ وَلَيْسَتْ لَكَ الْآخِرَةُ "

²⁹² Buhari, *İsti'zan*, 17; Ebu Davud, *Edeb*, 127- 128; Tirmizî, *İsti'zan ve Âdâb*, 18; Darimî, *İsti'zan*, 2; İbn Hanbel, a.g.e, XXII, 93-94.

²⁹³ Buhârî, *İsti'zan*, 13; Müslim, *Âdâb*, 33; İbn Hanbel, *el-Müsne'd*, XVII, 75; Muvatta, *İsti'zân*, 1; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübra*, XVII, 562.

Büreyde (r.a.)'nin, babasından rivayet ettiği hadis-i şerifte Hz. Peygamber (s.a) Hz. Ali'ye şöyle buyurmuşlardır: “ *Ey Ali! İlk bakıştan sonra ikinci kez bakma! Çünkü ilk bakış senin için bağışlanmış ise de sonraki bakışta hakkın yoktur*”.

Hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî ve Ahmed ibn Hanbel tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen garib* olduğunu ve bu hadisin sadece Şerîk'in rivâyetiyle bilindiğini belirtmiştir.

Hâkim de eserinde hadise yer vermiş ve Müslim'in şartlarına uygun olduğunu ancak tahriç etmediğini belirtmiş ve Zehebî de ona muvafakat etmiştir²⁹⁴.

III / 518 (Nur s., 30)

157/44. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Hz. Cerir b. Abdillâh el-Becelî, Hz. Peygamber'e (s.a) "Eğer tesadüfen bakarsam ne yapayım?" diye sormuş, "Gözlerini çevir veya bakışını indir" cevabını almıştır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن جرير بن عبد الله قال سألتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم عن نَظْرَةِ الْفَجَاءَةِ فَأَمَرَنِي أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِي

Cerir b. Abdillâh (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: “Rasûlullah (s.a)'e ansızın (bir kadına) bakmanın hükmünü sordum; gözümü hemen (ondan) çevirmemi emretti”²⁹⁵.

Hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Dârimî, Ahmet ibn Hanbel tahriç etmiş, Hâkim eserinde hadise yer vermiştir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu söylemiştir. Hâkim değerlendirmesinde isnadın *sahih* olduğunu belirtmiş Zehebî de onun bu görüşüne muvafakat etmiştir²⁹⁶.

III / 518 (Nur s., 30)

158/45. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili verdiği “Allah, bakışın şeytanın zehirli oklarından biri olduğunu söylemiştir. Kim Allah korkusuyla onu terkederse, tadını kalbinde

²⁹⁴ Ebu Dâvud, *Nikâh* 42,43; Tirmizi, *Edeb*, 28; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXVIII, 129; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 212.

²⁹⁵ Müslim, *Âdâb* 45; Ebû Dâvud, *Nikâh* 44.

²⁹⁶ Müslim, *Âdâb* 45; Ebû Dâvud, *Nikâh*, 42-43; Tirmizi, *Edeb*, 2; Dârimî, *İsti'zân*, 15; İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXI, 498; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 431.

duyacağı bir imanla mükâfatlandırılır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن حذيفة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " النَّظْرَةُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومَةٌ فَمَنْ تَرَكَهَا مِنْ خَوْفِ اللَّهِ أَثَابَهُ عَزٌّ وَجَلٌّ إِيْمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ "

Huzeyfe (r.a)’dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurmuştur: “*Yabancı kadının yüzüne bakmak, şeytanın oklarından bir oktur. Kim Allah’tan korkarak gözünü haramdan sakınırsa Allah ona lezzetini kalbinde hissedeceği bir iman nasip eder*”.

Hadis Kütüb-i Tis’a kaynaklarında geçmemektedir. Hâkim eserinde hadise yer vermiş ve isnadı hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuş ancak Zehebî *Telhis’de* senedde yer alan *İshak ibn Abdulvâhid el-Kureşi* için *va’h*²⁹⁷ ifadesini kullanırken yine senedde yer alan *Abdurrahman el- Vâsıtî’nin de zayıf* olduğunu belirtmiştir²⁹⁸.

Rivayet hakkında Aclûnî, Irâkî’nin *sahih*, Münzirî’nin ise *zayıf* değerlendirmesinde bulunduğunu, çünkü senedin ravilerinin tam olarak bilinmediğini nakletmiştir²⁹⁹.

Heysemî de eserinde rivayete yer vermiş ve *Abdurrahman el-Vâsıtî’nin zayıf* olduğunu belirtmiştir³⁰⁰.

III / 518 (Nur s., 30)

159/46. HADİS

Mevdûdî’nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir müslüman tesadüfen bir kadının güzelliğine bakar ve sonra gözlerini çevirirse, Allah ona ibadet ve sadakat nimeti verir ve bu nimeti daha bir tadlandırır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي أمامة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : " ما من مسلمٍ ينظرُ إلى محاسنِ امرأةٍ ثم يغضُّ بصرَه إلا أُحْدِثَ اللهُ له عبادةً يجدُ حلاوتَها "

Ebû Ümâme (r.a) ‘dan rivayet olduğuna göre Peygamber Efendimiz (s.a) şöyle buyurmuştur : “ *Bir Müslüman bir kadının güzelliğine bakar ve sonra gözlerini çevirirse, Allah ona ibadet tadını gönlünde hissedeceği ecri verir*”.

²⁹⁷ *Va’h*: Hadis metodolojisinde *zayıf ravi* manasında kullanılan ikinci mertebeye cerh lafzıdır.

²⁹⁸ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 349.

²⁹⁹ Aclûnî, *Keşfu’l-Hafâ*, II, 455.

³⁰⁰ Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, VIII, 75.

Hadisi Ahmet ibn Hanbel tahriç etmiş, Heysemî de eserinde yer vermiştir. Senesinde yer alan *İbrahim ibn Yezid* ve *Ubeydullah ibn Zahr* sebebiyle *isnadı zayıftır*³⁰¹.

III / 519 (Nur s., 30)

160/47. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Veda Haccı'nda, Hz. Peygamber'in (s.a) genç kuzeni Fazl bin Abbas, Meş'ari'l-Haram'dan dönüşte deve üzerinde Hz. Peygamber'in (s.a) terkisinde bulunuyordu. Yolda birkaç kadına rastladıklarında Fazl onlara bakmaya başladı. Bunun üzerine, Hz. Peygamber (s.a) elini onun yüzüne koyup, öte tarafa çevirdi" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ أَرَدَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْفَضْلَ بْنَ عَبَّاسٍ يَوْمَ النَّحْرِ خَلْفَهُ عَلَى عَجْزِ رَاحِلَتِهِ ، وَكَانَ الْفَضْلُ رَجُلًا وَضِيئًا ، فَوَقَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلنَّاسِ يُعْتَبِرُهُمْ ، وَأَقْبَلَتْ امْرَأَةٌ مِنْ خَنَعَمَ وَضِيئَةٌ تَسْتَفْتِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَفِقَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا ، وَأَعْجَبَهُ حُسْنُهَا ، فَالْتَمَعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا ، فَأَخْلَفَ بِيَدِهِ فَأَخَذَ بِذَقَنِ الْفَضْلِ ، فَعَدَلَ وَجْهَهُ عَنِ النَّظَرِ إِلَيْهَا ، فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ فِي الْحَجِّ عَلَى عِبَادِهِ أَدْرَكْتَ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا ، لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَسْتَوِيَ عَلَى الرَّاحِلَةِ ، فَهَلْ يَقْضِي عَنْهُ أَنْ أَحْجَّ عَنْهُ قَالَ « نَعَمْ »

Abdullah ibn Abbâs (r.a) ‘dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a) kurban bayramı günü Fadl ibn Abbâs'ı kendinin arka tarafına, bineğinin gerisine bindirdi. Fadl, güzel yüzlü, temiz giyimli bir genç idi. Peygamber insanların kendisine sorup öğrenmeleri için bineğini durdurdu. Bu sırada Has'am kabilesinden güzel bir kadın Rasûlullah'tan fetva istemek üzere geldi. Fadl, bu kadına bakmağa başladı. Kadının güzelliği Fadl'ı hayran etmişti. Fadl o kadına bakarken, Peygamber ona yöneldi de Fadl'in çenesini tuttu ve onun yüzünü kadına bakmaktan öbür tarafa çevirdi. Kadın: “Yâ Rasûlallah! Allah'ın kulları üzerinde bulunan hacc hususundaki farızası babama çok yaşlı bir ihtiyar hâlinde erişti. Deve üzerine binip düz durmağa gücü yetmiyor. Onun adına (vekâleten) benim hacc yapmam onun haccı yerine geçer mi? diye sordu. Rasûlullah: "*Evet (geçer)*" buyurdu.

Hadis, Kütüb-i Sitte müelliflerinin tamamı tarafından tahriç edilmiştir. Tirmizî rivayeti Hz. Ali'den rivayetle vermiş ve *hasen sahih* olduğunu söylemiştir³⁰².

III / 519 (Nur s., 30)

³⁰¹ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXVI, 610; Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, VIII, 74.

³⁰² Buhari, *İsti'zan*, 2; Müslim, *Hac*, 147; Ebû Dâvud, *Menâsik*, 25; Tirmizî, *Menâsik*, 54; İbn Mâce, *Menâsik*, 10; Nesâî, *Menâsik*, 7.

161/48. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir kadın perde arkasından Hz. Peygamber'e bir dilekçe uzattı, Hz. Peygamber "Bu erkek eli mi kadın eli mi?" diye sordu. Kadın "kadın eli" diye cevap verince Hz. Peygamber (s.a) " Kadın eliyse, en azından tırnaklar kınayla boyanmış olmalıydı” diye cevap verdi" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ امْرَأَةً مَدَّتْ يَدَهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكِتَابٍ فَقَبَضَ يَدَهُ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَدَدْتُ يَدِي إِلَيْكَ بِكِتَابٍ فَلَمْ تَأْخُذْهُ . فَقَالَ إِنِّي لَمْ أُدْرِ أَيُّ امْرَأَةٍ هِيَ أَوْ رَجُلٍ قَالَتْ بَلْ يَدُ امْرَأَةٍ . قَالَ لَوْ كُنْتِ امْرَأَةً لَعَيَّرْتِ أَظْفَارَكَ بِالْجَنَاءِ

Âişe (r.a)'den rivâyete göre, bir kadın, Rasûlullah (s.a.)'e bir mektup uzattı. Fakat Rasûlullah (s.a.) elini kapadı ve mektubu almadı. Kadın: “Ey Allah'ın Rasûlü elimle mektup uzattım almadınız.” Rasûlullah (s.a.)'de: “*Kadın eli mi erkek elimi? Bilemedim.*” dedi. Kadın: “Hayır kadın elidir” dedi. Rasûlullah (s.a.), “*Eğer kadın eli olmuş olsaydı tırnaklarında kına izi bulunurdu (ve kadın eli olduğu anlaşılırdı)*” buyurdu.

Hadis Ebû Dâvud, Nesâî ve Ahmed ibn Hanbel tarafından tahric edilmiştir³⁰³. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût, hadisin senedde yer alan *Mutî' ibn Meymûn el-Anberî*'nin zayıf olması nedeniyle senedinin zayıf olduğunu belirtmiştir.

III / 520 (Nur s., 30)

162/49. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Muğire bin Şu'be " Belli bir aileden kız almak istedim. Hz. Peygamber (s.a) kızı görüp görmediğimi sordu, "Hayır" cevabını verince, "Ona bak, bu aranızdaki ilişkinin ahenkli olmasını sağlar" buyurdu" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ خَطَبْتُ امْرَأَةً عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْظَرْتُ إِلَيْهَا فَلْتُ لَا . قَالَ فَانظُرْ إِلَيْهَا فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ يُؤَدَمَ بَيْنَكُمَا

Muğire b. Şu'be (r.a)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.) zamanında bir kadınla evlenmek istedim. Rasûlullah (s.a.): “*O kadını gördün mü?*” buyurdu. Ben de: “Hayır” dedim. Bunun üzerine: “ *Ona bak çünkü anlaşabilmeniz ve birbirinizi sevebilmeniz için bu şart*” buyurdu.

³⁰³ Ebû Dâvud, *Tereccül*, 4; Nesâî, *Zinet*, 18; Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned*, XXXXIII, 300.

Hadisi Tirmizî, Nesâî ve Ahmed ibn Hanbel tahrîç etmişlerdir. Tirmizî hadis hakkında *hasen* değerlendirmesinde bulunmuştur.

Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût ise hadisin *sahih* olduğunu belirtmiştir³⁰⁴. Beyhakî de eserinde hadise yer vermiştir³⁰⁵.

III / 520 (Nur s., 30)

163/50. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Bir adam Ensardan bir aileden kız almak istemiş, Hz. Peygamber (s.a) kendisine, Ensar kadınlarının gözlerinde kusur olduğunu söylemiş ve "Kıza bir bak" demiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا أَرَادَ أَنْ يَنْزَوِّجَ امْرَأَةً فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انظُرْ إِلَيْهَا فَإِنَّ فِي أَعْيُنِ الْأَنْصَارِ شَيْئًا

Ebu Hüreyre (r.a)'den rivâyete göre, bir adam bir kadınla evlenmek istedi. Rasûlullah (s.a): “*Ona dikkatlice bak çünkü ensar kadınlarının gözlerinde bir şeyler olabilir*” buyurdu.

Hadisi Müslim, Nesâî ve Ahmed ibn Hanbel tahrîç etmişlerdir³⁰⁶. *Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, hadisin isnadının Müslim'in şartlarına göre *sahih* olduğunu, ricalinin *sika* olduğunu, *Yezid ibn Keysân* dışında diğer ricalin *Şeyhayn*'in ricali olduğunu, *Yezid ibn Keysân*'ın ise Müslim'in ricalinden olduğunu belirtmiştir. Beyhakî de eserinde hadise yer vermiştir³⁰⁷.

III / 520 (Nur s., 30)

164/51. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği “ İçinizden biri bir kadınla evlenmek istediğinde, kadınla onun evlenmesi konusunda kendisini ikna edecek bir nitelik bulması için ona baksın” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ أَحَدُكُمْ الْمَرْأَةَ فَإِنْ اسْتَطَاعَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى مَا يَدْعُوهُ إِلَى نِكَاحِهَا فَلْيَفْعَلْ قَالَ فَخَطَبْتُ جَارِيَةً فَكُنْتُ أَتَخَبُّ لَهَا حَتَّى رَأَيْتُ مِنْهَا مَا دَعَانِي إِلَى نِكَاحِهَا وَتَرَوُجَهَا فَتَرَوُجُهَا .

³⁰⁴ Tirmizî, *Nikâh*, 5; Nesâî, *Nikâh*, 17; Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned*, XXX, 88.

³⁰⁵ Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübra*, XIV, 19.

³⁰⁶ Müslim, *Nikâh*, 74; Nesâî, *Nikâh*, 23; Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned*, XIII, 235.

³⁰⁷ Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübra*, XIV, 18.

Câbir b. Abdillâh (r.a.)'dan; demiştir ki: "Rasûlullah (s.a.): "Biriniz bir kadına dünürlük yaptığı zaman kendisini o kadınla evlenmeye sevkeden (el, yüz, ayakları gibi) organlara bakmaya imkân buluyorsa; bunu yapsın " buyurdu" (Câbir) dedi ki: "Ben bir cariyeyle evlenmek istedim, bunun üzerine (onun haberi olmadan görebilmek için) onu gizli gizli gözetlemeye başladım. Nihayet beni kendisiyle evlenmeye sevkeden organlarını gördüm de onunla evlendim.

Hadisi Ebû Dâvud ve Ahmed İbn Hanbel tahriç etmişlerdir. *Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût ise hadisin *hasen* olduğunu belirtmiştir³⁰⁸.

III / 520 (Nur s., 30)

165/52. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği "Hiçbir erkek bir başka erkeğin avret yerine, hiçbir kadın da bir başka kadının avret yerine bakmasın" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ وَلَا الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ وَلَا يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ وَلَا تُفْضِي الْمَرْأَةُ إِلَى الْمَرْأَةِ فِي التَّوْبِ الْوَاحِدِ

Abdurrahman ibn Ebî Said'i Hudrî'den o da babasından naklen haber verdiği Rasûlullah (s.a.) : "Erkek erkeğin, kadın da kadının avret yerine bakamaz ve bir elbisenin içinde erkek erkek ile kadın dahi bir elbisenin içinde başka kadınla yan yana bulunamaz" buyurmuşlar.

Hadis Müslim ve Tirmizî tarafından tahriç edilmiş Beyhâkî de eserinde yer vermiştir³⁰⁹. Tirmizî hadis hakkında *hasen garip sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur.

III / 521 (Nur s., 30)

166/53. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği " Ölü veya diri, bir başkasının uyluk bölgesine bakma" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ زُرْعَةَ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ جَرَاهِدِ الْأَسْلَمِيِّ عَنْ جَدِّهِ جَرَاهِدِ قَالَ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَرَاهِدِ فِي الْمَسْجِدِ وَقَدْ انْكَشَفَ فَخَذَهُ فَقَالَ " إِنَّ الْفَخْدَ عَوْرَةٌ "

³⁰⁸ Ebu Dâvud, *Nikâh*, 17, 18; Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned*, XXII, 440.

³⁰⁹ Müslim, *Hayız*, 74; Tirmizî, *Edep*, 38; Beyhâkî, *es-Sünenü'l-Kübra*, XIV, 64.

Cerhed (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Peygamber (s.a), mescidde uyluğu açılmış vaziyette olan Cerhed’in yanından geçti ve “ *Uyluk avretten sayılır (ört)*” buyurdu.

Hadisi Tirmizî ve Ahmed ibn Hanbel tahriç etmiştir. Tirmizî ise hadisin *hasen* olduğunu belirtmiş ancak “hadisin senedinin muttasıl olduğunu zannetmiyorum” demiştir. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût ise hadisin isnadının *hasen* olduğunu belirtmiştir. Hâkim eserinde hadise yer vermiş ve hadis hakkında *sahih* değerlendirmesinde bulunmuş zehebî de ona muvafakat etmiştir³¹⁰.

III / 521 (Nur s., 30)

167/54. HADİS

Mevdûdî’nin, Nur sûresi 30. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Karınız ve cariyeniz dışında avret yerinizi herkesten saklayın. "Yalnızken de mi?" diye soruldu. Hz. Peygamber (s.a) "Evet, yalnızken de, çünkü Allah'ın O'ndan utanman konusunda daha büyük bir hakkı vardır" diye cevap verdi” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حَدَّثَنَا بَهْزُ بْنُ حَكِيمٍ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَوْرَاتُنَا مَا نَأْتِي مِنْهَا وَمَا نَدْرُ قَالَ احْفَظْ عَوْرَتَكَ إِلَّا مِنْ زَوْجَتِكَ أَوْ مِمَّا مَلَكَتْ يَمِينُكَ فَقَالَ الرَّجُلُ يَكُونُ مَعَ الرَّجُلِ قَالَ إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا يَرَاهَا أَحَدٌ فَافْعَلْ قُلْتُ وَالرَّجُلُ يَكُونُ خَالِيًا . قَالَ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ يُسْتَحْيَا مِنْهُ قَالَ أَبُو عَيْسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ . وَجَدُّ بَهْزٍ اسْمُهُ مُعَاوِيَةُ بْنُ حَيْدَةَ الْفُسَيْرِيُّ وَقَدْ رَوَى الْجَرِيرِيُّ عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ وَهُوَ وَالِدُ بَهْزٍ .

Behz b. Hakîm (r.a.), dedesinden rivâyette şöyle demiştir: “Ey Allah’ın Rasûlü! dedim, örtülmesi gereken yerlerimizi kime karşı örtelim, sakıyalım dedim, şöyle buyurdular: “*Hanımından ve cariyenden başka herkese karşı örtülmesi gereken yerlerini ört*”. Erkek erkeklerle beraber olursa nereler örtülmeli diye sorunca: “*Gücün yettiğince avret yerlerini kimseye göstermemeye çalış!*” Sonra ben kişi tek başına olunca ne yapması gerekir dedim; “*Kendisinden hayâ edilip utanılmaya en layık olan zat Allah’tır*” buyurdular.

Hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî ve ibn Mâce tahriç etmişlerdir. Tirmizî, hadisin *hasen* olduğunu belirtmiştir³¹¹.

III / 521 (Nur s., 30)

³¹⁰ Tirmizî, *Edeb*, 40; Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned*, XXXVII, 165; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 200.

³¹¹ Ebû Dâvud, *Hammâm*, 2; Tirmizî, *Edeb*, 22; İbn Mâce, *Nikâh*, 28.

168/55. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği "Hz. Peygamber (s.a) hanımlarından Hz. Ümmü Meymune ve Hz. Ümmü Seleme ile otururlarken, İbn Ümmü Mektum gelmiş, Hz. Peygamber (s.a) hanımlarına "Yüzünüzü ondan gizleyin" buyurmuştur. Hanımlarının, "Ey Allah'ın Rasûlü, o kör değil mi? Bizi ne görebilir, ne tanıyabilir" demeleri üzerine ise şu cevabı vermiştir: "Siz de mi körsünüz? Onu görmüyor musunuz?" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدَهُ مَيْمُونَةُ فَأَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ وَذَلِكَ بَعْدَ أَنْ أَمَرْنَا بِالْحِجَابِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْتَجَبَا مِنْهُ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ أَعْمَى لَا يُبْصِرُنَا وَلَا يَعْرِفُنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفَعَمِيََا وَإِنْ أَنْتُمَا أَلْسُنُمَا تُبْصِرَانِيهِ

Ümmü seleme (r.a)'dan rivayet olunmuştur dedi ki: Rasûlullah (s.a)'ın yanında (bulunuyor) idim. Yanında Meymûne de vardı. Derken İbn Ümmü Mektum çıkageldi. Bu (olay) biz örtünme ile emrolunduktan sonra (olmuştu). Bunun üzerine Peygamber (s.a) (bize): "Ona karşı örtününüz" buyurdu. Ey Allah'ın Rasûlü, o âmâ değilmi? O bizi göremez ve tanıyamaz, dedik. Peygamber (s.a) de: "Siz de âmâ mısınız, onu görmüyor musunuz?" buyurdu.

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden Ebû Davûd ve Tirmizî tahrîc etmişlerdir. Ebû Dâvud bu emrin sadece Peygamber (s.a)'ın hanımları için olduğunu, zira Fâtıma binti Kays'ın (Abdullah) İbn Ümmü Mektûm'un yanında iddet beklediğini belirtmiştir. Hz. Peygamber (s.a) Fâtıma binti Kays'a: "İbn Ümmü Mektûm'un yanında iddet (ini) bekle. Çünkü o âmâ bir adamdır. Elbiselerini onun yanında (iken) çıkarabilirsin" demiştir. Tirmizî ise değerlendirmesinde hadisin *hasen sahih* olduğunu söylemiştir³¹².

III / 523 (Nur s., 31)

169/56. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği "Ey Esmâ, bir kadın ergenlik çağına geldiği zaman, yüz ve el dışında vücudunun herhangi bir parçasının açığa çıkmasına izin yoktur" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

³¹² Ebu Dâvud, *Libas*, 34; Tirmizî, *Edep*, 29.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ دَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهَا ثِيَابٌ رِقَاقٌ فَأَعْرَضَ عَنْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ يَا أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتْ الْمَحِيضَ لَمْ تَصْلُحْ أَنْ يَرَى مِنْهَا إِلَّا هَذَا وَهَذَا وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وَكَفَّيْهِ .

Aişe (r.a)'dan rivayet olunduğuna göre Esmâ binti Ebî bekir (bir gün) üzerinde ince (bir elbise) ile Rasûlullah (s.a)'ın yanına gelmişti. (Hz. Peygamber) ondan yüzünü çevirdi ve "Ey Esmâ! (şurası) muhakkak ki, kadın ergenlik çağına erişince on(un vücudun)dan şundan ve şundan başkasının görünmesi uygun olmaz" dedi ve (kendi) yüzü ile elini işaret etti.

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden sadece Ebû Dâvûd tahriç etmiştir. Ebû Dâvud hadisin *munkatı* olduğunu çünkü *Halid b. Düreyk*'in, Aişe (r.anha)'dan hadis rivayet etmediğini söylemiştir³¹³. Senedde yer alan *Saîd ibn Beşîr el-Ezdî* hakkında İbn Mâin zayıf demiştir³¹⁴.

III / 524 (Nur s., 31)

170/57. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği " Hz. Peygamber (s.a), kendisine hediye edilen kumaştan bir parça Dihyetü'l-Kelbî'ye vererek, "Bir kısmını kendine gömlek yapmak için kullan, kalanını da başörtüsü yapması için karına ver, fakat ona söyle, bunun iç yüzüne bir başka bez parçası diksın ki bedeni görünmesin" dedi" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ دِحْيَةَ بْنِ خَلِيفَةَ الْكَلْبِيِّ أَنَّهُ قَالَ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبَاطِيٍّ فَأَعْطَانِي مِنْهَا قُبْطِيَّةً فَقَالَ "اصْدَعْهَا صَدْعَيْنِ فَأَقْطَعْ أَحَدَهُمَا قَمِيصًا وَأَعْطِ الْآخَرَ امْرَأَتَكَ تَخْتَمِرُ بِهِ" فَلَمَّا أُدْبِرَ قَالَ "وَأْمُرِ امْرَأَتَكَ أَنْ تَجْعَلَ تَحْتَهُ ثَوْبًا لَا يَصْفُهَا".

Dihye b. Halîfe el-Kelbî (r.a)'den rivayet edildiğine göre; Rasûlullah (s.a)'a, kubtiyye denilen ince kumaşlar getirilmişti. Onlardan birini bana verdi ve: "Bunu ikiye böl, birini (kendine) gömlek dik; diğerini de hanımına ver, onu kendisine başörtüsü yapsın" buyurdu. (Hz. Peygamber'in bu emrini alan Dihye oradan ayrılmak üzere sırtını döndüğü zaman Hz. Peygamber ona): "Hanımına (bu kaputun) altında kendi (teni)ni göstermeyecek başka bir bez parçası edinmesini de emret" dedi.

³¹³ Ebu Dâvud, *Libas*, 31.

³¹⁴ Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, II, 318.

Hadisi Ebû Dâvud ve İbn Hanbel rivayet etmiş Beyhâkî de eserinde yer vermiştir. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût ise hadisin Halid ibn Yezîd'in, Dihye b. Halife el-Kelbî ile görüşmediği için rivayetin *munkatı* ' olduğunu belirtmiştir³¹⁵.

III / 526 (Nur s., 31)

171/58. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği Ebu'l-Kays'ın kardeşi Eflah Hz. Aişe'yi görmeye gelmiş, fakat örtünme emri olduğu için, Hz. Aişe izin vermemiştir. O esnada Hz. Peygamber (s.a) gelmiş ve Hz. Aişe'ye Eflah'ı görebileceğine söylemiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ أَفْلَحُ بْنُ أَبِي الْفُعَيْسِ فَاسْتَنْتَرْتُ مِنْهُ . قَالَ تَسْتَتِرِينَ مِنِّي وَأَنَا عَمَّكَ قَالَتْ قُلْتُ
مِنْ أَيْنَ قَالَ أَرْضَعْتِكِ امْرَأَةً أُخِي . قَالَتْ إِنَّمَا أَرْضَعْتَنِي الْمَرْأَةُ وَلَمْ يُرْضِعْنِي الرَّجُلُ . فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَحَدَّثَنِي فَقَالَ إِنَّهُ عَمَّكَ فَلْيَلِجْ عَلَيْكَ

Âişe (r.anhâ)'dan; demiştir ki Eflah ibn Ebi'l-Kuays yanıma gelmişti, ben de kendimi ondan gizledim. Bunun üzerine; Ben senin amcam olduğum halde, benden gizleniyor musun? Dedi. Ben de: Nereden (amcam oluyormuşsun)? Dedim. O da: Kardeşimin karısı seni emzirdi, diye cevap verdi. (Hz. Âişe) dedi ki: “Beni emziren kadındı, erkek değil. Tam bu sırada Rasûlullah (s.a.) yanıma geldi. (Hadiseyi) ona anlatınca: *"O senin amcandır, varsın senin yanına girsin"* buyurdu.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce, İmâm-ı Mâlik ve Dârimî tahric etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir³¹⁶.

III / 527 (Nur s., 31)

172/59. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Çocuk kimin yatağında doğmuşsa ona aittir, zaniye ise recm gerekir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ اخْتَصَمَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ وَعَبْدُ بْنُ زَمْعَةَ فِي غُلَامٍ فَقَالَ سَعْدٌ هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ابْنُ أُخِي عُنْبَةَ بْنِ أَبِي
وَقَّاصٍ عَوْدَ إِلَى أَنَّهُ ابْنُهُ أَنْظِرْ إِلَى شَبِيهِ وَقَالَ عَبْدُ بْنُ زَمْعَةَ هَذَا أُخِي يَا رَسُولَ اللَّهِ وُلِدَ عَلَيَّ فِرَاشِ أَبِي مِنْ وَلِيدَتِهِ فَانظُرْ

³¹⁵ Ebu Dâvud, *Libas*, 36; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, II, 331; İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXVI, 121.

³¹⁶ Buhârî, *Nikâh*, 118; Müslim, *Radâ*, 4-10; Ebu Dâvud, *Nikâh*, 7; Tirmizî, *Radâ*, 2; Nesâî, *Nikâh*, 52; İbn Mâce, *Nikâh*, 38; Muvatta, *Radâ*, 2; Dârimî, *Nikâh*, 48.

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى شَبِيهِهِ فَرَأَى شَبَهَا بَيِّنًا بَعْتَبَةً فَقَالَ هُوَ لَكَ يَا عَبْدُ الْوَلَدِ لِلْفِرَاشِ وَاللِّعَابِ وَالْحَجَرِ وَاحْتَجِبِي مِنْهُ يَا سَوْدَةَ بِنْتُ زَمْعَةَ قَالَتْ فَلَمْ يَرَ سَوْدَةَ قَطُّ“

Âişe (r.a)'den gelen rivayette o şöyle demiştir: Sa'd ibni Ebî Vakkas ile Abd b. Zem'a bir çocuk hakkında münakaşa ettiler. Sa'd : “Yâ Rasûlallah! Bu çocuk benim kardeşim Utbetü'bnü Ebî Vakkas'ın oğludur. Onu koruyup gözetmemi bana vasîyyet etti. Ona benzeyişine bak! dedi. Abd b. Zem'a da: “Bu benim kardeşimdir yâ Rasûlallah! Babamın döşeği üzerinde onun cariyesinden doğmuştur iddiasında bulundu. Derken Rasûlullah (s.a) çocuğun benzerliğine baktı ve Utbe'ye apaçık benzerlik gördü. Bunun üzerine : “*O senindir yâ Abd çocuk firâş sahibinindir. Zânîye de taş (recm cezası / çocuktan mahrumiyet) vardır. Sen de ondan sakın ya Sevde binti Zem'a!*” buyurdular. Hz. Âişe: “*Artık bu çocuk sevdeyi hiç görmedi*” demiştir.

Hadis Buhârî ve Müslim tarafından tahriç edilmiştir³¹⁷.

III / 528 (Nur s., 31)

173/60. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği "İçinizden biri kölesiyle mukatebe yapar ve köle de hürriyetini satın alacak gerekli ücrete sahip olursa, (sahibi olan) kadın, örtüsüne riayet etsin." şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ نَبَّهَانَ مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ عِنْدَ مُكَاتَبٍ إِحْدَاكُنَّ مَا يُؤَدَّى فَلْتَحْتَجِبِي مِنْهُ

Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “*Siz kadınlardan birinizin mükateb kölesi olsa -o kölenin de mükatebe bedelini ödeyecek kadar parası olsa o köle o andan itibaren hürriyetine kavuşmuş yabancı bir erkek olacağından - o kölenin sahibi hanımefendi, diğer erkeklere karşı nasıl örtünüyorsa buna karşı da aynen örtünmelidir*”. Çünkü o köle o evin bir bireyi olmaktan çıkmıştır.

Hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir³¹⁸.

III / 530 (Nur s., 31)

³¹⁷ Buhârî, *Buyû*, 3; Müslim, *Radâ*, 36.

³¹⁸ Ebû Dâvûd, *Diyât*, 20; Tirmizî, *Büyû*, 35; İbn Mâce, *İtk*, 3.

174/61. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği "Ey Allah'ın düşmanı, sanki onun her yanını görmüşsün" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ مُحَمَّدًا كَانَ عِنْدَ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَقَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ وَرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْمَعُ يَا عَبْدَ اللَّهِ إِنَّ فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الطَّائِفَ غَدًا فَأَنَا أَدْلُكَ عَلَى ابْنَةِ غَيْلَانَ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ بِأَرْبَعٍ وَتُنْذِرُ بِثَمَانٍ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "لَا يَدْخُلَنَّ هَؤُلَاءِ عَلَيْكُمْ".

Ebû Urve (r.a.)'dan: Yumuşak huylu ve erkekliği kalmamış bir kişi, Hz. Peygamberin hanımı Ümmü Seleme (r.a.)'in yanındayken Abdullah b. Ebî Ümeyye (r.a.)'ye şöyle dedi. Rasûlullah (s.a)'da onun sözünü duyuyordu: "Ya Abdullah! Allah (c.c.) size yarın Taif şehrini fethetmeyi nasip ederse tavsiye ederim, Gaylan'ın kızının yanına git, o kadın o kadar semiz ki önden bakınca karnının eti dört kat, yanlardan sekiz kat görünüyor". Bunun üzerine Rasûlullah (s.a): *Bunlar (artık) sizin yanınıza girmesinler*" buyurdu.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, İbn Mâce ve İmâm-ı Mâlik tahrîç etmişlerdir³¹⁹.

III / 531 (Nur s., 31)

175/62. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği " Allah'ın kadın kullarını mescidlere gelmekten men etmeyin onlar da koku sürünerek gelmesinler" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ وَلْيَخْرُجْنَ إِذَا خَرَجْنَ تَفَلَاتٍ " .

Ebû Hureyre'den gelen rivayette o şöyle dedi: Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: *"Allah'ın kadın kullarını Allah'ın camilerinden menetmeyin! Onlar da, dışarı çıktıkları zaman koku sürünmemiş olarak çıksınlar"*.

Hadis-i şerifi Ebû Dâvud, Dârimî, Ahmed ibn Hanbel tahrîç etmişlerdir. Beyhakî de eserinde hadise yer vermiştir. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût, senedde yer alan *Amr ibn*

³¹⁹ Buhârî, *Meğâzî*, 58; Müslim, *Selâm*, 33; Ebû Dâvud, *Edeb*, 53; İbn Mâce, *Nikâh*,22; Muvatta, *Vasiyye*, 6.

Muhammed nedeniyle hadisin isnadının *hasen* olduğunu ancak hadisin metninin *sahih* olduğunu, diğer ricalin ise şeyhayn'ın şartlarına göre *sika* olduğunu belirtmiştir³²⁰.

III / 532 (Nur s., 31)

176/63. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Kokuyla mescide gelen kadının namazı, o kadın cinsel ilişkiden sonra yıkandığı gibi yıkanmadıkça kabul olunmaz” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ مَوْلَى أَبِي رُحْمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَقِيتُهُ امْرَأَةً وَجَدَ مِنْهَا رِيحَ الطَّيِّبِ يُنْفِخُ وَلَذَيْلِهَا إِعْصَارٌ فَقَالَ يَا أُمَّةَ الْجَبَّارِ جِئْتِ مِنَ الْمَسْجِدِ قَالَتْ نَعَمْ . قَالَ وَلَهُ تَطَيَّبْتِ قَالَتْ نَعَمْ . قَالَ إِنِّي سَمِعْتُ جِبِّي أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ لِامْرَأَةٍ تَطَيَّبَتْ لِهَذَا الْمَسْجِدِ حَتَّى تَرْجِعَ فَتَغْتَسِلَ غُسْلَهَا مِنَ الْجَنَابَةِ

Ebu Ruhm'in azatlısı Ubeydullah'ın Ebû Hureyre (r.a)'dan naklettiğine göre; Ebû Hureyre (r.a) bir kadınla karşılaştı. Kadından esans kokusu hissetti, eteğinde de (yukarı doğru yükselen kokulu) toz vardı. Kadına: “Ey Cebbar (olan Allah'ın) cariyesi, mescidden mi geliyorsun?” dedi. Kadın: “Evet” dedi. Ebû Hureyre (r.a): “Onun için mi koku süründün?” deyince, kadın: “Evet” dedi. Ebû Hureyre (r.a): “Ben Sevgili Peygamberim Ebu'l Kâsım'ı şöyle derken işittim: *"Şu mescid için koku sürünen bir kadının namazı, (evine) dönüpte cünüplükten dolayı guslettiği gibi gusledinceye kadar, kabul edilmez"*.

Hadisi Ebû Dâvud, Nesâî, İbn Mâce ve Ahmed ibn Hanbel tahric etmiş, Beyhakî de eserinde hadise yer vermiştir. Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût, senedde yer alan *Âsım ibn Ubeydullah* nedeniyle senedinin *zayıf* olduğunu ancak hadisin *hasen* olduğunu belirtmiştir³²¹.

III / 532 (Nur s., 31)

177/64. Hadis

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Halkın onun kokusundan zevk alacak şekilde, koku sürünmüş olarak yoldan geçen bir kadın şöyle şöyledir...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

³²⁰ Ebû Davûd, *Salât*, 52; Darimi, *Salât*, 57; İbn Hanbel, *el-Müsned*, XV, 405; Beyhakî, a.g.e, VI, 122.

³²¹ Ebû Davûd, *Tereccül*, 7; Nesâî, *Zinet*, 36; İbn Mâce, *Fiten*, 19; İbn Hanbel, *el-Müsned*, XVI, 30; Beyhakî, a.g.e, VI, 121-122.

حدثنا مسددٌ حدثنا يحيى أخبرنا ثابت بن عمارَةَ حَدَّثَنِي عُثَيْمُ بْنُ قَيْسٍ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ "إِذَا اسْتَعْطَرَتِ الْمَرْأَةُ فَمَرَّتْ عَلَى الْقَوْمِ لِيَجِدُوا رِيحَهَا فَهِيَ كَذَا وَكَذَا" قَالَ قَوْلًا شَدِيدًا.

Ebû Musa el-Eşarî (r.a) demiştir ki. Rasulullah (s.a) şöyle buyurdu: “*Kadın koku sürünür ve kokusunu farketsinler diye bir topluma uğrarsa o şöyle şöyledir*”. Ebû Musa: "Rasulullah (s.a), çok ağır sözler söyledi" demiştir.

Hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, Dârimî ve İbn Hanbel tahriç etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu söylemiştir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût isnadı hakkında *ceyyid* ifadesini kullanmıştır³²².

III / 533 (Nur s., 31)

178/65. HADİS

Mevdûfî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Kocaları evde bulunmayan kadınların yanına girmeyin, çünkü şeytan kan gibi sizin içinizde dolaşır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن جابرٍ عن النبيِّ صلى الله عليه وسلم قال لا تَلْجُوا على المَغِيْبَاتِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي من أَدْحَمِ مَجْرَى الدَّمِ. قُلْنَا : و مِنْكَ ! قال " و مِنِّي وَلَكِنَّ اللَّهَ أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ "

Câbir (r.a)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz (s.a) şöyle buyurmuştur: “*Berberinde kocası olmayan kadınların yanına girmeyin. Zira şeytan, insanoğluna damarlardaki kan gibi nüfuz eder*”. Biz (Ya Rasûlallah! Şeytan) seni de etkiler mi? diye sorduk. O da: “ *Evet, beni de etkileyebilirdi, ancak Allah, bana yardım etti de o (şeytan), Müslüman oldu* ” dedi.

Hadisi Tirmizî, Dârimî ve İbn Hanbel tahriç etmiştir. Tirmizî hadisin bu şekilde *garîb* olduğunu söylemiştir³²³. Muhakkik Şuayb el-Arnaût senedin *Mücâlid İbn Saîd* sebebiyle *zayıf* olduğunu, *Mücâlid'in* bu metni üç farklı hadisten topladığını söylemiştir.

Buna göre ilk rivayet " لا تَلْجُوا على المَغِيْبَاتِ " ikincisi; إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي من أَدْحَمِ مَجْرَى الدَّمِ üçüncüsü de; لَكِنَّ اللَّهَ أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ dir.

III / 533 (Nur s., 31)

³²² Ebû Davûd, *Tereccül*, 6; Tirmizî, *Edep*, 35; Nesâî, *Zinet*, 35; Dârimî, *İsti'zan*, 18; Hanbel, a.g.e, XXXII, 349.

³²³ Tirmizî, *Radâ*, 17; Dârimî, *Rikâk*, 66; İbn Hanbel, a.g.e, XXII, 226.

179/66. HADİS

Mevdûdî'nin Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Allah’a ve ahiret gününe inanan kimse yanında mahremi bulunmayan bir kadının yanına girmesin. Çünkü bu durumda üçüncü kişi şeytandır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ الْحَمَّامَ إِلَّا بِمَنْزَرٍ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ حَلِيلَتَهُ الْحَمَّامَ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَفْعُدُ عَلَى مَائِدَةٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَخْلُونَ بِامْرَأَةٍ لَيْسَ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا فَإِنَّ تَالِيَهُمَا الشَّيْطَانُ

Cabir İbn Abdullah 'tan (r.a): Rasulullah (s.a) buyurdu ki: "*Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa (sakın) peştemalsiz (çarşı) hamamına girmesin! Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa (sakın) karısını (çarşı) hamamına girdirmesin! Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa (sakın) içki içilen sofrada oturmasın! Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa (sakın) yanında mahremi olmadan yabancı bir kadınla yalnız kalmasın! Onların üçüncüsü şeytan olur (da kendilerini saptırır).*

Hadisi Ahmed İbn Hanbel tahriç etmiştir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût senedin *İbn Lehîa'nın sû-i hıfz* olması nedeniyle *zayıf* olduğunu ancak hadisin *hasen li ğayrihî* olduğunu belirtmiştir³²⁴.

III / 533 (Nur s., 31)

180/67. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Şeytan insanın vücudunda kan gibi dolaşır. Zihinlerinize kötü bir düşünce yerleştirir diye korktum” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ حَبِيبِ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا جَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَزْوُرُهُ وَهُوَ مُعْتَكِفٌ فِي الْمَسْجِدِ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ فَتَحَدَّثَتْ عِنْدَهُ سَاعَةً مِنَ الْعِشَاءِ ثُمَّ قَامَتْ تَنْقَلِبُ فَقَامَ مَعَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْلِبُهَا حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ بَابَ الْمَسْجِدِ الَّذِي كَانَ عِنْدَ مَسْكَنِ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِهِمَا رَجُلَانِ مِنَ الْأَنْصَارِ فَسَلَّمَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رِسْلِكَمَا إِنَّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ حَبِيبٍ قَالَا سُبْحَانَ اللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَبُرَ عَلَيْهِمَا ذَلِكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَفْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَيْئًا

³²⁴ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXIII, 19.

Peygamber (s.a)'in zevcesi Safiye binti Huyey'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) Ramazan ayının son on gecesinde Mescidi Nebevide itikâfta iken kendisi Rasûlullah (s.a)'i ziyaret etmek üzere yanına gelmiş ve yanında yatsıdan sonra bir saat kadar konuştuktan sonra evine dönmek üzere ayağa kalkmış. Rasûlullah (s.a) de onu evine geçirmek için onunla beraber kalkmış.

Peygamber (s.a)'in zevcesi Ümmü Seleme'nin odasının yanındaki mescid kapısının yanına ulaştığı zaman Ensar'dan iki adam onların yanından geçmişler ve Rasûlullah (s.a)'e selâm verdikten sonra hızlı geçmişler. Rasûlullah (s.a) onlara: *"Hızlı gitmeyiniz. Demin yürüdüğünüz gibi yürüyün. Yanımdaki kadın (zevcem) Safiyye binti Huyey'dir."* buyurmuş. Adamlar: *"Yâ Rasûlallah! Sübhanallah (biz senin hakkında başka birşeyi mi düşüneceğiz) dediler. Ve Peygamber'in yanındaki kadının kimliğini açıklamak ihtiyacını duyması onlara ağır geldi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a): "Şeytan, Âdemoğlun (un vücûdun)da kanın dolaştığı her yerde dolaşır. Ben (temiz kalplerinize) şeytanın (kötü) bir şüphe atmasından korktum."* buyurdu.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud ve İbn Mâce tahric etmişlerdir³²⁵.

III / 533 (Nur s., 31)

181/68. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği " Hiç bir erkek, yanında mahremi bulunmadığı sürece yalnızken bir kadının yanına giremez ve hiç bir kadın, yanında mahremi bulunmadan tek başına yolculuğa çıkamaz." Bir adam kalkar ve der: "Karım Hacc'a gidecek, fakat bana bir sefere katılma emri verildi." Hz. Peygamber (s.a) buna şöyle karşılık verir: "Karınla Hacc'a gidebilirsin" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ ، وَلَا تُسَافِرَنَّ امْرَأَةٌ إِلَّا وَمَعَهَا مُحْرَمٌ " فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَكُنْتُ بِنْتٌ فِي عَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا ، وَخَرَجْتُ امْرَأَتِي حَاجَةً . قَالَ اذْهَبِ فَحُجِّي مَعَ امْرَأَتِكَ

İbn Abbâs (r.a) Peygamber (s.a)'den şöyle buyururken işitmiştir: *"Hiçbir erkek (mahremi olmayan) bir kadınla yalnız kalmasın. Hiçbir kadın da beraberinde (nikâh geçmez*

³²⁵ Buhârî, *Bedü'l-Halk*, 11; *Edeb*, 81; *İ'tikâf*, 11-12; Müslim, *Selâm*, 23; Ebû Dâvud, *Sıyâm*, 79; İbn Mâce, *Sıyâm*, 65.

hısımlı) bulunmaksızın sakın yolculuk etmesin". Bu yasak üzerine bir adam ayağa kalktı da: "Yâ Rasûlallah! Ben şöyle şöyle bir gazveye yazılmışım. Hâlbuki hanımım hacc etmek üzere yola çıkmıştır? diye sordu. Rasûlullah: "Sen de git, onunla beraber hacc et" buyurdu.

Hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî ve İbn Mâce tahriç etmişlerdir. Beyhakî de eserinde hadise yer vermiştir. Tirmizî hadisin sadece "Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kadının yanında babası veya oğlu veya kocası veya kardeşi veya nikâhlanması haram olan bir kimse olmaksızın üç gün veya daha fazla sürecek bir yolculuğa tek başına çıkması helal değildir" kısmına yer vermiş ve hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir³²⁶.

III / 533 (Nur s., 31)

182/69. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle verdiği "Eğer bir kişi gerçek bir özrü olmaksızın mescide gelmez ve namazını evde kılarsa, Allah bu namazını kabul etmeyecektir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَمِعَ الْمُنَادِيَ فَلَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ اتِّبَاعِهِ عُدْرٌ قَالُوا وَمَا الْعُدْرُ قَالَ خَوْفٌ أَوْ مَرَضٌ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ الصَّلَاةُ الَّتِي صَلَّى

İbn Abbas (r.a.) Rasûlullah (s.a.)'ın şöyle buyurduğunu söylemiştir: "*Müezzinin ezanını duyup da namaza gitmesine mâni bir özrü olmayan kimsenin...*"; (Bu arada sahâbîler Rasûlullah'a) "özür nedir?" diye sordular. (Rasûlullah) "*Korku veya hastalıktır*" karşılığını verdi (ve sözüne devam etti) "...*(Evinde) kıldığı namaz kabul olunmaz*".

Hadisi sadece Ebû Dâvûd tahriç etmiştir. Hâkim ve Beyhakî de eserlerinde hadise yer vermişlerdir. Elbânî, Ebû Dâvud'un *es-Sünen*'i üzerine yaptığı çalışmada hadisin "özür" ifadesi olmadan "*onun namazı olmaz*" lafzı ile *sahih* olduğunu belirtmiştir. Hâkim hadisin şeyhaynın şartlarına uygun olduğunu söylemiş ve *sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur. Zehebî tevakkuf etmiştir.

Ancak Beyhakî rivayetin *merfu* değil, mevkuf rivayet olmasının daha sıhhatli bir görüş olduğunu belirtmiştir. İbn Mâce de benzer bir hadise Sünenü İbn-i Mâce'nin *Mesâcid*

³²⁶ Buhari, *Cihad*, 139; Müslim, *Hac*, 424; Tirmizî, *Radâ*, 15; İbn Mâce, *Menâsik*, 7; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübra*, X, 437.

bölümünde yer vermiştir. Bu rivayet, “Ezan sesini işitip de oraya (özürsüz) gitmeyen namazı (makbul) olmaz” şeklindedir³²⁷.

III / 534 (Nur s., 31)

183/ 70. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Kadınların geceleyin mescidlere gelmelerine izin verin” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا اسْتَأْذَنْتُمْ نِسَاءَكُمْ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَأَذِنُوا لَهُنَّ .

İbn Ömer'den gelen rivayette Peygamber (s.a): “Kadınlarınız sizden geceleyin mescide izin istediklerinde kendilerine izin veriniz” buyurmuştur.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce, tahric etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir³²⁸.

III / 534 (Nur s., 31)

184/71. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği " Namazını odanda kılman taraçada kılmandan hayırlıdır. Namazını evinde kılman, yakınınızdaki mescidde kılmandan hayırlıdır, namazını yakınınızdaki mescidde kılman ana mescidde kılmandan hayırlıdır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " صَلَاةُ الْمَرْأَةِ فِي بَيْتِهَا أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهَا فِي حُجْرَتِهَا وَ صَلَاتُهَا فِي مَخْدَعِهَا أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهَا فِي بَيْتِهَا "

Abdullah (İbn Mes'ud)'dan Resûlullah (s.a.)'ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: “Kadının özel odasında kıldığı namaz (evin) salonunda kıldığı namazından, (eşyalarının gizlendiği) daha özel odada kıldığı namaz da özel odasında kıldığı namazdan daha efdaldir”.

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden yalnız Ebû Dâvud tahric etmiştir. Elbânî, Ebû Dâvud'un *sünen*'i üzerine yaptığı çalışmada hadisin *sahih* olduğunu belirtmiştir. Taberânî de eserinde hadise yer vermiştir³²⁹. Ahmed İbn Hanbel'in *Müsned*'inde bu rivayet doğrudan

³²⁷ Ebu Dâvud, *Salât*, 46; İbn Mâce, *Mesâcid*, 17; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 373; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, V, 504.

³²⁸ Buhari, *Ezan*, 162; Müslim, *Salât*, 138; Ebu Dâvud, *Salât*, 52; Tirmizî, *Cuma*, 48; Nesâî, *Mesâcid*, 15; İbn Mâce, *Mukaddime*, 2.

³²⁹ Ebû Dâvud, *Namaz*, 53; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, IX, 342.

geçmemekle birlikte, Muhakkik Şuayb el-Arnaût, İbn Ömer'den gelen benzer bir rivayetin tahkikinde bu rivayete de yer vermiştir.

Şuayb el-Arnaût rivayetin senedinin *ceyyid* olduğunu, senedinde yer alan *Amr İbn Asım* hakkında İbn Mâîn'nin “*sâlih*” değerlendirmesinde bulunduğunu ve İbn Hıbban'ın da söz konusu raviyi *sikat*'ında zikrettiğini belirtmiştir³³⁰. Ayrıca *Müsned*'de Ümmü Seleme'den benzer bir rivayet nakledilmiştir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût bu rivayetin senedinin şahidi ile değerlendirildiğinde *hasen* olduğunu belirtmiş ve şahidi olarak *İbn Ömer* rivayetini vermiştir ki bu hadis tezimizin bir sonraki hadisidir³³¹.

III / 534 (Nur s., 31)

185/72. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Kadınlar için mescidlerin en hayırlıları evlerinin en iç bölmeleridir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عمر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " لا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمْ الْمَسْجِدَ وَ بِيُوتَهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ "

İbn Ömer (r.a)'den rivayet edilen hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (s.a) şöyle buyurmaktadır: “ Kadınları mescidden men etmeyin ancak evleri onlar için daha hayırlıdır”.

Hadisi Taberânî, Ebû Dâvud, Ahmed İbn Hanbel ve Beyhakî tahriç etmiştir³³². Muhakkik Şuayb el-Arnaût, hadisin *sahih* olduğunu ancak senedinin *zayıf* olduğunu zira senedde yer alan *Habib İbn Ebî Sâbit'in müdellis* olduğunu ancak seneddeki diğer ravîlerin *sika* olduğunu belirtmiştir.

III / 535 (Nur s., 31)

186/73. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Erkekler için safların en iyisi ön saf, en kötüsü de son saftır, fakat kadınlar için safların en iyisi en son saf, en kötüsü de ön saftır” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

³³⁰ İbn Hanbel, *el-Müsned*, IX, 337.

³³¹ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXIV, 164.

³³² Ebû Dâvud, *Salât*, 52; İbn Hanbel, *el-Müsned*, IX, 337; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, IX, 341; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, VI, 113.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوْلَاهَا وَشَرُّهَا آخِرُهَا وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا وَشَرُّهَا أَوْلَاهَا

Ebû Hüreyre (r.a)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “*Erkekler için en hayırlı saf ilk saftır en kötüsü ise son saftır. Kadınlar için sevabı en fazla olan saf son saftır en kötü ve şerli olan saf ise erkeklere yakın olan ilk saftır*”.

Hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce tarafından tahrîç edilmiştir³³³.

III / 535 (Nur s., 31)

187/74. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 31. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Yolun ortasından yürümeniz doğru değildir, kenarlardan yürüyün” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن حمزة بن أبي أسيدٍ لأنصاريٍّ عن أبيه أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول و هو خارجٌ من المسجد فاختلطَ الرجالُ مع النساءِ في الطريق فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم للنساءِ " استأخرنَ فإنه ليسَ لَكُنَّ أن تَحْفُقْنَ الطريقَ عليكنَّ بحافاتِ الطَّرِيقِ " قال " فكانت المرأةُ تَلصِقُ بالجدارِ حتى إن ثوبها لِيَتَعَلَّقَ بالجدارِ من لصوقها به

Hamza b. Ebi Üseyd el-Ensârî'nin babasından rivayet edildiğine göre, kendisi (birgün) Rasûlullah (s.a.)'i mescidin dışında konuşurken işitmiş (ve orada Hz. Peygamberin konuşmakta olduğunu gören) erkekler (Hz. Peygamberi daha yakından dinleyebilmek için) yolda (Hz. Peygamber'in etrafında) bulunan kadınlarla karışmışlar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.) kadınlara (hitaben): “*Geri çekilin, sizin yolun ortasından gitmeniz (doğru) olmaz. Size gereken yolun kenarı(ndan yürümeniz)dir*” buyurdu. Bunun üzerine kadınlar nerdeyse duvara sürtünerek yürür oldular. Hatta (yolun kenarında bulunan) duvarlara sürtünürcesine yürümelerinden dolayı elbiseleri (zaman zaman) duvar (lar) a takılıyordu.

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinden yalnız Ebû Dâvud tahrîç etmiştir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût, senette yer alan *Şeddâd İbn Ebî Amr ve Ebu'l-Yemân'ın* bilinmemesi nedeniyle hadisin senedinin zayıf olduğunu belirtmiştir. Hadis *Kenzu'l-Ummal*'de de yer almaktadır³³⁴.

III / 535 (Nur s., 31)

³³³ Müslim, *Salât*, 132; Ebû Dâvud, *Salât*, 97; Tirmizî, *Salât*, 166; Nesâî, *İmâmet*, 32; İbn Mâce, *İkâme*, 52.

³³⁴ Ebû Dâvud, *Edep*, 180; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-Ummâl*, XVI, 388.

188/75. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 33. Ayetle ilgili olarak verdiği "Ey gençler, içinizde kimin evlenmeye gücü yeterse evlensin, çünkü bu, gözleri kötü bakıştan alıkoyar ve kişinin temiz ve iffetli kalmasını sağlar, evlenmeye gücü yetmeyen ise oruç tutsun..." şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَبَابًا لَا نَجِدُ شَيْئًا فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصَرِ ، وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ .

Abdullah İbn Mes'ûd şöyle dedi: Bizler Peygamber(s.a)'in maiyyetinde (evlenmek için) hiçbir imkân bulamayan birtakım gençler idik. Rasûlullah (s.a) bize: *"Ey gençler zümresi! Evlenmeye gücü yeten evlensin. Çünkü evlenmek, gözü haramdan en çok men' eder, ferci de en iyi korur. Evlenmeye gücü yetmeyen de oruca devam etsin. Çünkü oruç tutmak, kişinin şehvetini zayıflatan birşeydir"* buyurdu.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Ahmed İbn Hanbel tarafından tahric edilmiştir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir³³⁵.

III / 539 (Nur s., 33)

189/76. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 33. Ayetle ilgili olarak verdiği " Allah, iffetini korumak için evlenene, hürriyetini kazanmak için çalışan köleye ve Allah yolunda savaşan kişiye yardım eder" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حدثنا قتيبة حدثنا الليث عن ابن عجلان عن سعيد المقبري عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " ثلاثة حق على الله عونهم : المجاهد في سبيل الله و المكاتب الذي يريد الأداء و الناكح الذي يريد العفاف .

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: *"Üç kişi vardır ki onlara yardım etmek Allah için bir haktır: Allah yolunda cihâd eden kimse, hürriyetine kavuşabilmek için tesbit edilen belli bir parayı ödemek için çalışıp çabalayan köle, zinadan korunmak için evlenen kimse"*.

Hadisi Tirmizî ve Nesâî tahric etmiştir. Beyhakî de eserinde hadise yer vermiştir.

³³⁵ Buhari, *Nikâh*, 3; Müslim, *Nikâh*, 1-3; Ebû Dâvud, *Nikâh*, 1; Tirmizî, *Nikâh*, 1; Nesâî, *Nikâh*, 3; *Siyâm*, 43; İbn Mâce, *Nikâh*, 2; İbn Hanbel, *el-Müsned*, VII, 122.

Hâkim hadisin *sahih* ve Müslim'in şartına uygun olduğunu söylemiş, Zehebî de ona muvafakat etmiştir. Tirmizî ise hadisin *hasen* olduğunu belirtmiştir³³⁶.

III / 539 (Nur s., 33)

190/77. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 33. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Kölenin gerekli parayı kazanabileceğinden emin olduğunuzda anlaşmayı yapın, onu parayı halktan dilenmesi için bırakmayın” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " إن عَلِمْتُمْ فِيهِمْ حِرْفَةً وَلَا تُرْسِلُوهُمْ كَلًّا عَلَى النَّاسِ "

Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur: “*Kölenin gerekli parayı kazanabileceğinden emin olduğunuzda anlaşmayı yapın, onu parayı halktan dilenmesi için göndermeyin*”.

Hadis, mûteber hadis kaynaklarında geçmemekle beraber Ebû Davûd *Merâsîl*'de ve İmâm-ı Mizzî de *Tuhfetu'l-Eşraf*'ta, Hasan İbn Ali, Ebî Âsım, İkrime İbn Ammar ve Yahya İbni Ebi Kesîr tarıkıyla hadise yer vermiştir³³⁷.

III / 539 (Nur s., 33)

191/78. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 33. Ayetle ilgili olarak verdiği " Bir bedevi Hz. Peygamber'e (s.a) gelerek cenneti kazanmak için ne yapması gerektiğini sormuş, Hz. Peygamber (s.a) de şöyle cevap vermiştir: “ En kısa yoldan en önemli şeyi sordun. Köle azad et ve onların hürriyetlerine kavuşmalarına yardımcı ol...” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن البراء قال جاء أعرابي إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال " يا رسول الله أخبرني بعمل يدخلني الجنة" قال " لننقصرت في الخطبة لقد عرضت المسألة أعتق النسيمة وفك الرقبة" قال " يا رسول الله أهما سواء؟ قال " لا عتق النسيمة أن تنفرد بها وفك الرقبة أن تعين في ثمنها والمنحة الوكوف والفيء على ذي الرحيم الظالم". قال : فمن يطيق ذلك؟ قال " فأطعم الجائع واسق الظمان" قال فإن لم أستطع؟ قال " مر بالمعروف وأنه عن المنكر" قال " فمن لم يطيق ذلك؟ فكف لسانك إلا من خير "

Bera İbn Âzib'den rivayet olduğuna göre bir bedevi Rasulullah (s.a)'a gelerek cenneti kazanması için ne yapması gerektiğini kendisine söylemesini ister. Hz. Peygamber (s.a) şöyle cevap verir: “ *En kısa yoldan en önemli şeyi sordun. Köle azad et ve onların*

³³⁶ Tirmizî, *Fedâilü'l Cihâd*, 20; Nesâî, *Nikâh* 5; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 585.

³³⁷ Ebû Davûd, *Merâsîl*, 185; İmâm-ı Mizzî, *Tuhfetul Eşraf*, XII, 546.

hürriyetlerine kazanmalarına yardımcı ol". Bedevi: "Ya Rasulallah ikisi aynı şey mi?" diye sorar. Peygamber: "Hayır, itkun neseme köleyi kendinin azad etmesidir; fekkür ragabe ise; onun ücretini ödemesine yardım etmendir. Birine bir inek verdiği sütte olanı ver. Akraban zulüm sahibi de olsa ona payını ver". (Adam): "Buna kim güç yetirebilir? dedi. Rasulallah: "(Bunları yapamazsan) yoksulları doyur, susuzlara su ver". Adam: "Bunu da yapamazsam?" deyince Rasulallah: "Marufu emret ve münkerden nehyet" dedi. Bedevi: "Buna da güç yetmezse?" dedi. Peygamber Efendimiz (s.a): " Dilini tut, konuşacaksan hayır konuş " dedi.

Hadisi Ahmed İbn Hanbel tahriç etmiş Beyhakî ve Hâkim de eserlerinde yer vermiştir. Hâkim *sahih* değerlendirmesinde bulunmuş ve zehebî de ona muvafakat etmiştir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût, hadisin *sahih*, ricalinin *sika* olduğunu belirtmiştir³³⁸.

III / 541 (Nur s., 33)

192/79. HADİS

Mevdûdî'nin Nur sûresi 33. Ayetle ilgili olarak verdiği "İslâm'da fuhşa yer yoktur" şeklindeki hadis-i şerife kaynak olarak her ne kadar *Ebû Dâvud* gösterilmiş olsa da, *Ebû Dâvud*'da yer alan hadis-i şerif "İslâm'da fuhşa yer yoktur" şeklinde değil;

"İِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَاحِشَ وَالْمُنْفَحِّشَ... "şeklindedir³³⁹. *Ebû Dâvud*'da geçen rivayet hakkında *Elbânî hasen sahih* değerlendirmesinde bulunmuştur³⁴⁰. "İslâm'da fuhşa yer yoktur" şeklinde tercüme edilen hadis-i şerif *Müsned*'de şu şekilde geçmektedir:

عن جابر بن سمرة قال : كنت في مجلس فيه النبي صلى الله عليه وسلم قال : و أبي سمرة جالس أمامي فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم " إِنَّ الْفُحْشَ وَ التَّفَحُّشَ لَيْسَ مِنَ الْإِسْلَامِ وَ إِنَّ أَحْسَنَ النَّاسِ إِسْلَامًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا"

Câbir İbn Semura (r.a) dedi ki : " Ben Rasûlullah (s.a) ın huzurundaydım ve benim önümde de *Ebû Semura* oturmaktaydı Efendimiz (s.a) şöyle buyurdu: "Şüphesiz ki fuhuş ve tefahhuş (edebe aykırı sözler) İslâm'da yoktur. İnsanların İslâm açısından en güzeli ahlakı en güzel olanıdır".

Hadisi, Ahmed İbn Hanbel tahriç etmiştir. *Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût hadisin *sahih liğayrihi* olduğunu belirtmiştir³⁴¹.

III / 544 (Nur s., 33)

³³⁸ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXX, 600; Beyhâkî, *es-Sünenü'l- Kübra*, XXI, 307; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 236.

³³⁹ *Ebû Dâvud*, *Edep*, 5.

³⁴⁰ *Elbânî*, *Sahîhi Ebî Dâvud*, 720.

³⁴¹ *Hanbel*, *el-Müsned*, XXXIV, 422.

193/80. HADİS

Mevdûdî'nin, Nur sûresi 33. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Hz. Peygamber (s.a) fuhuştan kazanılan ücreti necis, en kötü mesleğin ürünü ve en kirli gelir olarak nitelemiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن رافع بن خديج أن النبي صلى الله عليه وسلم قال " كسبُ الحَجَّامِ خبيثٌ و ثمنُ الكلبِ خبيثٌ و مهرُ البغيِّ خبيثٌ "

Rafî İbn Hadîc (r.a) dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: "*Rasulullah (s.a), hacamat yapanın aldığı ücreti almasını, (satışından elde edilen) köpek parasını, zina kazancını ve kâhinlik ücretini yasakladı*".

Hadisi Kütüb-i Sitte müelliflerinin tamamı tahriç etmiştir. Yalnız Buhârî ve İbn Mâce hadisi *Ebû Mes'ûd el-Ensârî* tarikiyle, diğerleri ise *Rafî İbn Hadîc* tarikiyle vermiştir. Mevdûdî *Rafî İbn Hadîc* rivayetini aldığı için biz de tahric de bu tarîki esas alıyoruz³⁴².

III / 544 (Nur s., 33)

FURKAN SURESİ TEFSİRİNDE YER ALAN HADİS-İ ŞERİFLER

194/1. HADİS

Mevdûdî'nin, Furkan sûresi 1. Ayetle ilgili olarak verdiği “Ben, kırmızı ve siyah tüm insanlara gönderildim” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن جابر بن عبد الله الأنصاري قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم "أعطيتُ خمساً لم يُعْطهنَّ أحدٌ قبلي كان كل نبيٍّ يبعثُ إلى قومه خاصةً و بعثتُ إلى كلِّ أحرمر و أسود...".

Câbir İbn Abdillâh El-Ensârî'den gelen rivayette Rasûlullâh (s.a) şöyle buyurmuştur: “*Benden önce hiç bir kimseye verilmeyen beş şey bana verildi. Her Peygamber hassaten kendi kavmine gönderilmişken ben kızıl ve siyah bütün insanlara gönderildim...*”

Hadisi Buhârî, Müslim, Nesâî ve Dârimî tahriç etmişlerdir³⁴³.

III / 570 (Furkan s., 1)

195/2. HADİS

Mevdûdî'nin Furkan sûresi 1. Ayetle ilgili olarak verdiği “Ben bütün insanlığa gönderildim ve ben peygamberlerin sonuncusuyum” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu

³⁴² Buhari, *İcâret*, 20; Müslim, *Müsâkât*, 40; Ebû Dâvud, *Büyû*, 39; Tirmizî, *Büyû*, 46; Nesâî, *Büyû*, 91; İbn Mâce, *Ticâret*, 9; Darimî, *Büyû*, 77.

³⁴³ Buhari, *Salât*, 56; Müslim, *Mesacid*, 3; Nesâî, *Gusül ve Teyemmüm*, 26; Dârimî, *Siyer*, 29.

şekilde geçmektedir:

عن أبي هريرة أن النبي صلى الله عليه وسلم قال "فُضِّلْتُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ بِسِتِّ: أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَ نُصِرْتُ بِالرَّعْبِ وَ أُجِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ وَ جُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ طَهُورًا وَ مَسْجِدًا وَ أُرْسِلْتُ إِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً وَ خُتِمَ بِي النَّبِيُّونَ".

Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiklerine göre Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur: *Altı konuda diğer Peygamberlerden üstün ve değerli kıldım: "1-Cevamiul Kelîm kabiliyeti" bana verildi. 2-Düşmanların kaplarına Allah tarafından korku salınması ile yardım olundum. 3-Ganimet malları (ümme'tler içersinde) sadece bana helal kıldı. 4-Yeryüzünün tamamı benim için mescid ve tertemiz kıldı. 5-Tek bir topluma değil tüm insanlığa gönderildim. 6- Peygamberlik benimle son buldu.*

Hadisi Müslim ve Tirmizî tahrîç etmiştir. Tirmizî hadisin *hasen sahih* olduğunu belirtmiştir³⁴⁴.

III / 570 (Furkan s., 1)

196/3. HADİS

Mevdûdî'nin, Furkan sûresi 43. Ayetle ilgili olarak verdiği "Allah'tan başka kendilerine ibadet olunan sahte ilâhların Allah yanında en kötüsü, kişinin hevasıdır" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

اللَّهُ مِنْ هَوَى " وعن أبي أمامة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " مَا تَحْتَ ظِلِّ السَّمَاءِ إِلَهٌ يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَعْظَمُ عِنْدَ مَنْبَعٍ".

Ebû Ümâme'nin rivayet ettiğine göre Peygamber Efendimiz (s.a) şöyle buyurmuştur: *"Yeryüzünde Allah'tan başka kendisine tapınan ilahlar içinde en büyüğü (Allah'ın en çok buğz ettiği)peşinden gidilen heva-i nefistir".*

Taberânî, Heysemî ve Ali el- Muttakî tahrîc etmiştir. Heysemî *Mecmeu'z-Zevâid'de;* "Taberânî'nin tahrîc ettiği rivayetteki *Hasan İbn Dînâr metrûku'l-hadîs'tir*" demiştir³⁴⁵. İbnu'l-Cevzî ise bu rivayetin *mevzû* olduğunu belirtmiştir³⁴⁶.

III / 591 (Furkan s., 43)

³⁴⁴ Müslim, *Mesâcid*, 5; Tirmizî, *es-Sîre*, 5.

³⁴⁵ Taberânî, *el-Mu'cemu'l- Kebîr*, VIII, 103; Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, I, 447; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-Ummâl*, III, 982.

³⁴⁶ İbnu'l-Cevzî, *Kitâbu'l-Mevdûat*, III, 376.

197/4. HADİS

Mevdûdî, Furkan sûresi 60. Ayetle ilgili olarak “ Hz. Peygamber (s.a), bu ayeti her okuyanın "رَادًا لِلْأَعْدَاءِ نُفُورًا" "Düşmanların nefreti arttığı gibi Allah da bizim huşumuzu artırsın” demesini istedi” şeklinde bir hadis-i şerif vermiştir. Ancak hadis ve tefsir kaynaklarında Peygamber Efendimiz’e ait böyle bir söz tesbit edilememiştir.

III / 599 (Furkan s., 60)

198/5. HADİS

Mevdûdî’nin, Furkan sûresi 67. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Yaşayıpta itidâl üzere olmak, hikmet işaretidir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " مِنْ فِئَةِ الرَّجُلِ قَصْدُهُ فِي مَعِيشَتِهِ "

Ebu’d-Derdâ (r.a)’dan gelen rivayette Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur: “Yaşayıpta itidâl üzere olmak, hikmet işaretidir”.

Hadis-i şerifi bu şekilde yalnız Ahmed İbn Hanbel tahrir etmiştir. Muhakkik Şuayb el-Arnaût hadisin isnadında yer alan *Ebû Bekir İbn Abdillâh İbn Ebî Temîm el-Ğassânî* nedeniyle senedinin *zayıf* olduğunu belirtmiştir³⁴⁷.

III / 602 (Furkan s., 67)

199/6. HADİS

Mevdûdî’nin, Furkan sûresi 68. Ayetle ilgili olarak verdiği “ Hz. Peygamber (s.a)’e en kötü günahlar sorulduğunda; Allah'a şirk koşmak, rızık korkusuyla çocuğunu öldürmek ve komşunun karısıyla zina etmek cevabı vermiştir” şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عبد الله قال رجل يا رسول الله أي الذنب أكبر عند الله؟ قال: " أن تدعو بالله ندا وهو خلقك " قال: ثم أي؟ قال: " ثم أن تقتل ولدك خشية أن يطعم معك " قال: ثم أي؟ قال: " ثم أن تزاني بحليلة جارك " .

Abdullah İbn Mes’ûd (r.a) şöyle dedi: Bir adam: “Yâ Rasûlallah! Allah katında hangi günâh en büyüktür? Diye sordu. Rasûlullah (s.a): *"Allah seni yarattığı hâlde Allah'a bir benzer çağırmandır"* buyurdu. O adam: “Sonra hangi (günâh büyüktür)? Diye sordu. Rasûlullah: *"Sonra beraberinde yemek yemesinden korktuğun için çocuğunu öldürmendir"* buyurdu. O zât: “ Bundan sonra hangisi (büyüktür)? Dedi. Rasûlullah (s.a): *"Sonra komşunun*

³⁴⁷ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXVI, 26.

eşiyle zina etmelidir" buyurdu.

Hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî tahrîç etmişlerdir³⁴⁸. Tirmizî, Sûfyân'ın Mansur'dan ve A'meş'den rivâyetinin Vasıl'ın rivâyetinden daha sahih olduğunu çünkü Vasıl'ın senedine bir kişi ilave ettiğini belirtmiştir.

III / 602 (Furkan s., 68)

200/7.HADİS

Mevdûdî'nin, Furkan sûresi 70. Ayetle ilgili olarak verdiği " Allah çok bağışlayıcıdır ve kötülükleri iyiliklere çevirme gücüne sahiptir" şeklindeki hadis-i şerif kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حَدَّثَنَا أَبُو جَابِرٍ أَنَّهُ سَمِعَ مَحْجُولًا يُحَدِّثُ قَالَ "جَاءَ شَيْخٌ كَبِيرٌ هَرِمٌ قَدْ سَقَطَتْ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ ، فَقَالَ " يَا رَسُولَ اللَّهِ ، رَجُلٌ غَدَرَ وَفَجَرَ ، لَمْ يَدَعْ حَاجَةً وَلَا دَاجَةً إِلَّا اقْتَطَعَهَا بِبَيْمِينِهِ ، لَوْ قُسِمَتْ خَطِيئَتُهُ بَيْنَ أَهْلِ الْأَرْضِ لَأُوبِقَتْهُمْ" فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ ؟ فَقَالَ : النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَسَلَمْتَ ؟ فَقَالَ " أَمَا أَنَا ، فَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : فَإِنَّ اللَّهَ غَافِرٌ لَكَ مَا كُنْتَ كَذَلِكَ وَمُيَدِّلٌ سَيِّئَاتِكَ حَسَنَاتٍ ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ : وَغَدْرَاتِي وَفَجْرَاتِي ، قَالَ : وَغَدْرَاتِكَ وَفَجْرَاتِكَ ، قَالَ : فَوَلَّى الرَّجُلُ يُكَبِّرُ وَيَهْلُلُ".

Ebû Câbir'in Mekhûl'den rivayetine göre o, şöyle demiştir: Kaşları gözlerinin üzerine düşmüş çok yaşlı birisi gelip: Ey Allah'ın elçisi; bir adam ki haksızlık etmiş, günahlar işlemiş, hiç bir ihtiyacını bırakmayıp eliyle almış, hataları yeryüzü halkı arasına taksim olursa onları helak ederdi. Acaba onun için tevbe var mı? diye sormuştu. Allah Rasûlü (s.a.) ona: *Müslüman oldun mu?* diye sordu. "Şüphesiz ben, tek ve ortağı olmaksızın Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehâdet ederim" dedi. Hz. Peygamber (s.a.): *Bu durumda olduğun sürece, şüphesiz Allah Tea'lâ seni bağışlayıcıdır, kötülüklerini iyiliklere çevirecektir*, buyurdu. İhtiyar: "Ey Allah'ın elçisi, haksızlıklarım ve günâhlarım ne olacak? Onları da bağışlayacak mı?" dedi de, Hz. Peygamber (s.a.): *"Haksızlıklarımı ve günâhlarımı da..."* buyurdu ve adam tahlil ve tekbîr getirerek arkasını döndü gitti.

Hadis kaynaklarında bulunamamış olup İbn Kesîr tefsirinde nakletmiştir³⁴⁹.

III / 604 (Furkan s., 70)

³⁴⁸ Buhârî, *Kitabu'd-Diyat*, 1; *Hudûd*, 20; *Edeb*, 20; Müslim, *İman*, 141; Ebû Dâvud, *Talak*, 48-50; Tirmizî, *Tefsiru'l-Kurân*, 26; Nesâî, *Tahrîm*, 4; *Eyman*, 6.

³⁴⁹ İbn Kesîr, *Tefsîr'ül-Kur'an'il-Azîm*, 25 / 70 tefsiri.

Tefhîmu'l- Kur'ân'ın ilk üç cildindeki 200 merfû hadisın tahriçleri bu şekildedir.

Aşağıdaki bölümde incelediğimiz hadisleri tablolar halinde vererek, sınıflandırmaya çalıştık. İlk tabloda hadislerin kaynaklara göre dağılımını vererek, Müttefekun Aleyh olanları, yalnız Buhârî de ve yalnız Müslim'de geçenleri, Kütüb-i Tis'a da bulunanları, Kütüb-i Tis'a dışındaki kaynaklarda geçenleri ve kaynağı tesbit edilemeyenleri sayısal verilerle ifade ettik.

İkinci tabloda incelediğimiz hadislerin *Tefhîmu'l- Kur'ân*'daki ciltlere göre dağılımını verdik. Üçüncü tabloda merfû hadisleri ve merfu olarak verilip mevkuf olduğu tesbit edilen hadislerin dağılımını verdik. Dördüncü tabloda ise, incelediğimiz hadislerin sıhhat durumlarını, *sahih, hasen, garib, zayıf, mevzu...* şeklinde yedi farklı kategoride sayısal verilerle ifade ettik.

II. HADİSLERİN SİHHAT DURUMUNA GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Mevdûdî'nin *Tefhîmu'l- Kur'ân* isimli eserinin ilk üç cildinde kullanmış olduğu hadislerin kaynaklara göre dağılımını yapmak gerekirse karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır:

TABLO 1: *Tefhîmu'l-Kur'an*'ın 1. 2. ve 3. ciltlerinde geçen hadislerin kaynaklara göre dağılımı

	Muttetekun Aleyh (Buhari & Müslim)	Yalnız Buhari'de Geçenler	Yalnız Müslim'de Geçenler	Kütüb-i Tis'a'da Bulunanlar	Kütüb-i Tis'a Dışındakiler	Kaynağı Olmayan	Genel Toplam
Adet	67	6	19	90	15	3	200
Oranı %	% 33,5	% 3	% 9,5	% 45	% 7,5	% 1,5	% 100
Genel Toplam: 200							

TABLO 2: Tefhîmu'l-Kur'an adlı eserde geçen hadislerin ciltlere göre dağılımı

	1. Cilt	2. Cilt	3. Cilt	Toplam
Muttefekun Aleyh	22	9	36	67
Kütüb-i Tis'a'da Bulunanlar	25	14	76	115
Kütüb-i Tis'a Dışındakiler	6	4	8	18*
Genel Toplam: 200				

*İkinci tabloda Kütüb-i Tis'a Dışındakilere 1. Tablodaki kaynağı olmayan hadisler de eklenmiştir.

TABLO 3: Tefhîmu'l-Kur'an adlı eserde geçen hadislerin ait olduğu kaynağa göre dağılımı

AİT OLDUĞU KAYNAĞA GÖRE HADİSLER	HADİS SAYISI	YÜZDELİK ORANI
MERFÛ HADİSLER	195	% 97,5
MEVKUF HADİSLER	5	% 2,5
TOPLAM	200	% 100

TABLO 4: Tefhîmu'l-Kur'an adlı eserde geçen hadislerin sıhhatine göre dağılımı

SIHHAT AÇISINDAN HADİSLER	HADİS SAYISI	YÜZDELİK ORANI
SAHİH HADİSLER	87	% 43,5
HASEN HADİSLER	67	% 33,5
GARİB HADİSLER	3	% 1,5
ZAYIF HADİSLER	34	% 17
MEVZU HADİSLER	1	% 0,5
TAHRİCİ YAPILAMAYAN HADİSLER*	7	% 3,5
ORİJİNAL METNİ BULUNAMAYAN HADİSLER	1	% 0,5
TOPLAM	200	% 100

*Hakkında herhangi bir değerlendirmeye ulaşılamayan hadisler de tahrirci yapılamayan hadisler bölümüne eklenmiştir.

III. TEFHÎMU'L-KUR'AN TEFSİRİNDE GEÇEN HADİSLERLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME

Tefhîmu'l- Kur'ân, Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî'nin en önemli eseri olmasının yanı sıra İslâm dünyasında şöhretini hiçbir dönemde kaybetmemiş, toplum tarafından kabul görmüş değerli bir eserdir.

Eserin ilk üç cildinin hadislerinin tahric ve değerlendirmesinden yola çıkarak Mevdûdî'nin kullandığı hadislerin sıhhati ve hadise bakışı tesbit edilmeye çalışılmıştır.

Mevdûdî'nin, eserinde ayetleri hadislerle açıklama yönünde özel bir çaba sarfetmediğini, hadisleri yeri geldikçe kullandığını görüyoruz. Bu yüzdendir ki diğer rivayet tefsiri kitaplarıyla karşılaştığımızda kullanılan hadis sayısı oldukça azdır. Bunda eserin dirayet tefsiri niteliğinde bir çalışma olmasının etkisi olabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamız neticesinde incelediğimiz 200 merfû hadisin % 43,5'i *sahih*, % 33,5'i *hasen*, dir ki bu oranlar eserin % 77'sine tekâbül etmektedir. Ancak bu hadislerden beş tanesini (19, 51, 86, 110 ve 129. Hadisler) Mevdûdî, Peygamber Efendimiz (s.a)'e dayandırarak vermiş olsa da merfû değil mevkuf hadis olduğunu araştırmamız neticesinde tespit etmiş bulunmaktayız. İki hadis hakkında ise (25 ve 182. Hadisler) hem merfû ve hem de mevkuf olduğu yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır. Bununla birlikte incelediğimiz hadislerden 34'ü (% 17) *zayıf*, 1 tanesi (% 4,5) *mevzû*, 7 tanesi (% 3,5) tahrirci yapılamayan ve 1 tanesi de (% 0,5) orijinal metni bulunamayan hadislerden oluşmaktadır.

Kaynak bakımından, 200 hadisin 179 tanesi (% 91'i) Kütüb-i Tis'a da, 15 tanesi (% 7,5 'i) diğer hadis kaynaklarında yer almaktadır. 3 hadisin ise kaynağı tesbit edilememiştir.

Tefhîmu'l-Kur'ân'ın, ilk üç cildinde kullanılan 200 merfû hadisin, % 33,5'inin *müttefekun aleyh*, % 43,5'inin *sahih* hadislerden oluşması dikkate alındığında hadis kullanımı açısından güvenilir bir eser olduğu söylenebilir.

Bunun yanı sıra, *zayıf* ve az da olsa kaynağı tesbit edilemeyen hadisler ile Rasûlullah'a nisbet edildiği halde araştırmalarımız neticesinde sahabe sözü (mevkuf) olduğunu tesbit ettiğimiz rivayetlerin olması³⁵⁰, bazı hadisler hakkında ise hem merfû ve hem de mevkuf rivayet olduğuna dair değerlendirmelerin olması düşündürücüdür³⁵¹.

³⁵⁰ 19, 51, 86, 110 ve 129. Hadisler.

³⁵¹ Bkz. 25. ve 182. Hadisler.

SONUÇ

Hayatının her anını dolu dolu geçiren, farklı alanlarda pek çok eser te'lif eden Mevdûdî, gerek eserleri ve gerek aile hayatıyla İslâm'ı doğru bir şekilde anlatma gayreti içersinde olmuştur.

Çalışmamızda, Ebu'l A'lâ el- Mevdûdî'nin *Tefhîmu'l- Kurân* adlı eserinin I, II ve III. ciltlerinde geçen 200 merfû hadis-i şerifi tahrir edip, onların sıhhat açısından durumlarını değerlendirmeye çalıştık. *Tefhîmu'l- Kurân*'ın İnsan yayınlarından çıkan (İstanbul, 1996) baskısını esas alarak kullandığımız çalışmada, hadislerin tamamı Türkçe olarak verilmiştir. Bu nedenle hadislerin Türkçesinden Arapçasına ulaşmak durumunda kaldık. Bunu tespit zaman zaman zorlu bir çabayı gerektirdi.

Mevdûdî'ye Urduca'dan başka dilde eser vermediği ve hadis kaynaklarını ehlinden tahsil etmediği yönünde eleştiriler yöneltilmiştir. Gerçekte Mevdûdî'nin *Tefhîmu'l- Kurân*'da yeterli düzeyde ve sayıda rivayete yer vermediği görülmektedir.

Mevdûdî'nin, tefakkuh esaslı tenkit yöntemini benimsemiş olması onun, hadis kullanımını etkilemiştir. Rasûlullah ile aynîleşmek³⁵² –mîzâç şinâsi rasûl- olarak tanımladığı düşüncesi sebebiyle zayıf olduğunu belirttiği hadisleri, görüşünü kuvvetlendirmek için kullanmaktan geri durmamıştır.

Bazı hadisler Kütüb-i Sitte ve Kütüb-i Tis'a gibi temel hadis kaynaklarında geçtiği şekliyle değil de, Mevdûdî'nin istifade ettiği kaynaklardan – ki bu kaynaklar genellikle İslâm tarihi kaynakları ve İbn Kesîr başta olmak üzere tefsir kaynaklarıdır- olduğu gibi alıntılanmıştır³⁵³. Bazı konularda da konuyla ilgili hadislerin tamamını peş peşe kullanmıştır³⁵⁴.

Rivayetler verilirken sahabe râvîsi ve hadisin geçtiği kaynak nâdiren de olsa zikredilmiştir³⁵⁵. Bazen kullandığı hadislerle ilgili sıhhat değerlendirmesinde bulunmuştur³⁵⁶.

Ancak mana ile rivayetin fazlaca tercih edildiğini³⁵⁷ ve bazı uzun hadislerin yeri geldikçe parça parça rivayet edildiğini rahatlıkla söyleyebiliriz³⁵⁸.

³⁵² Hz. Peygamber'in dil ve üslûbuna hâkim olan kişinin, hadisin senedine bakmaksızın, sadece metnini okuyarak hadis hakkında *sahih* veya *mevzu* değerlendirmesinde bulunabilmesi.

³⁵³ “*Tefhîm'in I,II ve III. Ciltlerindeki Hadislerin Tahriri*” bölümündeki Enfal Sûresi tefsiri 1. Hadis.

³⁵⁴ *Tefhîmu'l- Kurân*, I, 371; II, 521; III, 516.

³⁵⁵ *Tefhîmu'l- Kurân*, III, 363.

³⁵⁶ *Tefhîmu'l- Kurân*, II, 465.

³⁵⁷ “*Tefhîm'in I,II ve III. Ciltlerindeki Hadislerin Tahriri Bölümü*”, 30.

Mevdûdî'nin, uzun bir hadisin içinde geçen Rasûlullah (s.a)'a ait bir sözü, olaydan bağımsız olarak müstakil bir hadis gibi verdiğini görmekteyiz³⁵⁹.

Bütün bu tesbitlerimize rağmen, Mevdûdî'nin, sağlıklı rivayetlere yer vermeye çalışması ve hakkında bilgi sahibi olduğu râvîler ve hadisler hakkında değerlendirmelerde bulunması onun hadis ve sünnet konusundaki titizliğini gözler önüne sermektedir.

Bizi bu kaynağı çalışmaya iten ana sebep daha önce eserin hadisleri hakkında herhangi bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır. Kanaatimizce bunda eserin Arapça nüshasına ulaşamıyor olması en büyük sebeptir.

Eserin hadislerinin, arapça metinleri ile tahriçli olarak yeniden basımının yapılması en büyük temennimizdir. Böyle bir çalışma hem araştırmacılar için ve hem de bu kıymetli eserden istifade eden her kesimden insan için faydalı olacaktır.

³⁵⁸ Tefhîmu'l- Kurân, III, 466.

³⁵⁹ Tefhîmu'l- Kurân, III, 333.

KAYNAKÇA

- Abdurrezzâk**, Ebû Bekir, Hemmâm İbn es-San'ânî (v.211/ 826), *el-Musannef*, I-XII, thk. ve thr., Habîburrahmân el- Âzamî, Beyrut, 1983.
- Aclûnî**, İsmail b. Muhammed el- Cerrâhî (v.1162/ 1749), *Keşfu'l- Hafâ*, I-II, Beyrut, 1988.
- Adams**, Charles, *Bazı Çağdaş Müslümanların Nazarında Hadisin Otoritesi, Mevdûdî'nin Hadis Anlayışı*, çvr. Nedim Alpdemir, İslâmî Araştırmalar Dergisi, VII/ 3-4, 291-303, Ankara-1994.
- Ali el- Muttakî**, Alâuddîn Ali b. Hüsâmüddînel- Hindî (v.975/ 1567), *Kenzu'l- Ummâl fi Süneni'l-Akvâl ve'l Ef'âl*, I- XVIII, Beyrut, 1979.
- Âmirî**, Ahmed b. Abdülkerîm (v.1412/ 1991) *el-Ceddu'l-Hasîs*, thk. Bekir Abdullah Ebû Zeyd, Dâru'r-Râye, Riyad, 1991.
- Anıs**, Ahmed, "Mevdûdî", DİA, XXIX, 435, Ankara, 2004.
- Âşık**, Nevzat, "Tahammül", DİA, XXXIX, 381, Ankara, 2004.
- Beğavî**, Ebû Muhammed el- Hüseyin b. Mesud (v.516/ 1122), *Şerhu's-Sünne*, thk. Muhammed Züheyr eş-Şâviş ve Şuayb el-Arnaût, I-XVI, Dâru'l- Kütübi'l- İlmiyye, Beyrut, 1983.
- Beyhakî**, Ebû Bekr Ahmed İbn Hüseyin (v. 458/ 1066), *es-Sünenü'l- Kübrâ*, I- XI, thk. Muhammed Abdülkadir Ata', Dâru'l- Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1994.
-, *Şuabu'l- İmân*, I- XIV, thk. Abdü'l Hamid el- Hamîdî, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 2004.
- Birişık**, Abdülhamit, *Mevdûdî, Hayatı, Görüşleri ve Eserleri*, İnsan yay., İst. 2007.
- Buhârî**, İsmail b. Muhammed (v. 256/ 870), *Sahîh-i Buhârî*, (Mevsuatü's-Sünne el- Kütüb-i Sitte ve Şurûihâ, I-III), Çağrı Yayınları, Dâru's-Sahnûn, İst., 1992.
-, *El- Edebül-Müfred*, hzr. Sâlih Ahmed Şâmî, Dâru'l- Kalem, Dimeşk, 2001.
- Dârekutnî**, Ali b. Ömer (v.385/ 995), *Sünenü'd-Dârakutnî*, I-IV, Kâhire, 1966.
-, *Sünenü'd- Dârakutnî*, I-VI, thk. ve tsh. Şuayb el-Arnaût, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 2004.
- Dârimî**, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdîrrahman (v. 255/ 868), *Sünenü'd-Dârimî*, (Mevsuatü's-Sünne el-Kütüb-i Sitte ve Şurûihâ, IX), Çağrı Yayınları, Dâru's-Sahnûn, İst., 1992.
- Deylemî**, Şîreveyh b. Hemdânî, (v.509/ 1115), *el- Firdevs Bime'sûri'l- Hitâb*, I-VI, Dâru'l-

- Kütübi'l- İlmiyye, Beyrut, 1986.
- Ebû Dâvud**, Süleyman b. Eş'âs el- Ezzî es- Sicistânî (v.275/ 888), *Sünenü Ebî Dâvud*, (Mevsuatü's-Sünne el-Kütüb-i Sitte ve Şurûihâ, VII-XI), Çağrı Yayınları, Dâru's-Sahnûn, İst., 1992.
-, *Sünen-ü Ebî Dâvud*, thk., thr. Nâsiruddîn Elbânî, Mektebetü'l- Meârif, Riyad, 1988.
-, *Sünen-ü Ebî Dâvud*, I-VII, thk., thr., Şuayb el-Arnaût, Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, Beyrut, trs.
-, *el- Merâsil Meal- Esânîd*, thk. Şuayb el-Arnaût, Müessesetü'r- Risâle, Beyrut, 1987.
- Fahreddin er- Râzî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed (v.766/ 1365), *et-Tefsîru'l- Kebîr*, I-XXV, Matbaatü'l-Behîmetü'l- Mısriyye, Kâhire, 1938.
- Hâkim**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh (v.405/ 1014), *el- Müstedrek ale's-Sahîhayn*, (Zehebî'nin Telhîsi ile birlikte) I-IV, thk. Mustafa Abdülkadir Ata', Dâru'l- Kütübi'l- İlmiyye, Beyrut, 1990.
- Hâkim et-Tirmizî**, Ebû Abdillâh Muhammed İbn Ali (v.320/ 932) *Nevâdiru'l- Usûl fî Mağfireti Ahbâri'r-Rasûl*, I-V, thk. Nurettin Boyacılar, Dâru'l - Minhâc, Cidde, 2015.
- Hanbelî**, İbn Receb, Ebu'l-Ferec Zeynüddin Abdurrahman b. Ahmed (v.795/ 1393), *Câmiu'l- Ulûm ve'l- Hikem fî Şerhi Hamsine Hadisen min Cevamii'l-Kelîm*, thk. Ahmed b. Ali, thr ve tlk. İsamüddin Sababiti, Dâru'l- Hadis, Kahire, 2004.
- Hatipoğlu**, İbrahim, *Çağdaş Hadis Tartışmaları Bağlamında Mevdûdî'nin Dinamik Sünnet Yorumu*, UÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, XII/1, 29-49, Bursa 2003.
- Heysemî**, Nûreddîn Ali b. Ebî Bekr (v.807/ 1404), *Mecmeu 'z- Zevâid ve Menbeu 'l- Fevâid*, I- X, Daru'l-Kütübi'l-Arabî, Beyrut, 1967.
- İbn Abdilber**, Ebû Ömer Yusuf b. Abdillâh en- Nemerî el- Kurtubî (v.463/ 1071), et- Temhid lima fi'l-Muvatta mine'l-meânî ve'l-esânîd, I- XXVI, thk. Mustafa b. Ahmed Alevî, Muhammed Abdülkebir Bekrî, Vezâretü'l-Evkaf ve'ş-Şuûn, Mağrib, 1989.
- İbnü'l Cevzî**, Ebu'l- Ferec Abdurrahman b. Ali (v.597/ 1201), *Kitâbü'l- Mevdûât Mine'l- Ehâdîsi'l- Merfûât*, I-III, Medîne, 1966.
- İbn Ebî Şeybe**, Ebû Bekir Abdillâh İbn Muhammed (v. 235/ 849), *el- Musannef fi'l Ehâdîs ve'l-Âsâr*, I-XXVI, Dâru'l- Kible ve Mü'essese Ulûm el- Kur'ân, Suriye, 2006.
- İbn Hacer el- Askalânî**, Ahmed b. Ali (v.852/ 1448), *Lisânü'l- Mîzân*, I-VII, Müessesetü'l- Âlemî, Beyrut, 1971.
-, *Takrîbü't-Tehzîb*, I-II, Beyrut, 1988.

- İbn Hanbel**, Ebû Abdillâh Ahmed İbn Muhammed eş- Şeybânî (v.241/ 855), *Müsned*, I-L, thk., thr., ve tlk., Şuayb el-Arnaût - Âdil Mürşid, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1998.
- İbn Hişam**, Ebû Muhammed Cemâluddîn Abdülmelik b. Hişâm (v.218/ 833) *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, Matbaatü Mustafa Elbani ve Evladuh, Mısır, 1936.
- İbn İshak**, Muhammed b. İshâk b. Yesâr el-Kureşî (v.151/ 768), *Kitabü's-Siyer ve'l-Meğâzî*, thk. Süheyl Zekkar, trc. Ali Bakkal, İlk Harf Yay., İst. 2013.
- İbn Kesîr**, Ebu'l Fidâ İsmail el- Kureşî (v.774/ 1372), *Tefsîru'l- Kurâni'l- Azîm*, I-VIII, Dâru Taybe, Riyad, 2005.
-, *el-Bidâye ve'n- Nihâye*, I- XIII, Mektebetü'l-Maarif, Beyrut, 1966.
- İbn Mâce**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid el Kazvînî (v. 273/ 886), *Sünenü İbn Mâce*, (Mevsuatü's-Sünne el-Kütüb-i Sitte ve Şurûihâ, XVII- XVIII), Çağrı Yayınları, Dâru's-Sahnûn, İst., 1992.
-, *Sünen-ü İbn Mâce*, thk., thr. Nâsiruddîn Elbânî, Mektebetü'l-Meârif, Riyad, 1988.
- Kıslakçı**, Turan, *Çağa İz Bırakan Önderler: Mevdûdî*, İlke yay., İst., 2007.
- Köktaş**, Yavuz, *Mevdûdî'nin Hadisle İlgili Görüşleri ve Hadis Tahlilleri Üzerine*, Sakarya Üniv.İfd., 7, 13-52, Sakarya, 2003.
- Mâlik**, İbn Enes (v.179/ 795), *el- Muvatta'*, (Mevsuatü's-Sünne el-Kütüb-i Sitte ve Şurûihâ, XX), Çağrı Yayınları, Dâru's-Sahnûn, İst., 1992.
- Mevdûdî**, Ebu'l- A'lâ (v.1400/ 1979), *Tefhîmu'l- Kurân*, trc. Komisyon, I-VII, İst., 1996.
-, *Sünnetin Anayasal Niteliği*, Çıra Yayınları, İstanbul, 2015.
- Mizzî**, Ebu'l-Haccac, Yusuf b. Abdirrahman (v.742/ 1341), *Tuhfetü'l-Eşrâf bi Ma'rifeti'l-Etrâf*, I-XIII, Dâru'l-Garbi'l-İslamî, Beyrut, 1999.
- Müslim**, Ebu'l- Hüseyin b. Haccâc (v.261/ 875), *el- Câmîu's-Sahîh*, I-III, thk. ve tlk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî , İst., 1992.
-, *Sahîhu Müslim*, (Mevsuatü's-Sünne el-Kütüb-i Sitte ve Şurûihâ, IV-VI), Çağrı Yayınları, Dâru's-Sahnûn, İst., 1992.
- Münâvî**, Zeynüddîn Muhammed (v.1031/1622), *Fezû'l-Kadir Şerhul-Camii's-Sağîr*, I-VI, Kâhire, 1938.
- Nesâî**, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (v. 303/ 915), *Sünenü'n-Nesâî*, (Mevsuatü's-Sünne el-Kütüb-i Sitte ve Şurûihâ, XV- XVI), Çağrı Yayınları, Dâru's-Sahnûn, İst., 1992.
- Özbadem**, Ferhat, *Tefhîmu'l-Kur'ân Tefsiri Neden Önemli?*

<<http://www.dunyabizim.com/kitap/12617/>>, 17 Aralık 2016.

Tahâvî, Ebû Cağfer Ahmed İbn Muhammed (v.321/ 933), *Şerhu Meâni'l- Âsâr*, I-IV, thk. Muhammed Seyyid Câde'lhak, Muhammed Zühri en-Neccâr, Matbaatü'l-Envâru'l-Muhammediyye, Kâhire, 1968.

Taberânî, Ebu'l- Kâsım Süleyman İbn Ahmed (v.360/ 971), *el- Mu'cemu'l- Kebîr*, I-XXV, thk. Hamdi b. Abdülmecid es- Selefi, Dâru İhyâi't-Türâsi'l- Arabî, 1984.

Tirmizî, Muhammed b. İsmâ (v. 279/ 892), *Sünenü't-Tirmizî*, (Mevsuatü's-Sünne el-Kütüb-i Sitte ve Şurûihâ, XII- XIV), Çağrı Yayınları, Dâru's-Sahnûn, İst., 1992.

Ünlü, Yaşar, *Hadiste Çağdaş Yaklaşımlar*, < <http://yasarunlu.blogspot.com.tr/>>

Vâkıdî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ömer b. Vakıdî el-Eslemî (v.207/ 823), *Kitabu'l-Megâzi*, I-III, thk. Marsden Jones, Alemü'l-Kitab, Beyrut, 1984.

<http://waqfeya.com/>

Zehebî, İbn Abdullah Muhammed İbn Ahmed (v.748/ 1348), *Mizânü'l-İ'tidâl fî Nakdi'r-Ricâl*, I- IV, Dâru'l Fikri'l Arabî, Kâhire, 1963.

Zeylâî, Ebû Muhammed Abdullah b. Yusuf el- Hanefî, (v.762/ 1366), *Tahrîcü'l- Ehâdisi ve'l Âsâri'l- Vâkıati fî-Tefsîri'l-Keşşâf*, I-IV, thk. Abdullah b. Abdurrahman es- Sa'd, Dâru İbn Huzeyme, Riyad, 1414.

 KONYA	<p>T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	---	--

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	EMİNE YAKAR	İmza:		
Doğum Yeri:	KONYA			
Doğum Tarihi:	01.04.1982			
Medeni Durumu:	EVLİ			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim				
Ortaöğretim				
Lise	MERKEZ İMAM HATİP LİSESİ	İMAM HATİP LİSESİ	KONYA	1999
Lisans	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	İLAHIYAT FAKÜLTESİ	KONYA	2005
Yüksek Lisans				
İş Deneyimi:	2008- 2012 AKSARAY İL VAİZLİĞİ 2012-2014 KONYA İLİ ÇUMRA İLÇE VAİZLİĞİ 2014-2015 KONYA İLİ MERAM İLÇE VAİZLİĞİ 2015-... TDV MERAM ÖĞRENCİ EVLERİ KOORDİNATÖRÜ			
İlgi Alanları:				
Aldığı Ödüller:	2014 – BAŞARI BELGESİ (KAYMAKAMLIK) 2014- TEŞEKKÜR BELGESİ (İL MÜFTÜLÜĞÜ) 2015 - BAŞARI BELGESİ (KAYMAKAMLIK) 2016- TEŞEKKÜR BELGESİ (İL MÜFTÜLÜĞÜ)			
Tel:	05058750230			
Adres	MERAM İLÇE MÜFTÜLÜĞÜ			

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fak. A1-Blok 42090 Meram Yeni Yol /Meram /KONYA

Tel: 0 332 201 00 60 Faks: 0 332 201 00 65

Web: www.konya.edu.tr E-Posta:sosbil@konya.edu.tr